3-14402

O carte cum nu s-a mai scris în limba română, o carte *unică* despre oameni de toate naţionalităţile, buni şi răi, despre oameni răi care se transformă în oameni buni...

O carte având în centrul ei un om fericit, un *fericit* pe care l-a „lins" flacăra Sfântului Duh.

VALERIU CRISTEA

ISBN 973-9131-67-0

DE LA MOARTE LA VIAŢĂ

Paulin Lecca

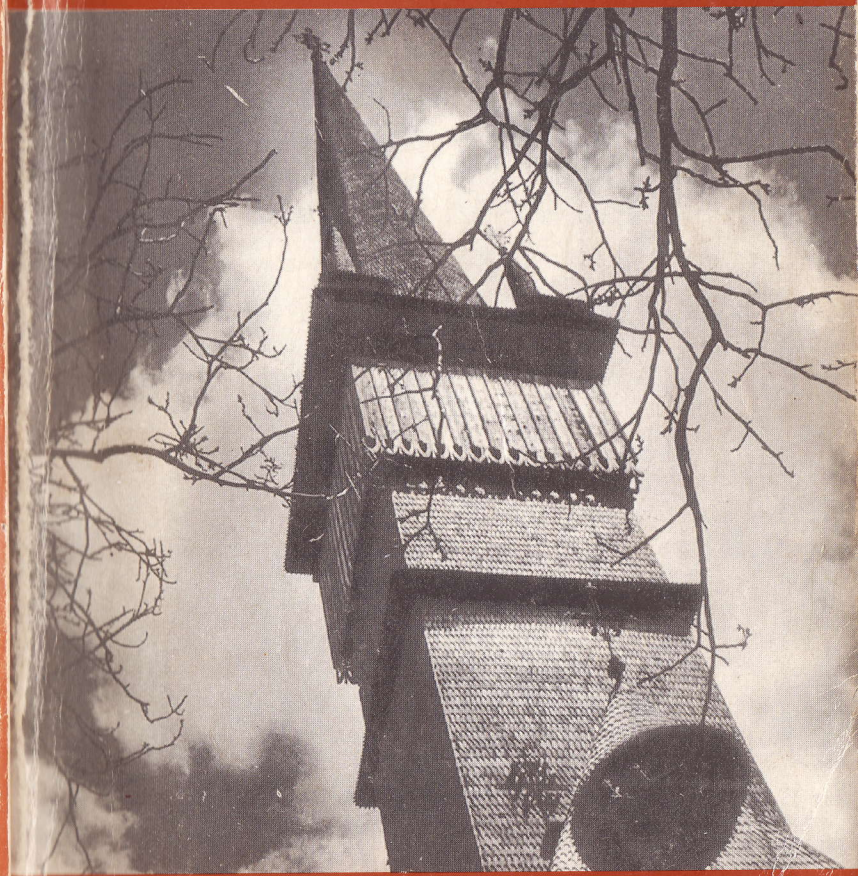

PAIDEIA Colecţia cărţilor de referinţă - seria „Memorii"

PAULIN LECCA

DE LA MOARTE LA VIAȚĂ

Postfață de **Valeriu Cristea**

PAIDEIA
1997

Părintele arhimandrit *Paulin Lecca* s-a născut la 24 iulie 1914, în comuna Babele, judeţul Ismail; părinţi Grigore şi Maria Lecca; tatăl a fost mai întâi învăţător, iar mai târziu preot în judeţul Bălţi. *Paulin Lecca* a absolvit cursurile Seminarului Teologic şi ale Facultăţii de Teologie din Chişinău; apoi a intrat ca frate novice în mănăstirea Frăsinei-Vâlcea; a mai vieţuit vremelnic în mănăstirile Govora, Cozia, Antim-Bucureşti, Rarău, Gologanu, iar în centrele eparhiale din Galaţi şi Bucureşti a funcţionat ca exarh.

Acum, păstrează aprinsă sfânta candelă a smereniei şi iubirii de Dumnezeu la mănăstirea Rogozu-Vrancea.

PREAMBUL

Scara de piatră urca în serpentină. Locul era strâmt şi întunecos. Părintele Varahil Lupu, bibliotecarul mănăstirii Frăsinei, mă conducea. Odată ajuns sus, călugărul ridică o uşă cu capul şi-mi zise:

– Iată, aici sunt cărţile care n-au încăput în rafturile bibliotecii.

Într-adevăr, într-o mică odăiţă din podul bisericii, se aflau aruncate la întâmplare multe cărţi scrise, în cea mai mare parte, cu litere chirilice. Am răsfoit câteva dintre ele. Conţineau adevărate comori de învăţătură duhovnicească. Ca şi în bibliotecă, aici se găseau traduceri – unele tipărite, altele scrise de mână – din Sfinţii Părinţi şi din Cuvioşii Pustnici.

– Vedeţi, mă lămureşte părintele Varahil – aceste cărţi scrise cu mâna, pe literă veche, au fost aduse de la Sfântul Munte de stareţul Porfirie.

Cercetând aceste cărţi prăfuite şi răvăşite, întâmplător ochii mi-au căzut asupra unui caiet gros cu scoarţe coşcovite şi gălbejite. L-am luat în mâini şi am citit primele rânduri.

Părinte Varahil, îl întrebai pe bibliotecar cu mult interes şi cu mirare – ce-i cu caietul ăsta?

Să vedeţi, îmi răspunse părintele – cu mulţi ani în urmă, a trăit în mănăstirea noastră un frate teolog. Cât

a stat în Frăsinei, a tot citit şi a scris. Iar când a plecat definitiv a lăsat aici acest caiet.

Caietul era un fel de jurnal, însă fără date. Nu erau numerotate zilele. Nici chiar lunile. Era mai degrabă un caiet cu memorii.

– Şi cum îl chema pe fratele teolog? mă informai.

– Fratele Victor Moldovanu, răspunse părintele Varahil care îl cunoştea destul de bine.

L-am rugat pe părintele bibliotecar să-mi lase caietul ca să-l citesc. Lectura m-a antrenat atât de mult încât am început să-l transcriu. Am aflat din acest caiet o experienţă unică în felul ei şi nu m-am lăsat până nu l-am copiat în întregime.

Textul a rămas acelaşi, eu însă i-am găsit un titlu general, l-am împărţit în trei părţi cu subtitlurile respective şi, în interiorul celor trei părţi, am alcătuit mici capitole pentru a uşura lectura.

Din datele găsite în caiet, se poate spune cu siguranţă că amintirile lui Victor Moldovanu încep de la 28 septembrie 1940 şi se termină în toamna anului 1944.

În cele ce urmează, redau textul integral, aşa cum l-am găsit în caiet.

I

FUGA DIN EGIPT

„Ţineţi minte ziua aceasta în care aţi ieşit din pământul Egiptului, din casa robiei, căci cu mână tare v-a scos pe voi Domnul de acolo.
... şi te va duce Domnul Dumnezeul tău în ţara Canaanului..."

Ieşirea 13,3-5.

„Strigat-am cu toată inima mea către înduratul Dumnezeu şi m-a auzit din iadul cel mai de jos şi a scos din stricăciune viaţa mea."

Canonul de pocăinţă.

„Fericit şi sfânt este cel ce are parte de învierea cea dintâi. Peste aceştia moartea cea de-a doua nu are putere."

Apocalipsa 20,6.

1. UN VIN MAI BUN...

Se înserase. Studenţii refugiaţi se adunau, gălăgioşi, în Căminul Studenţesc care se afla la o mică distanţă de statuia lui Pache Protopopescu din Bucureşti. Unii – înveseliţi de băutură, alţii – entuziasmaţi de vreo aventură amoroasă, urcau cu toţii la etaj ca să se odihnească după o zi de petreceri şi de plimbări, prilejuite şi oferite cu atâta dărnicie de acel septembrie 1940 care prevestea o toamnă lungă şi frumoasă, molcomă şi cu cer senin.

Intrând buluc pe uşă, studenţii teologi şi agronomi din Chişinău au dat de mine tocmai când îmi făceam bagajul, pregătindu-mă pentru un drum lung.

– Ce faci, Victore? Pleci undeva? mă întrebă unul din colegi.

– Da, plec, i-am răspuns binevoitor şi cu zâmbetul pe buze, deşi în sufletul meu se dădea o luptă teribilă între omul vechi şi cel nou care abia se înfiripase.

– Pleci în concediu sau ne părăseşti de tot? mă întrebă altul.

– De tot!...

– Şi nu te mai întorci pe la noi? Pleci pentru totdeauna?

– Nu mă mai întorc. Plec pentru totdeauna, i-am răspuns, rămânând mereu surâzător.

– Dar ce-ai făcut cu serviciul de la Minister?

– Am demisionat.

– Măi, să ştii că Nichifor Crainic i-a găsit lui Victor un serviciu mai bun în regiunile petrolifere, pe la Câmpina, unde e Hăbăşescu, îşi dădu cu părerea un altul.

– Ba nu, mă, – interveni un student care tăcuse până atunci – pariez că Victor a adulmecat un vin mai bun, undeva prin podgoriile ţării.

Eu făceam haz împreună cu colegii, dar nu le spuneam unde merg. Mi-am umplut valiza cu cărţi nemţeşti şi franţuzeşti, mi-am luat trenciul, mi-am îndesat pălăria

pe cap şi, luându-mi rămas bun de la prietenii mei, am pornit la drum.

Dar colegii nu m-au lăsat să plec singur. M-au petrecut până la tramvai, insistând şi rugându-mă mereu să spun unde mă duc. Erau curioşi din cale-afară. Eu însă mă descotoroseam cu câte o glumă şi păşeam tot înainte.

Ajuns în staţie, m-am urcat în tramvai şi – în momentul când tramvaiul îşi mişcase roţile – Nicolae Grosu, colegul cel mai gălăgios, care era în fruntea grupului, strigă tare:

– Spune, mă Victore, unde te duci?

– La mănăstire, i-am răspuns tot atât de tare şi apăsat.

La auzul acestor cuvinte, colegii au rămas consternaţi. Pe feţele lor se zugrăvise spaima. Iar Grosu, făcând cunoscutul semn de ţicneală la tâmpla dreaptă, strigă în urma mea:

– Mă... tu nu eşti?!...

Acesta a fost ultimul cuvânt cu care m-am despărţit de colegii mei, de trecutul meu şi de păcatele tinereţii mele zbuciumate.

Prietenii şi colegii mei nu cunoşteau, desigur, nimic din lupta mea lăuntrică. Şi chiar dacă le-aş fi spus-o, ei nu m-ar fi înţeles. Pentru toţi colegii, eu eram un băiat de viaţă, simpatic şi glumeţ, căruia îi plăceau petrecerile. Nici nu mă porecleau altfel decât cu epitetele legate de Bacchus. Hăbăşescu, care era un bun caricaturist, mă desenase într-o zi pe tablă, călare pe butoi şi cu furtunul la gură. Când băieţii se duceau la serate şi chefuri, mă luau neapărat şi pe mine ca să-i înveselesc, să spun glume şi să râd. Fetele îmi turnau vin în pahar, ştiind prea bine că, dacă mai beau un pic, îmi desfac îndată sacul glumelor, încep să cânt şi să dansez, revărsând veselia peste toţi cei din jur.

Şi acum, auzind din gura mea că plec la mănăstire, că vreau să mă călugăresc, asta – fără nici o îndoială – nu putea fi decât vorba unui smintit.

De fapt, colegul care mi-a spus că am adulmecat un vin mai bun a avut dreptate. Eu nu eram niciodată mulţumit de vinul pe care îl sorbeam la petreceri, nici de fetele cu care dansam, nici de mine însumi. A doua zi eram mahmur mai mult din cauza mustrărilor de conştiinţă. Mi-era scârbă de mine însumi. Adulmecasem, într-adevăr, un vin mai bun şi acum pornisem în căutarea lui...

2. SPRE LUMINA DE SUS

Ajuns în Gara de Nord, mi-am scos un bilet pentru Râmnicu-Vâlcea şi, la ora douăzeci şi trei, m-am urcat în tren.

Când am făcut acest pas, mi-am dat seama până în cele mai mici amănunte de înfricoşătoarea luptă ce-mi stătea înainte. Aveam mereu sentimentul omului care se aruncă cu capul în jos într-o prăpastie întunecoasă şi fără fund, cu o singură speranţă totuşi: că acolo – jos de tot – voi fi prins în plasa Domnului Iisus, aşa cum, prin circurile marilor oraşe, cei ce fac exhibiţii la mari înălţimi, când se prăbuşesc, cad într-o plasă care îi salvează de la moarte sau fracturi grave.

Dar această speranţă uneori se risipea. O spulbera vântul deznădejdii. Atunci mi se părea că nu mai nimeresc în plasă, ci cad alături şi mă zdrobesc. Şi cu toate acestea, chiar când năvăleau asemenea gânduri negre, nu aveam decât un singur drum de ales: înainte. Nimic şi nimeni nu mă mai putea reţine în lumea păcatelor din care voiam să scap, chiar cu preţul vieţii.

Uraganul lăuntric îmi răscolea sufletul până în străfundurile lui cele mai tăinuite. Deşi pasagerii de lângă mine adormiseră, eu – departe de a aţipi măcar – eram treaz şi vioi ca după un somn bun. Pentru mine, zgomotul ritmic şi înfundat al roţilor de tren, nu-mi servea drept cântec de leagăn, ci mai degrabă drept un

depănător al unui lung fir de amintiri care îmi treceau prin faţa ochilor mei lăuntrici precum un film.

În satul în care am copilărit, am văzut odată un prunc în braţele mamei. Copilul nu dormea, nici nu plângea. Era liniştit. Iar ochişorii lui larg deschişi urmăreau necurmat lumina lămpii. Ori încotro l-ar fi întors mama sa, în orice poziţie s-ar fi aflat, pruncuşorul îşi întorcea ochii candizi numai spre lumina lămpii.

O lumină invizibilă mi-a atras privirile încă din copilărie. Cu toate că nu eram conştient de acest lucru, ochii mei sufleteşti nu se opreau în ungherele întunecoase ale vieţii, ci urmăreau – fără să-mi dau seama – o lumină care venea de sus şi care nu era din lumea aceasta. Astfel, simţeam o mare bucurie când mă duceam la biserică, iar noaptea Învierii – cu lumânări aprinse, cu feţe vesele, cu lume multă – mi-a rămas întipărită în suflet pentru toată viaţa. Chiar de m-ar fi ţinut cineva cu forţa, aş fi făcut tot ce mi-ar fi stat în putinţă şi m-aş fi dus la biserică să aud cum zice preotul, cu crucea şi cu lumânarea în mână: „Hristos a-nviat!" şi cum credincioşii răspund într-un glas „Adevărat c-a-nviat!"

În satul meu – de Paşti – copiii trăgeau clopotele într-una, cât era ziua de mare, iar o dată cu undele sonore, simţeam în sufletul meu de copil cum „Duhul Sfânt prin aer zboară" . De ziua Învierii, şi chiar în ziua de duminică, mi se părea că cerul e mai senin, iarba mai verde, bucuria mai mare, – în jurul meu era numai frumuseţe şi fericire.

Dar pe mine nu mă atrăgea numai frumosul; în aceeaşi măsură mă captivau binele şi adevărul. Aveam o nesfârşită milă pentru cei suferinzi. Îmi plăcea să alin durerile altora, iar când învăţătorul m-a întrebat în clasă ce vreau să fiu când voi fi mare, i-am răspuns: „doctor!" Pe atunci, micuţ fiind, nu ştiam că sunt multe dureri şi răni sufleteşti, nu ştiam că pot fi tot atât de bine şi un doctor al sufletelor.

Când mama mă trimitea la băcănie, îmi spunea uneori:

– Bagă de seamă, dacă te-o întreba lipovanca de mine să-i spui că nu-s acasă, auzi tu? mă dăscălea mama, pentru că aveam datorii neachitate. Eu însă, fără să vreau şi fără să-i fac mamei în ciudă, spuneam adevărul într-un mod cu totul spontan; iar mama, fără să se supere, râdea şi făcea haz pe seama mea pentru că nu puteam minţi.

La şcoală, adică la Seminar, aceeaşi Lumină cerească îmi atrăgea privirile. Am citit multe romane, dar nici odată nu mi-au plăcut scrierile pornografice. Înainte de a citi un roman, îi întrebam pe colegii care îl cunoşteau, ca să aflu ce conţinut are. Citeam apoi recenziile de prin revistele literare şi numai după aceea mă apucam să citesc romanul. Iar când citeam vreun roman cu conţinut moral, înălţător, în care eroii luptau pentru idei superioare şi, mai ales, pentru idealuri creştine, mi se părea că nu mai sunt pe pământ. Într-o vacanţă de Crăciun citeam pe nerăsuflate „Crimă şi pedeapsă" de Dostoievski. Eram cu totul absorbit de lectură. În asemenea cazuri, fratele mai mare îmi zicea:

– Mai lasă, Victore, cititul că ai să mori!

– Ce bine ar fi să mor, răspundeam entuziasmat – ca să trec în lumea frumoasă de dincolo!

– I-auzi, mamă, zicea fratele pe jumătate râzând, pe jumătate alarmat – Victor zice că vrea să moară.

Dar mama – bună şi înţelegătoare ca întotdeauna – se uita la mine cu simpatie. Semănam leit cu ea, motiv pentru care îşi exprimase dorinţa ca la bătrâneţe să se retragă la mine, ca să moară în braţele mele.

3. UN REAZEM LĂUNTRIC

În romanul „Plecat fără adresă" , Cezar Petrescu descrie un tânăr care moştenise puternice înclinări spre

beţie şi desfrâu de la tatăl său. Ajuns student, tânărul se hotărî să se lupte pe viaţă şi pe moarte cu aceste două patimi. Cât i-a stat în putinţă, eroul lui Cezar Petrescu a evitat băutura şi a ocolit femeile. Dar într-o zi, a intrat în camera lui o studentă ca să împrumute un curs. A mai venit o dată ca să studieze împreună. Apoi, împrietenindu-se, tânărul n-a mai putut rezista poftei trupeşti. A căzut în păcatul desfrânării şi, în cele din urmă, s-a sinucis. I-a lipsit, scrie Cezar Petrescu – reazemul lăuntric.

Mă apuca groaza când mă gândeam că s-ar putea să am acelaşi sfârşit, că aş putea să cad alături de plasă. Îmi rămăsese ultima nădejde: harul şi ajutorul lui Dumnezeu pe care nu l-a cerut eroul lui Cezar Petrescu. Căci el nu s-a rugat, nu s-a împărtăşit pentru ca Sângele Domnului Iisus să-i regenereze sângele putred transmis printr-o nenorocită ereditate.

Tânărul din „Plecat fără adresă" nu s-a bizuit decât pe propriile sale puteri, a plecat fără adresă pe un drum necunoscut, şi de aceea s-a prăbuşit. Eu însă alergam în goana trenului mânat de nădejdea că-mi voi găsi reazemul de care aveam nevoie. Fugeam aşa cum fugea Moise, în fruntea israelienilor, spre Marea Roşie. Faraon, cu oastea lui, îl ajungea din urmă, Marea Roşie era de netrecut, dar – în ciuda tuturor potrivniciilor – nădejdea în Domnul l-a salvat. „Acelaşi Dumnezeu mă va salva şi pe mine", mă gândeam şi mă întăream în întunericul vagonului, al nopţii şi al vieţii.

Deşi crescut într-o familie de preot, n-am avut parte de o educaţie în spirit creştin. Când îi auzeam pe alţi copii evocând cu drag atmosfera de evlavie, de pace, de cumpătare şi de dragoste cu adevărat creştinească din familiile lor, mi se părea că e vorba de o lume din poveşti.

Criticii afirmă că tragedia din „Fraţii Karamazov" este tragedia pe care a trăit-o însuşi Dostoievski în casa părintească. Feodor Karamazov, tatăl fraţilor Karamazovi, a fost omorât – cu intenţia şi cu fapta – de însişi fiii lui, iar tatăl lui Dostoievski a fost atât de rău încât a fost linşat de ţărani pe câmp. Stările de revoltă prin care trec Ivan Karamazov, Mitea şi Smerdeakov, împotriva unui tată beţiv şi desfrânat, nu sunt decât stările de revoltă ale autorului însuşi împotriva propriului său tată. Avocatul lui Mitea Karamazov a subliniat pe bună dreptate că nu numai copiii au anumite datorii faţă de părinţi, ci şi părinţii au anumite datorii faţă de copii. Dacă tânărul din „Plecat fără adresă" s-a sinucis, vinovatul nu este numai el, ci şi tatăl său care i-a lăsat drept moştenire un sânge infectat de păcat, pe care fiul, în ciuda eroicei sale lupte, nu l-a putut birui. Eu însă, de-aş fi avut putere, aş fi strigat – ca şi Dostoievski – ca să mă audă toţi părinţii din lume că raiul copilăriei nu trebuie pângărit cu faptele lor imorale.

Îmi dădeam prea bine seama că am de luptat nu numai cu mine însumi, ci şi cu părinţii şi bunicii mei. Dar când mă gândeam că e posibil să cad şi eu înfrânt, atunci iarăşi mă apuca deznădejdea.

Propriu-zis, nu-i osândeam pe părinţii mei, însă voiam parcă să-i opresc – măcar cât de cât – pe alţi părinţi să nu facă ce-au făcut părinţii mei. Voiam să-i conving pe părinţi să aibă milă de acele suflete nevinovate şi fragede în care primele impresii, bune sau rele, se imprimă ca pecetea pe ceară.

Cu ani în urmă, un student teolog, bolnav de tuberculoză, se afla într-o sală de aşteptare din clădirea unui dispensar unde se făceau injecţii cu tuberculină. Printre cei prezenţi era un tânăr care îşi blestema părinţii, zicând că, dacă ei au ştiut că sunt tuberculoşi, de ce s-au mai căsătorit ca să-şi nenorocească şi copiii. Auzind aceste cuvinte, studentul teolog s-a hotărât să nu se mai căsătorească. Mai târziu, a îmbrăţişat viaţa monahală, devenind apoi episcopul Chesarie Păunescu.

Înainte de a-şi da sfârşitul, Prea Sfinţitul Chesarie Păunescu mi-a povestit că avea un bunic, moş Păun, care era desfrânat din cale-afară. Umpluse satul cu copii din flori.

– Norocul meu, îmi spunea bunul Vlădică – e că nu semănam cu moş Păun, ci cu celălalt bunic pe care îl chema moş Gheorghe. Am constatat acest lucru de când eram copil. Căci mergând odată pe uliţele satului m-a întâlnit un om care, uitându-se lung la mine, m-a întrebat: – „Mă, tu nu eşti nepotul lui moş Gheorghe?" M-a ghicit după trăsăturile feţei că sunt nepotul acestui bunic care era foarte înţelept şi cumpătat.

– Prea Sfinţite, l-am întrebat atunci pe părintele meu duhovnicesc, – dar ce-aţi fi făcut dacă i-aţi fi semănat lui moş Păun şi i-aţi fi moştenit năravurile?

– Cred că nici nu mă făceam călugăr, zâmbi octogenarul episcop.

– Eu însă am moştenit asemenea năravuri şi totuşi am îndrăznit să mă călugăresc...

Desigur, eu nu mi-am blestemat părinţii ca tânărul tuberculos, dar nici n-am renunţat la calea monahală. Nu m-am gândit la răzbunare ca Hamlet, ci am fost înţelegător mai ales cu mama, care s-a luptat cu ea însăşi şi, mai târziu, şi-a schimbat viaţa printr-o profundă pocăinţă.

Cei mai mulţi părinţi îşi închipuie că bieţii lor copii nu văd şi nu înţeleg nimic. Dar Dostoievski, ca unul ce a fost victima acestor moşteniri nefaste, spune: „nu ascundeţi de copii nimic, căci ei ştiu totul!". Şi aşa este. Părinţii trebuie să înţeleagă că cinstea ce li se cuvine din partea copiilor nu vine numai din simplul fapt că i-au născut şi că îi cresc. Dacă ar fi numai pentru atât, mai multe cinste li s-ar cuveni animalelor – mame care nu-şi aruncă puii nici înainte, nici după naştere. Ba îi cresc şi îi apără uneori cu mai mult sacrificiu decât oamenii. Dar ceea ce nu pot da animalele este educaţia morală, edu-

caţia duhovnicească, îndrumarea pe calea mântuirii sufletului pe care părinţii sunt obligaţi s-o dea copiilor ca să-i scape de prăpastia păcatului...

...O lumină puternică năvăli pe fereastra vagonului, întrerupându-mi meditaţiile. Îmi aruncai privirea afară: era gara Piteşti.

4. MEFISTOFEL – BINEFĂCĂTOR

Când roţile vagonului se mişcară, continuându-şi drumul de fier, mi-am înnodat firul amintirilor şi al meditaţiilor.

...Cu timpul, mi-am dat seama, că, pentru unii oameni, până şi întâmplările rele se petrec spre binele lor. De aici, probabil, vorba românească: tot răul e spre bine, şi vorba rusească: cu cât e mai rău cu atât e mai bine. Mila şi înţelepciunea lui Dumnezeu întorc spre bine toate relele pricinuite de diavolul.

Când Faust l-a întrebat pe Mefistofel: „Cine eşti tu?" acesta i-a răspuns: „Eu sunt acela care mereu vreau să fac rău şi mereu iese bine."

Şi de bună seamă, prin cele văzute în casa părintească, diavolul a vrut să-mi facă numai rău, dar – spre necazul celui viclean – Domnul Iisus le-a întors toate spre bine.

Aşa, de pildă, când în Seminar citeam literatură spiritistă, diavolul voia să mă ducă la rătăcire, dar Bunul Dumnezeu mi-a întors spre bine şi lectura spiritistă, căci spiritismul mi-a oferit primul şi cel mai puternic pilon al credinţei creştine: realitatea lumii spirituale, existenţa reală a demonilor, – deci şi a îngerilor, deci şi a lui Dumnezeu.

Tot în Seminar, citind mereu romane, diavolul ar fi vrut să mă înnămolească în literatura pornografică, dar

Domnul mi-a scos în faţă „Fraţii Karamazov" cu frumosul chip al stareţului Zosima, care m-a cucerit şi m-a hotărât să iau calea călugăriei. Şi astfel, pe când eram în clasa a şasea de Seminar, m-am gândit pentru prima oară la viaţa monahală. În vacanţă, i-am spus mamei acest gând. Dar, mama, care spera să-şi sfârşească zilele în casa mea de preot căsătorit, mi-a răspuns cu durere că, dacă fac acest pas, ea îşi ia lumea în cap. Eu am tăcut, desigur. N-am mai contrazis-o. Dar ideea germina. Pentru nimic în lume n-aş fi vrut să se repete în viitoarea mea familie ceea ce văzusem în casa părintească.

La şcoală aveam trei colegi cu care mă înţelegeam şi discutam aceeaşi problemă. Pierdeam nopţi întregi, în dormitor sau în garderobă, căutând o portiţă de ieşire.

– Mă, decât să fiu popă aşa cum sunt popii de astăzi mai bine nu mă fac popă deloc, glăsuia George C. cu multă hotărâre.

– *Sublata causa, tollitur effectus*. În viaţa unui preot, cauza tuturor nenorocirilor, de cele mai multe ori, este preoteasa. Să înlăturăm, deci, această cauză şi vom scăpa de urmările nenorocite pe care le aduce femeia în viaţa unui preot, susţineam eu cu aceeaşi tărie.

După mai multe dezbateri, ne hotărârăm cu toţii să ne călugărim. Dar între timp, câteşi patru, citeam, meditam, studiam, întrebam, urmărind acelaşi gând al călugăriei.

– Bine, ne călugărim, zicea Ion C. – dar călugăria este o viaţă egoistă. Nu ne este îngăduit să urmărim numai mântuirea noastră personală.

Atunci ne-a venit ideea să ne facem preoţi de mir celibatari, ca părintele Toma Gherasimescu sau ca părintele Gheorghe Paschia din Bucureşti.

La Facultate ne stăpânea acelaşi gând. Ne-am şi dus la Gala Galaction şi i-am mărturisit gândul.

– Foarte bine, dragii mei, ne-a răspuns „Moşul" vesel. Vom avea încă o armată de voluntari.

Dar pe mine mă chinuia – în mod special – o altă problemă. Mă gândeam: oare, ca preot celibatar, îmi voi putea stăpâni patimile? Beţia şi desfrâul, care puseseră de timpuriu stăpânire pe mine, nu mă vor duce la pieire? Şi în acest caz cum îl voi mai putea ajuta pe aproapele? Nu voi pleca şi eu fără adresă ca eroul lui Cezar Petrescu? Nu voi compromite Evanghelia lui Hristos?

Într-o bună zi, m-am întâlnit pe stradă cu fostul meu pedagog Irimiţa. Bătrânul trăise toată viaţa lui necăsătorit. Era celibatar.

– Domnule pedagog, eu aş vrea să mă fac preot, dar necăsătorit. După cum prea bine ştiţi, soţia şi copiii constituie pentru preot un balast care îl trage pe păstorul de suflete spre cele trupeşti. Preoteasa şi copiii sunt ca două greutăţi de plumb atârnate de aripele unei păsărele. Şi ori de câte ori un preot este pus în dilema să aleagă sau pe Hristos sau familia, întotdeauna sacrifică pe Hristos în profitul familiei. Dumneavoastră aţi trăit singur toată viaţa. Ce părere aveţi? Aş putea şi eu să fiu un preot celibatar?

– Dragă Moldovanu, răspunse bătrânul pedagog – eu am trăit într-adevăr singur, dar am trăit ca un păcătos. Dacă nu laşi natura să intre pe uşă, ea intră pe fereastră. Nu vezi? Şi preoţii catolici sunt celibatari, dar fiecare din ei are câte o menajeră.

Omeneşte vorbind, Irimiţa avea dreptate. Totuşi, răspunsul fostului meu pedagog nu m-a mulţumit. Bătrânul vorbea în duhul lui Cezar Petrescu.

Meditând mereu şi căutând soluţii, începeam să mă gândesc la castrare. Voiam să urmez exemplul lui Origen. Cu acest gând m-am dus din nou la Gala Galaction.

– Nu, nu, asta-i dezertare, mă contrazicea „Moşul". Apoi scoase repede din raft o carte, scrisă în nemţeşte, dovedindu-mi că Origen s-a căit pentru că s-a automutilat.

– Bine, Prea Cucernice, dar în situaţia mea ce-i de făcut?

– Să te lupţi cum se luptă soldaţii pe front.

– Dar cum aş putea să mă lupt când mă simt atât de slab încât însăşi arma, prin greutatea ei, mă doboară la pământ?

Mă gândeam că poate Gala Galaction nu m-a înţeles. Şi atunci, mergând înainte, am ajuns la medici. Auzisem de la colegi că undeva la Cluj există un scaun electric care, păstrându-ţi integritatea corporală, îţi anihilează pofta sexuală numai după câteva şedinţe. Fără să stau mult pe gânduri, m-am şi dus la un doctor specialist, crezând că acesta ştie tot ce este în legătură cu organul sexual. Singurul rezultat a fost că am ieşit din cabinet fără ultima sută de lei pe care o mai aveam în buzunar.

Ca omul disperat care se agaţă şi de un fir de pai, mi-am spus gândul şi unei doamne.

– Dacă te vei castra, eu voi fi prima care te voi dispreţui, zise ea hotărât.

– De ce?

– Pentru că, în acest caz, dumneata nu vei mai avea nici un merit. Omul numai în luptă capătă decoraţii şi distincţii.

Acest răspuns mi-a dat mult de gândit; informându-mă despre scapeţi, am aflat că şi cei ce se castrează îşi menţin pofta sexuală, cu singura deosebire că rămân neputincioşi. Mai mult decât atât: unul din famenii din naştere, care s-a călugărit de nevoie, s-a exprimat faţă de un prieten al său din mănăstire astfel:

Mă, de-aş avea eu ceea ce ai tu, să ştiu că mă aşteaptă o mie de iaduri, eu tot aş săvârşi păcatul numai ca să-mi tac pofta şi să ştiu ce fel este această plăcere.

Toate acestea m-au făcut să renunţ, încetul cu încetul, la gândul castrării, căci – după cum mi-a spus un medic pofta porneşte din glanda hipofiză.

5. SFATUL MONSENIORULUI

Eram totuşi curios să aflu cum trăiesc preoţii catolici. Pe atunci, în Chişinău se afla monseniorul Glazer. Împreună cu George C. m-am şi prezentat în faţa preotului catolic, întrebându-l cum trăiesc ei şi cum aş putea să scap de patimile care ameninţă viaţa unui celibatar.

Monseniorul a fost sincer.

– Sunt şi căderi printre preoţii noştri, a recunoscut sfinţia sa – dar sunt şi cazuri lăudabile pe care le cunosc personal.

Crezând că mi-am greşit cariera, monseniorul spuse în continuare:

– Mi-aduc aminte că unul din colegii mei din Franţa ne spunea mereu că nu simte nici o chemare pentru preoţie. Noi, colegii, am comunicat acest lucru duhovnicului şi profesorilor. Aceştia au fost foarte înţelegători cu colegul nostru şi l-au întrebat ce facultate ar vrea să urmeze. El a răspuns că ar vrea să urmeze medicina. Atunci corpul didactic, împreună cu colegii tânărului student, i-au dat toată libertatea, tot ajutorul moral şi material ca să se înscrie la medicină, susţinându-l până ce şi-a terminat studiile. Iar astăzi face pentru Domnul, ca medic, mai mult decât ar fi făcut ca preot.

– Bine, dar eu vreau să mă fac preot. Nu vreau să îmbrăţişez altă carieră. Cum aş putea face ca să scap şi de femeie şi de patimile care mă stăpânesc?

– Trebuie să ieşi negreşit din cercul prietenilor care te atrag spre păcat şi să te retragi, pentru o perioadă de cel puţin trei ani de zile, într-un loc singuratic.

– Dar despre castrare ce părere aveţi?

– Asta s-ar admite numai după ce ai încercat tot ce îţi stă în putinţă.

– Cu alte cuvine, după ce voi încerca tot ce îmi stă în putinţă şi, totuşi, nu voi izbuti să mă birui, am voie să mă castrez?

– Nu, nu, nici atunci! reveni monseniorul, vrând parcă să repare o greşală. Luptă-te, luptă-te mereu!

Acesta a fost ultimul cuvânt al ultimului meu sfătuitor.

Monseniorul mi-a dat o idee minunată: să mă retrag pentru trei ani de zile într-un loc singuratic, să mă smulg din păcătoasa prietenie, din cleiul cercului vicios în care eram prins. Chiar dacă monseniorul făcea o uşoară aluzie la vreun colegiu catolic, ideea era totuşi cât se poate de frumoasă şi mântuitoare. Ca ortodox, îmi ziceam – unde m-aş putea retrage decât într-o pravoslavnică mănăstire din ţara noastră? Voi sta acolo trei ani de zile, mă voi birui – cu ajutorul Celui de Sus – pe mine însumi şi apoi mă voi reîntoarce ca preot de mir celibatar în vreun sătuc unde să lucrez la ridicarea materială şi morală a enoriaşilor ca Popa Tanda sau ca Chiril al lui Potapenco.

Când Gala Galaction m-a sfătuit să mă călugăresc, i-am refuzat propunerea pe motiv că este un egoism să trăieşti o viaţă întreagă între pereţii unei chilii, îngrijindu-te numai de propria-ţi mântuire. Acum însă sfatul monseniorului era mult mai acceptabil. Timp de trei ani te fortifici, te căleşti, te arzi în focul Duhului Sfânt, aşa

cum se arde un vas de lut în cuptor, şi apoi – întărit – poţi să ieşi în lume ca să-i întăreşti şi pe alţii.

Dar, Doamne, cât e de grea lupta cu tine însuţi! Ca să scap de beţie, i-am dat lui George C. un bilet, în care scriam că, de se va mai întâmpla vreodată să mă îmbăt, voi arunca tot dispreţul asupra propriei mele persoane. Mi se părea că, o dată cu acest bilet, am pus o piatră de hotar cu o voinţă de fier. N-am mai băut nimic câteva zile în şir. Dar într-o zi mă întâlnesc nas în nas cu colegul meu Scobici, care m-a şi invitat la bodegă.

– Dragă Scobici, îi zic – îţi mulţumesc pentru invitaţie, dar m-am hotărât să nu mai beau.

– De când?

– Uite sunt câteva zile de când am luat această hotărâre şi vreau să mă ţin de ea.

– Bine, mă Victore, eu te înţeleg, dar de ce să exagerăm? Beţia este rea, într-adevăr, dar ca să guşti un pahar de vin nu e nici un păcat.

– Dar după primul pahar vine al doilea, apoi al treilea...

– Nu, se ţinea Scobici de capul meu – bem numai un sfert de vin şi ne ridicăm de la masă.

Şi cu aceste cuvinte m-a înduplecat. Am intrat la Covalschi, ne-am aşezat la o mesuţă, iar Scobici a comandat, după cum a spus, numai un sfert de vin. La rândul meu, m-am simţit dator să mai comand un sfert. Peste câteva minute, intrară alţi doi colegi pe uşă şi se aşezară la mesuţa noastră. Cei doi mai comandară un vin, eu cu Scobici încă unul şi astfel beţiile au fost luate de la capăt.

Înfrânt, ruşinat, mustrat de conştiinţă, mă întâlnii din nou cu George C. şi atunci, plimbându-ne în faţa Catedralei, am exclamat plin de durere:

– De ce oare Dumnezeu aprinde idealuri atât de frumoase într-o inimă care nu poate să le împlinească?

M-am convins – pentru a câta oară? – că nu mă pot birui prin propriile mele puteri. Şi ce rezultă de aici? Să-mi pun capăt zilelor? Nu! Tocmai asta e dezertare. Dar, atunci, Doamne, cine poate să se mai mântuiască? Trecând peste veacuri şi milenii, răspunsul mi-a venit ca un ecou: „Ceea ce la oameni este cu neputinţă este cu putinţă la Dumnezeu" . Şi tocmai spre acest Dumnezeu alergam în noaptea de 27 spre 28 septembrie. Lăsam gările una după alta, fără să mă intereseze nici lumea de pe peroane, nici călătorii din vagoane. Era ultima mea nădejde. Ochii mei erau ţintă spre mâna străpunsă de cui pe care Mântuitorul mi-o întindea ca să mă scoată din prăpastia păcatelor.

Încă o dată am simţit că, pe măsură ce diavolul mă împingea spre întuneric, în aceeaşi măsură mi se aprindea dorul de lumină, şi cu cât necuratul mă afunda mai adânc în noroi, cu atât mai sus mă avânta cineva spre o viaţă mai curată.

6. DIN ADÂNCURI...

La Chişinău, în toiul unei petreceri, când printre fete şi băieţi, era numai veselie, am exclamat cu glas tare şi deznădăjduit:

– Sunt un om pierdut!

Mi-aduc aminte că în acest moment toţi s-au întors miraţi spre mine. Se mirau – mai ales fetele – de ce zic că sunt pierdut tocmai eu care eram cel mai vesel, cel mai optimist, cel mai fericit. Ca să dreg lucrurile, fără să-i spun cuiva durerea pe care nimeni nu mi-o înţe-

legea, am început din nou cu glumele, cu cântecele, şi totul a intrat în normal.

Da, în adâncul inimii mele mă vedeam pierdut. Sfaturile lui Gala Galaction erau minunate, dar pentru ca să le pot pune în practică aveam nevoie de o minune, de o putere mai presus de fire. Omeneşte vorbind, eu nu vedeam nici o scăpare, aşa cum nu vedeam nici minunea. Şi atunci, ca să împlinesc dorinţa părinţilor, m-am gândit să mă căsătoresc şi să renunţ la idealul spre care tindea sufletul meu.

La Seminar avusesem un coleg tare sărac. Tatăl lui era zidar, iar mama servitoare. Erau zile când familia întreagă nu avea nimic din ale mâncării. Atunci colegii strângeau resturile de pâine de la masă, le adunau într-o traistă şi i-o dădeau seara pe fereastră.

Devenind student şi neavând bursă, m-am văzut nevoit să-mi aleg o gazdă. M-am gândit tocmai la acest coleg sărac. Îmi ziceam că, dându-i trei sute de lei pe lună, voi ajuta întreaga familie. Atât colegul cât şi familia au acceptat cu bucurie propunerea. Dar când m-am mutat la noua gazdă am cunoscut-o pe sora mai mică a colegului. Era o fiinţă slăbuţă, plăpândă, nedezvoltată normal, probabil din cauza proastei alimentaţii.

Într-o după-amiază, stăteam lungit pe patul din odaia scundă şi întunecoasă pe care o închiriasem. Mânat de mila mea pentru cei suferinzi, în mintea şi în inima mea se zămisliseră gânduri şi sentimente altruiste: „Ce-ar fi, mi-am zis în sinea mea – dacă m-aş căsători chiar cu fetiţa asta? Ea este călită în suferinţă. Când s-ar ivi greutăţi în viaţă, n-ar cârti şi n-ar da vina pe bărbat, aşa cum fac multe soţii. Şi apoi, colegul meu, adică fratele fetei, se va preoţi şi-şi va lua părinţii la el acasă, iar eu i-aş lua pe părinţii mei la mine, rezolvându-se astfel două probleme deodată: şi familia colegului ar fi sal-

vată, şi părinţii mei, mai ales mama, îşi va îndeplini dorinţa de a-şi sfârşi zilele în casa mea".

În momentul când cugetam astfel, fata intră în odaia mea, se aşează pe un scaun lângă fereastră ca să-şi continue împletitul pe care-l începuse mai înainte.

După ce schimbarăm câteva cuvinte, venii cu propunerea:

– Dorina, ştii că nu după multă vreme eu o să fiu preot. N-ai vrea tu să-mi fii preoteasă?

Propunerea a fost atât de neaşteptată încât biata fată s-a pierdut cu desăvârşire. A lăsat lucrul din mână, s-a roşit, a început să respire din ce în ce mai des, se uita când la mine, când la împletitură, fără să ştie ce să răspundă.

De bună seamă, fata s-ar fi aşteptat la orice, dar nici n-ar fi visat o asemenea propunere. Sora ei se măritase cu un croitor, iar ea se gândea că o va lua, poate, vreun cizmar, însă nicidecum un student teolog.

– Dorina, eu nu glumesc. Vorbesc serios.

– Bine, dar eu sunt săracă... şi... dintr-o familie de jos...

– Pe mine mă interesează sufletul. Eu caut un prieten cu care să înfrunt necazurile vieţii, o lămurii.

Apoi i-am explicat pe larg planul meu. Mai târziu, fata a stat de vorbă cu fratele ei şi cu părinţii, care nu mai puteau de bucurie.

În vacanţa mare, i-am adus pe amândoi acasă, la ţară. Mama, miloasă din fire, i-a primit cu multă dragoste, mai ales că auzise de mizeria în care trăiau acasă.

Toate au fost bune până în ziua în care mama a înţeles că feciorul ei vrea să se căsătorească cu fata.

– Căsătoriţi-vă, strigă ea supărată. Faceţi ce vreţi. Treaba voastră.

Am ţinut să stau de vorbă cu mama.

– Mamă, de ce eşti supărată? N-ai vrea s-o ai pe Dorina noră?

– O fiică de zidar să fie nora mea?

Fie că mama intuise de pe atunci anumite părţi negative ce s-au adeverit mai târziu, fie că Providenţa voia totuşi să mă scoată la Lumină, eu nu m-am împotrivit. Am cedat pe loc. N-am contrazis-o pe biata mamă. Am înţeles totul.

Către sfârşitul vacanţei ne-am întors câteşi trei la Chişinău, iar aici – împreună cu colegii mei George C. şi Vitalie Z. – am intervenit la directorul bibliotecii oraşului ca s-o numească pe fată într-un post mai potrivit. Deşi Dorina nu avea studiile necesare, totuşi directorul, înduplecat de rugămintea şi de avântul generos al celor trei colegi, care veneau în ajutorul unui camarad sărac, a aprobat cererea şi a numit-o.

– I-am luat o speranţă, dar i-am dat, în schimb, o pâine, răspundeam celor ce mă întrebau.

Vladimir, fratele meu mai mic, se afla atunci prin zonă. Când l-am vizitat şi i-am povestit întâmplarea cu Dorina, râdea de se prăpădea.

– Ce-ai găsit, măi Victore, la sora lui Ababii? Tocmai tu să te căsătoreşti cu o astfel de fată?

– Măi, frate-meu, adu-ţi aminte că şi Raskolnikov a vrut să se căsătorească cu o biată fată schiloadă. Mi-era milă de ea şi de părinţii ei... Voiam să-i iau pe părinţii noştri în casa mea...

Dar Vladimir, ca şi toţi ceilalţi ai mei, nu m-a înţeles atunci. Dar mai târziu, fratele meu a cunoscut-o, s-a îndrăgostit de ea şi a luat-o de nevastă.

Acum, eram în căutarea altei prietene, în căutarea altui suflet cu care să pot trăi, slujind lui Dumnezeu ca preot de mir. Un astfel de suflet îl găsisem în persoana unei fiice de cântăreţ care se afla în apropiere de satul

meu. Fata se numea Liuba şi era în ultima clasă din şcoala normală de fete care purta numele general de Şcoală Eparhială. Mă înţelesesem cu fata şi într-una din scrisorile ei afirma că „ne-am ales un drum de la care nu ne poate abate nimenea". Dar îndată ce Liuba a terminat şcoala, tatăl ei a măritat-o, zicându-i:

– Victor nu şi-a terminat încă studiile. Cât ai să-l mai aştepţi?

Mi-am înăbuşit durerea cu cititul, cu scrisul. Traduceam nuvele şi schiţe de Tolstoi şi le publicam într-o revistă din Chişinău.

În iarna următoare mă aflam într-o familie din Chişinău. Era un fel de serată. În jurul Pomului de Crăciun, băieţii şi fetele cântau tradiţionalul „O brad frumos". Aici am cunoscut o altă elevă care, după toate aparenţele, se apropia mai mult de idealul meu. Era de o rară bunătate şi blândeţe. Nu era frumoasă, dar din sufletul ei curat iradiau nişte calităţi lăuntrice pe care nu le aveau alte fete.

Întâlnirile, prietenia şi dragostea dintre noi au continuat toată iarna cu aceeaşi sinceritate.

Într-o zi de primăvară, după ce ne-am plimbat pe aleile înflorite ale cimitirului lipovenesc, pe înserate, ne-am aşezat pe o bancă singuratică, destăinuindu-ne unul altuia tainele sufletului.

Răsărise luna plină. Cerul era senin, iar văzduhul liniştit era îmbălsămat de parfumul florilor.

– În seara asta, dragă Lida, îi ziceam eu fetei – natura toată celebrează logodna noastră. Soarele şi luna ne ţin cununa... stelele mii... ca nişte făclii...

– Ah! Victore, n-am să uit niciodată seara aceasta...

– Lida, dacă ne vom căsători, aş vrea să fim mai mult prieteni decât soţi. Aş vrea să avem mai mult o legătură sufletească, să trăim în curăţie. Am citit undeva că părin-

tele Ioan de Kronstadt a trăit toată viaţa cu preoteasa lui ca fratele cu sora.

– Vai! Victore, zise Lida decepţionată – de ce să nu fim în rând cu toată lumea. Mie îmi plac aşa de mult copiii... Aş vrea să am cât mai mulţi, sfârşi fata emoţionată.

Până la urmă nu m-am căsătorit nici cu Lida. Deşi mama a cunoscut-o, a îndrăgit-o, spunându-i „fata noastră", totuşi Dumnezeu m-a auzit când strigam din adâncuri şi mi-a pregătit o nuntă în cer. Căci în iunie 1940 eu am trecut Prutul, dar Lida a rămas în Chişinău. Mai târziu a fost numită învăţătoare într-un sat, unde s-a şi măritat.

7. SOARELE ŞI PISCURILE

Pe atunci nu ştiam că de la Dumnezeu veneau toate înfrângerile, toate eşecurile, toate căderile şi loviturile. Şi nici nu-mi dădeam seama că Dumnezeu întoarce toate relele spre binele robilor săi.

Idealul meu de pe băncile şcolii şi sfatul monseniorului ardeau ca o flacără în sufletul meu. Însă pe atunci nu vedeam nici o ieşire, nici o scăpare din situaţia în care mă aflam. Mama era cu totul potrivnică hotărârii mele de a mă călugări. Încercarea de a-mi birui patimile s-a dovedit a fi zadarnică. Şi totuşi, Cel de Sus – cu nepătrunsele Sale judecăţi – m-a scos din toate hăţişurile şi mi-a împlinit cu prisosinţă idealul.

Mai întâi, prin cereştile Sale sclipiri de Har, Domnul Iisus mi-a luminat mintea care până atunci era păgână şi atee; apoi mi-a mişcat inima care era împietrită faţă de jertfa Mântuitorului şi, în sfârşit, mi-a înduplecat voinţa care – ajutată de Har – a început treptat, treptat, să

înfrângă obstacolele pe care nu le-a putut înfrânge tânărul lui Cezar Petrescu.

Însă ca să nu cred că biruinţa vine de la mine, Domnul m-a lăsat să cad din ce în ce mai jos, să mă prăbuşesc până în fundul prăpastiei. M-a lăsat, ca pe fiul risipitor, să mă lovesc cu capul de toţi pereţii păcatului pentru ca – la întoarcere – să nu mai dau vina pe nimeni, să nu mă osândesc decât pe mine însumi, să-mi plâng păcatele şi neputinţele până la moarte. Atunci mi-am dat mai bine seama că, dacă aş fi fost în locul lui Adam, aş fi călcat şi eu porunca dumnezeiască, iar dacă aş fi fost în locul părinţilor mei aş fi săvârşit aceleaşi păcate. Câtă dreptate avea Sfântul Ioan Scărarul când îi spunea fiului său duhovnicesc: „Arată-i doftorului buba ta şi, fără a te ruşina, spune-i: părinte, a mea este buba, a mea este rana aceasta; ea nu vine de la altcineva, ci numai de la lenevirea mea. Nimeni nu-i vinovat de ea, nici omul, nici duhul cel rău, nici trupul, nici altceva, ci numai nepăsarea mea."

Toate acestea m-au făcut să am o nesfârşită milă pentru bunicul meu Paisie arhimandritul de la care mama moştenise înclinarea spre păcat; pentru părinţii şi fraţii mei şi pentru toată lumea care – ca şi mine – se zbătea şi se îneca în valurile păcatelor. De atunci, mă rugam mereu pentru ei, cu toate că, în lupta pe care o duceam împotriva poftelor trupeşti, mă războiam din răsputeri cu toate moştenirile nenorocite pe care le primisem, aşa cum – la rândul lor – părinţii şi bunicii mei le primiseră de la alţii. Şi numai după ce m-am izbit de pământul păcatelor, am sărit – cu sfintele mele doruri – ca o minge de cauciuc, sus, sus de tot spre sferele cereşti.

Când se face dimineaţa, soarele luminează mai întâi piscurile cele mai înalte. Harul ceresc mi-a luminat, în primul rând, mintea.

În anul trei de teologie încă nu eram convins că Iisus este Fiul lui Dumnezeu şi, în acelaşi timp, Dumnezeu adevărat. Îl citisem pe Renan şi îl socoteam pe Hristos un geniu, un mare reformator religios, dar nu puteam crede că e Dumnezeu. Aveam o idee vagă despre existenţa unei puteri supranaturale. Credeam, ca şi Satov din „Demonii" lui Dostoievski, în Biserica strămoşilor noştri, în toate tradiţiile religioase, dar dacă m-ar fi întrebat cineva de cred în Dumnezeu şi în Iisus Hristos ca Mântuitor al lumii, aş fi răspuns ca şi Satov: „nu... dar... o să cred..." Şi fiindcă eu prin raţiune am rătăcit, Domnul m-a întors tot prin raţiune.

La Facultate îl studiasem pe Descartes. Profesorul Ioan Gh. Savin arăta în prelegerile lui cum a ajuns marele filozof francez la convingerea că există Dumnezeu.

Filozoful porneşte de la un fapt sigur: în sufletul omului este sădită ideea de Dumnezeu. (Jean Jacques Rousseau făcuse – după câte mi-aduc aminte – experienţa cu un copil, pe care l-a izolat cu desăvârşire de oameni, situându-l într-o pădure şi aducându-i cele necesare, numai ca să nu audă de la nimeni vorbindu-i-se despre Dumnezeu. Dar mare i-a fost mirarea când l-a văzut pe băiat închinându-se Soarelui pe care îl considera Dumnezeu. Nu importă că se închina Soarelui, fapt este că într-însul era sădită ideea de Dumnezeu, înainte de a-i fi vorbit cineva despre o Fiinţă supranaturală).

Şi atunci Descartes îşi pune întrebarea: de unde vine această idee de Dumnezeu pe care el o găseşte aprioric sădită în sufletul său? Această idee, răspunde tot el, nu poate veni decât din trei izvoare: ori din lumea încon-

jurătoare, ori din el însuşi, ori într-adevăr există acea Fiinţă supranaturală care i-a sădit-o.

Descartes le analizează pe rând.

Din lumea înconjurătoare nu poate veni, fiindcă zice el – ideea de Dumnezeu sădită în mine este infinită pe câtă vreme lumea înconjurătoare este finită. Iar ceva finit nu poate să-mi dea ceva ce este infinit. Din mine însumi, continuă filozoful – iarăşi nu poate veni, fiindcă şi eu sunt mărginit, în timp ce ideea de Dumnezeu este nemărginită. Cauza nu poate fi mai mică decât efectul.

Dacă aşa stau lucrurile, atunci ideea de Dumnezeu nu poate veni decât de la o Fiinţă supranaturală care într-adevăr există şi care mi-a sădit această idee.

Dar filozoful care s-a îndoit până şi de propria sa existenţă (*cogito, ergo sum; dubito, ergo sum*) a pus la îndoială până şi această concluzie.

- Dar dacă, zice el – această idee mi-a sădit-o un spirit rău? Nu cumva în locul lui Dumnezeu stă diavolul care mă minte şi-şi bate joc de mine?

Descartes a respins şi această îndoială, bazat pe faptul că ideea unui Dumnezeu infinit implică în sine Perfecţiunea. Iar o Fiinţă perfectă, desăvârşită în toate privinţele, nu poate minţi. Şi în acest caz, concluzia este că ideea de Dumnezeu a fost sădită de însuşi Dumnezeu care există într-adevăr.

Pentru mine greutatea era să mă conving că Iisus Hristos este El însuşi Dumnezeu. Voiam să ştiu dacă într-adevăr Hristos şi Tatăl una sunt.

„Daţi-mi un punct de reazem şi eu vă răstorn pământul" , zicea Arhimede. Pentru mine acest punct de reazem, care putea să-mi răstoarne pământul omului vechi din mine însumi, era să mă încredinţez că Mântuitorul lumii este şi Creatorul lumii.

De existenţa Lui istorică nu m-am îndoit niciodată, căci dovada cea mai bună am găsit-o în cartea duşmanilor Săi de moarte, adică în Talmud. Fie că-I spune „fiul Pandorei" , fie că-L numeşte „Tolo" (spânzuratul), fapt cert este că Iisus a existat în timp şi spaţiu. Iar în argumentarea Dumnezeirii lui Iisus m-am folosit tot de cuvintele duşmanilor lui Hristos.

Popii, ziceam eu – când vorbesc despre Domnul Iisus, vorbesc în mod interesat. Nu sunt obiectivi. Tot astfel mă gândeam şi la scriitorii bisericeşti. De aceea, în argumentarea mea, i-am ales pe duşmanii lui Hristos, şi necredincioşi, ca să văd ce zic ei despre Iisus Hristos. Drept justificare, am luat un exemplu din timpul ultimului război mondial.

Când nemţii mergeau biruitori şi înfrângeau ţările una după alta, au ajuns să se lupte şi cu grecii. Dar fiii Eladei s-au luptat atât de eroic încât germanii, după ce i-au biruit, le-au lăsat sabia ca semn al vitejiei cu care s-au luptat. Alţii ar fi putut spune că grecii sunt viteji, din interes, ori de frică. Lumea însă nu i-ar fi crezut întru totul. Dar când un popor duşman, adică hitleriştii, le lasă sabia în semn de respect pentru eroismul lor, recunoscând în faţa lumii întregi vitejia grecilor, aici nu mai încape nici interesul, nici frica, nici linguşirea; ci înseamnă că ei cu adevărat sunt viteji.

La fel am procedat când mi-am cules argumentele din cuvintele adversarilor lui Hristos. Dintre aceştia i-am ales pe Ernest Renan, pe B. Mussolini şi pe Joseph Klausner.

Ernest Renan, care tăgăduia dumnezeirea şi învierea lui Iisus, după ce descrie convorbirea cu Samarineanca, minunându-se de cuvintele lui Iisus „de acum nu vă veţi închina nici în muntele acesta, nici în Ierusalim, ci în Duh şi în Adevăr" , adaugă: „Dacă ar exista fiinţe raţio-

nale şi în alte planete, acest mare adevăr nici acolo nu poate fi întrecut". Iar către sfârşitul cărţii „Viaţa lui Iisus" Renan scrie: „De aci înainte, Iisuse, între Tine şi Dumnezeu nu va mai fi nici o deosebire."

Ce înseamnă aceste cuvinte? Mai întâi, acest adversar al lui Iisus, atât de detestat de preoţi şi de teologi, Îl aşază pe Iisus mai presus decât fiinţele raţionale nu numai din cele ce au existat, există şi vor exista pe planeta noastră, ci chiar mai presus decât eventualele fiinţe raţionale care ar exista – poate – pe alte planete. Adică, pe scara perfecţiunii nici o fiinţă omenească nu-L depăşeşte. Iisus se află pe vârful scării de desăvârşire. Mai mult: în ce priveşte perfecţiunea, Iisus este asemenea cu Dumnezeu.

Mussolini, - ateul Mussolini care într-o adunare publică a scos ceasul din buzunar şi a strigat cu voce tare că, dacă există Dumnezeu, îi dă cinci minute ca să-l trăznească – stând de vorbă cu Emil Ludwig şi apoteozându-l pe Iuliu Cezar, s-a pomenit cu următoarea întrebare insinuantă:

– Nu cumva, după părerea dv., Iuliu Cezar e mai presus decât Iisus Hristos?

Atunci Mussolini, pentru care Iuliu Cezar reprezenta perfecţiunea ca fiinţă pe pământ, a respins în mod hotărât insinuarea, răspunzându-i deschis – Iisus Hristos este superior lui Iuliu Cezar încât nici nu suferă vreo comparaţie, căci Iisus Hristos a făcut o revoluţie care, departe de a se stinge, cuprinde din ce în ce mai multe inimi, iar Împărăţia Lui se întinde şi se adânceşte mereu. Pe câtă vreme Iuliu Cezar s-a stins pentru totdeauna, iar împărăţia lui a dispărut.

De la acest al doilea adversar al lui Iisus am tras concluzia că Iisus Hristos este o fiinţă perfectă deci,

superioară idolului său Iuliu Cezar, pe care dânsul îl socotea cel mai desăvârşit dintre fiii oamenilor.

Joseph Klausner – evreu, profesor universitar din Tel-Aviv – a scris o carte cu titlul „Jésus de Nazareth". După cum se ştie, pentru evrei fiinţa perfectă este Moise. Ei îl venerează atât de mult încât un evreu român – Mihail Sebastian – îl postează, în romanul său „De două mii de ani" *; mai presus chiar decât Dumnezeu. Şi cu toate acestea, vorbind despre Iisus, evreul Klausner spune răspicat că Hristos este mai presus nu numai decât toţi proorocii, ci chiar decât Moise.

Cu alte cuvinte, până şi un evreu, care ţine la mozaismul lui, recunoaşte că fiinţa perfectă nu este Moise, pe care evreii habotnici îl postează mai presus de Dumnezeu, ci Iisus Hristos.

În concluzie, aceşti trei duşmani ai lui Hristos, deşi s-au luptat cu El, nu numai că I-au lăsat sabia perfecţiunii, ci L-au declarat ca singura fiinţă perfectă nu numai din cele ce au existat vreodată pe pământ, ci şi din cele ce ar exista eventual pe alte planete.

Iar după această concluzie, care n-a fost scoasă din scrierile popilor şi teologilor, mi-am pus întrebarea ca şi Descartes:

– Oare o Fiinţă atât de perfectă – recunoscută ca atare şi de duşmani – poate minţi?

– Hotărât, nu! am răspuns împreună cu filozoful francez. Şi dacă Iisus nu minte, atunci trebuie să credem tot ce a spus El în Evanghelie. Dar ce-a spus Iisus în legătură cu propria Sa persoană? De vreo cinci ori a afirmat că El este Fiul lui Dumnezeu, că e una cu Tatăl,

* În prima ediţie din 1938; în ediţiile ulterioare nu mai apare acest text.

că e Dumnezeu Însuşi. A recunoscut acest lucru în faţa Samarinencii, în faţa Martei, în faţa lui Ponţiu Pilat, iar motivul pentru care a fost condamnat la moarte a fost tocmai faptul că El, om fiind, s-a făcut pe Sine Dumnezeu. Dar toate aceste afirmaţii au fost oare minciuni? A putut El oare să mintă?

– Nu, de o mie de ori nu, căci perfecţiunea implică adevărul şi exclude minciuna.

Şi dacă acesta este adevărul, dacă prin metoda lui Descartes s-a dovedit că Iisus este Dumnezeu şi dacă tot ce a spus El în Evanghelie constituie cel mai mare adevăr, atunci – mi-am zis – trebuie să împlinesc tot ce se spune acolo, trebuie să capitulez în faţa adevărului şi să zic o dată cu Pascal:

– De aci înainte, taci raţiune imbecilă! De acum încolo fă-i loc credinţei, căci inima îşi are raţiunile ei pe care raţiunea nu le cunoaşte.

8. LACRIMILE

După ce a capitulat mintea, s-a zdrobit şi inima. Acum, pentru întâia oară, am simţit dorinţa de a mă ruga cu adevărat.

La capela Facultăţii nu mă puteam ruga, pentru că – aşa mi se părea – era prea mult fariseism, prea multă rutină, împietrire şi, uneori, chiar bătaie de joc de cele sfinte. Preferam să mă duc la baptişti sau la catolici unde nu mă cunoştea nimeni.

Baptiştii – La Chişinău – aveau o casă de rugăciune nouă, cu bănci şi scaune. Pe dreapta şedeau bărbaţii, pe stânga – femeile. Era seară când am intrat în această casă de rugăciune feeric luminată de becuri electrice. Toţi credincioşii cântau, slăvindu-L pe Dumnezeu. Stând cu

ei, mi-am adus aminte de creştinii din primele veacuri şi m-au podidit lacrimile. Erau primele mele lacrimi care îmi umpleau inima de o bucurie cerească. Îmi plăceau şi predicile lor simple şi sincere care erau valabile pentru orice biserică. Nu aveau – în seara aceea – nimic sectar.

La catolici îmi plăceau mult de tot cântările grave din timpul Liturghiei şi, mai ales, orga.

Stând în fundul bisericii, necunoscut şi singur, mă uitam la răstignirea Mântuitorului din faţa mea şi ziceam: „Tu, Iisus, îţi verşi sângele pentru mine, iar eu mă tăvălesc în noroiul păcatelor". Lacrimile curgeau şiroaie. Nu le mai puteam stăpâni. Mi se sfâşia inima de mila lui Iisus. Mi-era ruşine de cei din jurul meu. Nu ştiam pe atunci că lacrimile de pocăinţă sunt un dar trimis de Dumnezeu pentru spălarea păcatelor.

A doua zi, am intrat în biblioteca Facultăţii. N-am cerut nici o carte de teologie savantă. Foamea nu venea din partea minţii, ci din partea inimii. Am cerut Evanghelia. Când m-au văzut colegii că citesc Noul Testament, au rămas nedumeriţi; unii chiar râdeau. Am început s-o citesc aşa cum citesc romanele. Iar când am ajuns la Evanghelia lui Ioan, m-au podidit lacrimile. Mi-era milă de Iisus.

Lumina lui Hristos, luminând ca un bec în capul meu, mi-a arătat clar primejdiile pe care nu le vedeam mai înainte. Mi-a arătat lămurit prăpastia fără fund spre care mă trăgeau beţia şi desfrânarea. Iar inima, cuprinsă de dragostea lui Iisus, nu voia să mai iubească în duhul patimilor diavoleşti. Până şi voinţa, ajutată de harul ceresc, s-a înduplecat, mergând pe urmele noilor lumini ale minţii şi ale inimii. Domnul Iisus, care îşi prisoseşte harul acolo unde se înmulţeşte păcatul, mi-a venit în ajutorul tuturor gândurilor şi intenţiilor bune.

Astfel, de pildă, mă gândeam şi doream din tot sufletul să scap de păcatul desfrânării. Însă, pentru a-mi înfăptui această intenţie, trebuia să nu mai stau în gazdă în oraş, ci la internat. Dar cum să intri la internat când la o sută cincizeci de candidaţi nu erau decât treizeci de burse? Fiind slab la studii, nu mai nădăjduiam să capăt vreo bursă cât de mică. Totuşi, cineva îmi spunea să mă prezint la examene.Şi mare mi-a fost mirarea când am reuşit printre primii, obţinând o bursă întreagă. Iar din momentul în care am păşit pragul internatului, am terminat-o cu femeile.

Dacă intri în sfera de influenţă a lui Dumnezeu, îţi dai seama, când te uiţi înapoi, că eşti condus ca un copil de către Tatăl ceresc, uneori chiar fără să ştii.

La examenele de admitere în internat, de exemplu, Dumnezeu lumina mintea profesorilor ca să mă întrebe tocmai ceea ce ştiam mai bine. Iar mai târziu, după ce absolvisem Facultatea, tot Dumnezeu l-a inspirat pe fratele mai mare ca să mă invite cu multă insistenţă să-l vizitez la parohia lui din judeţul Hotin. Fără să cunosc planul lui Dumnezeu, mi-am luat bagajul, am trecut de gara Perival unde coboram când veneam acasă la părinţi, şi m-am tot dus înainte. Iar în iunie 1940, eu cu fratele mai mare am trecut Prutul, iar părinţii mei şi cu Lida au rămas pe loc. Aceeaşi Pronie divină mi-a deschis drumul spre mănăstire, eliberându-mă de cele două piedici, mama şi Lida, care îmi stăteau în cale.

Ajuns în Bucureşti, unde mi s-a oferit cămin, cantină şi un serviciu la Minister, Domnul Iisus continua să mă povăţuiască, conducându-mă pe calea mântuirii prin mustrările de conştiinţă.

9. MAREA HOTĂRÂRE

Văzându-mă singur, eliberat de piedici, mi-am zis că a sosit momentul să-mi pun în aplicare idealul visat pe băncile şcolii. O putere nevăzută mă împingea parcă spre mănăstire, zicându-mi: „du-te, du-te, nu mai sta că te pierzi, te îneci!" Căci de femei scăpasem, dar de beţie – ba. Aproape în fiecare seară mă întorceam beat la cămin, vomitam în dormitor şi simţeam dureri în stomac. De această patimă, mă gândeam în sinea mea, numai mănăstirea m-ar putea scăpa.

Nu după mult timp, i-am anunţat pe cei trei sau patru colegi – cu care de atâtea ori făceam planuri de călugărie – că m-am hotărât să plec la mănăstire. Dar, lucru curios, în loc să mă însoţească sau, cel puţin, să-mi aprobe hotărârea, acum tocmai ei erau aceia care mă opreau să fac acest pas, spunându-mi:

– Mă, Victore! Îţi dai seama ce faci? Te-ai gândit bine?

– Poate că ar fi mai bine să te căsătoreşti! îmi spunea Nicanor B. care era cel dintâi ce voise să se călugărească. Eu tăceam, păşind alături de el pe stradă.

– Ascultă sfatul meu, continua colegul – găseşte-ţi o fată şi ia-ţi o parohie!

– Dragă Nicanor, cum nu te ascultă caldarâmul pe care călcăm, aşa nu te ascult nici eu. Până acum mi-ai vorbit numai de călugărie şi de mănăstire, iar când m-am hotărât să plec, ai sucit-o, dai bir cu fugiţii, i-am raspuns ferm şi răspicat.

George C., celălalt frate de idei, se mulţumea să exclame:

– Extraordinar! Grozav!

Mă aşteptam la asemenea piedici şi ispite din partea prietenilor mei. De aceea, am rămas în hotărârea mea neînduplecată până la capăt.

Când am demisionat din postul pe care îl ocupam la Minister, în Secţia cinematografică, şeful meu – Pailă – îmi spusese:

– Mă Moldovane, tu eşti băiat mare. Îţi dai seama ce faci. Ascultă ce-ţi spun: lasă-mi două cereri, una de demisie şi alta de concediu, şi apoi du-te la mănăstire. Dacă te vei împăca cu viaţa de acolo, să-mi scrii şi eu voi înainta cererea de demisie, iar dacă nu te vei împăca, voi înainta cererea de concediu.

Eu, care ştiam ce mă aşteaptă la mănăstire, am vrut să-mi închid în urma mea toate portiţele de ieşire.

Gala Galaction m-a sfătuit ca mai întâi să-mi susţin teza de licenţă şi apoi să plec la mănăstire, dar am refuzat şi această propunere, din acelaşi motiv. În cele din urmă, n-am înaintat decât cererea de demisie, mi-am luat rămas bun de la funcţionarii cu care lucrasem şi, în acest chip, am terminat-o cu Ministerul. Era încă o rădăcină smulsă din pământul lumii de aici.

La Facultate avusesem un coleg îmbrăcat în haina monahală, pe care îl chema Ṿarahil Vâlcu. Acum era şi el printre refugiaţi.

Aflându-l la cantina studenţească, m-am aşezat pe un scăunel de la mesuţa unde se afla ieromonahul şi l-am întrebat direct:

– Părinte Varahil, vreau să îmbrac haina sfinţiei tale. Ştii cum sunt. Ce mănăstire îmi recomanzi?

– Frăsinei, judeţul Vâlcea, răspunse sfinţia sa fără să stea mult pe gânduri.

– Dar cum e acolo?

– Acolo femeile nu intră niciodată. E regim vegetarian. Carne nu se mănâncă nici de Paşti. Şi e un loc foarte retras, pustnicesc.

Părintele Varahil vorbise ca un om inspirat. Mi-a recomandat exact ceea ce căutam şi doream din tot

sufletul. Nu mă îndoiam deloc că prin gura acestui călugăr vorbise Însuşi Dumnezeu. Şi de aceea am refuzat propunerea lui Gala Galaction care mă sfătuia să mă duc la mănăstirea Neamţu, ori în altă parte, numai la Frăsinei – nu.

– E un regim prea aspru la Frăsinei, îmi spunea „Moşul". – Ai să cazi în deznădejde şi ai să te întorci din nou în lume. Mai bine du-te la Neamţu, la părintele Melhisedec.

Bineînţeles, n-am cedat deloc, iar în hotărârea mea îmi ziceam:

– O să plâng, o să urlu, dar până la urmă tot o să mă împac cu regimul aspru de la Frăsinei.

Nu voiam pentru nimic în lume să mă întorc, ca porcul, în noroiul din care ieşisem. Voiam să merg tot înainte pe drumul cel nou, să merg tot mai repede spre Frăsinei.

...Acum eram departe de Bucureşti. Ochii mi se închideau de oboseală şi de somn. Cât am dormit, nu ştiu, dar o bubuitură puternică şi îndelungată m-a făcut să deschid ochii speriat. Trenul trecea pe podul de peste Olt. Mi se părea că am trecut Marea Roşie şi am intrat în pustietatea înfricoşată, unde mă aştepta cel mai teribil război din lume; războiul nevăzut, lupta cu demonii, cu ispitele lumii, cu ispitele trupului.

Trenul trecuse de Piatra Olt şi, apropiindu-se de Râmnicu-Vâlcea, nu mi-a mai dat răgazul să adorm din nou. Uitându-mă pe fereastră, la orizontul care se lumina de ziuă, îmi depănam mai departe firul amintirilor.

...În Seminar şi la Facultate, doi profesori puseseră stăpânire pe sufletul meu: Nichifor Crainic şi Gala Galaction. Dar nu amândoi deodată, ci pe rând. Ca seminarist, citisem cursul lui Nichifor Crainic despre literatura religioasă rusă. Era vorba de Dostoievski. Mi-a

plăcut mult de tot. Apoi, urmărindu-l pe Nichifor Crainic ca poet, publicist, scriitor, eram din ce în ce mai atras de simţirea şi cugetarea acestui profesor. Chiar ca om era de o sensibilitate şi de o bunătate rară.

Fiind student sărac, în primul an de studii aveam nevoie de câteva sute de lei pentru a-mi achita taxele. Nimeni nu-mi venea în ajutor. Atunci i-am scris lui Nichifor Crainic, iar peste câteva zile m-am pomenit cu un mandat poştal în valoare de o mie de lei. Mai târziu, când am primit bani de acasă, i-am restituit cinci sute de lei, urmând ca restul să-i trimit ulterior. Dar Nichifor Crainic mi-a răspuns: „Nu trebuia să-mi trimiţi ceea ce mi-ai trimis. Pe viitor să nu-mi trimiţi decât dragostea ta."

Mergând odată pe stradă, însoţit de un grup de studenţi, o fetiţă cerşetoare a întins mâna. Nichifor Crainic s-a oprit şi i-a dat o sută de lei. Profesorul Ioan Gh. Savin, care era cu noi, i-a reproşat: „De ce îi dai? Nu vezi că e jidoafcă?" Dar Nichifor Crainic, liniştit şi plin de bunătate, i-a răspuns: „Suferinţa nu cunoaşte naţionalitate."

Altă dată, călătorind cu autocarul, studenţii făceau glume pe seama unui taxator care era evreu. Nichifor Crainic a observat şi, cu o figură îndurerată, i-a implorat: „Vă rog, lăsaţi-l! De ce îl jigniţi?"

O recunoştinţă în plus o aveam faţă de Nichifor Crainic pentru că, prin el, l-am descoperit pe Dostoievski. Figura stareţului Zosima din „Fraţii Karamazov" m-a captivat atât de mult încât, atunci când m-a întrebat cineva cine este duhovnicul care te-a îndrumat pe calea călugăriei, i-am răspuns: „Stareţul Zosima."

Când însă a început lupta lăuntrică, atunci când a apărut conştiinţa păcatului, când a început să se despartă lumina de întuneric şi apele de uscat, am început

să mă depărtez de Nichifor Crainic şi să mă apropii de Gala Galaction. În acest stadiu evolutiv, din opera lui Nichifor Crainic nu-mi plăcea decât aurul curat, purificat de zgura naţionalist-politică; căci, în ciuda tuturor sofismelor sale, Nichifor Crainic nu izbutea să împace creştinismul cu naţionalismul.

Mult mai aproape de Hristos era Gala Galaction, care – în locul urii de rasă, în locul antisemitismului – aducea dragostea creştină, iertarea, blândeţea, bunătatea, iubirea de vrăjmaşi, ce nu urmăreşte nici moartea lui Mahmud, nici moartea evreilor, ci numai o înfrăţire în duh curat creştinesc. Nichifor Crainic se dedubla: în cursurile rostite de la catedră şi în poeziile lui era creştin, iar ca publicist aducea elemente păgâne; pe câtă vreme Gala Galaction era acelaşi atât la catedră cât şi în coloanele ziarelor.

De aceea, în ultima zi petrecută la Bucureşti nu m-am dus la Nichifor Crainic, ci la Gala Galaction.

În acea neuitată zi, am luat tramvaiul, am coborât în staţia Mihail Cornea, am găsit numărul 51 şi am sunat. Gala Galaction m-a primit cu neîncredere: bănuia că şi eu – ca atâţia studenţi refugiaţi – am venit să-i cer bani. Ca să-i spulber din capul locului acest gând, i-am spus lămurit:

– Am nevoie de ajutorul moral al sfinţiei voastre.

Bătrânul profesor s-a înseninat.

– Despre ce este vorba? m-a întrebat repede „Moşul".

– M-am hotărât să mă fac călugăr.

O explozie de bucurie s-a întipărit pe faţa bunului duhovnic.

– Mi-ai făcut o mare bucurie, dragul meu.

După ce m-a îmbrăţişat, mi-a zis:

– Hai cu mine sus!

În camera lui de lucru a continuat:

– După cum ţi-am mai spus, toată viaţa am regretat pentru că n-am izbutit să fac pasul pe care vrei să-l faci tu. Chiar numele de Galaction era sortit să-mi fie numele de călugărie. Acum însă, în această stare, mă silesc să vă împing măcar pe voi dincolo de Iordan, în Canaanul vieţii monahale, iar eu mă mulţumesc, ca Moise, să-l contemplez de pe muntele Nebo. Poate că mai târziu, când voi ieşi la pensie, mă voi retrage şi eu în vreo mănăstire. Şi atunci o să vă adun pe toţi ca să facem o mănăstire de călugări intelectuali.

După o pauză, bătrânul duhovnic mă întreabă:

– Ai bani pentru haine călugăreşti?

– Am, prea cucernice.

– Dar atunci să-ţi dau o scrisoare de recomandaţie pentru părintele Simeon, stareţul mănăstirii Frăsinei.

Gala Galaction mi-a dat scrisoarea, m-a reţinut la masă şi apoi – la despărţire – m-a îmbrăţişat, m-a sărutat şi m-a petrecut cu aceeaşi bucurie până în strada liniştită unde se afla căsuţa lui primitoare.

M-am întâlnit din nou cu Gala Galaction la mănăstirea Antim din Bucureşti.

– Vino cu mine la stăreţie, mi-a spus bătrânul – ca să te prezint marelui meu stat major...

Erau acolo adunaţi călugării intelectuali: Nicodim Ioniţă, Benedict Ghiuş, Antim Nica, Ioil Babaca – toţi, ca şi mine ucenici de-ai „Moşului".

Gala Galaction s-a aşezat în capul mesei, eu mă aflam la celălalt capăt, iar pe părţile laterale era „marele său stat major."

Duhovnicul nostru a rostit atunci un cuvânt extrem de interesant şi plin de încurajare pentru acest alt „Pafnutie" care doreşte să îmbrăţişeze viaţa monahală.

După cum am mai amintit, nici Gala Galaction nu era de acord să plec la sihăstria din Frăsinei. Eu însă i-am expus motivele şi atunci „Moşul" – cum îi plăcea lui însuşi să se numească – n-a mai insistat. M-a lăsat liber şi eu am plecat cu scrisoarea în buzunar.

Îndoieli de tot felul, nesiguranţe şi temeri, începură să mă tortureze pe măsură ce mă apropiam de Râmnicu Vâlcea. „Ce mă fac, dacă nu mă primeşte părintele stareţ? Încotro s-o apuc, dacă nu voi putea suferi privaţiunile la care voi fi supus? Totuşi, ziceam în sinea mea – orice s-ar întâmpla, înapoi nu mă mai întorc."

10. ÎNTRE ÎNGERI ŞI DEMONI

Ispitele şi încercările au început chiar de la metocul mănăstirii Frăsinei din Râmnicu Vâlcea. Aici, când m-a văzut părintele Arsenie-metocarul mi-a descris mănăstirea Frăsinei în aşa fel încât să fiu nevoit să fac calea întoarsă.

– La Frăsinei e ger, iar dumneata eşti slab şi n-ai haine groase. Ai să te îmbolnăveşti. Mai bine, du-te la vreo mănăstire de la şes! Du-te la mănăstirea Neamţu! Acolo te pune casier. Ai să ai leafă.

Mi se părea că diavolul vorbeşte prin gura părintelui Arsenie şi, de aceea, o ţineam morţiş: Frăsinei.

Venind ca din partea unui duh întunecat, vorbele metocarului mă întristară. Deznădejdea se lăsase din nou, ca o umbră neagră, peste sufletul meu. Am ieşit afară din chilie şi m-am aşezat pe un stâlp de ciment de la capătul scării. Cerul era senin, dar sufletul mi-era plin de nori negri.

Dar la un moment dat, portiţa se deschise şi un călugăr blond, extrem de vioi, cu o faţă veselă, se îndreptă direct spre mine:

– A, bine aţi venit! Vreţi să ne vizitaţi mănăstirea?

– Nu numai s-o vizitez, ci să mă şi călugăresc.

– Foarte bine, răspunse călugărul şi mai bucuros. – Peste câteva ore pleacă maşina noastră spre Frăsinei. Camionul ne va duce până în satul Muiereasca, iar de acolo mai mergem puţin pe jos şi ajungem la mănăstire.

„Mare e purtarea de grijă a lui Dumnezeu! – mă gândeam în sinea mea. Tocmai când diavolul mă împingea spre deznădejde, Domnul l-a trimis pe îngerul său care, prin gura părintelui Nifon, mi-a dat curajul necesar pentru a păşi mereu înainte.

Într-adevăr, peste câteva ceasuri, un mic camion hodorogit, condus de un frate de la Frăsinei, ne-a luat pe amândoi şi ne-a dus până la metocul din Muiereasca, unde şoferul cu metocarul au descărcat câţiva saci de cereale. Coborând din camion, i-am mulţumit fratelui şofer, mi-am luat valiza şi am pornit cu părintele Nifon Marinescu (aşa îl chema pe călugărul care mă însoţea), păşind încet pe poteca ce ducea la mănăstirea de care se îngrozeau toţi cei ce auzeau de asprimea vieţii sale pustniceşti.

Când am intrat pe defileul pârâului ce purta acelaşi nume ca şi satul, nu ştiam ce să admir mai întâi. Cerul şi pământul înfăţişau o frumuseţe nemaiîntâlnită până acum. Parcă nicăieri cerul nu era mai albastru, mai înalt şi mai curat ca aici; pădurea de fag îşi văpsise frunzele într-o plăcută culoare arămie, iar apa argintie şerpuia printre pietre şi stânci, – într-un joc de lumini şi de umbre, – de unde se auzeau murmurul pârâului şi

ciripitul drăgălaşei codobature care-şi balansa codiţa pe prundiş. Iar ca o completare, de undeva de sus, cobora parcă un har ceresc peste sufletul călătorului, umplându-l de o mângâiere şi de o bucurie negrăite şi aruncând parcă dinăuntru, ca printr-un reflector, un curcubeu de culori minunate peste toată natura înconjurătoare.

Curând însă, de pe acest pisc de frumuseţi, talazurile zbuciumate din sufletul meu, mă scufundară din nou. Din nou mi se închideau ochii dinspre cele din afară pentru a se deschide în faţa hăurilor dinlăuntru. Mă înfioram când mă gândeam ce încercări mă aşteptau acolo sus.

– Părinte Nifon, mai e mult până la mănăstire?

– Nu mai e mult. Uite, mai avem o cotitură şi apoi urcăm spre schit, mă încuraja părintele Nifon, ducându-mi valiza doldora de cărţi. În realitate, din Muiereasca şi până la mănăstire erau mai bine de şapte kilometri.

După cotitură se zări, într-adevăr, o căsuţă şi apoi încă una...

– Aici e schitul?

– Nu. Aici e moara mănăstirii, răspunse vesel părintele Nifon.

Era o moară de apă, care ţăcănea înfundat, iar lângă căsuţă era un călugăr din Frăsinei care avea ascultarea de morar.

Ultimul urcuş era cel mai anevoios. Păşeam încet şi gâfâind. Dealul era pieptiş. Când am trecut de ultimul dâmb, am zărit schitul unde cei doi călugări, retraşi prin aceste pustietăţi, au întemeiat o micuţă chilie. Acum, se vedea numai bisericuţa, iar lângă ea – cimitirul. Însă dincolo de schit, printre brazi, se vedea mănăstirea cea mare, ctitoria Sfântului Calinic, care a aşezat lângă troiţa

de la moară piatra cu inscripţia blestemului privitor la femeile care ar îndrăzni să intre în mănăstirea Frăsinei.

Dincolo de dâmb, îmi potolii setea la cele două cişmele de unde, pe două ţevi lungi, curgea o apă rece şi limpede. Puţin mai departe, dincolo de schit, la umbra unor nuci rotaţi, mai era un izvor despre care părintele Nifon spunea că e făcător de minuni.

După vreo cincizeci de paşi, mă pomenii în faţa porţilor mari ale mănăstirii care stăteau mereu deschise şi parcă spuneau: intră cine vrea, rămâne cine poate.

Undeva, în Pateric, se spune că, atunci când un frate nou vine la mănăstire, doi îngeri îl conduc, de-a dreapta şi de-a stânga lui, cu două făclii aprinse, arătându-i calea. Dar de îndată ce fratele a trecut dincolo de poarta mănăstirii, făcliile se sting şi îngerii dispar.

Şi de bună seamă: după ce am trecut de poartă, mi se părea că am intrat într-un tunel întunecos. Biserica mănăstirii şi clădirile erau albe şi curate, dar mie mi se părea că biserica e o puşcărie, iar clădirile – negre şi murdare.

Câteva luni întregi, de aci înainte, m-am chinuit între aceste două puteri care reprezentau lumina şi întunericul sufletului.

11. VĂMILE PUSTIEI

Părintele Nifon m-a condus mai întâi la stăreţie. Arhimandritul Simeon Combei a deschis uşa zâmbitor şi binevoitor. Avea o înfăţişare plină de bunătate şi de blândeţe. I-am sărutat mâna şi i-am dat scrisoarea de recomandaţie din partea lui Gala Galaction. Stareţul a primit scrisoarea şi a zis:

– Îl cunosc pe părintele Gala Galaction. M-a întâlnit în Bucureşti, mi-a sărutat barba şi mi-a zis: „Nu piere sămânţa noastră!"

Apoi m-a cinstit cu un păhărel de ţuică. Cu hotărârea pe care o luasem în Bucureşti voiam să-l refuz. Dar, ca să n-o fac pe fariseul, l-am băut. A fost ultimul păhărel, căci timp de şapte ani n-am mai gustat nici un fel de băutură spirtoasă.

Coborând de la stăreţie spre trapeză am devenit fratele Victor.

Deşi era ora cinci după-masă, totuşi bucătarul – părintele Neofit – deschise bucătăria şi ne servi pe amândoi cu o foarte gustoasă ciorbă de zarzavat şi cu o delicioasă mâncare scăzută de morcovi. Intrasem, de aci înainte, într-o adevărată noapte întunecoasă, lipsită de lumina dumnezeiască şi de ajutorul omenesc. Nu aveam nici un prieten, nici un duhovnic care să mă înţeleagă. Mă aruncasem cu capul în jos în abisul divin, fără să ştiu dacă voi fi prins în braţe de Domnul Iisus sau mă voi prăbuşi zdrobit. Auzisem de vămile văzduhului, dar chinurile lăuntrice, prin care am trecut în primele luni în pustietatea Frăsineiului, neapărat trebuie să fie asemănătoare cu vămile văzduhului prin care trece sufletul îndată după moarte.

Nici părintele stareţ, nici ceilalţi călugări nu credeau că voi rămâne în mănăstire. Şi de aceea, ca oricărui musafir, mi-au dat o cameră în arhondaric. În toată clădirea, rece şi pustie, nu mai locuia nimeni. Dintr-o dată, o mâhnire sfâşietoare îmi cuprinse sufletul. Mi se părea că toţi demonii din iad au tăbărât asupra mea într-un război nevăzut. Iar în aceste momente atât de grele m-au părăsit şi stareţul şi călugării.

– Ásta nu stă la noi, ziceau ei. – Învăţaţii nu rămân în mănăstire. A fost la noi un învăţător şi a plecat. O să plece şi ăsta...

Singur şi părăsit, mai citeam, mai scriam, mai ieşeam afară, frământat de groaznica durere sufletească ce mă cuprinsese. Urâtul, dezolarea, deznădejdea şi plictiseala îmi sfâşiau inima aşa cum o haită de câini sfâşie un hoit. Nu mai ştiam ce să fac.

Când s-au aprins lămpile, veni la mine părintele Nifon cu o cărticică de rugăciuni. Mi-a arătat rugăciunile de dimineaţă şi de seară, Acatistul Mântuitorului şi Paraclisul Maicii Domnului, apoi plecă. Pentru prima oară în viaţă puneam mâna pe o astfel de cărticică. Era ediţia monahului Gamaliil Păvăloiu de la mănăstirea Neamţu.

Rugăciunile mi se păreau prea lungi. Totuşi, nu aveam încotro. Parcă o putere nevăzută mă făcea să-mi plec genunchii şi să-mi citesc rugăciunile de seară. Dar, lucru ciudat, ca la comandă, o dată cu prima rugăciune, izbucniră lacrimile care curgeau şi se rostogoleau pe obraz în zguduitoare hohote de plâns. Oare de ce ţâşnesc gheizerele din măruntaiele pământului? Nu cumva şi acolo se petrec strâmtorări cumplite, pline de zbucium?

Aveam impresia că altcineva se ruga înăuntru cu suspine negrăite. Cineva dinăuntru cerea şi implora ajutorul Domnului Iisus, al Maicii Domnului, al sfântului Înger Păzitor. Şi într-adevăr, ajutorul venea fără întârziere. Căci îndată după rugăciunile stropite cu lacrimi, care nu mi se mai păreau atât de lungi, mă simţeam nespus de uşurat. Înainte de a îngenunchea, sufletul mi-era ca un pământ ars şi crăpat de secetă, ca un văzduh uscat de arşiţa unui soare dogorâtor. Dar după rugăciune, mă simţeam ca după o ploaie binefăcătoare, cu aer răcoros, fără praf şi fără zăpuşeală, cu ciripit vesel de păsărele, cu cer senin, ce se oglindea în roua de pe frunzele şi florile înveselite. Uşurat şi mângâiat, mă culcam liniştit. Dar când mă trezeam, lupta începea din nou. Mai întâi mă tulburau visele urâte din timpul nopţii. Îmi veneau în vis tocmai ceea ce uram mai mult: beţia şi desfrânarea. Mă pomeneam la chefuri, la baluri, mă îmbătam, păcătuiam cu femeile. Îmi părea rău, în vis. Dar când mă trezeam, îi mulţumeam lui Dumnezeu că n-a fost decât vis. Mă îmbrăcam şi mă pregăteam pentru Utrenie, care se făcea la miezul nopţii. Toaca şi clopotele scoteau – aşa mi se părea – nişte sunete sinistre şi lugubre. Iar când coboram treptele arhondaricului, biserica ce-mi stătea în faţă mereu mi se părea o temniţă întunecoasă. Nici nu-mi venea să intru înăuntru. Dar, ca în toate acţiunile mele, mă forţam pe mine însumi, mă constrângeam cu ultima energie, dându-mi seama că această senzaţie necurată şi neagră nu venea decât de la acela căruia îi declarasem război. Şi apoi, mai presimţeam că, odată şi odată, voi ieşi la liman, la luminiş...

Totuşi, în ciuda aspectului din afară, bisericuţa era tare frumoasă înăuntru. Peste tot pâlpâiau candele mici, care răspândeau o lumină liniştită şi blândă. Figurile din icoane păreau vii şi, mai ales, păreau că mă îndeamnă la răbdare şi smerenie, spunându-mi că ei, sfinţii, au răbdat de mii de ori mai mult şi s-au smerit infinit mai mult. Dar mai mult decât toţi sfinţii mă mângâia Domnul Iisus, arătându-mi cununa de spini, ranele, suferinţa îngrozitoare prin care a trecut.

În prima noapte, în noaptea aceea de neuitat, la strană se citeau tropare în cinstea Sfântului Chiriac sihastrul. La strana dreaptă citea părintele stareţ care cu vocea lui plăcută şi cu barba mare, albă, umplea biserica.

Slujba m-a întărit mult. Dar nu trecu multă vreme şi norul negru se lăsă din nou peste toată fiinţa mea. După Utrenie, am mai dormit vreo două ore, dar am visat nişte obscenităţi pe care niciodată nu le-am făcut şi pe care nu le pot aşterne pe hârtie.

Dacă puterea întunericului mă războia noaptea cu vise urâte, în schimb ziua mă ataca cu stoluri de gânduri negre.

Îl întrebam pe părintele Nifon dacă părintele stareţ mă primeşte sau nu în mănăstire, dar spre marea mea durere sfinţia sa nu-mi dădea nici un răspuns pozitiv. Îmi răspundea mereu: ba că n-a avut timp, ba că nu l-a găsit acasă, dar adevărul era că părintele stareţ credea că nu voi putea birui greutăţile vieţii monahale şi mă voi întoarce la Bucureşti de unde am venit. Şi cu acest gând m-a ţinut încordat o săptămână întreagă.

În acest interval de timp, diavolul a scos din neagra lui tolbă cea mai înveninată săgeată: gândul sinuciderii. Fiindcă nu mai puteam merge înainte, iar înapoi nu voiam să mă întorc, îmi apărea în minte imaginea unui om – poate chiar propria mea imagine – spânzurat undeva în pădure, cu limba scoasă afară. Ceea ce însă mă reţinea de la acest pas disperat era simteala pe care aş fi provocat-o în sufletele celor ce mă urmau în lupta pe care am început-o. Toţi colegii, prietenii şi chiar profesorii ar fi zis că este cu neputinţă să te birui pe tine însuţi, că idealul evanghelic nu se poate împlini şi că are dreptate Cezar Petrescu în „Plecat fără adresă". În acest caz, prin mine s-ar fi hulit numele lui Dumnezeu. De abia mai târziu mi-am dat seama că ceea ce trebuia să mă reţină, în primul rând, de la acest gest disperat, era despărţirea de Hristos, era iadul cel veşnic şi înfricoşat. Dar pe atunci încă nu cunoşteam toate tainele credinţei creştine.

Părintele Nifon, vesel şi comunicativ, a mai venit cu o carte intitulată „Mântuirea păcătoşilor". Am primit-o cu mândria şi cu dispreţul teologului cărturar care a venit la mănăstire să înveţe germana, să citească franţuzeşte, iar în româneşte – numai cărţi de teologie savantă şi de filozofie creştină. Când însă am deschis cartea şi am citit primul capitol, am văzut că cele scrise răspund unei mari necesităţi lăuntrice. Mi se părea că am descoperit pâinea de care eram flămând şi apa de care eram însetat. Mai târziu, când mi-au căzut în mâini Vieţile Sfinţilor, Patericul, Prologul, Scrierile Sfinţilor Părinţi, am lepădat cărţile nemţeşti şi franţuzeşti, căci în cărţile simple de la mănăstire am găsit miezul pe care nu mi-l dăduse nimeni, nici la Seminar, nici la Facultate. Şi chiar dacă mi le-ar fi dat poate că era încă prea de timpuriu, pentru că pe atunci încă nu mi se treziseră această foame şi sete.

După câteva ore de lectură, înainte de a se însera, mă aflam din nou într-o mare strâmtorare. Sufletul meu, presat din toate părţile, năzuia în mod firesc spre cele de sus. În mod automat am deschis cărticica de rugăciuni, am găsit Paraclisul Maicii Domnului, am căzut în genunchi şi, ca la lovitura de toiag aplicată de Moise stâncii din pustie, de la primele rugăciuni au izbucnit şiroaiele de lacrimi. Plângeam în hohote ca un copil, plin de durere şi de primejdii, în faţa mamei sale. Adăugam şi cuvinte proprii prin care o rugam pe Maica Domnului să aibă milă de mine şi să nu mă lase pradă ghearelor demonice. Şi ca printr-un farmec divin, norii grei din nou se risipeau, cerul se însenina, soarele slobozea raze blânde, florile zâmbeau mai fragede, iar păsărelele cântau mai vioaie. Încă o dată m-am convins că puterea rugăciunii este extraordinară. E ca şi cum ai veni în legătură cu uzina Duhului Sfânt de unde, printr-un

cablu nevăzut, ţi se transmite lumină, căldură, putere. Când mi-am dat seama de acest lucru, am început să citesc regulat rugăciunile de dimineaţă, care nu mi se mai păreau lungi şi multe, apoi Acatistul Mântuitorului, iar spre seară Paraclisul Maicii Domnului şi, înainte de culcare, rugăciunile „celor ce merg spre somn". Noaptea eram nelipsit de la Utrenie. Mă forţam să intru în biserică, aşa cum te forţezi să înghiţi un medicament amar. După Utrenie, mă simţeam liniştit, uşurat, încurajat şi împăcat cu mine însumi.

Dar, după ce m-am culcat, diavolul îmi pregătise o altă ispită. Mai întâi, am visat că vine necuratul la mine. De frică, m-am trezit. Era întuneric beznă, iar în arhondaric nu era nimeni. Uşa de afară era încuiată. Însă la un moment dat, am auzit – în stare trează – o puternică lovitură în clanţa uşii mele. Părea că cineva vrea să intre în camera mea. Cuprins de spaimă, m-am ghemuit cu faţa la perete, cu genunchii la gură. Credeam că cineva vine să mă omoare. Dar n-a venit nimeni. Nu s-au auzit nici paşi pe sală, nici uşa de-afară.

Dimineaţa, după ce îmi făceam rugăciunile în cameră, mă duceam la Liturghie. După Liturghie mă lua economul la lucru. La muncă, mă simţeam parcă mai uşurat sufleteşte. La amiază, suna toaca pentru masă, iar la trapeză ocupam locul rezervat noilor începători. Cât dura masa, un călugăr citea din Vieţile Sfinţilor, iar ceilalţi mâncau în tăcere. Părintele stareţ, când vedea că nu mai am pâine, îi dădea trapezarului o bucată de pâine din propria sa porţie şi-i spunea în şoaptă să mi-o dea mie.

După-masă şi după ora de repaus, călugării ieşeau iarăşi la lucru. Apoi sunau clopotele pentru Vecernie, iar pe înserate iarăşi coborau perdelele negre peste sufletul meu. Scăparea şi refugiul nu le găseam decât la Maica

Domnului. Până la mănăstire, mă uitam de sus la Maica Domnului. În mândria mea, o socoteam o femeie... „incultă" şi simplă. Dar acum îmi era mai mult decât o mamă. Dacă mi-ar fi spus cineva, în timpul cât citeam Paraclisul, când plângeam îngenuncheat şi zdrobit: „întoarce capul şi vezi că Maica Domnului e la spatele tău şi te mângâie cu mânuţa ei sfântă", eu n-aş fi întors capul, pentru că o simţeam cu toată fiinţa mea, îi simţeam prezenţa aşa cum simţi prezenţa focului care te dogoreşte şi te luminează.

Rugăciunea cu efectele ei pe care le simţeam pe deplin era într-adevăr priza prin care veneam în contact cu uzina Duhului Sfânt. Căldura venită de sus îmi topea gheaţa inimii mele împietrite, lumina îi punea pe fugă pe liliecii şi şerpii demonici, iar puterea divină îmi întărea părţile slabe ale sufletului meu ca să nu cad în deznădejde, ca să pot lupta mai departe cu ispitele şi să înaintez pe calea mântuirii.

Când nu mă rugam, simţeam cum se adună din nou norii negri şi întunecoşi, încărcaţi de toate miasmele trecutului meu, iar când, presat de greutatea acestor nori, cădeam în genunchi şi începeam să mă rog, mi se părea că aceşti nori se sparg şi, o dată cu lacrimile, se scurge toată murdăria din inima mea. Alteori mi se părea că mă înec, mă asfixiez, iar rugăciunea mă ridică iarăşi la suprafaţă ca să-mi umplu plămânii cu aer curat.

Într-o asemenea stare de sărman naufragiat, agăţat de o epavă, m-a ţinut părintele stareţ o săptămână întreagă fără nici un răspuns. Sfinţia sa credea, probabil, că eu urmăresc, ca şi învăţătorul, avansări în gradele monahale şi salarii. Dar când a văzut că n-am de gând să plec şi că mă încăpăţânez să rămân pe loc, în prima duminică, după Vecernie, când ieşisem din biserică şi mă apropiasem să-i sărut mâna, m-a oprit şi mi-a zis:

– Iartă-mă că nu ţi-am dat nici un răspuns până acum. Am fost ocupat. Cum te împaci la noi? Vrei să rămâi la Frăsinei?

– Da, prea cuvioase.

– Bine, atunci să-ţi dăm o chilie şi ceva de lucru la atelier.

În sfârşit, scăpasem de nesiguranţa care mă chinuia. Acum cel puţin ştiam că sunt primit în mănăstire şi că nu voi fi trimis înapoi de unde am venit.

12. SE ÎNSENINEAZĂ

La atelier, la ţesătorie unde am fost repartizat, lucrul s-a început mai târziu, când s-a lăsat frigul. Până atunci lucrasem, împreună cu alţi fraţi, la strânsul recoltelor. Scoteam cartofii cu sapa, adunam fasolea şi – în timpul lucrului – parcă mă mai lăsau gândurile. Simţeam o mulţumire, o mângâiere, mai ales când, după încetarea lucrului, intram în biserică unde mă închinam la icoane, gustam din aghiazmă şi anaforă, apoi mă duceam la trapeză.

Deşi munceam împreună cu alţi călugări şi fraţi, şi cu toate că ei vorbeau zgomotos şi râdeau, eu nu puteam nici să vorbesc, nici să râd. Când eram întrebat, răspundeam în aşa fel încât să nu mă mai întrebe a doua oară. Văzându-mă astfel, fraţii şi călugării m-au lăsat în pace. Iar eu mă retrăgeam la o oarecare distanţă şi mă luptam pe viaţă şi pe moarte cu mine însumi. Îmi închipuiam că-mi satisfac serviciul militar. „Aşa cum colegul meu Victor Popescu, îmi ziceam – rabdă la regiment, tot aşa trebuie să rabd şi eu trei ani de zile".

Spre seară, când înceta lucrul, alergam spre chilie ca cerbul către izvoarele apelor ca să citesc Paraclisul Maicii Domnului. De îndată ce îngenuncheam, începeam să-mi vărs focul inimii şi să plâng.

„Norii scârbelor au acoperit pe ticălosul meu suflet şi pe inima mea şi întunecare îmi fac mie Fecioară..."

„Înconjuratu-m-au valurile vieţii ca albinele pe fagur, Fecioară şi, cuprinzând pe inima mea, o rănesc cu săgeţile scârbelor..."

„Mângâiere întru necazuri te ştiu... Nimenea dintre cei ce aleargă la tine nu este ruşinat..."

Şi într-adevăr, n-am fost niciodată ruşinat în nădejdea mea. Mângâierea, pacea, bucuria – pentru un timp scurt deocamdată – erau răsplata rugăciunilor mele.

Neavând nici duhovnic, nici prieten, am simţit nevoia, chiar din prima zi să-mi scriu gândurile şi simţămintele într-un caiet. Şi ce mare uşurare căpătam! Parcă era un fel de spovedanie în faţa duhovnicului. Mă simţeam uşurat ca un om ce-şi vomită otrava din stomac. Iar cu timpul, în acelaşi jurnal, începeam să notez ideile frumoase ce-mi veneau mai ales la biserică şi la muncă. Problemele nerezolvate la Facultate, întrebările care altădată rămâneau fără răspuns, acum se rezolvau printr-o neprevăzută străfulgerare de lumină. Ca să nu-mi uit aceste gânduri frumoase, purtam în buzunăraşul de la piept un creion şi o bucată de hârtie. Şi când îmi venea ideea, puneam hârtia pe coada sapei şi-mi notam gândul. Tot aşa procedam, mai târziu, şi la atelier. Părintele Varahil, care era şeful atelierului, îmi zicea râzând:

– Ai mai prins ceva, frate Victore?

Într-adevăr, am prins multe comori de gândire şi de simţire pe care le reciteam cu mult folos şi cu multă plăcere. Se aflau aici adevărate sclipiri de har, adunate zi de zi. Notam până şi visele de noapte.

Dar iată că ajutorul Domnului Iisus şi mila Maicii Domnului, pe care le ceream în fiecare dimineaţă şi seară, n-au întârziat să vină. Cam peste două sau trei luni, am simţit o uşurare considerabilă. Negura se împrăştia văzând cu ochii. Biserica nu mi se mai părea o puşcărie. Gândul sinuciderii dispăruse demult. Mă duceam cu drag la Utrenie, în fiece miez de noapte. Pădurea desfrunzită, aşternută cu un „covor de aramă", – stropit adesea de lacrimile mele pline de amărăciune şi durere – acum nu mi se părea tristă şi pustie. Călugării şi fraţii, care se aflau pe o treaptă morală mult mai ridicată decât în celelalte mănăstiri, păreau mai apropiaţi şi mai simpatici. Până şi mâncarea era parcă mai gustoasă decât la mama acasă.

Înainte de a-mi da o chilie aparte, părintele stareţ m-a dat ca ucenic la părintele Ioanichie Andone. Aici aveam căldură. Părintele Ioanichie nu era aspru, dar eu nu mă simţeam la largul meu. Aş fi vrut să fiu singur-singurel, ca să mă pot ruga, să plâng în voie şi nestingherit de nimeni şi să citesc în tăcere. Totuşi, căutam să fiu mulţumit şi aşa.

Fiindcă dimineaţa nu gustam niciodată nimic, mâncarea la prânz mi se părea deosebit de gustoasă. Mâncam cu multă plăcere din bucatele servite la trapeză.

Într-o zi, după ce am mâncat, părintele Ioanichie mă întreabă:

– Ţi-a plăcut mâncarea de astăzi?

Crezând că şi părintelui Ioanichie i-au plăcut bucatele, i-am răspuns:

– De bună seamă, părintele Neofit s-a întrecut pe sine.

– Cum? Ţi-a plăcut mâncarea?

– Mai mult ca oricând.

– Mare dar ţi-a dat Dumnezeu! exclamă părintele mirat.

– Dar de ce ziceţi aşa?

– Da n-ai băgat de seamă că mâncarea era stricată?

– Deloc!

– Eu numai cât am gustat-o, şi am şi lăsat-o.

O fi fost ori n-o fi fost la mine un dar de la Dumnezeu, asta n-o ştiu. Dar ceea ce ştiu este că părintele Ioanichie mânca între mese, iar înainte de a merge la trapeză mai punea un „aşternut" în stomacul lui pe care îl socotea bolnav. Şi atunci era firesc să nu-i placă mâncarea şi să simtă că bucatele sunt alterate. În plus, fiind mereu cu stomacul încărcat, nu-şi putea face canonul şi pravila decât şezând pe un taburet, râgâind şi scuipând pe podele.

Duminica după-masă îmi luam Biblia la subţioară şi mă afundam departe în pădure ca să pot citi şi cânta, înălţându-mi astfel sufletul la Dumnezeu, într-o linişte desăvârşită. Când isprăveam de citit, ascultam ciripitul păsărelelor, murmurul izvoarelor şi clipocitul pârâiaşelor. Urmăream cu privirea cintezele zglobii, care săreau sprintene din ram în ram, iar uneori câte o veveriţă, care se oprea şi mă privea miratâ.

Când căldura era mai mare, îmi scoteam bocancii din picioare, îi legam unul de altul cu şireturile, îi aşezam pe umăr şi, desculţ, păşeam prin apa răcoritoare a pârâiaşului până ajungeam sus de tot, la izvorul care ţâşnea din stâncă ca dintr-o gaură de şoarece.

Pădurea mă atrăgea şi toamna şi iarna. Frunzele ruginite şi ramurile pline de chiciură îşi aveau frumuseţile lor. Contemplându-le, mintea se urca sus şi pacea cobora în suflet.

Când intri în sfera de influenţă a lui Dumnezeu, nimic nu este întâmplător. Şi dacă nu ai povăţuitor, Iisus îţi este şi duhovnic, şi tată, şi mamă, şi frate.

Nu o simplă întâmplare l-a făcut pe părintele Nifon să-mi aducă – pe lângă cărticica de rugăciuni – şi „Mântuirea păcătoşilor". E prima carte pe care am citit-o în mănăstire, dar e şi prima piatră pe care am aşezat-o la temelia omului nou. Cu acest prilej, mi-am dat repede seama că aceste cărţi bătrâneşti, unele scrise cu slove chirilice, vechi, prăfuite, mâncate de cari, îmi dădeau adevărata hrană sufletească pe care în zadar o căutam în cărţile ce le studiasem la şcoală. Acolo mi se dădeau numai titlurile în greceşte, latineşte sau nemţeşte, pe câtă vreme aici găseam sâmburele tuturor învăţăturilor lăsate de Sfinţii Părinţi. Smerindu-mi mintea cea trufaşă, n-am mai citit decât bătrâneştile cărţi pline de Duh Sfânt. În pustie, Israel era povăţuit ziua de un stâlp de nor, iar noaptea de un stâlp de foc; în pustietatea lăuntrică, eu eram povăţuit ziua prin inspiraţii sfinte, iar noaptea prin nişte vise foarte semnificative. Părea că în adâncul inimii mele se dezgropase un aparat de recepţie care prindea – atât ziua cât şi noaptea – tot ce îi trimitea Duhul Sfânt pe calea cereştilor unde.

Tot în cărţile vechi ale mănăstirii am aflat că visele sunt de trei feluri.

Unele care ne vin de la firea noastră trupească şi de care se ocupă psihologia. Dacă, de exemplu, te culci flămând visezi că mănânci şi dacă te dezveleşti la picioare visezi că treci printr-o apă rece.

Altele care ne vin de la diavolul, de la duhul cel viclean şi rău, care urmăreşte, prin vise murdare şi înşelătoare, să ne arunce în prăpastia mândriei, deznădejdii, desfrânării, beţiei sau în diferite rătăciri în ale credinţei.

În sfârşit, cele care ne vin de la Dumnezeu şi care ne îndeamnă la smerenie, la pocăinţă, la o viaţă curată, sfântă, fără rătăciri de la dreapta credinţă. Şi tocmai

aceste vise m-au povăţuit ori de câte ori aveam nevoie de vreun sfat bun şi sănătos.

13. STÂLP DE NOR, STÂLP DE FOC

Încă de pe băncile şcolii îmi puneam întrebarea: de ce oare Dumnezeu a ales o planetă atât de mică – Pământul – unde să-l creeze pe primul om şi, mai târziu, să-L trimită pe Fiul Său ca să-l mântuiască pe Adam cu toţi urmaşii lui? Sunt doar atâtea lumi, atâtea planete mai mari decât Pământul şi, totuşi, Atotputernicul n-a ales nici una din ele pentru a sădi acolo Paradisul primilor oameni.

„Stâlpul de nor" al inspiraţiei din stare de veghe mi-a dat următoarea explicaţie.

Toamna târziu, când vremea se răcise simţitor, am fost trimis împreună cu alţi fraţi la lucru în poiana Seci, situată la o distanţă de vreo 3-4 km de mănăstire, pe un deal înalt. Ziua era liniştită, clară, cu o puternică vizibilitate. De jur împrejur domina o maiestuoasă coroană de munţi împăduriţi, iar jos, în vale, Frăsineiul se vedea micuţ ca o jucărie de copil. Biserica, clopotniţa, corpurile de case păreau nişte mici cutiuţe de chibrituri. Munţii uriaşi, pe care creşteau nişte fagi înalţi şi groşi, înconjurau şi adăposteau mănăstirea ca pe un micuţ cuib de pasăre. La aceşti coloşi neînsufleţiţi s-ar mai putea adăuga, – mă gândeam – ca nişte giganţi însufleţiţi, turme de mamuţi, de brontozauri... Şi cu toate acestea, în ciuda tuturor acestor uriaşi însufleţiţi şi neînsufleţiţi, Sfântul Calinic, de exemplu, care – în comparaţie cu aceşti coloşi – era mai mic decât o furnică, este în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor mai mare decât toţi giganţii, decât toţi coloşii însufleţiţi sau neînsufleţiţi din jurul lui. Stând şi

rugându-se într-o chilioară minusculă, Sfântul Calinic este totuşi infinit mai mare şi mai însemnat decât tot ce-l înconjoară. De ce? Pentru că în sufletul unui om sfânt se sălăşluieşte şi acţionează Duhul lui Dumnezeu, chit că el e un fir de praf în comparaţie cu namilele din jurul lui. Tot astfel este şi cu planeta noastră. Pământul nostru, care este aşa de mic în comparaţie cu planetele din restul universului, este totuşi infinit mai mare şi mai însemnat decât uriaşul Jupiter sau Saturn pentru că, în pofida imensităţii şi mărimii lor, Duhul lui Dumnezeu a binevoit să-şi aleagă sălaşul pe micuţul Pământ, unde să creeze oameni cu raţiune, voinţă şi sentiment, să sădească Raiul şi – prin Domnul Iisus – să-l creeze din nou pe Adam cel căzut. Iar ceilalţi sori, celelalte planete să-i servească de luminători ziua şi noaptea, să despartă ziua de noapte şi să fie semne ale anotimpurilor, ale zilelor şi ale anilor, după cum spune Sfânta Carte. Să împodobească cerul, iar bolta cerească, plină de stele minunate, să-i ridice cu mintea la Dumnezeu nu numai pe sfinţi, ci şi pe filozofi.

În ce priveşte „stâlpul de foc", adică visele de noapte, ele mi-au servit drept indicatoare. Ori de câte ori mă aflam la vreo grea răspântie fără nici un duhovnic sau prieten, care să-mi dea un sfat după Dumnezeu, venea visul care îmi arăta calea, spunându-mi: „apuc-o pe aici! Asta-i poteca cea mai sigură."

Aşa, de exemplu, după ce am citit „Mântuirea păcătoşilor", după ce am văzut ca într-o oglindă tot păcatul, toată patima şi tot gunoiul din sufletul meu, primul meu gând a fost să mă spovedesc. Întrucât însă la Facultate mă certasem cu colegul meu Mircea Diaconescu, eu i-am scris o carte poştală în care îl rugam să mă ierte, intenţionând ca, numai după ce voi primi răspunsul cu iertarea, să mă spovedesc. Dar Dumnezeu ştia că răs-

punsul nu-mi va veni niciodată şi – ca să nu mă lase cu casa nemăturată şi neîngrijită – mi-a trimis următoarea îndrumare arătându-mi ce trebuie să fac.

În vedenia visului de noapte, se făcea că eu patronam un bal. Era muzică, erau băieţi şi fete, panglici colorate pe sus, rumeguş pe jos – ca la toate balurile. Mă miram în vis cum de tocmai eu patronez balul şi cum de are loc balul în biserica mănăstirii. M-am uitat la ceasul de perete: era trecut de miezul nopţii. Publicul începea să se retragă, iar în urmă rămânea o mare murdărie. Atunci, eu am desprins o scândurică din stranã şi am început să împing rumeguşul şi gunoiul dinspre altar spre uşă. Dar când am ajuns în dreptul icoanei Maicii Domnului îl văd pe Mircea Diaconescu, întinzându-mi mâna cu faţa veselă. De îndată ce l-am văzut, mi-am dus mâna la buzunarul hainei (unde se afla cartea poştală) ca să-i înmânez scrisoarea prin care ceream iertare. Dar când am văzut că Mircea îmi zâmbeşte atât de binevoitor şi-mi întinde mâna în semn de împăcare, mi-am zis că nu mai e nevoie să-i dau scrisoarea.

M-am deşteptat cu convingerea că visul e trimis de Dumnezeu. Sfinţii Părinţi ne învaţă că vinul şi oţetul nu se deosebesc la culoare, dar ceea ce nu izbuteşte să facă vederea, o face gustul care arată în mod sigur care este vinul şi care este oţetul. Există un gust duhovnicesc care îţi arată precis care vis e de la Dumnezeu şi care e de la diavolul sau de la fire. Unii dintre Sfinţii Părinţi ne învaţă să nu credem în vise. Şi bine fac. Căci cel ce nu ştie să aleagă ciupercile se poate otrăvi. Dar trebuie să recunoaştem că sunt mulţi oameni duhovniceşti care ştiu să aleagă visele trimise de Dumnezeu din puzderia de vise care vin de la fire şi de la diavolul, aşa cum mulţi ţărani ştiu să aleagă ciupercile comestibile dintre cele otrăvitoare. Autorul Bibliei a făcut mai bine: a scris

deschis că sunt foarte multe vise trimise de Dumnezeu spre mântuirea oamenilor. La fel este scris şi în Vieţile Sfinţilor şi în Pateric.

Stăpânit de puterea şi semnificaţia visului, precum Nabucodonosor cândva, am căutat un tălmaci în persoana părintelui Ioanichie. Dar bietul Ioanichie era departe de Daniil proorocul. N-a ştiut să-mi dea un răspuns. Atunci, la ceasul Vecerniei, m-am rugat lui Dumnezeu astfel: „Doamne, Tu mi-ai trimis visul, Tu să mi-l tâlcuieşti!" Şi iată că – la aceeaşi Vecernie – parcă mi-a luminat cineva mintea şi mi-a arătat că balul pe care îl patronam în biserică era tot trecutul meu, întreg omul meu cel vechi cu care am intrat în mănăstire, iar murdăria, gunoiul şi rumeguşul erau păcatele mele nespovedite. Aşadar, eu eram numai cu trupul în mănăstire, iar cu sufletul mai petreceam încă în lume. Scândurica pe care o luasem din strană era hotărârea de a mă spovedi şi de a-mi curăţi templul sufletului de murdăria păcatelor. Şi dacă eu îl iert din toată inima pe Mircea şi îi cer iertare prin scrisoare, înseamnă că nu mai este nevoie să aştept răspunsul, care – chiar dacă nu mai vine – nu mai este o piedică în calea mărturisirii. Căci mai târziu am aflat că Mircea se mutase din satul lui ca preot în altă parohie.

Tot în aceeaşi zi, la Vecernie, i-am spus preotului de rând, părintelui Calist, că vreau să mă spovedesc. El însă mi-a răspuns că ar fi mai bine să-l aştept pe părintele stareţ care era plecat la Râmnicu Vâlcea.

...Şi iată de ce, ori de câte ori citeam Acatistul Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului meditam la cuvintele:

„Bucură-te, stâlp de nor, care ne acoperi pe noi credincioşii, ferindu-ne de toate ispitele şi de smintelele lumii;"

„Bucură-te, stâlp de foc, care ne arăţi nouă tuturor calea mântuirii, chiar şi în mijlocul întunecimii păcatelor."

14. ŞERPII

Între timp, ieromonahul Pahomie Predeşel mi-a povestit următoarea întâmplare:

Un frate, cu numele Ştefan, venise cu un sincer dor de mântuire la mănăstire. Dar din anumite pricini, pe care el nu le cunoştea, nu putea sta deloc în Frăsinei. Se întorcea mereu în lume. Apoi venea din nou la mănăstire. Stareţul Porfirie îl primea mereu cu aceeaşi dragoste pe care i-o arătase de prima dată.

Plecând şi întorcându-se astfel de mai multe ori, într-o bună zi fratele Ştefan îl întrebă – plin de ruşine şi cu mustrarea de cuget – pe stareţul Porfirie:

– Prea cuvioase, de câte ori o să mă mai primiţi?

– Frate Ştefane, de o sută de ori dacă ai să pleci, eu de o sută de ori am să te primesc.

– Prea cuvioase, se mira fratele Ştefan – dar care să fie cauza? De ce nu pot sta eu în mănăstire? Cum se face că diavolul mă scoate mereu în lume?

– Fii cu luare aminte la ceea ce îţi spun, îi zise stareţul cu bunătate – timp de trei zile te scutesc de orice ascultare. Nu te pun la nici o treabă. Ia-ţi o bucată de hârtie şi un creion, plimbă-te toată ziua prin pădure, adu-ţi aminte de toate păcatele pe care le-ai făcut din copilărie şi notează-le, chiar şi pe cele mai mici. Apoi să vii să te spovedeşti la mine.

Fratele Ştefan a făcut întocmai. A scris pe hârtie toate păcatele pentru care îl mustra conştiinţa şi, peste trei zile, a venit la părintele stareţ şi s-a spovedit. Iar după

ce şi-a mărturisit toate păcatele sub epitrahil n-a mai plecat niciodată din mănăstire. Îmbătrânise, iar eu, povestea părintele Pahomie – eram pe atunci frate.

– Uită-te la mine, îmi zise fostul frate Ştefan, apucându-se cu mâna de barba-i albă – mi-a albit barba şi, de atunci, n-am mai plecat din mănăstire.

Se vede că, până la spovedanie, făcea şi fratele Ştefan baluri în biserica mănăstirii.

O altă piedică în calea spovedaniei era ruşinea. Muream de ruşine la gândul că trebuie să spun în faţa duhovnicului toate păcatele pe care le-am făcut. Dar tot într-o carte bătrânească am văzut o vinietă, în care era reprezentat un tânăr, stând în genunchi în faţa duhovnicului, mărturisindu-şi păcatele, iar diavolul – cu coarne şi coadă – îi şoptea pe la spate: „Nu spune acest păcat că e ruşine".

– A! mi-am zis – tu eşti cel ce-mi dai ruşinea?! Dacă e aşa, atunci înadins am să spun tot, fără să-mi fie ruşine de nimic.

Sâmbătă seara, când a sosit părintele stareţ, toate păcatele mele erau scrise pe hârtie. După ce m-am prezentat, exprimându-mi dorinţa de a mă spovedi, am îngenuncheat. Bătrânul Simeon m-a primit cu toată bunăvoinţa. Şi-a luat veşmintele şi a început să citească rugăciunile cu un glas blând şi domol. Când s-au terminat moliftele, l-am prevenit pe părintele stareţ, zicându-i că poate n-a mai auzit asemenea păcate şi, apoi, am început să le spun după listă. O, Doamne, cât curaj îi trebuie unui om ca să-şi dezgolească sufletul în faţa altui om! Curajul moral, curajul de a-ţi recunoaşte toate mârşăviile lăuntrice şi de a le scoate afară, în văzul tuturor, este un adevărat eroism pe care nu-l au nici cei ce se numesc viteji pentru că omoară oameni nevinovaţi pe câmpul de luptă.

Mărturisindu-mi păcatele, aveam senzaţia că arunc afară toată otrava, toţi şerpii veninoşi cuibăriţi din copilărie în sufletul meu. La urmă l-am scos şi pe balaurul cel mare: aşa numeam eu păcatul meu cel mai greu.

În tot timpul spovedaniei plângeam în hohote. Îngenuncheat şi încovoiat sub epitrahil, mi se părea că mă aflu, ca şi fiul risipitor, la picioarele Tatălui Ceresc, întors dintre porci, plin de ruşine şi de zdrenţe.

După spovedanie, m-am ridicat foarte uşurat. Parcă mi se luase o piatră de moară de pe suflet. Iar părintele stareţ, cu bunătatea şi cu blândeţea lui cunoscută, m-a liniştit, spunându-mi că a mai auzit astfel de păcate, iar drept canon nu mi-a dat decât cincizeci de metanii pe care eu – din râvnă – le-am dublat. Făceam cincizeci înainte de Utrenie şi cincizeci după Utrenie.

Dar a doua zi mi-am adus aminte de alte păcate pe care iarăşi le-am scris pe hârtie. L-am rugat pe părintele stareţ să nu se supere că vreau să le mărturisesc şi pe celelalte. Părintele Simeon m-a primit cu aceeaşi bunăvoinţă.

A treia zi a mai apărut o listă. Îmi scrisesem cele mai mărunte păcate pe care mi le aducea conştiinţa, mustrându-mă neîncetat.

Când eram copil, făceam morişcă din cărăbuşi. Rupeam un picioruş al bietului cărăbuş, înfigeam într-însul un ac de siguranţă, treceam prin gaura acului un beţişor subţire şi sărmanul cărăbuş – din cauza cumplitelor dureri – începea să zboare de jur împrejur. Într-o zi, mă vede tata şi-mi zice:

– Ce faci?

– Mă joc, i-am răspuns foarte liniştit, ca şi cum cărăbuşul ar fi fost un obiect neînsufleţit.

Dar asta-i joacă? Dacă ţi-aş rupe ţie un picior şi ţi-aş băga un fier prin măduva osului, ce-ai zice?

Abia atunci mi-am dat seama de cruzimea actului meu. Iar acum am mărturisit şi acest păcat sub epitrahil.

După a treia spovedanie nu mai aveam nimic de spus. Însă mă gândeam: oare mi-o fi iertat Dumnezeu păcatele?

Cu acest gând m-am culcat, iar noaptea am visat că eram gol până la brâu. Pieptul, spatele, mâinile erau pline de bube, de nişte bube foarte mari şi urâte. Lucrurile se petreceau acasă, unde mama spăla rufe, făcând spumă de săpun. Eu m-am apropiat, am luat din această spumă, m-am spălat până la brâu şi toate bubele au dispărut.

Rugăciunile unei alte Mame, care m-a înfiat la Frăsinei, şi Harul Domnului Iisus coborât prin părintele stareţ la spovedanie mi-au spălat sufletul, cu apa lacrimilor de pocăinţă, de lepra care mă chinuia.

Cel dintâi simţământ care m-a cercetat după spovedanie a fost pacea dintre trup şi suflet, pacea dintre cele trei puteri: minte, inimă şi voinţă. Am simţit apoi o mare uşurare care îmi amintea Cuvântul Domnului: „Veniţi la Mine toţi cei împovăraţi şi osteniţi şi Eu vă voi odihni pe voi." Nici o mângâiere, nici o bucurie, nici o plăcere pământească nu mi-ar fi putut da această odihnă după care tânjea sufletul meu.

Din când în când, îmi mai venea norul negru şi tulburător al gândurilor demonice, dar de data aceasta rolurile parcă se inversaseră. De unde până acum în centrul inimii se afla tulburarea, iar pacea nu apărea decât sporadic, la periferie, de aci înainte simţeam că în centrul fiinţei mele se statornicise pacea Domnului Iisus, împingând tulburarea spre periferie.

15. UN PIC DE RĂGAZ

De abia acum am avut răgazul lăuntric să răspund la scrisorile primite de la fraţi şi prieteni.

Mai întâi, i-am scris lui Nichifor Crainic care mă ajutase şi-mi dăduse o slujbă la Minister, dar de la care nu-mi luasem rămas bun la plecare. Mi-aduc aminte că-i dădusem un telefon, spunându-i că plec la mănăstire.

– În vizită? mă întrebă profesorul de la celălalt capăt al firului.

– Nu, definitiv. Vreau să îmbrac haina monahală.

– Vai, ce surpriză plăcută mi-ai făcut. De ce nu mi-ai spus mai înainte ce ai de gând să faci?

Atunci nu i-am spus, într-adevăr, dar acuma i-am scris, mulţumindu-i pentru tot binele ce mi l-a făcut şi explicându-i motivul demisiei. Iar către sfârşit, dând pe faţă minciuna naţionalistă şi prăpădul săvârşit de aşa zisele „războaie sfinte", am declarat că nu mai cred în cele ce scriu „viclenii sofişti" în numele naţionalismului. Mai târziu am aflat că Nichifor Crainic nu s-a supărat. Probabil că era de aceeaşi părere.

O scrisoare amuzantă sosise între timp de la fratele meu mai mare, Petru preotul, cu care trecusem Prutul. Acesta n-a ştiut nimic de plecarea mea la mănăstire. Întâlnindu-se într-o zi cu V.T. pe străzile Bucureştiului, fostul gazetar îl întâmpină cu întrebarea:

– Ce-a făcut Victor?

– Nimic.

– Unde-i acum?

– La Minister, răspunse fratele liniştit.

– Da' de unde! A demisionat şi a plecat la mănăstire.

Neliniştit de această veste, părintele Petru s-a dus repede la Minister, a urcat la secţia cinematografică, dar

– spre durerea lui – nu m-a găsit. Şi atunci, necăjit, a luat o carte poştală şi mi-a scris:

– „Ce te-a făcut să te duci la mănăstire? Oare nu ştii ce se petrece prin mănăstiri? Nu-ţi aduci aminte de Ioasaf şi de Meletie?"

Într-adevăr, când eram copii, am fost invitaţi, împreună cu părinţii, într-o vacanţă de vară, la mănăstirea Condriţa, unde era stareţ Arhimandritul Paisie, bunicul meu după mamă. Iar aici l-am văzut pe părintele Meletie care, după un chef de ziua hramului, îşi băgase colţurile dulamei în buzunare şi încinse o horă veselă în chilia lui plină de bărbaţi şi de femei veniţi din satul vecin. În altă parte, l-am văzut pe părintele Ioasaf-tâmplarul, care căzuse sub un gard, beat mort. Până şi fraţii de mănăstire făceau „compănii" pe la chiliile lor.

Desigur, eu ştiam toate acestea. Şi tocmai de aceea am ţinut morţiş să merg la Frăsinei, unde niciodată nu s-au pomenit asemenea fapte şi isprăvi călugăreşti. Dar cu toate acestea eu nu m-am scandalizat de cele auzite, aşa cum nu s-au scandalizat Apostolii de faptele lui Iuda. Cu ochii ţintă la Domnul Iisus şi la viaţa de dincolo, mă foloseam de cadrul minunat al mănăstirii, de frumoasele slujbe, de viaţa călugărilor buni (la Frăsinei, majoritatea erau buni), iar când era vorba de pilde negative ştiam să trag şi de aici un folos: mă feream şi mă sileam să nu cad şi eu în asemenea prăpăstii.

Într-o zi, părintele Ioanichie, dându-şi seama că mai calcă pe alături, îmi spune:

– Frăţia-ta să nu te sminteşti de cele ce vezi la mine.

– Părinte, i-am răspuns – eu îmi pun pleopane ca la cai. Nu mă uit nici la dreapta, nici la stânga. Am pe cine urma: pe Iisus Hristos şi pe sfinţii Lui. Încolo – suntem oameni păcătoşi şi plini de slăbiciuni.

Un coleg de clasă, Al.B., îmi scria:

– „Eu ştiu de ce te-ai dus tu la mănăstire. Tu eşti timid şi n-ai putut să te însori. Vino la mine, că ţi-am găsit o fată bună. Căsătoreşte-te şi ia-ţi o parohie!"

După spovedanie eram mai hotărât pe calea călugăriei, dar cu toate acestea în sufletul meu se strecurau anumite regrete pentru că nu m-am căsătorit ca să fiu preot de enorie ca tata şi ca fratele mai mare. Mă gândeam că m-aş fi îngrijit şi de mântuirea altora, aş fi predicat, aş fi predat religia copiilor la şcoală, aş fi alinat durerile altora... Regretam că nu m-am căsătorit, pentru că idealul meu de a mă face preot celibatar – după trei ani de zile – a fost prefăcut în ţăndări de către părintele stareţ care mi-a dat cea mai puternică lovitură, oprindumă – pentru un timp nelimitat – de la Sfânta Împărtăşanie şi, implicit, de la hirotonie. În felul acesta terenul solid mi-a fugit de sub picioare, rămânând atârnat numai de nădejdea în mila lui Dumnezeu.

Uneori îmi veneau gânduri de răzvrătire. Mă gândeam: „Cum? Numai eu n-am dreptul să fiu preot? Oare colegii mei – George, Vitalie, Ion – nu chefuiau împreună cu mine? Şi nu împreună ne duceam la femei? Oare cei căsătoriţi nu se mântuiesc? Oare numai celibatarii şi călugării se mântuiesc?"

În această stare de deznădăjduită tulburare mi-a apărut din nou săgeata de la răscrucile de drumuri. Când nimeni nu putea să-mi dea un sfat în pustietatea prin care rătăceam, apărea din nou stâlpul de foc care conducea spre Canaan.

Se făcea – în vedenia visului de noapte – că mă jucam cu Vladimir în curtea bisericii din Catranâc, satul copilăriei noastre. Amândoi aşezaserăm un semn pe iarbă şi cu un avânt puternic – săream cât puteam mai departe. Dar în acest moment apare o lăcustă uriaşă, de statura mea. Se aşază şi ea la semnul făcut de noi şi,

când a sărit o dată, şi a mai dat din aripi, a ajuns tocmai la poartă. Şi tocmai când mă miram de săritura lăcustei, apare Maica Domnului lângă mine şi – bună, blândă cum era – îmi spune:

– Uite, vezi? şi-mi arată distanţa săriturii mele – „aşa sare omul căsătorit". Apoi arătându-mi săritura lăcustei, îmi spune: „şi aşa sare omul necăsătorit."

Am înţeles pe loc că omul necăsătorit, neavând balastul soţiei şi al copiilor, poate sări şi zbura mult mai uşor şi mai departe în cele duhovniceşti. Are picioarele mai puternice şi e înzestrat cu aripile virtuţilor.

16. CUTREMURUL

Era într-o sâmbătă spre duminică. Se ajunsese cu slujba pe la Evanghelie. După un vuiet prelung a început marele cutremur de la 9 noiembrie 1940.

În biserică, policandrele se balansau puternic, iar untdelemnul din candele se vărsa pe jos. Părintele stareţ cânta la strană. Călugării şi fraţii – îngroziţi – ieşeau buluc pe uşă afară. Ieromonahul Ioanichie şi ierodiaconul Varahil au ieşit cu veşminte cu tot prin dosul altarului. În cele din urmă, părintele stareţ pornise şi sfinţia sa de la strană. Amărât de lupta mea lăuntrică, eu stăteam mereu în picioare, dar când am văzut că-mi pierd echilibrul, m-am apucat cu amândouă mâinile de strană ca să nu cad. În faţa mea nu rămăsese decât părintele Nichifor, unul din cei mai buni călugări, care – în genunchi şi cu capul la pământ – îşi aştepta, probabil, moartea. Eu l-am imitat şi nici nu m-am întors spre uşă.

Crezând că eu nu ştiu despre ce este vorba, fratele Nicolae cizmarul m-a apucat de braţ, strigând speriat:

– Frate Victore, e cutremur!

– Ştiu, i-am răspuns, aşteptând să-mi cadă zidurile în cap şi să trec dincolo.

Încetul cu încetul, cutremurul s-a liniştit. Preotul şi diaconul s-au întors în altar, părintele stareţ s-a apropiat de strană, continuându-şi cântarea, iar călugării şi fraţii care dormeau acasă, năvăliră – speriaţi şi îmbrăcaţi în grabă – ca să se închine la icoane.

După cutremur, în postul Crăciunului, văzând că fraţii şi părinţii se împărtăşesc, plângeam şi mă gândeam că poate aş fi şi eu vrednic de Sfintele Taine ca şi colegii mei.

Dar Dumnezeu m-a lămurit şi de data aceasta. Într-o noapte visez că mă apropii, tot în biserica mănăstirii, de Sfântul Potir ca să mă împărtăşesc. Dar când m-am uitat la Sfântul Potir am văzut doi peştişori mici care pluteau şi erau roşii ca sângele; eu nici nu m-am atins de Sfântul Potir când deodată a început un cutremur, ca şi cel din noiembrie. O putere nevăzută m-a aruncat în naosul bisericii cu faţa la pământ, unde aşteptam să se prăbuşească zidurile peste mine şi să mă omoare. Cutremurul a încetat, zidurile n-au căzut, iar eu nu m-am mai socotit vrednic de Sfânta Împărtăşanie. Mă uitam plângând cum se împărtăşesc alţii şi cum numai eu, ca o lepădătură, nu eram vrednic să primesc Trupul şi Sângele Domnului în gura mea cea spurcată.

Mai târziu, îi povesteam părintelui Gheorghe Paschia acest vis şi-l întrebam:

– De ce oare în Sfântul Potir s-au văzut peştişori?

– Nu ştii? Peştele este acel „ihtis" al primelor veacuri.*

---

* Literele cuvântului „IHTIS" (peşte în limba greacă) aveau pentru primii creştini semnificaţia: „Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Mântuitorul."

Mă simţeam totuşi închis în această frumoasă mănăstire. Ardeam de dorinţa să fac ceva pentru Hristos. Să-L binevestesc de pe amvon, să-L fac cunoscut copiilor, să adun lumea la pocăinţă. Dar pentru aceasta trebuia să fiu neapărat preot. Fiind nedumerit şi aflându-mă la o nouă răspântie, degetul lui Dumnezeu mi-a arătat calea pe care să merg.

Se făcea – iarăşi în vis – că mă aflu din nou în biserica mănăstirii. În pronaos era parcă o mocirlă în care mă tăvăleam numai în chiloţi. Eram slab, prăpădit şi plin de râie. În halul în care eram, m-am ridicat de jos şi – împleticindu-mă ca un om beat – m-am îndreptat spre uşile împărăteşti ca să intru în altar. Dar uşile erau încuiate. Atunci m-am îndreptat spre uşile diaconeşti. Dar şi acestea erau încuiate. În cele din urmă, abia am intrat pe uşa prin care intră paraclisierul.

Nu m-am îndoit nici o clipă că aceste vise veneau de la Dumnezeu. Vieţile Sfinţilor şi Patericul ne stau dovadă că diavolul ne îndeamnă spre lucruri şi trepte de care nu suntem vrednici ca să ne arunce în prăpastia mândriei, pe câtă vreme Dumnezeu, prin visele pe care ni le trimite, ne îndeamnă la smerenie, la pocăinţă, ceea ce Satana nu poate face.

După câţiva ani, l-am întrebat pe părintele Maxim de la Cozia:

– Părinte, de ce oare Dumnezeu, care are nevoie de atâţia preoţi pentru propovăduirea Evangheliei şi pentru Săvârşirea Sfintelor Slujbe cu cele şapte Taine, opreşte cu atâta străşnicie, atât prin Sfinţii Părinţi, cât şi prin descoperiri directe, pe cei nevrednici de la hirotonie?

– Pentru că, mi-a răspuns iscusitul duhovnic – un preot nevrednic dărâmă atâta cât patruzeci de preoţi buni nu pot zidi la loc.

De bună seamă, – mă gândeam – spovedania mi-a spălat păcatele, dar lutul omului nou încă n-a fost trecut prin cuptorul smereniei, nu s-a întărit şi, deci, nu i se poate da slobozenie să circule prin lume. Iar un astfel de vas, nears în focul Duhului Sfânt, nu poate purta nici Sfânta Împărtăşanie, nici harul preoţiei. Altminteri, vasul se sfarmă, iar conţinutul se varsă.

În felul acesta planurile mele de viitor s-au transformat în praf şi pulbere. Lipsit de preoţie, de Sfânta Împărtăşanie şi chiar de acel suflet cu care mă gândeam să-mi duc jugul vieţii, am rămas singur pe dărâmături. Aşadar, adio har al preoţiei cu care mă vedeam săvârşind Jertfa pe Golgota Altarului bisericesc, adio predici de pe amvon, adio lecţii de catehizare a copiilor, adio Trup şi Sânge al Domnului şi, în sfârşit, adio cămin cald al unei familii pioase... Toate acestea s-au spulberat ca floarea de păpădie în bătaia vântului. Alţi colegi se vor bucura de aceste daruri naturale şi supranaturale, dar eu nu mă voi bucura de ele. Rămăsesem înfiorător de singur, ca Israel în pustie, plecat din Egipt, dar fără să ajungă în Canaan, mereu rătăcitor, trecând prin grele încercări şi ispite, fără să ştiu unde şi când voi găsi odihna din Ţara Făgăduinţei.

17. ORGANUL DE RECEPŢIE

Cei ce rătăcesc prin pădurile neumblate se conduc după muşchiul copacilor, cei ce rătăcesc pe mare se conduc după steaua polară, iar eu nu aveam în faţă decât stâlpul de nor şi stâlpul de foc.

Eram sigur, ca şi Iov, că „Dumnezeu vorbeşte o dată şi chiar de două ori, dar omul nu bagă de seamă. În vis, în vedenie de noapte, când somnul greu cade peste

oameni şi ei dorm în patul lor, atunci El deschide urechea muritorilor" ...

Acelaşi Dumnezeu care i-a deschis urechea dreptului Iosif ca să fugă de urgia lui Irod şi apoi să se întoarcă cu pruncul Iisus din Egipt, deschide şi astăzi urechea muritorilor ca să-i scape de Irozii ucigaşi şi să-i conducă pe calea mântuirii.

Aşa cum în lumea noastră fizică, multe sunete, multe cuvinte, multe melodii pornesc din posturile de emisie, dar nu sunt prinse decât de aparatele de recepţie, tot astfel infinit mai multe cuvinte, neasemănat mai frumoase inspiraţii şi melodii pornesc din Dumnezeire şi din împărăţia spiritelor bune, dar ele nu pot fi prinse dacă Domnul nu deschide urechea muritorilor. Eu plângeam de bucurie pentru că, măcar aşa, într-o măsură mult mai mică, Dumnezeu nu m-a trecut cu vederea, ci mi-a deschis urechea şi mi-a luat „solzii" de pe ochi ca să aud şi să văd ceea ce n-am putut să aud şi să văd în şcolile de teologie. Desigur, diavolul care e „maimuţa lui Dumnezeu", trimite şi el visele şi vedeniile lui, dar Domnul a avut grijă să mă smerească în aşa fel încât să pot deosebi oţetul de vin şi ciupercile comestibile de cele otrăvitoare.

De aceea, mă smeream în faţa tuturor interdicţiilor canonice, nu primeam emisiunile „posturilor străine", ştiind bine că prin gura părintelui stareţ vorbeşte Acela care odinioară vorbise şi prin măgăriţa lui Balaam. N-am căutat să-mi schimb duhovnicul cu scopul de a-mi scurta canonul, ci m-am supus întru totul, renunţând la orice voie şi părere proprie. Mă hotărâsem să merg înainte, cu smerenie şi cu supunere, cu răbdare de bou şi cu încăpăţânare de măgar – cum obişnuiam să spun adesea – numai să ştiu că sunt pe drumul cel bun şi că păşesc pe urmele voii Domnului Iisus.

Sfinţii Părinţi ne învaţă că spovedania şi pocăinţa constituie al doilea botez. Cu ajutorul Domnului, trecusem prin această Mare Roşie, iar acum mă aştepta pustiul unde urma să iau „toate armele lui Dumnezeu" ca să-l pot birui pe balaurul cel cu trei capete: diavolul, lumea şi trupul.

Îndată ce a ieşit din Marea Roşie, Israel s-a luptat patruzeci de ani cu el însuşi până când a intrat în odihna Canaanului. Însuşi Iisus Hristos, îndată ce a ieşit din Iordan, s-a luptat cu diavolul în Carantania, continuându-şi apoi lupta până pe vârful Golgotei.

Învăţasem repede să citesc pe literă chirilică. Mai întâi citeam cu glas tare, căci aşa-i plăcea părintelui Ioanichie: eu să citesc, iar sfinţia sa să-şi gătească mâncarea sau să se ocupe cu rucodelia. Dar după ce am învăţat să citesc bine, am început să citesc în trapeză din Vieţile Sfinţilor. Fie că citeam din Prolog, la chilie, fie că citeam din Vieţile Sfinţilor, la trapeză, mereu găseam dovezi care îmi arătau lămurit cât este de necesară Carantania pentru toţi cei ce vor să meargă, ca oiţele, în urma Păstorului ceresc.

Câtă dreptate a avut monseniorul! Începând de la Sfântul Antonie cel Mare şi sfârşind cu Sfântul Serafim de Sarov, toţi marii cuvioşi s-au luptat pe viaţă şi pe moarte cu ei înşişi, cu diavolul şi cu lumea. Pentru Mântuitorul au fost suficiente patruzeci de zile, dar pentru bieţii oameni lupta durează zeci de ani, iar uneori o viaţă întreagă.

„Facă-se voia Ta, Doamne" ! – ziceam adesea. „Dacă o fi să rămân toată viaţa în Frăsinei, facă-se voia Ta, numai să nu mai cad iarăşi în prăpastia din care cu atâta greu am ieşit" .

Lupta cu mine însumi se împărţea – în ce mă priveşte în două: lupta cu patimile legate de suflet şi lupta cu patimile legate de trup. Cele legate de trup păreau că

cedează mai uşor, aşa cum cedează fierul în mâna fierarului. Căci nu după multă vreme nu mă mai supărau nici lăcomia, nici desfrânarea, nici beţia, nici iubirea de argint. Pe câtă vreme cele legate de suflet – mândria, mânia, invidia – erau tari ca oţelul: nu cedau nici sub loviturile grele ale barosului.

De data aceasta m-am convins din experienţă că nimic nu-i mai greu decât să te supui, să asculţi de alţii, să-ţi tai voile şi părerile proprii, într-un cuvânt să te smereşti. Şi tocmai acest lucru îmi era mai necesar. Căci supunându-te unui om ca şi tine şi ascultând de semenii tăi, îţi va fi mai uşor să te supui lui Dumnezeu şi să-L asculţi când îţi grăieşte prin Cuvântul Său. Iar tăindu-ţi voile şi părerile proprii devii o pastă maleabilă în care Duhul Sfânt îşi poate imprima cu mai multă uşurinţă virtuţile şi adevărurile sale veşnice. Ca urmare, căutam să mă urăsc în tot ce am mai rău şi să-i iubesc pe cei ce erau contra mea, aşa cum un pom fructifer l-ar iubi pe horticultorul care îi taie fără milă ramurile parazitare, curăţindu-l de vlăstarele netrebnice şi vătămătoare. Aşa îşi curăţeau sfinţii cele trei puteri sufleteşti – mintea, inima şi voinţa - de zgura omului vechi, devenind astfel organe de recepţie ale Duhului Sfânt.

18. FRATELE VICTOR ŞI BOII

Părintele Ioanichie era om grijuliu. Iarna se apropia cu paşi repezi, şi, deci, era urgentă nevoie să ne aprovizionăm cu lemne de foc. Şi fiindcă acum căpătase un ucenic – adică o slugă – sfinţia sa îşi înjghebase „un căruţ" pe care eu trebuia să-l trag pe dealul pieptiş ce urca spre pădure şi, apoi, să-l cobor încărcat de lemne până în dosul casei unde aveam chilia. Căruciorul era

destul de greu, iar dealul atât de abrupt încât, trăgându-l din răsputeri, deseori cădeam în genunchi ca vitele, apoi mă ridicam în tăcere şi-l trăgeam din nou, mai departe.

Părintele Ioanichie nu mă ajuta deloc, nu împingea câtuşi de puţin din urmă, ci dimpotrivă îşi agăţa şi toporul ca să meargă mai uşor. Părintele Calist, economul mănăstirii, privea scena din vale şi-i spunea fratelui Petru, ajutorului său: „Bietul fratele Victor! Cum îl chinuieşte părintele Ioanichie!"

Cu toate că tăceam şi nu-i ziceam nimic părintelui Ioanichie, totuşi în sufletul meu clocoteau mândria mea de teolog care se afla sub comanda unui incult, precum şi ura împotriva celui ce-şi bătea joc de mine. Iar această tăcere plină de ciudă şi această încăpăţânare de a nu-i răspunde la întrebări erau întipărite pe faţa mea atât de puternic încât părintele Ioanichie nu numai că le vedea, ci chiar îmi spunea că mă simţea ca pe un tâlhar care a vrut să-l omoare în pădurea de lângă mănăstirea Neamţu.

Mai chinuitor decât orice pentru mine era atunci când mă lua cu „căruţul" la pădure după miezul nopţii, îndată după Utrenie. Nici nu mă lăsa să mă odihnesc, ci mă lua direct spre pădure. Atunci regretam că nu m-am născut într-o familie de ţărani, ca să fiu deprins cu munca fizică, regretam că nu m-a înzestrat Dumnezeu cu un trup mai puternic ca să pot face faţă muncii la care eram supus.

Noaptea mă împiedicam mai rău, dar eu – în ciuda uraganului din suflet – nu ziceam niciodată că nu vreau să fac ceea ce îmi poruncea sau că nu vreau să merg. În asemenea momente „fraţii" mei cei mai apropiaţi erau... boii. De abia atunci am înţeles soarta lor nespus de grea. Îi compătimeam pe bieţii boişori, căci erau mai nefericiţi din toate punctele de vedere.

– Eu, îmi ziceam – am cel puţin nădejdea într-o altă viaţă, dincolo de mormânt, iar voi, fraţii mei bouleni, nici nădejdea aceasta n-o aveţi.

Eu, la un moment dat, puteam să pun piciorul în prag, puteam să spun că nu mai vreau, eu mă bucur de libertate, dar voi vă duceţi jugul în robie totală, fără nici o posibilitate de a vă dezrobi.

Eu am gură şi pot spune că mi-e foame şi mi-e sete, iar voi, nenorociţii, nici această putinţă n-o aveţi.

Eu, orice aş fi făcut, nu eram bătut, iar pe voi vă bat oamenii fără milă, chiar când sunteţi istoviţi şi bolnavi.

Am constatat atunci din proprie experienţă că un nefericit îşi găseşte mângâierea în cel care este mai nefericit decât el. De aceea, toţi nefericiţi pământului îşi vor găsi, până la sfârşitul veacurilor, marea lor mângâiere în Persoana Răstignitului care a suferit mai mult decât noi toţi şi pentru noi toţi.

Dar, lucru curios, pe cât de amară era dezlipirea de voia mea proprie pe atât de dulce era pacea şi mângâierea pe care o simţeam când mă întorceam la chilie cu conştiinţa împăcată că totuşi n-am răbufnit, că nu mi-a crăpat răbdarea, că n-am răspuns obraznic şi că m-am luptat cu mine însumi până la ultima limită.

Ziua, în orele libere, o luam iarăşi pe potecuţele din pădure, urcam pe culmile cele mai înalte de unde admiram mănăstirea micuţă ca o jucărie şi contemplam cerul albastru de toamnă târzie. În aceste clipe de singurătate cântam spre slava lui Dumnezeu cântări bisericeşti şi, mai ales, cântări din repertoriul Oastei Domnului.

Puţin mai târziu, când părintele stareţ mi-a dat binecuvântarea să mă mut singur în altă chilie şi când, pentru prima oară în viaţă, mi-am văruit odaia cu mâna mea, apoi mi-am spălat podelele, gândul meu s-a îndreptat către biata mea mamă. De abia atunci i-am

înţeles munca, din zori şi până în noapte, într-o casă unde ea era singura femeie între patru bărbaţi. Nimeni n-o ajuta, iar bărbaţii – tata şi cei trei feciori – de multe ori nu-i aduceau nici măcar o căldare de apă. Iar mama, obosită şi bolnavă, nu spunea nimănui nimic. O milă şi o dragoste nesfârşită s-au aprins atunci în inima mea pentru sărmana mamă. O socoteam mucenică. Plângeam de mila ei. Doream să zbor la ea ca să-mi exprim toată recunoştinţa, să-i mulţumesc şi să-i cer iertare, pentru că n-am ajutat-o cu nimic, lăsând-o să muncească singură, până când cădea frântă de oboseală.

Da, hotărât lucru, suferinţa boulenilor şi suferinţa mamei îmi explicau, într-o măsură oarecare, suferinţa nespusă, acceptată de bunăvoie, îndurată pe Golgota. Pe de o parte, ca să fie un izvor de mângâiere pentru toţi suferinzii pământului, iar pe de altă pare – să înmoaie, să zdrobească piatra din coşul pieptului, din care să odrăslească mila, dragostea, recunoştinţa pentru jertfa mamei şi – mai presus de ea – pentru jertfa lui Iisus. Dar, din păcate, noi nu ne dăm seama de toate acestea decât atunci când suferim la rândul nostru. O, ce binecuvântată este Crucea atunci când cade pe umerele noastre!

19. SINGUR!

În noua mea chiliuţă, clipele fericite sporeau din zi în zi. Noaptea, când băteam mătănii, nu mai nimeream cu mâinile în scuipatul părintelui Ioanichie, care întotdeauna îşi proiecta expectoraţiile pe podele. Iar ziua nu mai eram deranjat şi incomodat de obiceiurile lui extramonahale, ci mă rugam în voie şi citeam din minunatele scrieri ale Sfinţilor Părinţi.

Odată terminat strânsul legumelor, trecusem cu ascultarea la atelier. Făceam ţevi pentru războiul de ţesut. Făcând însă ţevile, îmi depănam gândurile care urcau mereu spre cele de sus. Când mai „prindeam" ceva, scoteam creionul şi hârtia, notând pe scurt ideea, ca s-o scriu pe larg acasă.

Nici la atelier nu vorbeam cu nimeni. Şi cu cât tăceam mai mult cu atât mă simţeam mai adunat, mai plin, mai nerisipit. Mai mult: simţeam o pace, o mângâiere şi o bucurie pe care numai tăcerea şi liniştea o pot da. Nu vorbeam nici în curte. Erau zile când nu ziceam decât „Domnul" fraţilor mai mici care îmi ziceau „blagosloviţi" sau „blagosloviţi" când mă întâlneam cu călugării mai în vârstă. Dar spre seară, când în atelier se întuneca, sufletul meu cerea rugăciune, aşa cum însetatul cere apă. Simţeam cum mi se încarcă glandele lacrimogene, aşa cum se încarcă norii de ploaie. Atunci lăsam lucrul, mă duceam întins spre chilie, ca să nu mă reţină nimeni pe cale, îngenuncheam şi începeam să citesc Paraclisul, iar o dată cu primele rugăciuni parcă se producea o rupere de nori: lacrimile năvăleau şiroaie. Şi nu mai erau lacrimi amare, ci lacrimi din ce în ce mai dulci. Parc-aş fi vrut să plâng o viaţă întreagă, să nu mai râd niciodată.

Într-o seară s-a auzit o bătaie în uşă:

– Frate Victore! răsună o voce în tindă.

Eu nu ştiam ce să fac: dragostea, care e mai mare decât rugăciunea, îmi spunea să deschid, iar smerenia îmi zicea să nu-mi arăt umilinţa şi lacrimile în faţa altora. Mai era apoi şi egoismul duhovnicesc care nu mă lăsa să întrerup starea de beatitudine în care mă aflam.

– Frate Victore, deschide că am să-ţi spun ceva! – bătea mai insistent necunoscutul.

Eu nu făceam nici o mişcare, nici un zgomot.

– Frate Victore, te-am văzut când ai intrat. Deschide!

Uşa însă a rămas încuiată în continuare, până când mi-am terminat de citit Paraclisul.

– De ce nu mi-ai deschis, frate Victore? m-a întrebat fratele Voicu când ne-am întâlnit la trapeză, unde curăţam cartofi pentru a doua zi.

– Iartă-mă, frate, dar mă aflam într-o stare atât de nepotrivită încât nu puteam să-ţi deschid, am răspuns eu căutând o îndreptăţire.

Printre fraţi era unul puţintel la minte, un fel de idiot din naştere. Însă era paşnic şi simpatic. La ascultare i-am spus o vorbă ironică, aşa cum îi spuneau toţi ceilalţi fraţi. Fără să-i dau vreo importanţă acestui fapt mărunt, spre seară am luat-o iarăşi spre chilie ca să citesc Paraclisul. Dar de îndată ce am îngenuncheat şi am rostit: „Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie" , mi-a apărut imaginea lui Pătică (aşa îl chema pe idiot), împiedicându-mă să-mi continuu rugăciunea. Atunci, am închis cărticica de rugăciuni, m-am ridicat şi am ieşit în curte ca să-l caut pe Pătică şi să-i cer iertare. Spre norocul meu, Pătică tocmai cobora de la atelier. Am mers în întâmpinarea lui. Pătică nu ştia ce-i iertarea şi, de aceea, i-am zâmbit şi l-am bătut prieteneşte pe umăr. La rândul lui, Pătică mi-a răspuns cu un surâs inocent, din toată inima, fără umbră de supărare pe care, probabil, nici n-a avut-o vreodată. După aceasta, m-am întors uşurat şi am citit Paraclisul cu aceeaşi bucurie ca şi altădată. Deci, încă o dată am simţit că sfera dragostei e mai mare decât sfera rugăciunii.

20. ASCULTAREA DE DUHOVNIC

Pentru mine era limpede că, prin aceste întâmplări mărunte, tot Domnul era Acela care mă conducea şi mă

povăţuia. Acesta era, aşadar, Duhovnicul de care ascultam în primul rând. Am căutat din tot sufletul şi un duhovnic pământesc. Ba chiar ziceam în sinea mea că fără un duhovnic rânduit de biserică nu mă mântuiesc. Dar n-am găsit un părinte duhovnicesc care – potrivit duhovnicilor de demult – să mă primească în sânul său şi apoi să mă nască a doua oară.

Depărtându-se de izvoare, monahismul nostru a suferit influenţe hinduse şi păgâne în aşa măsură încât Nichifor Crainic a afirmat de la catedră că monahismul nostru de astăzi este cadavrul monahismului de altădată. Însuşi părintele Silvestru de la Frăsinei, care era atât de venerat, nu ieşea nici cu sufletul din cei patru pereţi ai chiliei sale. Pentru el, un apostolat sau un misionarism printre cei ce nu-L cunosc pe Iisus era ceva de neînţeles. El nu se gândea decât la mântuirea sufletului său. Iar ceilalţi stareţi şi duhovnici pe care i-am întâlnit te obligau, sub cuvânt de ascultare necondiţionată, să faci interesele şi poftele lor personale. De aceea, eu îi ascultam în măsura în care şi ei ascultau de Hristos. Ce fericit aş fi fost dacă aş fi avut un duhovnic ca avvii de altădată sau chiar ca stareţul Zosima care, fiind plini de Duhul Sfânt, nu porunceau nimic în afară de cele cuprinse în Evanghelia Domnului Iisus. N-aş fi ieşit nici cu o certă, nici cu o iotă din cuvântul lor, deoarece cuvântul lor era Cuvântul lui Dumnezeu. Dar în lipsa lor, m-au condus Domnul Iisus şi Sfinţii Părinţi. Desigur, spoveditori am găsit mulţi şi buni, cum a fost părintele Simeon de la Frăsinei sau părintele Maxim de la Cozia, dar duhovnici în sensul patristic al cuvântului, aşa cum îi descrie Sfântul Ioan Scăraru de pildă, n-am găsit nici unul. Ca şi pentru Paisie Velicikovski sau Antonie de la Pecerska, pentru mine povăţuitorul şi

duhovnicul meu a rămas Domnul Iisus prelungit în Sfinţii Părinţi.

În acest sens, Patericul vine cu o parabolă care ne lămureşte. Doi câini, spune un bătrân, alergau după un iepure. Câinele din faţă era cu privirea aţintită la iepure, iar câinele din spate era cu ochii ţintă la câinele din faţă. Când cel din faţă s-a oprit să miroasă ceva, s-a oprit şi cel din spate, iar iepurele a dispărut.

Potrivit acestei minunate pilde, nu mi-am luat niciodată ochii de la Domnul Iisus. Duhovnicul din faţa mea putea să se oprească, putea să se împiedice, eu însă nu mă opream o dată cu spoveditorul meu, ci năzuiam mereu spre Iisus. În orice împrejurare, mă întrebam: „Ce-ar face Iisus în locul meu? Pentru mântuirea sufletului am venit la mănăstire, deci spre Mântuitorul trebuie să fie aţintiţi mereu ochii mei. Iar când era vorba de ascultare în cele duhovniceşti, spuneam: „ascult de stareţ şi de duhovnic în măsura în care şi ei ascultă de Dumnezeu" . De altfel, la tunderea în monahism, Molitfelnicul zice ca monahul să facă „ascultare după Dumnezeu" .

În cartea Sfântului Ioan Scăraru se spune că un frate începător trebuie să-l încerce pe duhovnicul său ca nu cumva să meargă la noian ca la liman şi la bolnav ca la doctor, ca nu cumva – adaugă Sfântul Simeon Noul Teolog – „să urmăm lupului ca Păstorului" . De aceea, Paisie Velicikovski a încercat peste patruzeci de duhovnici şi, văzând că şi ei erau bolnavi, a rămas toată viaţa cu ochii ţintă la Iisus şi la Sfinţii Părinţi. Şi n-a dat greş.

În cartea „Amintiri din mănăstire" , Damian Stănoiu scrie că a venit la mănăstire nu pentru mântuirea sufletului, ci pentru mântuirea de mizerie, pentrú a-şi găsi un adăpost. Dacă aşa stau lucrurile, nu e de mirare că

Damian Stănoiu a fost tot timpul cu ochii ţintă nu la Domnul Iisus, ci la „câinele" din faţa lui, culegând – asemenea păianjenului – numai otravă din aceleaşi flori din care albina culege miere.

Venit la mănăstire numai pentru mântuirea sufletului şi ascultând mai întâi de Dumnezeu, nu mă împiedicam şi nu mă opream, când alţii, mergând pe aceeaşi cale, se opreau şi se împiedicau. Şi în loc să mă scandalizez şi să-i osândesc pe cei căzuţi, căutam – pe cât îmi stătea în putinţă – să scot o învăţătură pentru propriul meu suflet şi să mă rog pentru ei, admirând părţile lor frumoase.

O poveste ne spune că Iisus cu Mahomed mergeau odată pe un drum. Alături de calea lor zăcea un hoit de câine. Mahomed a întors capul cu multă scârbă, ducându-şi batista la nas. Iar Iisus, dimpotrivă, privea cu multă plăcere şi admiraţie la cadavrul împuţit.

Contrariat, Mahomed îl întrebă:

– Cum de nu ţi-e scârbă? De ce te uiţi cu atâta admiraţie la el?

– Dar tu nu vezi ce dinţi frumoşi are câinele?

Cel pornit pe calea mântuirii sufletului vede ceva bun şi-n sufletul omului păcătos.

Un ou cu „bănuţ" – meditam în continuare – stând mereu sub cloşcă, scoate pui, iar un ou limpede, fără bănuţ, cu cât stă mai mult sub aripele calde cu atât se strică mai rău. Acesta este cazul lui Damian Stănoiu şi al atâtor călugări care trăiesc prin mănăstiri fără nici un duh de pocăinţă în sufletele lor. De obicei, cei ce n-au acest bănuţ al pocăinţei vin la mănăstire cu ideea că mănăstirea e rai şi călugării sunt îngeri. Iar când constată că nu e aşa, li se năruie închipuirile şi încep să dea cu barda în Dumnezeu. Dar dacă ar avea „bănuţul", dacă ar vedea dinţii frumoşi, ar vedea atât în mănăstire, cât

şi în lumea întreagă, partea bună şi frumoasă, pe care răul şi urâtul nu o pot înăbuşi. Nici în viaţa de toate zilele părţile urâte şi monstruoase nu sunt scoase la iveală. Dacă Damian Stănoiu ar fi avut duhul pocăinţei ar fi zugrăvit – ca şi Dostoievski sau Gala Galaction – figurile pozitive ale monahismului nostru ortodox.

Când mai venea vreun frate nou la mănăstire, călugării îl trimiteau la mine ca să-i dau sfaturi, ca unul ce eram „mai învăţat". Eu însă, cunoscând toate cele de mai sus, îi spuneam deschis:

– Dacă te-ai hotărât să îmbrăţişezi viaţa monahală, să nu-ţi închipui că mănăstirea este rai şi călugării, îngeri. Dimpotrivă: să-ţi închipui că mănăstirea este iad, iar călugării, draci.

– Vai de mine! sărea mirat noul venit. – Cum pot să-mi închipui una ca asta?

– Şi totuşi, trebuie să-ţi închipui, pentru că printre călugări ai să vezi ură, răutate, invidie, duşmănie, desfrânare, lăcomie, care pe cei slabi îi sminteşte. Dar dacă vii dinainte pregătit, nu vei suferi nici o dezamăgire. Eu, când am venit la Frăsinei, mă aşteptam să văd aici toate păcatele lumii şi, totuşi, mare mi-a fost bucuria când n-am aflat aici decât păcate mici şi obişnuite. Şi chiar dacă aş fi văzut păcate mari, nu m-aş fi decepţionat, căci venisem pregătit pentru unele ca acestea. Iar cazurile negative, chiar când se dau în vileag, îmi servesc drept un stâlp de sare în care s-a prefăcut femeia lui Lot; îmi servesc – ca şi sarea – ca un mijloc pentru împiedicarea descompunerii şi putreziciunii morale, ca o pildă care îmi spune să nu fac ceea ce fac ei.

În felul acesta, cu pleoapane la ochi, cu privirea ţintă la Iisus, admirând mereu „dinţii frumoşi" pe care îi are cinul monahal, mergeam liniştit pe calea mântuirii. Când se iveau obstacole şi potrivnicii căutam, mai întâi,

să mă întăresc lăuntric prin rugăciune, smerenie, răbdare, iubire de vrăjmaşi şi, apoi, să le întorc toate spre folosul mântuirii sufleteşti.

Din scurta, dar profunda mea experienţă lăuntrică am observat că, atunci când ai început să trăieşti în Hristos şi cu Hristos, nu există nici un rău venit de la duşmanii văzuţi sau nevăzuţi care să nu poată fi întors spre bine. Mă gândeam uneori că, dacă Tudor Arghezi – pe când era ierodiacon la mănăstirea Cernica – ar fi întors spre bine umilirea pe care a suferit-o în public de la Popa Iapă, ar fi ajuns la un mare grad de desăvârşire. Mândria lui însă nu l-a lăsat să se smerească. Şi atunci, a făcut ceea ce ştie toată lumea.

Ca să nu ajung într-o asemenea situaţie, Dumnezeu m-a întărit, mai întâi, în adevărata ascultare care vine de la El şi, apoi, m-a întărit în nevoinţa rugăciunii, una din cele mai puternice arme împotriva diavolului, împotriva patimilor şi împotriva ispitelor lumii.

Într-o seară, întors de la lucru, am uitat să-mi citesc rugăciunile celor ce merg spre somn. Am stins lampa, m-am urcat în pat şi, când am intrat sub pătură, mi-am adus aminte că nu m-am rugat. Atunci, mi-am zis: „Oare să mă las bătut de diavolul?" În ciuda oboselii, m-am sculat, am aprins lampa, am îngenuncheat şi mi-am citit, fără grabă, toate rugăciunile până la capăt. Ochii mi se închideau, somnul mă dobora, dar cu toate acestea nu m-am lăsat bătut. După ce mi-am citit rugăciunile de seară, am stins lampa şi m-am culcat din nou.

În vedenia visului îmi apare diavolul în chip de om. L-am cunoscut după frica specifică ce mi-o inspiră de obicei. La înfăţişare, diavolul era mult mai voinic şi mai tare decât mine. La un moment dat ne-am luat la luptă, iar de jur-împrejur erau spectatori de toate vârstele. Eu fiind mai slab, dar mai sprinten, îl loveam cu mai multă

repeziciune şi dibăcie, iar diavolul, fiind mai greoi, de abia se întorcea şi, înainte de a-mi aplica lovitura, eu îl contracaram. Lumea din jur, care se grămădise ca la bâlci, se mira şi zicea: „uite, măcar că e slab, dar îl biruie!" Şi într-adevăr, după ce i-am mai dat câteva lovituri, l-am doborât la pământ şi, apoi, l-am rostogolit într-o groapă adâncă.

În biserică, în timpul Utreniei, mă rugam şi meditam: oare lupta din vis n-a fost lupta mea de-aseară cu diavolul care nu voia cu nici un chip să-mi citesc rugăciunile înainte de culcare?

21. SPRE CANAAN

Cuvântul monah înseamnă singur şi, tocmai când eşti singur, eşti cu Dumnezeu care – în aceste momente – îşi revarsă toată bogăţia harurilor sale peste cel ce renunţă la poftele păcătoase ale vieţii şi, în acelaşi timp, se întraripează cu dumnezeiescul dor. În această privinţă, pe lângă rugăciune, ceea ce m-a ajutat să gust din viaţa fericită a pustnicilor a fost tăcerea. Părea că în inima mea sălăşluieşte porumbelul Păcii cereşti şi, de aceea, tăceam mereu. Când era nevoie vorbeam în şoaptă şi nu făceam nici un zgomot lăuntric ca să nu zboare Porumbelul Duhului Sfânt. Şi cu cât tăceam mai mult cu atât parcă apa tulbure a sufletului se limpezea, iar murdăria se aşeza la fund. Iar în momentul în care sufletul devenea străveziu, parcă se limpezeau în jurul meu toate: şi natura, şi oamenii şi chiar cărţile. Natura părea fermecătoare, oamenii buni, iar cărţile îşi descopereau nişte înţelesuri tainice pe care până atunci nici nu le ghiceam.

Într-o zi, fratele Vasile Surugiu îmi aduse o carte.

– V-am adus, frate Victore, o carte ca s-o citeşti, – şi o scoase de sub haina lui călugărească.

– Ce fel de carte? Cum îi zice?

– „Spre Canaan".

– Bine, las-o aici, i-am zis cam cu dispreţ, gândindu-mă s-o citesc altădată.

Dar cum stăteam la masa de lucru, am deschis cartea aşa, din curiozitate. Era scrisă de părintele Iosif Trifa. Primele pagini mă captivaseră, pot să spun dintr-o dată. Interesul creştea pe măsură ce întorceam foile. Şi la un moment dat uitasem de mine însumi, de lumea înconjurătoare, devorând pur şi simplu cartea ca un om flămând şi însetat. Şi, ceea ce nu mi se întâmplase niciodată în viaţă, după ce am întors ultima filă, am luat-o de la capăt, citind-o pe nerăsuflate a doua oară. Altă dată, înainte de Frăsinei, o asemenea carte nu m-ar fi interesat. Acuma însă am citit toate cărţile părintelui Iosif Trifa, culegând – ca albina – mierea şi din spini, nu numai din florile Sfinţilor Părinţi.

Toamna era pe sfârşite. Primii fulgi veneau, legănându-se, ca nişte fluturi cereşti, acoperind, cu puritatea lor albă, murdăria pământului. În ceasurile libere, mă aşezam pe un scăunel de lângă sobă cu o carte de Sfântul Ioan Gură de Aur în mână. Când urmăream scrisul acestui Sfânt Părinte, o bucurie de nedescris îmi cuprindea sufletul, aducându-mi lumini şi mângâieri cereşti, iar când ridicam ochii şi urmăream, pe fereastră, cum cad fulgii peste brazi şi fagi, un alt val de veselie lăuntrică îmi inunda inima, care altă dată era atât de sfâşiată şi de tristă.

În ajunul zilei de 21 noiembrie, fratele Petru, ajutorul de econom, m-a chemat şi pe mine la Seci ca să culegem varza peste care căzuse un mic strat de zăpadă. Eu încă nu eram îmbrăcat în haine călugăreşti. Îmi crescuseră

barba şi părul, dar umblam îmbrăcat tot cu trenciul cu care venisem de la Bucureşti. Spre seară, când îngheţasem de-a binelea, fratele Petru s-a milostivit de mine şi mi-a spus că pot să plec, eliberându-mă înaintea celorlalţi.

Ca de obicei, trecând singur prin pădure, nu mai puteam de bucurie. Ajuns la chilioara mea plină de mângâieri cereşti, m-am spălat şi m-am pregătit pentru privegherea care începea pe la ora opt seara şi se termina pe la două după miezul nopţii. După cum îmi era obiceiul, rămâneam singur în fundul bisericii, în partea stângă. Neavând, pe atunci, reumatism, stăteam în picioare, nemişcat, oricât ar fi durat slujba. Nu mă duceam să citesc la strană, pentru că, mai întâi, îmi plăcea să ascult, să meditez, să mă rog în tăcere, iar în al doilea rând mi-era frică de rutină, de mecanizare, de risipire şi de mândrie de care cu greu scapă cei ce cântă şi citesc la strană.

Trecuseră Pavecerniţa şi Vecernia, cântate rar şi pe larg. Se citiseră psalmii Utreniei şi catismele de rând. Părinţii de la cele două strane ajunseseră la canoane. Cei ce erau mai obosiţi şi mai neputincioşi plecaseră acasă, iar alţii adormiseră în strane.

În faţa mea, la vreo trei metri distanţă, pe peretele ce despărţea pronaosul de naos, se afla tocmai icoana Intrării Maicii Domnului în Biserică ce se prăznuia în acea zi. La un moment dat, fiind cu mintea trează şi cu ochii deschişi, văd că apare deasupra icoanei o lună mică, ce se mişca de sus în jos şi apoi de la dreapta spre stânga, umbrind icoana cu semnul crucii. Luna mică, cât podul palmei, cât Jupiter văzut la telescop, luminoasă şi galbenă, ca luna mare de pe cer, dispărea ca să apară din nou, făcând acelaşi semn al Crucii peste icoana Intrării Maicii Domnului în Biserică. Însă semnul crucii nu se

făcea la întâmplare, ci numai atunci când părintele Nifon zicea la strană: „Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu mântuieşte-ne pre noi".

Văzând că semnul crucii se repetă mereu, m-am gândit, mai întâi, că în fundul bisericii este vreun frate care se joacă cu lanterna. M-am întors şi m-am uitat atent prin toate stranele: cei câţiva bătrâni care mai rămăseseră picoteau. Atunci, văzând că semnul crucii se repetă mereu, am dat vina pe miopia mea. Mi-am scos ochelarii din buzunar, i-am fixat şi am aşteptat să văd dacă se repetă. Spre marea mea mirare, aceeaşi lună mică a apărut din nou, repetând semnul crucii. De data aceasta, m-am speriat şi am început să-mi fac semnul crucii ori de câte ori apariţia însoţea cuvintele Născătoarei de Dumnezeu la strană. După ce a mai durat aşa un timp, Crucea nu s-a mai văzut.

Ştiam că diavolul nu poate să arate în vis sau în vedenie Sfânta Cruce. În această privinţă, în cartea Sfinţilor Varsanufie şi Ioan se spune clar că „diavolul nu îndrăzneşte a unelti Sfânta Cruce, pentru că întru dânsa s-a surpat puterea lui şi printr-însa a primit rana cea purtătoare de moarte. Deci, zic aceşti sfinţi, când vei vedea în vis chipul crucii, învaţă-te că cu adevărat de la Dumnezeu este visul sau vedenia."

Dar această vedenie mi s-a arătat nu pentru că aş fi fost un ales, ci dimpotrivă pentru că eu, păcătosul, dispreţuisem multă vreme pe Maica Domnului. Iar acum, când am văzut cu ochii Sfânta Cruce închipuindu-se asupra icoanei praznicale în momentul când la strană era invocată Născătoarea de Dumnezeu, am început s-o venerez aşa cum ne învaţă Biserica de Răsărit.

Multă vreme n-am ştiut care este taina micului glob galben care-mi aducea aminte de satelitul pământului. Dar odată, cum stăteam la strana dreaptă şi admiram frumoasa catapeteasmă, ochii mi s-au oprit asupra unei

icoane din centru care reprezenta pe Maica Domnului şi care avea, pe pieptul Ei, zugrăvită luna cea mică ce mi se arătase la priveghere. Era de aceeaşi mărime şi culoare, purta inscripţia IS.HR. şi simboliza sânul Maicii Domnului în care s-a zămislit Domnul Hristos.

Tot singur, cu mâinile băgate în buzunarele reci ale trenciului, mă plimbam într-o seară pe lângă stână. Necăjit, mă gândeam la lupta grea pe care o duceam cu mine însumi, la viitorul necunoscut ce mă aştepta şi la oamenii din jurul meu care nu-mi înţelegeau dorurile mele sfinte. Deodată mă izbi un miros puternic de cea mai fină mireasmă de smirnă. Ridicai ochii în sus: deasupra capului nu erau decât ramurile desfrunzite ale unei sălcii bătrâne. Întorsei capul spre stânga, dar din partea stânei nu putea să vină decât miros de băligar. Făcui doi paşi spre dreapta, mirosul de smirnă se ţinea de mine. Oriunde m-aş fi întors mirosul de tămâie cerească stăruia mereu în jurul nărilor mele. Desigur, pe vreme de iarnă şi lângă băligarul oilor nu putea fi vorba de parfumul florilor. Motovilov, ucenicul Sfântului Serafim de Sarov, a simţit şi el această mireasmă cerească şi prin aceasta s-a întărit în slaba lui credinţă de începător.

Mă gândeam la un text paulin: unde s-a înmulţit păcatul, a prisosit harul. Într-adevăr, un cal care merge bine şi cunoaşte drumul n-are nevoie să fie tras de hăţuri. Dar cel care nu ştie unde e stânga sau dreapta trebuieşte condus cu zăbale şi cu frâu. Ba, uneori e nevoie să-l mai mângâi şi să-i mai dai câte o bucăţică de zahăr. Dacă nu erau zăbalele cu frâul viselor şi vedeniilor, m-aş fi gândit mereu că sunt vrednic de Sfânta Împărtăşanie şi de treapta preoţiei. Dacă n-ar fi fost hăţurile descoperirilor cereşti aş fi apucat-o pe calea căsătoriei cu toate complicaţiile ei. Dar ca să nu cad în deznădejde, Mântuitorul şi Maica Domnului m-au întărit prin revărsări de har, dându-mi siguranţa că Dum-

nezeu este cu mine, de-a dreapta mea, ca să nu mă clatin; că este întărirea, scăparea şi Mântuitorul meu.

Recunoşteam în adâncul inimii mele că sunt păcătos şi slab, dar tocmai când eram slab atunci eram tare prin harul ce mereu prisosea mai ales în vremea rugăciunii. Iar descoperirile şi mângâierile harice în loc să mă semeţească, mă smereau mai mult, căci plângeam ori de câte ori îmi dădeam seama că sunt o biată frunză pe valurile înfuriate ale lumii sau ca un călător ce rătăceşte prin pustiu năzuind spre Patria cerească.

22. LA BORDEIUL HOŢILOR

Din septembrie, de când intrasem pe poarta mănăstirii, auzeam parcă un zgomot de căruţe alergând pe un drum bătut de ţară. Eu însă ştiam prea bine că prin împrejurimi nu era nici un drum, nici şosea, nici cale ferată. De unde dar venea acest zgomot de căruţe?

Întrebându-i pe călugări, aceştia mi-au spus că în pădure lucrează o echipă de „hoţi", iar zgomotul vine de la scocul uns cu parafină pe care lunecă metrii la vale spre râu, unde un alt scoc, cu apă, mână metrii până în satul Muiereasca.

Printre altele, călugării mi-au mai spus că, în aceeaşi echipă de „hoţi", lucrează şi un „pocăit" care a fost condamnat pentru că n-a vrut să pună mâna pe armă. Şi cum pe mine mă preocupa demult această problemă, mi s-a trezit curiozitatea.

Mi-adusesem aminte cum, în anul patru de teologie, am citit – spre marea nedumerire a decanului N. Popescu-Prahova – o lucrare de Seminar în care, pe temeiuri biblice şi patristice, am combătut uciderea în războaie şi jurământul. Deşi, pe atunci, încă nu-l citisem pe Tolstoi cu privire la ideile ce mă interesau, totuşi

convingerile mele erau aceleaşi, în afară – bineînţeles – de erorile romancierului care erau potrivnice Evangheliei şi ortodoxiei noastre.

Condus de un frate, într-o duminică după masă am ajuns la bordeiul hoţilor. „Pocăitul" nu era împreună cu ceilalţi hoţi care tăiau fagii în pădure, căci meseria lui era să ascută „joagărele", cum numeau oltenii fierăstraiele. Dar nici în bordei nu l-am găsit.

– Cred că se roagă undeva, în dosul vreunui tufiş, mă informă un sergent.

Într-adevăr, după ce sergentul îl strigă pe nume, „pocăitul" ieşi de după un tufiş cu o mică Evanghelie în mână. Sectantul avea o fire blajină, un suflet curat, sincer şi plin de nevinovăţie. Când vorbea de Domnul Iisus, de jertfa „Dumnealui", cum se exprima el, îi curgeau lacrimile.

Reîntors la mănăstire, am meditat mult în cazul acestui „pocăit". Deseori, noi îi considerăm pe sectari ca pe nişte duşmani, ca pe nişte antihrişti, dar – scrie F.W. Foerster undeva – „nu trebuie să ne mirăm că nu arareori devin antihrişti, din neînţelegere, tocmai cei cu vădite înclinări spre un adevărat creştinism. Acest fel de anticreştinism însă s-a dat de Providenţă reprezentanţilor creştinismului anume pentru ca ei, prin critica ce li se face de acolo, să-şi deschidă ochii tot mai mult asupra oricărei confuzii dintre învăţătura creştină şi ceea ce este păgânesc, indic, evreiesc, modern, sau orice ar banaliza sau ar falsifica sensul genuin şi spiritul creştinismului. Şi nimic nu este mai periculos pentru păstrarea învăţăturii în toată curăţenia ei, decât dacă creştinii nu recunosc rostul providenţial amintit mai sus al acelor «antihrişti» şi-n vrăjmăşia lor nu vor să vadă pe tăinuitul «pro», ci numai pe «anti», în loc să se-ntrebe dacă aici vorbeşte într-adevăr vechea ură faţă de creştinism, sau

dacă nu cumva se apără şi se afirmă chiar un element de adevăr creştin – un element pe care creştinii oficiali l-au jertfit inconştient, ori l-au deplasat pe planul din urmă."

Citind Vieţile Sfinţilor şi scrierile Sfinţilor Părinţi, cercetând cărţi, canoane, duhovnici, oameni cu inimă curată, am ajuns la convingerea că, după cum afirmă marele pedagog creştin, acest adevăr mărturisit de „pocăitul" din bordeiul hoţilor a fost jertfit inconştient sau deplasat pe planul din urmă de către creştinii oficiali, căci tocmai noi, ortodocşii, trebuia să mărturisim – în primul rând – aceste adevăruri, iar nu sectarii. Nenorocirea însă este că fariseii şi cărturarii Noului Testament au alcătuit o învăţătură pe baza căreia, veacuri de-a rândul, binecuvântau tunurile, organizau cruciade şi războaie „sfinte", admiţând tot felul de crime în masă. De aceea sectarii, care nu cunoşteau adevărul tâlcuit de Sfinţii Părinţi şi care credeau că ortodoxia se confundă cu erorile fariseilor, plecau din sânul Bisericii ortodoxe, căutând lumina în altă parte. Dar după cum afirmă Foerster în cartea sa „Hristos şi viaţa omenească", fără să jertfim adevărul şi fără să-l deplasăm pe planul din urmă, trebuie să rămânem pe loc, să dăm la o parte straturile străine care s-au aşezat pe temelia ortodoxiei şi să-l mărturisim pe Hristos nu numai pe temeiul Evangheliei, ci şi pe temeiul Sfinţilor Părinţi, pe temeiul sfintelor Canoane.

O dată cu venirea iernii, „hoţii" au plecat din pădure, iar eu îmi împărţeam timpul între atelier şi chilie. Numai noaptea veneam regulat la biserică. Când mă întorceam în chilie găseam o căldură şi pentru suflet şi pentru trup. La fereastră ţineam o cutiuţă plină de firimituri de pâine şi de mămăligă unde ciuguleau piţigoi, cinteze, ciocănitori şi nelipsitele vrăbiuţe. Erau tare flămânde şi mâncau

sărmanele de parcă n-ar fi mâncat cu săptămânile. Nevinovate şi zglobii, bietele păsărele îmi trezeau sentimente de fericire în suflet. Îmi erau dragi şi nu mă săturam privindu-le. Mă umileau până la lacrimi, gândindu-mă că numai din pricina păcatelor noastre suferă şi ele de foame şi de ger. Dacă primii oameni n-ar fi păcătuit, păsărelele s-ar fi bucurat în continuare de fericirea raiului. Şi chiar astăzi, dacă oamenii ar vrea să aducă iubirea şi pacea pe pământ, n-ar mai suferi nici păsărelele. Cu toate că zăpada se aşternuse peste tot, clipele mele cele mai liniştite tot în pădure le aflam. Ca de obicei, acolo cântam, mă rugam şi plângeam.

Momentele de deznădejde, de tristeţe sfâşietoare, care mă torturau altă dată, rămâseseră acum în urma mea ca nişte insule. Mănăstirea îmi era din ce în ce mai dragă, bisericuţa mai frumoasă, ascultarea mai plăcută. Dar, mai presus de toate, Sfânta Liturghie revărsa asupra sufletului meu cele mai mari bucurii şi mângâieri lăuntrice. Când plângeam, lacrimile nu-mi mai erau amare, ci pline de o dulceaţă harică. Şi, fie că plângeam sau nu, în timpul Utreniei, dar mai ales în timpul Sfintei Liturghii, simţeam cum se revarsă de sus o ploaie de lumini cereşti, de idei şi de gânduri luminoase, de mângâieri şi bucurii nespuse.

Când ieşeam din biserică, mergeam repede înaintea tuturor, ca să nu mă tulbure cineva cu niscai vorbe omeneşti. Odată ajuns în chilie, aşterneam tot ce simţeam şi gândeam pe hârtie.

Această viaţă nouă, care îmi devenise atât de plăcută, era presărată, desigur, şi cu întâmplări neplăcute. Iată una dintre ele.

Într-o zi destul de friguroasă, în curtea mănăstirii au apărut o mulţime de jandarmi în frunte cu căpitanul lor. Toţi călugării şi fraţii au fost scoşi în mijlocul curţii. Eram

amenințați că vom fi împușcați dacă nu vom declara armele ce se află ascunse în mănăstire. Erau informați – ziceau ei – că avem arme nedeclarate. Până la urmă însă s-au convins că la noi nu se află nici o armă în toată mănăstirea. În timpul percheziției, n-au găsit decât niște dinamită cu care au fost aruncate în aer stâncile pentru a croi un drum de care și căruțe.

La urmă de tot, din grupul întreg de călugări am fost chemat eu. Mi s-a ordonat cu voce aspră să deschid chilia. Când le-am spus că chilia mea este descuiată, s-au mirat. M-au întrebat ce cărți am. Dar cărțile mele – Biblia, cărticica de rugăciuni și un volum din Sfântul Ioan Gură de Aur – erau de față, pe masă. După ce au ciocănit cu patul armei în podele, au plecat.

Ei credeau că, fiind student, e imposibil să nu fiu legionar și să nu am arme și cărți legionare. Dar ei nu știau că la Facultate legionarii hotărâseră într-o ședință de „cuib" ca să mă bată pentru că nu eram de acord cu crimele lui Codreanu.

La despărțire, căpitanul de jandarmi m-a întrebat dacă am făcut armata. I-am răspuns că am fost amânat pe bază de dispensă de studii. Dânsul a luat notă, amenințându-mă că de astă dată nu voi scăpa.

23. RASOFOR

Dar au trecut și necazul și iarna. Primăvara se apropia cu pași repezi. Codrul înfrunzea treptat, începând din vale, de la mănăstire. Sus, pe munții înalți, fagii erau încă goi, dar în vale erau acoperiți de frunze verzi și bogate. Pe la Bunăvestire sosi codobatura, ciripind, ciugulind și bătând mereu din codiță pe iarbă.

Călugării au ieșit la muncă prin poiene și livezi. Mi-erau așa de dragi locurile și – fiind, pe atunci, sănătos – mi-era atât de plăcută munca în aer liber, încât mi-era teamă ca nu cumva economul să mă treacă cu vederea și să nu mă cheme la lucru. Ca de obicei, duminica după masă o luam încetișor spre pădure, cu Biblia la subțioară, pierzându-mă printre frunzișul verde și ascultând ciripitul păsărelelor. Unde găseam o buturugă mai potrivită, mă așezam, deschideam Biblia și mai citeam câte un capitol sau mai intonam câte o cântare duhovnicească. Când ajungeam în vreo poiană, mă întindeam pe iarba verde, la umbră, privind norii albi care pluteau pe întinsul cerului albastru ca niște sloiuri de gheață pe ocean. Ascultam țipătul jalnic al eroților și mă gândeam că un uliu, de pildă, zboară liber unde vrea, pe câtă vreme eu sunt închis de bunăvoie în mănăstire și nu sunt liber să-l propovăduiesc pe Domnul Iisus copiilor din Ucraina, bunăoară. Ba într-o noapte am și visat că niște țărani din Ucraina mă chemau să-L binevestesc pe Domnul Hristos la ei acasă.

Se apropia Paștile, iar bucuria fraților era să fie îmbrăcați „călugărește". La sosire, i-am dat lui Pătică pălăria, iar când părintele econom mi-a procurat pantaloni de dimie și vestă blănită, i-am dat – tot lui Pătică – și pardesiul; pe cap purtam un fes ca și ceilalți frați. Hainele civile cu care venisem i le dădusem unui băiat cuminte din Muierească pe care îl chema Vasile Fuiorea. Deși umblam civil, nu mă nelinișteam deloc ca ceilalți frați neîmbrăcați în uniformă monahală. Știam prea bine că aceeași veche mândrie se strecoară și în haina călugărească.

Într-o noapte, după Utrenie, fratele Gheorghe care era îmbrăcat călugărește, a venit la mine ca să mă consoleze.

– Frate Victore, îmi zicea – nu te mâhni. Vei fi îmbrăcat şi frăţia ta. Dumnezeu îi va da părintelui stareţ un gând bun, în timpul nopţii, şi te va îmbrăca.

– Frate Gheorghe, i-am răspuns – eu nu mă întristez deloc. Ştiu că nu haina ne mântuieşte. Pot să fiu îmbrăcat călugăreşte şi să mă duc în iad. Şi invers. Aşa că eu sunt liniştit.

Dar iată că înainte de Florii, părintele stareţ mă chemă la stăreţie şi mă întrebă:

– Ce zici, frate Victore, vrei să te faci călugăr?

– Da, prea cuvioase.

– Atunci să te îmbrăcăm în haine călugăreşti.

– Dacă găsiţi de cuviinţă...

Dar înainte de Paşti, adică de Florii, nu au fost hainele gata. Eu însă nu mă grăbeam, deşi alţi doi fraţi mereu cereau, cu insistenţă şi cu nerăbdare, ca să fie îmbrăcaţi în haine călugăreşti. Nici de Paşti n-au fost hainele gata. Am fost amânat pentru duminica Tomii. Dar nici de duminica Tomii nu m-au îmbrăcat. A trecut şi Înălţarea şi Cincizecimea, iar eu tot civil umblam. Şi tocmai de Sfinţii Apostoli, când îmi prăznuiam ziua onomastică, am fost îmbrăcat împreună cu fratele Nicolae, croitorul cu care venisem în acelaşi timp la mănăstire. Ceilalţi doi fraţi, care erau mai vechi şi care cereau cu atâta insistenţă să fie îmbrăcaţi n-au dobândit haine călugăreşti, iar unul dintre ei a şi plecat din mănăstire.

Şi ce bucurie de copil aveam când am îmbrăcat pentru prima oară dulama de călugăr! Mi se părea că sunt un om nou. M-am deprins greu cu ea. Când urcam scările atelierului, călcam pe dulamă şi mă împiedicam.

Tot cu dulama ieşeam la strânsul fânului. Era vara anului 1941, când ucrainenii cereau preoţi, iar Patriarhia şi Mitropolia noastră trimiteau mereu preoţi misionari în Transnistria. Se făceau apeluri şi la fraţii de mănăstire,

care erau utilizaţi ca secretari şi colportori pe la Protoieriile de dincolo de Nistru.

Pe poiana Locuşoare, greblam fânul în tăcere alături de părintele Pahomie.

– Frate Victore, îmi zise părintele, sprijinindu-se în greblă – frăţia ta ai fi bun de misionar în Transnistria, fiindcă ştii ruseşte şi ai face treabă bună pe acolo.

Acelaşi lucru mi-l spuneau şi alţi părinţi. Eu însă răspundeam tuturor că m-aş duce numai în cazul când aş şti cu siguranţă că asta-i voia lui Dumnezeu. „Altminteri, ziceam – mi-e frică să nu cad din nou în păcatele din care de abia am ieşit."

Rugăciunea mai săvârşise o minune în sufletul meu: îmi restabilise pacea, fără de care nu mai puteam trăi. Acum eram hotărât ca – dacă nu-mi vine o chemare de sus – să nu mai ies deloc dintre zidurile mănăstirii.

A doua zi, tot la strânsul fânului, călugării vorbeau despre grozăviile pe care le făceau nemţii pe fronturile de luptă. Se vorbea că dădeau foc la sate întregi, iar bieţii oameni, cu copiii lor, îşi făceau hrube în pământ, unde se adăposteau flămânzi şi goi.

Părintele Nicanor, care era socotit cel mai bun călugăr, pentru că îşi făcea pravila şi canonul, ştia Psaltirea pe de rost şi mânca o dată în zi, auzind aceste veşti triste, zise indiferent:

– Ce ne pasă nouă de mireni! Bine că noi avem ce mânca!

M-am îngrozit în inima mea. Iată unde te duce, mi-am zis – viaţa închisă într-o mănăstire şi iată de ce stareţul Zosima i-a spus lui Alioşa să plece din mănăstire, să sufere în lume şi apoi să se întoarcă.

Tot despre părintele Nicanor se spunea că, într-o noapte, când părintele Trifon cu care locuia uşă în uşă, pe aceeaşi sală, avea o grea criză de amigdalită şi dis-

perat de durere, bătea în uşă şi-l ruga pe părintele Nicanor să-l cheme pe părintele Gherasim care era sanitarul mănăstirii, acesta nici n-a răspuns, nici n-a deschis. Un frate, care locuia ceva mai departe, l-a auzit şi l-a chemat pe părintele Gherasim. A doua zi, părintele Trifon l-a întrebat:

– Părinte Nicanor, n-ai auzit când te strigam astă noapte?

– Ba da. Am auzit.

– Şi de ce n-ai deschis?

– Pentru că îmi făceam canonul.

– Şi m-ai lăsat aşa, fără nici un ajutor! Nu-ţi era milă de mine?

– Ştiam c-o să vină altul, răspunse Nicanor cu aceeaşi indiferenţă.

Acest egoism, acoperit şi ascuns sub masca postului, a mătăniilor şi a pravilei este una din cele mai mari primejdii pe care a intuit-o genialul Dostoievski şi de care mă păzeam ca de foc.

II

„VAI MIE, DACĂ NU BINEVESTESC!"

(I Cor. 9,16)

„Doamne, Tu m-ai aprins şi iată sunt înflăcărat; Tu eşti mai tare decât mine şi m-ai biruit...
Când mi-am pus în gând: «Nu-L voi mai pomeni şi nici nu voi mai propovădui în numele Lui!», gândul acesta s-a prefăcut în inima mea în foc arzător, de nu eram în stare nici să-l înăbuş şi nici să-l mai îndur."

Ieremia 20, 7-9.

1. CHEMAREA DE SUS

În luna august 1941 am primit câteva scrisori de la colegii mei de şcoală care mă invitau să vin la Bucureşti, iar de acolo să ne întoarcem pe la locurile natale. Tot pe atunci am primit şi o scrisoare de la Chişinău în care fratele meu Vladimir, care se căsătorise între timp cu Dorina, îmi aducea vestea că atât părinţii noştri cât şi ei sunt sănătoşi şi că mă aşteaptă să mă întorc acasă.

Aceste veşti au constituit pentru mine cele mai teribile ispite în sensul demonic al cuvântului. Pe de o parte, dorul de părinţi, de meleagurile copilăriei, de fratele meu, era nespus de mare, iar pe de altă parte mănăstirea mă lega de Domnul Iisus, de mântuirea sufletului, de cer şi de rai. Mi-era frică să mă întorc acasă, pentru ca nu cumva să cad din nou în mocirla din care de abia ieşisem.

Nu voi uita niciodată acea zi de duminică în care tristeţea sfâşietoare căzuse din nou asupra inimii mele întocmai ca dracul cel de miazăzi.

Era după-masă. O luasem spre pădure. În poiană, m-am aşezat pe o piatră şi – ca o erupţie de vulcan – mi s-a revărsat durerea prin lacrimi, vaiete şi suspine. Plângeam de sărea haina de pe mine. Durerea era atât de cumplită încât aş fi preferat o durere fizică. Mi se părea că aş fi suportat mai uşor o fractură sau un cuţit în spate. Am simţit atunci, pe propria mea piele, adevărul pe care l-a spus Dostoievski: „Inima omului este terenul de luptă dintre Dumnezeu şi Satana" . Ziceam în sinea mea: dacă durerea iadului veşnic este mai groaznică, atunci vai şi amar de noi, păcătoşii. Dar tocmai când suferinţa era mai atroce, s-a auzit sunetul argintiu al clopotelor de Vecernie. M-am ridicat automat de pe piatră şi m-am îndreptat spre biserică. Acolo, în timpul când se cânta Paraclisul Maicii Domnului, m-am rugat cu tot focul

inimii mele ca să mi se ridice această insuportabilă durere. Când părintele stareţ cânta: „Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu mântuieşte-ne pre noi", eu repetam aceleaşi cuvinte în inima mea. Le rosteam cu toată tăria sufletului meu, ca omul disperat. Şi iată că după Vecernie m-am simţit uşurat. Lupta trecuse. Biruiseră Iisus şi Maica Domnului. Iar de atunci niciodată n-am simţit asemenea sfâşieri lăuntrice. Am mai avut dureri de altă natură, dar ca asta niciodată.

Ieşind din biserică, o pace şi o linişte dumnezeiască au coborât peste sufletul meu care din nou s-a resemnat, s-a împăcat cu el însuşi. M-am hotărât să rămân – dacă aşa va fi voia lui Dumnezeu – până la moarte în acest fermecător locaş de rugăciune şi de bucurii duhovniceşti. Dacă îmi mai spunea cineva de Transnistria, răspundeam mereu: cum va fi voia Domnului. Nu voi pleca fără o chemare de Sus.

Şi chemarea mi-a venit.

Într-o noapte de august, tot în 1941, visez că mă duc la gara din Râmnicu Vâlcea ca să plec undeva cu trenul. Stând pe peronul gării, văd că se apropie un tren pe care scria: „Bucureşti", dar când am vrut să mă urc în el n-am izbutit, pentru că trenul nu s-a oprit deloc, ci a mers mai departe. Peste puţin timp apare un alt tren. Pe acesta scria: „Galaţi", dar nici acesta nu s-a oprit. În sfârşit, vine al treilea tren pe care scria: „Chişinău". Acesta s-a oprit şi eu m-am urcat în vagon. Fiind însă vreme de război, călătoream într-un vagon-platformă. La un moment dat, îmi scapă biletul din mână şi se rostogoleşte printre traverse. În vis, biletul avea parcă înfăţişarea rotundă şi roşie ca o bomboană.

Citind mereu Vieţile Sfinţilor, Patericul şi scrierile Sfinţilor Părinţi, mă gândeam, zi şi noapte, ca nu cumva această chemare să-mi vină de la diavolul care ne înşală, prefăcându-se chiar în chip de înger luminat. Şi atât de

mult mă preocupa acest gând, încât mi-a răsărit şi în vis, căci atunci când biletul a căzut între traverse, mi-am zis în timpul aceluiaşi vis: „dacă trenul se va opri şi eu îmi voi găsi biletul, înseamnă că visul este de la Dumnezeu, iar daca trenul nu se va opri şi eu nu-mi voi găsi biletul înseamnă că visul este de la diavolul". Cugetând astfel, trenul se opreşte, eu cobor din vagon, îmi găsesc biletul şi merg mai departe, spre Chişinău, de unde îmi venise scrisoarea fratelui meu Vladimir.

M-am trezit din somn ferm convins că voia lui Dumnezeu este să plec la Chişinău. Fără să ridic perdeaua de la fereastră, îmi făcui micul bagaj, mă dusei la părintele Silvestru, care era locţiitor de stareţ şi, după ce îi sărutai mâna, îi zisei:

– Vă rog să-mi daţi blagoslovenia şi biletul de voie ca să plec din mănăstire.

– Unde vrei să te duci?

– Misionar în Transnistria.

– Păi, ştiam eu că n-ai să stai în mănăstire.

Cu biletul de voie în buzunar, am luat-o prin pădure ca să nu mă mai întâlnesc cu vreun călugăr care să mă întrebe, să mă descoase şi să mă oprească din drumul meu.

Plecam îmbrăcat călugăreşte. Plecam din mănăstire nu ca să mă dezbrac de haina monahală – fereasca Dumnezeu! – ci dimpotrivă să mă nevoiesc mai mult pe calea mântuirii proprii şi a semenilor. Oare Alioşa n-a plecat, din ascultare, să sufere în lume?

Ieşind din pădure, am trecut prin Muiereasca, am intrat în Bujoreni şi acum mă apropiam de şosea. La o cotitură, din dosul unui gard împletit, am auzit o voce de copil: „Be-he-he-he!"

Era pentru prima oară când, îmbrăcat călugăreşte şi cu barbă, primeam – în bătaie de joc – porecla de ţap.

Îmi venea cam greu. Până atunci nu-şi bătuse joc nimeni de mine. Acum îmi venea să-i zic copilului:

– Ce rău ţi-am făcut? De ce-ţi baţi joc de mine?

Dar n-am zis nimic şi am mers mai departe. Păşind însă pe şosea, mi-am adus aminte cum, pe când eram student, am râs şi eu de un biet preot nevinovat. Atunci, eram ameţit de băutură şi nu credeam că voi ajunge vreodată în situaţia preotului, care şi-a plecat capul ruşinat şi a mers mai departe.

Ajuns în Râmnicu Vâlcea m-am întâlnit pe stradă cu părintele Sachelarie, un călugăr teolog pornit tot de la Frăsinei.

– Ce mai faci, frate Victore? mă întrebă părintele vesel.

– Sunt în drum spre Transnistria, am răspuns ferm.

– Foarte bine! Frăţia ta eşti cel mai indicat. Cunoşti limba rusă şi o să fii de un real folos pentru credincioşii de acolo. Ai obţinut aprobarea?

– Încă nu.

– Vino cu mine, mă apucă părintele Sachelarie de braţ, conducându-mă în camera unde poposise. Aici mi-a dat o coală de hârtie ca să-mi scriu cererea şi, după ce am iscălit-o, a luat-o ca să se ducă personal cu ea la Ministerul Cultelor.

Trebuia să mai aştept vreo zece zile. Părintele Simeon pe care îl găsisem la metoc, mă sfătuia să mă întorc la Frăsinei, dar eu am luat-o spre Cozia, gândindu-mă că trebuie să iau trenul ce duce spre copiii care mă aşteptau. Aici l-am citit cu mult entuziasm pe Sfântul Ioan Scăraru. Mi se părea că Dumnezeu îmi scoate anumite cărţi în cale tocmai în momentul când am mai multă nevoie de ele. „Scara" era cartea cea mai potrivită care – ca un ghid – îmi arăta drumul mai departe. Poate tocmai pentru Sfântul Ioan Scăraru am şi luat-o spre Cozia.

Când m-am reîntors după zece zile, răspunsul încă nu venise. La metoc îl găsisem pe părintele Ioanichie Andone la care îmi făcusem ucenicia. Aşezaţi pe iarbă, la umbra unui pom, i-am povestit toată lupta teribilă pe care am dus-o cu mine însumi atunci când îmi făceam posluşania în chilia lui. De abia acum a înţeles părintele Ioanichie de ce tăceam mereu şi de ce eram înciudat ca tâlharul din pădurea Neamţului. La despărţire, părintele Ioanichie şi-a cerut iertare, spunându-mi că m-a „oropsit", adică m-a chinuit.

La metoc nu mai puteam sta. Trebuia să-mi văd de drum. Ca să nu am prea mult bagaj, mi-am lăsat vesta blănită, i-am dat unui călugăr rasa de lână în schimbul unei rase de doc, iar bocancii pe care îi cumpărasem de la Mociorniţa, şi care mă cam strângeau, i-am dat unui frate în schimbul unor pantofi ţărăneşti cu talpa groasă de cauciuc.

Când mi-am luat rămas bun, atât părintele Simeon cât şi părintele Ioanichie mi-au dat ceva bani de drum şi, astfel, am luat-o spre gară. Şi cum mergeam cu traista în spate, o doamnă care m-a văzut, le-a spus celor doi bărbaţi care o însoţeau:

– Ce-i cu popii ăştia? Eu de-aş fi în locul Mareşalului Antonescu pe toţi i-aş trimite pe front.

Mai târziu, un preot din Oltenia îmi povestea că multă vreme a stat la îndoială, dacă e cazul să-şi lase parohia şi să plece misionar în Transnistria. Şi iată că într-o noapte visează cum un avion zbura spre Rusia. Pe o aripă a avionului era chipul Mântuitorului, iar pe alta chipul Maicii Domnului. Iar un glas de sus îi spune: „Şi noi mergem să luptăm".

Desigur, şi eu mergeam la război, dar la războiul nevăzut, ca să lupt pe frontul duhovnicesc.

La gară, în aşteptarea trenului, mă plimbam pe peronul care era aproape pustiu. Nişte fete, ca să-şi bată joc

de mine, s-au prins toate cot la cot şi mi-au barat locul de trecere, râzând pe înfundate. O dată cu ruşinea, asupra sufletului meu se abătu o tristeţe plină de deznădejde. Atunci mi-a venit gândul să mă rog. Şi tot acolo, pe peron, am început să zic în mintea mea psalmul 50. Când am ajuns la stihul: „Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule", „Duhul tău cel Sfânt nu-l lua de la mine", ci cu „Duh stăpânitor mă întăreşte", mi-a venit de sus atâta mângâiere şi tărie, atâta bucurie şi putere încât mi se părea că m-am înălţat deasupra tuturor celor de pe peron, zburând ca o pasăre prin sferele cereşti. Atunci mi-am adus aminte de cuvântul Sfântului Macarie Egipteanu care zice că cei ce s-au urcat în corabia Duhului celui bun şi de viaţă făcător trec peste puterile duşmănoase şi rele, căci sufletele creştinilor zboară pe deasupra oricărei răutăţi.

În sfârşit, sosi trenul. Vagoanele erau exact ca în vis, adică nişte vagoane-platforme cu care se căra pietriş de la cariera mănăstirii Turnu. Aşa am călătorit până la Piatra-Olt, unde, schimbând trenul, m-am urcat într-un vagon de pasageri.

În Gara de Nord am fost nevoit să aştept mai multe ore. În sala de aşteptare era o mare forfotă. Militari şi civili, femei şi copii se îmbulzeau grăbiţi şi îngrijoraţi. Cu greu mi-am găsit loc pe o bancă, singur ca de obicei.

Un tânăr cu barbişon şi cu pardesiu negru trecea mereu prin faţa mea şi, din când în când, se uita lung la mine. La un moment dat, tânărul se opreşte, mă întreabă din ce mănăstire sunt şi apoi se recomandă, spunându-mi că şi el este un călugăr de la Sfântul Munte şi că a venit în ţară ca să-şi aranjeze situaţia militară.

Stăpânit mereu de gândul mântuirii sufletului şi de cele citite în Vieţile Sfinţilor, l-am întrebat:

– La Sfântul Munte mai sunt călugări sfinţi aşa cum au fost odată?

Mai sunt, răspunse călugărul atonit. Sunt pustnici cu o înaltă viaţă duhovnicească şi plini de Duh Sfânt. Personal, zise el – cunosc următorul caz: Pe când regele Carol al II-lea vizita muntele Athos, din suita lui de ofiţeri s-a desprins unul şi m-a întrebat unde ar putea găsi un pustnic-duhovnic la care să se spovedească. I-am arătat peştera unde se nevoia un pustnic îmbunătăţit. Ofiţerul şi-a mărturisit cu multă zdrobire de inimă toate păcatele, iar la urmă i-a cerut duhovnicului binecuvântarea să meargă în Turcia unde, mărturisindu-l pe Hristos, să moară mucenic. Duhovnicul i-a răspuns că în zilele noastre e posibil să vieţuieşti creştineşte în Turcia şi totuşi să nu fii martirizat. Dar, l-a sfătuit duhovnicul – dacă vrei să te faci mucenic, fă-te nebun pentru Hristos. Ofiţerul cunoştea viaţa Sfântului Andrei cel nebun pentru Hristos, precum şi viaţa Sfântului Simeon care, de asemenea, s-a făcut nebun pentru Hristos, ştia – deci – cât este de grea această cruce şi, cu toate acestea, l-a ascultat pe duhovnic. Când regele s-a retras cu suita, el a rămas pe loc. S-a dezbrăcat de hainele lui militare, a îmbrăcat o cămaşă de noapte, s-a încălţat cu nişte opinci şi, în felul acesta, a pornit prin toate mănăstirile şi schiturile făcând tot felul de nebunii. Cei ce nu-l ştiau, râdeau şi-şi băteau joc de el. El însă răbda toate pentru Dumnezeu. Se hrănea din mila altora şi dormea pe unde apuca. Dar eu, continua călugărul – nu râdeam niciodată de el. Fostul ofiţer observa acest lucru şi, când nu era nimeni, se apropia de mine şi-mi spunea multe cuvinte de folos pentru mântuirea sufletului.

La despărţire, am rămas impresionat şi întărit pe calea ce mi-am ales-o în urma celor povestite de către călugărul atonit. Mă gândeam chiar să-l imit pe ofiţer de va fi nevoie. Dar cele ce au urmat m-au încredinţat că nu mai era nevoie să mă fac nebun pentru Hristos, pentru că şi aşa toata lumea mă considera nebun.

2. MAMA M-A ÎNŢELES

La Chişinău, trenul a ajuns noaptea. Era întuneric şi ploua mărunt. Străzile erau pustii, iar clădirile – bombardate şi arse de pârjolul războiului. Trecând pe lângă dărâmăturile caselor, mă apucau fiorii. Mi se părea că, din fiecare groapă, de după fiece zid înnegrit de fum, mă pândeşte un strigoi sau un bandit, vrând să-mi sară în spate şi să mă omoare. Ca să-mi piară frica, rosteam mereu rugăciunea lui Iisus.

Strada Sfântul Andrei, unde avusesem gazda pe vremea studenţiei şi unde acum îşi avea gazda Vladimir, se afla la celălalt capăt al oraşului. După multe dibuieli, am găsit – în sfârşit – strada, am deslușit numărul şi am intrat în curtea plină de băltoace. Am bătut sfios la uşă, iar dinăuntru a răspuns un glas de femeie:

– Cine-i?

– Un prieten, am răspuns la rândul meu.

După un schimb de cuvinte, rostite în şoaptă, uşa s-a deschis încet şi a apărut capul lui Vladimir.

În semiobscurul de afară, fratele s-a oprit îngrozit. Nu avea nici un prieten cu mustăţi şi cu barbă aşa de mare, îmbrăcat în haine călugăreşti. Îi vedeam ochii măriţi de groază. El tăcea; tăceam şi eu. Dacă l-aş mai fi ţinut aşa câteva secunde cred că Vlad ar fi ţipat. Dar mi s-a făcut milă de el, şi i-am zis:

– Măi, frate-meu! Era parola noastră de altă dată.

Vladimir a respirat uşurat, m-a îmbrăţişat şi m-a poftit înăuntru.

Fratele Dorinei, colegul meu de clasă, era în culmea unei satisfacţii sadice. Râdea de se prăpădea. M-a văzut, în sfârşit, umilit, înjosit, inferior, cel puţin sub aspectul exterior, pe mine care altă dată îl depăşeam în multe privinţe.

La Chişinău, într-adevăr, aproape toţi cunoscuţii şi prietenii mă considerau nebun.

Ce băiat bun era! zicea V.T. – păcat că s-a ţicnit!

Tata, care aflase de sosirea mea, a venit la Chişinău speriat şi îngrijorat. Îl sfătuia pe Vlad să mă urmărească dacă nu cumva am înnebunit cu adevărat.

– Dar cum de te-a lăsat inima să nu cobori în Perival ca s-o vezi pe mama, să mă vezi pe mine, ci ţi-ai continuat drumul spre Chişinău? mă întreba tata îndurerat.

– Pentru că era noapte şi, apoi, nu eram sigur dacă sunteţi acasă, dacă sunteţi în viaţă.

Tata, totuşi, nu se împăca cu gândul că băiatul lui a trecut mai departe cu trenul şi n-a venit direct acasă.

Eu însă eram sincer; până la Chişinău n-am ştiut nimic sigur despre părinţii mei. Războiul adusese destule urmări neprevăzute.

De la Chişinău am venit cu toţii acasă, la Coşeni. Tot atunci a venit şi fratele mai mare, Petru preotul, împreună cu preoteasa Maria. Desigur, obiectul glumelor, al spiritelor şi al compătimirilor eram eu. Şi asta cu atât mai mult cu cât eu nu mai beam vin şi nu mai mâncam carne.

La masă, Petru îmi arunca în farfurie câte un picior de găină friptă, zicându-mi în hohote de râs:

– Na-ţi un diavol!

Tata însă era disperat şi zdrobit de ruşine.

– Tu eşti slab, îmi spunea – şi dacă nu mai mănânci carne şi nu bei un pahar de vin roşu ai să te îmbolnăveşti şi ai să mori.

Când se întâlnea cu oamenii din sat, spunea îndurerat:

– Uitaţi-vă la el: aşa cum este acum (adică frate de mănăstire) îl puteam face numai cu şcoala primară; nu mai aveam nevoie să cheltuiesc sute de mii de lei pe la şcoli înalte.

Într-o duminică, am stat în strană cu cântăreţii. N-am mai intrat în altar cum obişnuiam atunci când eram elev şi student. Oamenii din sat nu m-au cunoscut. Dar după Liturghie, credincioşii l-au întrebat pe tata:

– Părinte, da' cine a fost preotul cel bătrân din stranã?

– Era mai bătrân ca mine? iscodi tata.

– Mai bătrân, răspunse un enoriaş cu hotărâre.

– Era Victor, băiatul meu, zise tata râzând.

Tata părea mai tânăr pentru cã se ferchezuia şi se tundea.

Cei tineri mă priveau cu o curiozitate amestecată cu spaimă. O fată mi-a spus că i se ridica părul în cap când mă vedea pletos în stranã.

Dar după ce s-au mai obişnuit cu mine, fetele căutau să mă ispitească. Eu însă le răspundeam:

– Cu ce veniţi voi să mă ispitiţi? Eu ştiu ce sunt petrecerile, ştiu ce sunt balurile, ştiu ce sunt femeile, – dar voi nu ştiţi ce sunt plăcerile curate, plăcerile duhovniceşti, care nu-ţi lasă amărăciune în suflet, nici mustrări de conştiinţă. În comparaţie cu plăcerile trupeşti, plăcerile duhovniceşti sunt ca seninul cerului faţă de murdăria pământului.

Desigur, nimeni nu mă înţelegea. Căci numai cine a gustat şi a văzut cât de bun este Domnul, numai acela putea să-mi înţeleagă fericirea lăuntrică.

Într-o asemenea situaţie, prietenii îşi dădeau părerea fiecare în felul lui. Unii ziceau că m-am scrântit la cap, alţii că n-am fost în stare să mă însor, câteva fete au fost de părere că din cauza lor am plecat la mănăstire, iar un preot din satul vecin susţinea că urmăresc să ajung episcop.

Numai mama, sărmana mamă, nu s-a încrezut nici în părerile ei proprii, nici în părerile altora, ci m-a luat de mână, m-a condus în camera ei, care în acelaşi timp servea şi de bucătărie, s-a aşezat pe pat lângă feciorul ei iubit şi m-a întrebat:

– Ia să-mi spui tu mie, cine te-a făcut pe tine să te duci la mănăstire?

– Dracu', i-am răspuns zâmbind.

– Ei, în loc să spui că Dumnezeu...

Am întrerupt-o şi i-am istorisit cum diavolul, vrând să-mi facă rău, mi-a făcut cel mai mare bine.

– Nu cumva pentru că nu te-am lăsat să te căsătoreşti cu Dorina? mă întreba mama în continuare.

De bună seamă, biata mamă avusese teribile mustrări de conştiinţă când – dincolo de Prut – aflase că Victor al ei se făcuse călugăr. O vecină mi-a spus că mama plângea şi-şi smulgea părul din cap, pentru că, împotrivindu-se căsătoriei cu Dorina, fiul el a apucat calea mănăstirii.

Ştiind toate acestea, eu i-am răspuns:

– Ţi-aduci aminte cum, fiind în clasa a şasea de seminar, ţi-am spus pentru prima oară că vreau să mă fac călugăr, iar tu mi-ai răspuns că, dacă fac una ca asta, îţi iei lumea în cap?

– Da, mi-aduc aminte, zise mama, înseninându-se la faţă.

– Ei bine, acest gând a stăruit mereu în mintea mea, deşi nu-ţi spuneam nimic.

– Dar care au fost motivele? Cine te-a îndemnat? Noi îl blestemam pe Gala Galaction...

Atunci am început să-i istorisesc mamei toate frământările mele lăuntrice. I-am descris deşertăciunea acestei lumi. I-am vorbit despre jertfa Mântuitorului, despre rai, despre iad, despre murdăria păcatelor noastre şi despre frumuseţea unei vieţi trăită în duhul evanghelic.

În timp ce eu îi povesteam toate acestea, mama – emoţionată, cu vădite mustrări de conştiinţă pentru trecutul ei – a început să plângă, spunându-mi:

– Ferice de tine că ţi-ai ales calea aceasta!

Mare mi-a fost bucuria când am auzit din gura mamei aceste cuvinte. În plus mă bucurau nespus de mult lacrimile ei de pocăinţă.

De fapt, pocăinţa mamei începuse încă de pe vremea când eu eram în ultimele clase de seminar. Acest lucru l-am constatat eu însumi în următoarea împrejurare.

Era într-o duminică după-masă. Tata ieşise de la biserică şi, după ce am mâncat, ne-am retras să ne odihnim. În casă era pace. Nu era nici o neînţelegere sau ceartă. Şi totuşi, când, după odihnă, am ieşit prin uşa din dos, am văzut-o pe mama şezând singură pe prispă şi plângând. N-am întrebat-o de ce plânge, fiindcă eram sigur că numai pentru păcatele ei vărsa aceste lacrimi de pocăinţă.

Acum însă, când m-a văzut în haină călugărească, mi-a mărturisit lupta grozavă pe care a dus-o cu ea însăşi şi cu diavolul.

Ca să scape de beţie, mama îşi pregătea un ceai tare, cu cât mai multă esenţă. Şi când îi venea poftă de băutură sorbea din acest ceai rusesc. Dar diavolul n-o lăsa în pace nici noaptea. Odată, seara târziu, se dezbrăcase şi, când s-a culcat, a văzut la un moment dat, un monstru negru care venise să tăbărască peste ea, în pat. Mama s-a sculat repede şi s-a închinat. Monstrul a dispărut. Altădată, o voce de bărbat o striga pe nume din tindă şi, când a ieşit să vadă cine o strigă, n-a văzut pe nimeni.

După cele unsprezece luni de mănăstire, pentru mine lacrimile de pocăinţă ale mamei erau comoara cea mai de preţ. De data aceasta, mama era cea mai în măsură să mă înţeleagă. Şi totuşi, inima ei de mamă îmi mai punea o întrebare:

– Bine, te înţeleg, dar de ce să te chinuieşti aşa de rău? N-ai acolo nici plapumă, nici pernă, nici mâncare bună. Tu eşti slăbuţ...

– Mamă, răspundeam la rândul meu îngândurat – de-ai şti tu cât sunt eu de păcătos şi cât de bun a fost Domnul Iisus cu mine...

La aceste cuvinte m-au podidit lacrimile. Iar mama, înduioşată, şi-a pus mâna pe capul meu, m-a mângâiat ca atunci când eram copil şi mi-a zis:

Te înţeleg, te înţeleg, lasă, nu mai plânge...

Eram, amândoi, ca la rugăciune.

Profitând de aceste clipe sfinte şi ştiind ce-i mai lipseşte mamei, i-am zis:

Până acum tu mi-ai fost mamă, iar eu ţi-am fost fiu. De acum înainte eu îţi voi fi tată, iar tu să-mi fii fiică. Ascultă ce-ţi spun: să te spovedeşti negreşit. Dacă nu vrei să te spovedeşti la preoţii vecini, alege-ţi un duhovnic de la vreo mănăstire, de la vreun schit şi să-ţi mărturiseşti, sub epitrahil, toate păcatele din copilărie.

Cu acest prilej, i-am povestit cu de-amănuntul cum mi am spovedit eu însumi şi ce mare uşurare am simţit. Am povăţuit-o să se roage ori de câte ori are răgaz, să zică neîncetat în mintea ei rugăciunea lui Iisus şi să citească zilnic câte un capitol din Evanghelie. În felul acesta mama mi-a fost al doilea prieten care m-a înţeles, n a râs de mine şi nu m-a socotit nebun. Primul prieten a fost Paul Nica. Acesta a venit cu toată seriozitatea la mine, când sosisem la Chişinău, mi-a cerut informaţii cu privire la Frăsinei, m-a încurajat pe calea călugăriei, iar astăzi este şi el călugăr.

Tata, desigur, a simţit transformarea din sufletul mamei, a început s-o urmărească, îi ascundea Evanghelia, fiindu-i teamă să nu plece la mănăstire şi să-l lase singur.

3. NERĂBDAREA

Acasă îmi era tare greu. Trebuia să râd şi să glumesc cu fraţii şi cu prietenii atunci când îmi venea să plâng şi să mă rog. Singura mea mângâiere o găseam în biserică unde mă încuiam şi mă rugam în taină.

Biserica era departe de casa parohială în care locuia familia preotului. Fusese zidită pe vârful dealului ca să fie aproape şi de satul Tâgira care se afla de cealaltă parte.

Sosise iarna. Căzuse zăpadă multă. Totuşi mă duceam zilnic ca să mă rog în biserică.

Într-o dimineaţă, când m-am îndreptat spre biserică, s-a luat după mine căţeluşul dolofan pe care îl miluiam întotdeauna cu câte o porţie de pâine. Văzând că nu se întoarce acasă, am încercat să-l alung cu bulgări de zăpadă, dar căţeluşul stătea cât stătea locului şi apoi iarăşi alerga în urma binefăcătorului său.

Când am ajuns la uşa bisericii, am descuiat lacătul şi am intrat înăuntru, gândindu-mă că micuţul căţel, rămas singur, o va lua înapoi spre casă, adulmecând urmele proaspete. Într-adevăr, după ce a scâncit un timp la uşă, căţeluşul nu s-a mai auzit. Bucuros, mi-am continuat Acatistul mai departe, fiind sigur că acum căţelul a ajuns acasă. Dar când am ieşit din biserică, mare mi-a fost mirarea, văzându-l pe căţeluşul meu culcat în pragul uşii, cu zăpada topită în jurul lui. Bietul căţel! Ce-ar fi făcut el, dacă aş fi ieşit prin uşa din altar sau dacă n-aş fi ieşit deloc?

Ce lecţie de credincioşie, de devotament mi-a dat! Micul animal ar fi aşteptat la uşă până ar fi murit de frig şi de foame, cu nădejdea că dintr-un moment în altul uşa se va deschide şi va apare cel ce a avut milă şi i-a dat o bucăţică de pâine. Domnul Iisus a avut milă şi mi-a dat tot ce a avut mai scump.

Timpul trecea greu. Orice zi pierdută în zadar mă consuma. Parcă îi vedeam pe copilaşii care mă aşteptau dincolo de Nistru ca să le istorisesc despre rai, despre căderea primilor oameni şi despre mila Domnului Iisus care ne cheamă înapoi în grădina cea frumoasă. Iar ordinul de la Mitropolia Olteniei tot nu venea!

Ca să nu pierd vremea în zadar, am început să predau religia în locul tatălui meu, care nu voia să-şi rupă pingelele degeaba... Mă duceam prin satele vecine unde stăteam de vorbă cu oamenii credincioşi, le dădeam cărţi şi reviste bisericeşti, iar când îi întâlneam pe ei mă vedeam pe mine însumi întărit. Şeful de post credea că umblu cu propaganda stiliştilor... Mă înjura în faţa tatălui meu. În asemenea cazuri plecam în sate mai îndepărtate. M-am dus, astfel, pe jos până la Catranâc, satul în care am copilărit. Aici nu m-au cunoscut nici copiii cu care m-am jucat de-a „mijoarca", nici bătrânii. Cu toţii însă erau nedumeriţi:

„Oare ce l-o fi făcut pe băiatul părintelui Grigorie să se călugărească?"

Era iarnă grea, zăpadă multă şi ger. Totuşi atât la plecare cât şi la înapoiere, străbătând zeci de kilometri, gustam din fericirea şi liniştea lăuntrică pe care ţi-o dă singurătatea unită cu rugăciunea lui Iisus. Îmi veneau gânduri sfinte şi luminoase, iar când îmi venea umilinţa plângeam de bucurie, fără să ţin seama de viscolul care îmi ardea obrajii pe dealul Măgura.

În altă zi, tot de dorul singurătăţii, am luat-o din nou peste Măgura, cel mai înalt deal din toată provincia, ca să mă spovedesc la un preot pe care lumea îl socotea ca pe un om ce nu era întreg la minte. Eu însă îl iubeam pentru că era întreg la inimă. Avea un suflet curat ca de copil. Părintele Malac – aşa îl chema pe preot – m-a primit ca pe un frate. Nu ştia cum să mă cinstească mai bine. Fiind vremea Crăciunului, preoteasa mi-a pregătit o masă pe care nu se aflau decât mâncăruri de carne. Eu nu gustasem carne de când păşisem pragul mănăstirii Frăsinei. Nici acasă nu mâncasem carne. Aici însă m-am aflat, deodată, într-o mare încurcătură. Pe de o parte nu voiam să calc regula Frăsineiului, iar pe de altă parte nu voiam să calc dragostea ce mi se arătase în casa acestui

preot aşa de bun. Până la urmă, am călcat regula Frăsineiului numai să nu refuz dragostea preotului, căci şi în acest caz sfera dragostei e mai mare decât sfera postului.

La înapoiere, se înserase. Eram silit să trec printr-o pădure. Viscolul ridicase nămeţi mari şi eu eram singur. Totuşi simţeam parcă o bucurie, o nădejde, simţeam prezenţa lui Iisus.

Întors acasă, din nou stăteam ca pe ace. O zi pierdută era pentru mine un mărgăritar pierdut. Iar fără ordinul Mitropoliei nu puteam trece Nistrul.

Între timp mama îmi pregătise cele de trebuinţă pentru drum. Mi-a procurat o pereche de cizme, o căciulă şi o vestă căptuşită cu lână. Lipsea numai ordinul.

– Mă gândesc, mamă, să trec Nistrul aşa, fără nici o autorizaţie, îi spun îngândurat.

– Vai de mine! Cum să treci aşa?! sări mama îngrijorată. Nu ştii că te împuşcă grănicerii?

– Şi ce dacă mă împuşcă? i-am răspuns calm. Voi fi fericit că mor pe calea Domnului.

A doua zi, dimineaţa, eram hotărât să plec, fără să mai aştept ordinul. Totul era aranjat şi, când să pornesc la drum, s-a ivit o piedică la care nu mă aşteptam. Mi-a fost cu neputinţă să plec.

Foarte neliniştită de hotărârea mea, mama se ruga pentru mine. Şi iată că a treia zi dimineaţa îmi istoriseşte următorul vis care pe jumătate era vedenie.

Deşi dormea, mama vedea casa parohială aşa cum era. Se vedea culcată în patul ei. Vedea geamul care despărţea camera ei de săliţa ce ducea în odaia în care dormeam eu. La un moment dat, mama vede că trece un tânăr, un prieten spre camera mea, ca să mă vadă. Mama sări repede din pat şi se luă după tânăr, pe care îl simţea ca pe cel mai bun prieten al fiului ei. Când mama intră, în urma tânărului, în odaia mea, mă văzu dormind ca de obicei: cu capul spre geam şi cu picioarele

spre sobă. În acest timp, prietenul se afla la căpătâiul meu, se aplecase asupra mea, privindu-mă cu multă grijă şi dragoste. Şi deodată, acest tânăr frumos, cu o faţă curată ca de copil şi cu o tunică neagră închisă până sus, se ridică, se opreşte şi-i spune mamei:

– Închideţi uşile! arătând cu mâna spre uşile din afară.

Mama însă, mirată, îi răspunde:

– Bine, dar uşile sunt închise.

Atunci tânărul repetă:

– Închideţi uşile!

La aceste cuvinte mama s-a deşteptat, purtând în suflet o bucurie negrăită care a durat vreo două săptămâni.

– Parcă cineva mi-a spintecat capul, povestea mama a doua zi – şi mi-a turnat acest vis plin de atâta bucurie şi fericire cum n-am mai avut altul în viaţa mea.

– Visul tău, i-am spus mamei – înseamnă să nu plec fără ordin. Tânărul e îngerul meu păzitor care îţi spune să închizi uşile, adică să nu-mi dai voie să plec până nu-mi vine aprobarea de la Mitropolia Craiovei.

Eu însă ardeam de nerăbdare să plec cât mai repede ca să-l binevestesc pe Iisus copiilor. Vedeam cu mare durere cum trec zilele şi săptămânile fără nici un rod din partea mea. Dacă uşile s-au închis ca să nu trec Nistrul fără autorizaţie, cugetam eu – poate că ar fi mai bine să plec la Chişinău sau la Bălţi ca să cer de la Guvernământ ori de la Episcopie un ordin de trecerea Nistrului. Dar nu ştiam unde ar fi mai nimerit să mă duc: la Chişinău sau la Bălţi? În deznădejdea mea, am luat două bileţele: pe unul am scris Chişinău şi pe altul, Bălţi. Le-am aşezat, seara, pe măsuţa de lângă căpătâi şi m-am rugat îngerului meu păzitor pentru ca el, în timpul nopţii, să dea jos un bilet, ca să rămână numai biletul cu oraşul spre care trebuia să mă îndrept. Dar noaptea am visat că apare o mână care îmi dă jos de pe măsuţă amândouă biletele.

Era clar: nu trebuia să plec nici la Chişinău, nici la Bălţi. De ce? Pentru că, peste câteva zile, mi-a venit ordinul de la Mitropolia Olteniei trimis de către părintele Simeon, stareţul meu.

Mama nu mai putea de bucurie că n-am plecat fără ordin. Tare îi era teamă că mă împuşcă grănicerii.

– Mamă, i-am zis atunci – dacă eu m-aş afla într-o groapă plină de noroi, de viermi şi de şerpi, iar de acolo m-ar scoate cineva şi m-ar duce într-o grădină plină de flori şi de păsărele, tu ai plânge?

– De ce să plâng? M-aş bucura, răspunse mama, fără să ştie unde ţinteşte băiatul ei.

– Atunci de ce plângi şi ţi-e frică să nu fiu omorât? Că doar moartea ne trece din valea plângerii în raiul tuturor fericirilor.

– Înţeleg ce-mi spui, zise ea – dar mă doare ca mamă. Of, făcu mama ridicându-şi ochii spre cer – numai inimă de mamă să n-ai!

Cu toate că nu cunoşteam sentimentul de mamă sau de tată, totuşi îmi dădeam seama că biata mamă are dreptate. Căci de multe ori ceea ce înţelege capul nu poate primi inima.

4. PRIN VISCOL ŞI FURTUNĂ

Când sosise ordinul, iarna era în toi. Ninsese şi viscolise atât de mult încât se întrerupsese circulaţia trenurilor. Ştirile sosite de la gară ne comunicau că linia ferată încă nu este desfundată. Eu însă nu aveam timp de pierdut. Mi-am luat rămas bun de la părinţi şi am pornit pe jos, fiindcă săniile încă nu-şi croiseră pârtie. Vladimir şi Dorina m-au însoţit. Mama mi-a pus cele necesare în desagi, mi-a dat bani de drum şi m-a rugat

tare mult să nu mă duc pe jos în Transnistria, după cum îi spusesem odată, aşa în treacăt.

Era ger, dar ziua era frumoasă. Nu ningea, nici nu viscolea. Toţi trei mergeam încet, fără nici o grabă. Ştiam că nu circulă trenurile şi, deci, nu aveam o oră fixă când trebuia să ajungem în gara Perival. Pe drum ne făceam planul să găzduim la vreun prieten din târgul Corneşti până când va apare primul tren. Mergând alături de mine, Vlad se gândea – mi-a spus-o mai târziu – că dacă Victor e cu noi, Dumnezeu va face în aşa fel încât să apară trenul.

Ajunşi toţi trei în Corneşti, ne mai opream din loc în loc ca să admirăm vreun peisagiu sau vreo clădire, păşind agale. Dar iată că, în momentul în care coboram spre gară, intra şi primul tren, încet, în gara Perival. Am rămas uimiţi de bucurie.

L-am întrebat pe impiegat dacă s-au dat bilete.

– Luaţi-vă repede biletele şi urcaţi-vă în tren! Urcându-ne în vagon, toţi trei I-am mulţumit lui Dumnezeu pentru purtarea Lui de grijă. Cu acest prilej, m-am convins, încă o dată, că Dumnezeu nu ne trimite descoperiri prin vise şi vedenii când vrem să-L ispitim sau când cerem asemenea descoperiri ca pe un fel de hocus-pocus preparatus, din curiozitate sau din mândrie, ca la bâlci, dar când e vorba de mântuirea sufletului, când suntem la răscruce, când suntem disperaţi şi nu avem de nicăieri nici un sfat, nici o lumină, nici o povaţă, nici un ajutor, atunci Domnul ne îndrumă direct prin vise, vedenii şi chiar prin minuni. Căci, în acest caz, El vede curăţia inimii noastre, ştie că nu dorim şi nu cerem lucrurile supranaturale din mândrie sau din curiozitate ca la târgul moşilor.

Când am ajuns la Chişinău, gerul şi-a atins apogeul. Roţile căruţelor şuierau, iar mâna se lipea de clanţa uşii. Numai în 1928, când eram elev, mai cunoscusem o iarnă

aşa de grea. Atunci se înzăpezise trenul la Ungheni, iar toţi pasagerii au fost cantonaţi în clădirile C.F.R.-ului, unde li s-au dat hrană şi camere de dormit timp de vreo două săptămâni până s-a desfundat linia.

Deşi era ger cumplit, iar mama mă rugase să merg cu trenul, totuşi cineva dinăuntru mă îndemna să pornesc la drum apostoleşte. Voiam să sufăr pentru Domnul Iisus. Voiam să mă las cu totul în purtarea Lui de grijă. Şi dacă voia lui Dumnezeu ar fi fost să mor pentru El, n-aş fi pregetat să-mi dau viaţa. Voiam să mor pentru Hristos. Mă gândeam că doar aşa mi se vor şterge păcatele mele cele multe.

O dată hotărârea luată, mi-am împărţit banii în mâinile celor lipsiţi, mi-am ridicat desagii în spate şi am pornit pe şoseaua ce ducea spre Tighina. Drept hrană, în desagi nu aveam decât o jumătate de pâine, tăiată felii de cumnata mea. Pe lângă prosop şi schimburi puse de mama, am mai pus în desaga din faţă Icoana Mântuitorului, iar în cea din spate Icoana Maicii Domnului, căci – mă gândeam – când duşmanul mă va ataca din faţă se va izbi de Hristos, iar când va voi să mă lovească mişeleşte din spate mă va apăra Prea Curata Fecioară. Şi aşa am purces, singur-singurel, prin viscol şi furtună, prin ger şi zăpezi spre copilaşii mei dragi care mă aşteptau.

Egor Timofeevici, tatăl Dorinei, când m-a văzut întors de la mănăstire, cu barbă şi cu dulamă, plin de bucurie mi-a pus întrebarea: cum stai cu fericirea? El singur, bătrânul evlavios, care avea darul lacrimilor, ştia că e o mare fericire să fii cu Domnul. Iar acum, acest zidar ce-şi purta Biblia în coşul cu mistria, m-a încurajat, rămânând tare impresionat de plecarea mea în asemenea condiţii.

După ce mi-am luat rămas bun de la toţi, mă gândeam că totuşi nu sunt singur. Domnul Iisus şi Sfânta Fecioară erau cu mine. Fie că ar fi venit din faţă sau din spate, gloanţele ar fi ricoşat.

Trecusem de bariera oraşului. Pe câmp gerul era mai puternic, iar viscolul mai ascuţit. La mustăţi şi barbă aveam ţurţuri de gheaţă. Din când în când, îi zdrobeam cu degetele de mânerul bastonaşului pe care îl aveam în mâna dreaptă. Îmi frecam ţurţurii de mâner până când se sfărâmau. Dar după câteva ore de mers, ţurţurii se făceau la loc. Drumul era greu, dar cu toate acestea în inima mea simţeam o bucurie de nedescris.

Maşinile militare treceau una după alta. Din când în când mai trecea câte o sanie, însă nimeni nu mă băga în seamă, dar nici eu nu făceam semn ca să se oprească. Le-am lăsat toate în voia Domnului. Spre seară când am ajuns într-un sat, am căutat să dorm la cineva. Am bătut la câteva uşi de ale oamenilor înstăriţi, dar ei nu m-au primit. Au găsit tot felul de motive ca să mă refuze. La urmă, am bătut la uşa unei căsuţe mici, acoperită cu paie şi cu aspect sărăcăcios. Deodată, uşa s-a deschis, iar în cadrul uşii a apărut gospodina casei cu o înfăţişare bucuroasă şi prietenoasă care mi-a risipit toată mâhnirea adusă în sufletul meu de gospodinele cele bogate. Când am păşit înăuntru, stăpânul casei, un ţăran foarte de treabă, m-a primit ca pe un frate. Am mâncat împreună cu ei şi am dormit în acelaşi pat cu ţăranul atât de ospitalier. De atunci, ori de câte ori poposeam într-un sat, alegeam tot căsuţe sărăcăcioase, acoperite cu paie şi cu stuf, şi nu dădeam greş. Acolo găseam întotdeauna, pe lângă o primire caldă, o mâncare caldă şi un pat cald care îmi dezmorţea ciolanele. A doua zi, la plecare, le lăsam câte un mic cadou din cele ce-mi pusese mama în desagi (vreun prosop în plus, vreo bucată de săpun), le mulţumeam şi plecam mai departe.

Ziua fiind mică, iar drumul greu, nu făceam decât vreo 20-25 km pe zi. În vreo două sau trei zile străbătusem aproape 60 de km. În ultima seară intram în oraşul Tighina. În oraş aveam un unchi pe care îl chema

Zaporojan. Ştiam din auzite că trăieşte undeva pe strada Dostoievski. Îi întrebam pe cetăţenii oraşului, dar nimeni nu-mi dădea un răspuns sigur. Pe măsură ce se întuneca, începea să mă chinuiască neliniştea. În acest moment a apărut în faţa mea un om mai în vârstă.

– Vă rog, dacă nu vă supăraţi, o informaţie, îl oprisem pe trotuar – nu cumva cunoaşteţi care e strada Dostoievski?

– Dar pe cine căutaţi? întrebă necunoscutul binevoitor.

– Pe un oarecare Zaporojan; e unchiul meu.

– A! Îl cunosc personal. Mi-e bun prieten şi coleg de şcoală. Dar nu mai locuieşte pe strada Dostoievski. Veniţi să vă arăt strada şi casa unde locuieşte acum. Nu e departe de aici.

Pe loc mi s-a risipit neliniştea. I-am mulţumit bunului cetăţean, iar în gândul meu nu ştiam cum să-i mulţumesc mai ales Domnului Iisus care mă povăţuia aşa de bine în chip nevăzut.

Când am bătut în uşă, unchiul şi mătuşa n-au priceput cine este călugărul degerat. Auziseră că am îmbrăcat haina monahală. În casă se aflau doar cele două verişoare, iar cei doi verişori erau pe front şi nu dădeau nici un semn de viaţă.

– Ah, dragă Victore, îmi spunea mătuşa cu lacrimi în ochi – mare e durerea de mamă. De când nu mai ştiu nimic de băieţii mei, plâng şi plâng într-una... Mi-e teamă c-am să înnebunesc de atâta plâns... Îmi pare că totul e pustiu în jurul meu. Nici nu-mi vine să mai trăiesc...

Iată roadele războiului, cugetam în sinea mea. Pocăitul din bordeiul hoţilor era rătăcit în multe, dar în privinţa războiului nu era rătăcit, cum nu era rătăcit, în acest sens, nici Lev Tolstoi. Unde este acum Nichifor

Crainic, care scria că Mussolini este un om providenţial, iar Hitler atletul lui Hristos?!

A doua zi dimineaţă m-am dus la guvernatorul-colonel ca să-mi pună viza pe ordinul Mitropoliei.

Când m-a văzut, colonelul s-a aprins de mânie.

– Pe motiv că-L predicaţi pe Hristos vă duceţi să-i jefuiţi pe bieţii oameni. Vă întoarceţi din Transnistria cu piei de oaie, cu cai, cu butoaie de untdelemn. Nu vă e ruşine! Nu-ţi dau nici o viză!

– Domnule colonel, vă rog să mă iertaţi, am răspuns cu sfială – dar eu nu merg cu asemenea intenţii...

– Du-te la protopopul oraşului şi, dacă îţi dă el o adeverinţă din care să se constate că te cunoaşte şi că garantează pentru dumneata, atunci să vii la mine, zise colonelul hotărât.

Protopopul oraşului era părintele Galaction Buruiană, care mă cunoştea din Seminar. S-a bucurat mult când m-a văzut şi mi-a dat o adeverinţă plină de superlative.

Când am intrat din nou în biroul colonelului şi i-am dat adeverinţa, guvernatorul în uniformă militară a citit-o şi îndată mi-a oferit un scaun, vorbindu-mi frumos şi dându-mi viza de trecere a Nistrului.

Din păcate, colonelul avea dreptate. Mai târziu, îi scriam cu durere fratelui meu că falşii misionari cutreieră Transnistria ca o haită de hiene, adulmecând cadavrele intereselor personale.

Cu viza pe ordin, mi-am luat rămas bun de la ai mei, le-am mulţumit pentru ospitalitate, mi-am ridicat desagii pe umăr şi am pornit din nou la drum. Când am ajuns pe podul de pe Nistru, sufla un vânt atât de rece, trăgea un curent atât de tăios încât părea că îmi îngheaţă inima din mine. Grănicerul era îmbrăcat într-o şubă groasă, lungă şi încălţat cu nişte bocanci cu talpa de lemn înaltă de o palmă. Eu degerasem atât de rău încât nu

puteam să desfac hârtia. Dar grănicerul, văzând viza, mi-a dat voie să trec podul.

Dincolo de Nistru, gerul şi crivăţul se înteţiseră. Potrivit ordinului primit de la Mitropolie trebuia să trec pe la Misiunea Ortodoxă din Tiraspol. Trebuia să mă prezint în faţa şefului Misiunii care pe atunci era arhimandritul Iuliu Scriban şi care trebuia să mă repartizeze, trecându-mă pe statele de plată. Deoarece îl cunoşteam bine pe fostul meu profesor şi îi ştiam tot atât de bine năravurile, am ocolit Misiunea şi am plecat direct pe teren, adică spre Dubăsari, unde Mitropolia mă repartizase ca secretar la Protoierie sau ca simplu colportor, ca unul care eram numai frate.

În ianuarie 1942 gerul cumplit se intensifica mereu. De atâta mers pe jos, căpătasem nişte bătături la călcâie sau, mai bine zis, apăruseră nişte băşici pline de sânge şi apă, care mi se spărgeau în timpul mersului, pricinuindu-mi dureri nesuferite. Începusem să păşesc pe vârful picioarelor. Dar pe măsură ce mergeam, parcă mi se atenuau durerile.

Pe şosea sufla un crivăţ specific stepelor. Nici un munte, nici un deal nu oprea furia viscolului. Din faţă, pe aceeaşi şosea, veneau doi ţărani ruşi, îmbrăcaţi cu şube, cu pâslari în picioare şi cu mănuşi îmblănite. Când m-au văzut aşa de subţire îmbrăcat, mi-au zis plini de milă şi de uimire:

– Părinte, ai să te prăpădeşti!

Eu nu aveam încotro. Trebuia să merg tot înainte, căci numai mergând mă încălzeam.

Către seară ciocăneam tot pe la căsuţele sărace, unde eram primit cu toată dragostea ca şi până acum. Seara, când mă descălţam, ciorapii erau lipiţi de ranele proaspete. Bine că nu mi le vedea biata mamă!

Dimineaţa mi-am continuat drumul spre nordul Transnistriei. Ca să ajung la Dubăsari, trebuia să trec

prin Grigoriopol. Aici am poposit într-o familie de oameni credincioşi. A doua zi era duminică. Biserica era arhiplină. Deşi nu era sobă, aerul era cald. Preotul slujitor, văzându-mă, m-a rugat să rostesc o predică. Şi cum tema mea preferată era pocăinţa, le-am vorbit despre fiul risipitor. Moldovenii din Grigoriopol au ascultat cuvântul Domnului cu multă dragoste şi luare aminte.

A doua zi, la plecare, gazda mi-a zărit frumoasa icoană, cu rama bătută cu pietricele colorate, i-a plăcut atât de mult încât, spre marea ei fericire, i-am dăruit-o. M-am despărţit cu multă greutate de iconiţa Maicii Domnului care mă păzea de loviturile din spate, dar – când mă gândeam la folosul şi bucuria altora – preferam să rămân numai cu Maica Domnului cea nevăzută, care mă mângâia şi mi se descoperea de atâtea ori.

Distanţa dintre Grigoriopol şi Dubăsari era destul de mare. Iar norocul meu era că, de dimineaţă şi până seara când am ajuns în Dubăsari, crivăţul a bătut numai din spate. A suflat toată ziua, mai puternic şi mai rece ca oricând.

Pe şosea am întâlnit o sanie. Dar ţăranul era întors cu spatele spre cai. Era imposibil să înfrunţi crivăţul. Te îneca şi-ţi tăia obrazul ca un brici. Câteodată mă întorceam cu faţa spre Grigoriopol şi atunci mi se oprea răsuflarea. Nu puteam respira din cauza viscolului.

Din loc în loc, îmi mai sfărâmam ţurţurii din mustăţi şi barbă, apoi îmi continuam drumul mai departe. Înaintând aşa pe şoseaua singuratică, gândul meu era pururea la Domnul Iisus. Mă gândeam cât a suferit El pentru noi. Nu ştiam cum să-I răsplătesc nespusa jertfă măcar cu o cât de mică osteneală. Şi cum meditam la dragostea Lui fără egal în lumea noastră păcătoasă, în aceeaşi clipă, aşa dintr-odată, ca din senin, am izbucnit în hohote de plâns.

Plângeam de bucurie şi de fericire. Ziceam:

„Doamne, nu sunt vrednic de atâta bunătate şi de atâta mângâiere din partea Ta". În situaţia în care mă aflam, mi se părea că sunt cel mai fericit om de pe faţa pământului. Am început să-I mulţumesc cu glas tare Domnului Iisus pentru toate binefacerile Lui. De m-ar fi văzut cineva, ar fi zis că sunt nebun. Şi într-adevăr, peste câteva minute m-am întâlnit cu o sanie plină de funcţionari români, îmbrăcaţi în cojoace. Văzându-mă în luptă cu nămeţii şi cu viscolul, se uitau la mine cu atâta mirare încât socoteau, probabil, că de bună seamă sunt un călugăr nebun.

Cu cât mă apropiam de Dubăsari, nămeţii creşteau şi întunericul se întetea. M-am oprit la preotul care era originar chiar din Dubăsari. Când i-am arătat ordinul Mitropoliei din Oltenia, nu ştia cum să mă primească mai bine.

A doua zi m-am adresat părintelui protoiereu, care era român. Acesta m-a întrebat dacă sunt preot sau diacon. Când a auzit că nu sunt nici una, nici alta, mi-a întors spatele, spunându-mi că se grăbeşte să facă baie.

Am rămas tare amărât. Mă gândeam să intru ucenic la vreun cizmar sau la moară şi – dimineaţa – să mai predau copiilor câte o lecţie de religie.

Când i-am spus părintelui Lupaşcu – preotul în casa căruia poposisem – trista veste, toţi membrii familiei şi-au schimbat atitudinea faţă de mine. Nu mai eram o autoritate în Dubăsari.

Tot atunci, prin uşa întredeschisă, am auzit o convorbire între preoteasă şi fiica ei:

– Ia şi mănâncă! De ce nu mănânci? o îndemna mama pe fata ei.

– Da' ce să mănânc? răspundea fiica supărată. Mi-a mai rămas ceva?

Era clar. Înscenarea, cu uşa întredeschisă, era îndreptată împotriva persoanei mele. În plus, toată noaptea m-a necăjit o măsea.

Din nou mă aflam la o răscruce şi din nou Domnul mi-a arătat, mie necăjitului, direcţia în care să pornesc mai departe.

Am visat că mă aflam parcă într-o mănăstire cu viaţă de obşte. Erau câţiva călugări, în frunte cu stareţul, în jurul unei mese unde se lucrau iconiţe sculptate aşa cum se lucra la Cozia.

Când m-am trezit dimineaţa, mi-am zis că visul este de la diavolul. Căci unde poate fi, pe aici, vreo mănăstire în care să mă aciuiez.

După ce m-am spălat şi mi-am citit rugăciunile de dimineaţă, uşa se deschide brusc şi apare un călugăr român. Voinic, înalt, brunet, cu faţa radioasă, mă întreabă:

– Din ce mănăstire eşti, părinte?

– De la Frăsinei.

– Nu vii la noi, la Iosipovca? Avem o mică mănăstire cu vreo şase părinţi şi fraţi. Ne-am bucura dacă ai vrea să fii împreună vieţuitor cu noi.

– Poate că voi veni la vară, în vizită, i-am răspuns, gândindu-mă că de mă voi duce la mănăstire nu voi putea vesti cuvântul Domnului nici la cei mari, nici la cei mici.

Dar după ce mi s-au închis toate porţile în Dubăsari, după ce nici în casa părintelui Lupaşcu nu mai aveam loc, am fost nevoit să-mi iau rămas bun, să-mi pun iarăşi desagii pe umăr şi să merg mai departe, spre Iosipovca, căci cel care mă invitase era chiar stareţul.

Părintele Lupaşcu plecase de dimineaţă la biserică. După ce mi-am luat rămas bun de la toţi ai casei, mulţumindu-le pentru ospitalitate, m-am îndreptat spre Casa Domnului. Înainte de a-mi lua rămas bun de la

părintele Lupaşcu, l-am rugat să-mi citească, mai întâi, o rugăciune, pentru ca Domnul să-mi potolească durerea teribilă de măsele. Bătrânul preot mi-a citit rugăciunea. Apoi l-am rugat să mă ungă şi cu untdelemn sfinţit, după cuvântul Apostolului Iacob. Părintele m-a uns şi din ziua aceea nu m-a mai durut măseaua niciodată. Durerea mi-a încetat de îndată ce am ieşit din biserică. Ştia Domnul că sunt necăjit şi că, acolo, nu aveam pe nimeni care să mă ajute.

La plecare, i-am mulţumit părintelui Lupaşcu, cerându-mi iertare pentru supărarea ce i-am făcut-o. Părintele a rămas aproape neschimbat în bunăvoinţa lui faţă de mine. Aceeaşi dragoste şi părere de rău de cele întâmplate le-a arătat şi băiatul părintelui. Am rămas chiar ataşat de acest băiat cu suflet atât de bun, care a avut mult de suferit în viaţă.

El mi-a povestit că, în urmă cu câţiva ani, se afla pe patul de moarte, fiind tuberculos. Scuipa şi vărsa ligheane întregi de sânge. Părinţii îi făceau pregătirile de înmormântare. Nici nu se mai putea da jos din pat. Dar iată că, într-o noapte, îl vede pe Domnul Iisus aievea, nu în vis. Îl vede venind spre patul lui. Apoi se aşază pe pat, pune mâna pe capul lui şi îl întreabă:

– Vrei să te faci sănătos?

– Da, Doamne! i-a răspuns băiatul. Vreau să mai trăiesc. Nu vreau să mor.

– Atunci, zise Domnul Iisus – să te scoli din pat şi să te duci până la celălalt colţ al camerei şi să săruţi icoana mea. Cu aceste cuvinte Domnul s-a făcut nevăzut.

Când a venit mama băiatului, bolnavul îi spune:

– Mamă, vreau să mă scol şi să mă duc până la icoana Mântuitorului ca s-o sărut.

– Vai, dragul meu, tu nu te mai poţi scula! îi zise mama cu compătimire. Şi chiar dacă te-ai forţa îţi faci numai rău.

– Nu, mamă, insista băiatul – eu vreau să mă duc şi să sărut icoana. Sprijineşte-mă, te rog!

Mama l-a sprijinit. Băiatul, încet, încet a mers până la icoană, a sărutat-o şi îndată s-a vindecat. Mai târziu, s-a înscris l-a Seminarul Teologic din Odessa.

Acum, când mi-am luat rămas bun, băiatul era tot aşa de binevoitor.

La biserică, părintele Lupaşcu mi-a dat o bucată de colac cu care am purces mai departe la drum.

La ieşirea din Dubăsari, am intrat într-o casă şi am întrebat care este drumul spre Iosipovca şi câţi kilometri sunt până acolo. Oamenii din casă au rămas miraţi când au auzit că mă încumet să merg pe jos până la Iosipovca.

– Batiuşca, ziceau ei – e tare departe. Sunt vreo patruzeci de verste. N-ai să ajungi până deseară. Drumul e greu. Nú-i pârtie şi omătul e mare. Şoseaua e troienită, dar să te ţii de stâlpii de telegraf!

Şi într-adevăr, drumul era foarte anevoios. Nu numai că nu era pârtie, dar pe şoseaua troienită nu trecuse nici un om, nici o sanie. Pojghiţa întărită de deasupra nu mă ţinea, ci se spărgea şi piciorul se înfunda până la genunchi. Când scoteam stângul, se afunda dreptul. Aveam noroc, totuşi, de cizme. Am înaintat aşa, cu greu, până am intrat într-o pădure. Aici m-am aşezat pe o buturugă şi am început să rod bucata de coloac îngheţată. Când am văzut că mă cuprinde gerul, m-am ridicat şi am mers mai departe. Am ieşit într-o altă şosea, pe care mai trecea câte o sanie. A trecut una, două, dar nu m-a luat nimeni. N-am zis nimic. În sinea mea mă gândeam că aşa e voia lui Dumnezeu. Dar iată că a treia sanie se opreşte şi rusul îmi zice:

Urcaţi-vă, părinte! M-am urcat în sanie, dar aici aveam alt inconvenient. Stând mereu nemişcat, mă pătrundea frigul. Dar când am ajuns într-un sat nemţesc, rusul s-a oprit la o cârciumă ca să facă un popas. În semn

de mulţumire, i-am dat o Evanghelie în limba rusă, apoi am mers mai departe de-a dreptul, pe o potecă, după indicaţiile oamenilor din sat. Când am ieşit din nou la drumul mare, m-a ajuns din urmă aceeaşi sanie, iar rusul m-a poftit ca şi întâia oară să iau loc în sanie.

De data aceasta am îngheţat – cum se zice – bocnă. Neavând cojocel, ci numai o pufoaică, vântul rece ajungea la piele. Îmi îngheţaseră mâinile şi picioarele. Se înserase de-a binelea, iar în depărtare se vedeau nişte licurici de lumină.

– Asta-i Iosipovca, îmi spuse rusul.

Am coborât la marginea satului, i-am mulţumit bunului mujic şi, potrivit indicaţiilor unor oameni, am luat-o spre mănăstire. Aici am găsit o cameră caldă, un pat şi o bucată de pâine. Călugării mi-au spus că eram vânăt ca sfecla. Mă gândeam că de m-oi îmbolnăvi de pneumonie sau de pleurezie, cel puţin am unde să zac. Dar a doua zi m-am sculat perfect sănătos. N-am avut nici măcar guturai.

5. DOUĂ ASCULTĂRI

Acum grija mea cea mare era să fac ceva pentru Hristos. N-am trecut pe la Misiune de frică să nu fiu oprit la cancelarie, fără să pot face catehizarea pe care o plănuisem. Acum însă mi-era frică de „ascultarea" pur pământească pe care mi-o va da părintele stareţ. La Frăsinei aş fi făcut ascultare şi la porci, şi la vaci, dar aici aveam altă misiune. Totuşi m-am lăsat în voia lui Dumnezeu.

Dar dimineaţa, spre marea mea bucurie şi mirare, părintele stareţ mi-a zis:

– Frate Victore, îţi dau două ascultări: să predici în biserică şi să predai religia în şcoală.

Desigur, scopul stareţului era pământesc. Pentru mine însă n-a fost decât mâna lui Dumnezeu care, pentru atingerea scopurilor sale, se serveşte de oameni, de tot felul de oameni.

Spre deosebire de Grigoriopol, unde erau moldoveni, aici erau ucraineni. Iar eu am fost nevoit, pentru prima oară în viaţa mea, să predic în limba rusă, fără să ştiu dacă voi reuşi sau nu. M-am gândit însă că Domnul pe care îl propovăduiesc este acelaşi acum ca şi la Cincizecime. În timpul predicii, când se întâmpla să nu găsesc cuvântul potrivit, îmi venea deodată, ca o lumină de fulger, expresia cea mai fericită. Şi astfel am reuşit să duc predica la bun sfârşit.

În faţa copiilor mi-a fost mai uşor. Copiii îmi erau atât de dragi încât lecţia îmi era o reconfortare, o mângâiere, o mare fericire pentru sufletul meu. Când intram în clasă şi mă uitam în ochişorii nevinovaţi ai copiilor, uitam de toate necazurile, parcă eram în rai.

În felul acesta am stat toată iarna în Iosipovca. Am predicat în biserică şi am predat religia până când s-au terminat cursurile şcolare. Am asistat la examenele anuale, iar când copiilor li s-a dat vacanţă de vară mi-am luat desagii şi am plecat mai departe.

Auzisem că există undeva, pe malul Bugului, încă o mănăstire de călugări. Motivul principal era să binevestesc prin alte sate, iar motivul secundar era că nu mă împăcam cu nedreptăţile pe care le săvârşea stareţul faţă de bieţii oameni care erau destul de săraci şi necăjiţi. Îi trimitea pe călugări să fure porumbul colhozului, să fure fân şi paie de pe câmp, iar când paznicii veneau plângând de frica pedepsei ce-i aştepta, atunci stareţul dădea ordin să-i închidă în beciul mănăstirii. Bieţii paznici, care nu îndrăzneau să-i divulge pe călugări, au fost aspru pedepsiţi pentru pagubele avute. De multe ori, stareţul în persoană intra în curţile oamenilor cu hârleţul în

mână şi scotea sfecla îngropată în curte pentru hrana familiei, ca s-o folosească spre hrana cailor luaţi tot din colhozul oamenilor. Când intra, autoritar şi negru, în casele sătenilor, copiii se ascundeau sub pat de frică. El însă râdea şi se lăuda cu isprăvile ce le făcea. Şi fiindcă lăcomia n-are margini, mai cerea de la prefect să restituie mănăstirii cele cinci sute de desetine* de pământ pe care le-a avut pe vremea ţaristă.

Fiind prieten cu directorul şcolii, l-am întrebat într-o zi: ce zic oamenii din sat despre preoţii şi călugării noştri. Directorul, care ştia că nu-l părăsc, mi-a răspuns deschis:

– Oamenii spun că nici de la comunişti n-au auzit atâtea despre călugări, câte văd ei acum cu ochii lor. Stalin, continua directorul – distrugea zidurile din afară ale bisericii, dar biserica dinăuntru se întărea; acum însă preoţii şi călugării distrug biserica cea lăuntrică, pe care n-au izbutit s-o distrugă nici comuniştii.

Nu departe de mănăstire (biserica noastră era improvizată într-o sală de conferinţe şi spectacole) se aflau dărâmăturile bisericii zidită de moşierul Abomelicov. Biserica avusese calorifer şi lumină electrică. Atunci, i-am întrebat pe săteni:

– Ce fel de om era moşierul Abomelicov?

– Om rău şi hain la suflet, răspunse un colhoznic.

– Dar ce făcea?

– Îi nedreptăţea pe mujici, îi exploata, nu le dădea dreptul care li se cuvenea şi, când ţăranii veneau să-şi ceară răsplata muncii, Abomelicov chema jandarmii şi-i împuşca. Apoi pleca la Moscova, muşamaliza crimele şi rămânea nepedepsit. Avea două mii de desetine şi avea de unde plăti celor de la Moscova.

* Măsură agrară rusească, folosită odinioară şi la noi, egală cu 1,09 ha.

Iată explicaţia. Era firesc, deci, să se dărâme ceea ce fariseii clădeau pe o temelie alcătuită din crimă şi jaf. Nu era de mirare că acum se jucau iezii pe dărâmăturile bisericii din Iosipovca. Răzbunarea ţăranilor exploataţi şi nedreptăţiţi de Abomelicov s-a răsfrânt şi asupra bisericii zidită de el. Aşa s-a întâmplat şi cu filozoful francez care a strigat plin de revoltă: „écrasez l'infâme", precum s-a întâmplat şi cu popoarele care au căutat să distrugă „infamia" din pricina ticăloşiilor săvârşite de slujitorii ei. Căci „din pricina voastră, zice Domnul – este hulit numele meu printre neamuri".

Toate aceste lucruri triste m-au determinat să plec din Iosipovca. Voiam să rămân cu cele două ascultări şi să merg, ca apostolii, din loc în loc, binevestind Evanghelia copiilor la şcoală şi celor mari în biserică.

Când am ieşit din mănăstire toată lumea dormea. Nici părintele stareţ, nici călugării nu m-au simţit când am ieşit pe poartă.

Trecusem de ultimele case. În faţa mea se întindea stepa verde. Eram fericit când înaintam prin viscol şi furtună, dar acum eram mai fericit pentru că era primăvară şi intrasem în paradisul copiilor. Drăgălaşi ca nişte păsărele, în băncile lor copilaşii erau numai ochi şi urechi. Cu câtă dragoste, cu câtă bucurie au ascultat ei toată iarna istoriile sfinte despre Adam şi Eva, despre Cain şi Abel, despre potopul lui Noe, jertfa lui Avraam, vânzarea lui Iosif!... Şi cum plângeau bieţii copilaşi, ce lacrimi nevinovate vărsau ei când auzeau povestindu-se despre chinurile şi răstignirea Domnului Iisus! Eram sigur că aceste impresii din copilărie nu vor fi uitate niciodată. Mai mult decât atât: peste ani şi ani de zile, chipul lui Iisus Hristos va răsări ca un colţ verde din brazdă şi îi va aduce la pocăinţă chiar la adânci bătrâneţi.

Acum mergeam uşor pe drumul de ţară, căci o bătrânică îmi dăruise o pereche de târlici împletiţi din lână, iar cizmele se aflau de data aceasta în desagi.

În Iosipovca dormeam singur într-o cameră mare la etaj, iar patul meu erau podelele. Peste un braţ de paie aşterneam desagii, mă înveleam cu rasa, iar cizmele îmi serveau drept căpătâi. Copiii veneau la mine şi-mi împodobeau pereţii cu frunze de nuc şi cu flori. Odată, micuţii m-au aflat acasă plângând şi – Doamne! – să-i fi văzut pe aceşti îngeraşi cum căutau să-mi şteargă lacrimile, să mă mângâie, să mă încurajeze! Dar de acum nu-i voi mai vedea! Aş fi fericit să mă întâlnesc cu ei în rai!

L-am părăsit şi pe Filip Filipovici, directorul şcolii, care avea un suflet aşa de curat şi de sincer! Avea dreptate: Stalin distrugea zidurile, dar întărea biserica dinăuntru, fără să-şi dea seama, iar falşii preoţi ridică ziduri, dar distrug biserica lăuntrică.

Când m-au găsit copiii plângând, îi scriam lui Vladimir tocmai aceste lucruri triste. Însă micuţii credeau că plâng de dorul mamei.

Cu acest prilej mi-am adus aminte de fratele Mosora din Frăsinei care îmi povestea că revoluţia din octombrie l-a prins în Rusia, păscând oile în Caucaz. Atunci, ca şi acum, creştinii nu vedeau lucrurile decât la suprafaţă, îi învinuiau pe bolşevici, pe jidani, pe anarhişti, pentru că aceştia dărâmau bisericile şi surghineau preoţii şi credincioşii în Siberia. Dar, tot atunci, un episcop din partea locului s-a ridicat pe un loc mai înalt şi le-a spus:

– Oameni buni, nu învinuiţi pe bolşevici, nu daţi vina pe evrei, nici pe anarhişti, căci numai noi care purtăm haina asta (şi episcopul s-a apucat cu mâna dreaptă de mâneca largă a anteriului), noi suntem vinovaţi. Şi episcopul spunea aceste cuvinte plângând.

Ca o ilustrare a afirmaţiilor de mai sus, ucrainenii mi-au povestit următorul caz petrecut într-un sat din Transnistria.

De multă vreme, credincioşii satului cereau mereu un preot. Şi iată că, în sfârşit, Episcopia numeşte un ieromonah, iar protoiereul anunţă poporul că într-o anumită duminică va avea loc instalarea. De bucurie, bieţii oameni au aşternut în acea duminică, din uşa bisericii până în marginea satului, numai covoare şi lăicere, pe care urma să calce „batiuşca" cel mult aşteptat. Iar când au sunat clopotele, vestind apropierea delegaţiei, tot satul – bătrâni şi tineri, femei şi copii - au căzut în genunchi pe ambele laturi ale drumului, plângând de bucurie că Dumnezeu le-a trimis un preot... Dar acest preot cu numele, fiind lacom de bani, beţiv şi desfrânat, a distrus în scurt timp ceea ce n-a putut distruge nici Stalin.

Câtă dreptate avea bietul Filip Filipovici!

Către sfârşitul Patericului se spune că i s-a descoperit unui bătrân că schitul va fi distrus de barbari şi călugării ucişi. Aflând trista veste, fraţii şi părinţii l-au rugat pe bătrân să înalţe o rugăciune fierbinte către Dumnezeu ca să nu se întâmple o asemenea nenorocire. Bătrânul s-a rugat, într-adevăr, dar mijlocirea lui a fost zadarnică, căci bătrânului i s-a arătat în vedenie cum din biserică, chiar din jertfelnicul Domnului, curgea un noroi puturos din care cauză oamenii nu se puteau ruga în locaşul Domnului.

De unde vine atâta putoare? întrebau oamenii.

Din fărădelegile clericilor, răspundea o voce de sus.

Şi nu puteţi curăţi noroiul ca să ne putem ruga?

Credeţi-mă, fraţilor, răspunse bătrânul – că nu se vor curăţi cele de aicea în alt chip decât numai prin foc şi prin sabie.

Peste câteva zile, au năvălit barbarii, au pustiit schitul şi au omorât pe călugări dimpreună cu bătrânul care avusese vedenia.

Meditând la toate acestea, mergeam singur printre câmpiile şi câmpurile înverzite.

Ca şi la Frăsinei, Dumnezeu îmi lumina mintea ca să înţeleg că această istorie se repetă în toate timpurile şi în toate locurile. Oricând şi oriunde a apărut acest noroi al fariseilor a fost necesar să fie junghiaţi mieii cei nevinovaţi (la propriu în Vechiul Testament şi la figurat în Noul Testament) ca să şteargă prin sângele lor această murdărie. Mielul lui Dumnezeu a fost junghiat cel dintâi în nesfârşitul şir de miei care spală noroiul falşilor clerici. Aceşti miei, este adevărat, sunt crucificaţi, trecuţi prin ascuţişul sabiei ca bătrânul din Pateric, dar – întocmai ca grăuntele de grâu – învie din moartea lor trupească, dobândind, pe de o parte, plinătatea fericirii de dincolo, iar pe de altă parte, aducând spic însutit spre folosul semenilor.

Ivan Karamazov nu înţelegea sensul suferinţei copiilor, al acestor miei nevinovaţi, tocmai pentru că – orb fiind – nu vedea viaţa de dincolo. Cum poate puiul din găoace să înţeleagă sensul vieţii lui întunecate dinăuntru dacă vederea lui nu trece dincolo de coajă unde străluceşte soarele şi înverzesc câmpiile?

O mamă, chiar dacă îşi vede copilul pe masa de operaţie, chiar dacă ştie că îl doare şi că plânge, totuşi ea nu se supără pe medicul chirurg, ci – dimpotrivă – îi mulţumeşte pentru că îi dă posibilitatea copilului să supravieţuiască. Oare Ivanii Karamazovi nu ştiu că şi copiii sunt nişte mieluşei care moştenesc bolile părinţilor atât în trupul cât şi în sufletul lor? Oare ei nu trebuie să fie operaţi sau să moară ca şi grăuntele de grâu spre fericirea lor şi a altora?

Gândindu-mă astfel am intrat într-o pădurice. Aici am găsit o poieniţă. M-am aşezat la umbra unui pom, mi-am aşternut desagii, m-am odihnit şi m-am întărit, gustând din colacul pe care îl aveam în desagi şi bând apă dintr-un izvoraş care curgea prin apropiere.

Când am pornit din nou la drum, gândul meu se îndreptase spre copilaşii pe care îi lăsasem la Iosipovca.

Într-o zi, povesteam în clasă cum Dumnezeu le-a dat israelienilor mană în pustie.

– Mana, istoriseam elevilor – cădea din cer. Erau nişte boabe albe şi dulci ca mierea...

– A! făcu o fetiţă din prima bancă, lăsând impresia că a şi gustat cu poftă din această hrană cerească. Şi de atunci, „Mana" i-a rămas numele fetiţei...

Drumul de ţară nu se bifurca, aşa încât păşeam liniştit drept înainte.

Legând firul ideii cu mama care îşi vede copilul pe masa de operaţie, gândul mi s-a ridicat la Maica Domnului. Ce-ar fi fost, îmi ziceam – dacă, în timpul răstignirii, Sfânta Fecioară s-ar fi revoltat ca Ivan Karamazov, dacă ar fi sărit cu pumnii la călăi, ar fi blestemat? Apostolul Petru a vrut să împiedice suferinţa Mântuitorului şi, drept răspuns, Domnul Iisus i-a zis: „Satana" . Maica Domnului a plâns, a simţit cum sabia durerii îi străpunge inima, dar a lăsat totul la voia lui Dumnezeu, care întoarce spre bine relele ce ni se întâmplă. Căci dacă suferinţa şi moartea Domnului Hristos ar fi fost împiedicate chiar sub motivul iubirii, Mântuitorul n-ar fi murit, n-ar fi înviat, raiul n-ar fi fost redeschis, iar Satana n-ar fi fost înfrânt.

Ca şi Maica Domnului, creştinul este dator să-l ajute pe fratele său care este în suferinţă cu tot ce îi stă în putinţă. Ca şi samarineanul milostiv, trebuie să oblojească rănile celor căzuţi între tâlhari. Dar tâlharii şi

criminalii? Trebuie să-i împuşcăm cum zice Ivan Karamazov? În Evanghelie nu se spune ce măsuri a luat samarineanul împotriva lor. „Nu vă răzbunaţi, zice Domnul – căci a Mea este răzbunarea".

Trecură aproape două mii de ani şi Sfântul Serafim de Sarov căzu în mâinile unor tâlhari care l-au bătut, lăsându-l abia viu. Când stareţul mănăstirii a vrut să ia măsuri împotriva tâlharilor, Sfântul Serafim l-a rugat cu lacrimi în ochi să nu-i pârască şi să nu-i pedepsească. Rezultatul a fost că acolo unde n-a intervenit omul a intervenit mâna lui Dumnezeu. Harul Domnului s-a atins de inimile tâlharilor care s-au pocăit şi s-au făcut călugări. Dacă nu judecăm şi nu osândim pe aproapele, dacă nu ne răzbunăm, dacă îi iubim pe vrăjmaşii noştri, dacă facem bine celor ce ne fac rău şi ne rugăm pentru cei ce ne blestemă, deschidem calea harului ceresc care se revarsă peste inimile tâlharilor, făcând din ele grădini înfloritoare de iubire şi de pocăinţă. Sunt, desigur, şi cazuri în care tâlharii nu se pocăiesc, dar pe aceştia îi aşteaptă o pedeapsă mai groaznică decât cea pe care ar putea să le-o aplice oamenii, este autopedeapsa iadului veşnic. Şi dacă Dumnezeu nu-i poate îndrepta pe aceştia, atunci putea-vor oamenii să-i facă mai buni prin pedepsele lor? Victor Hugo n-a greşit când a spus că ocna îi face pe ocnaşi...

În acest sens, experienţa din Iosipovca mi-a fost de mare folos. Dacă m-aş fi revoltat împotriva stareţului, dacă aş fi slobozit câinii răi din mine, dacă aş fi răspuns cu rău la rău, lepra răutăţii s-ar fi întins şi s-ar fi adâncit în ambele tabere. Patericul zice că drac pe drac nu-l scoate. Numai îngerul îi scoate pe demoni. Sfântul n-ar mai fi sfânt dacă s-ar răzbuna şi ar pedepsi. Şi totuşi, noroiul din templu trebuie spălat cu sânge nevinovat, mieii trebuiesc junghiaţi. Dar cine s-o facă? Asta-i treaba

demonilor şi a fiilor lor, care mereu vor să facă rău şi mereu iese bine, care mereu răstignesc şi răstigniţii mereu învie.

6. SPRE BALTA LUI INOCHENTIE

Către seară, am ajuns la Păsăţelu. Făcusem peste şaizeci de kilometri. Dar înainte de a coborî în sate, pe un deal, lângă o pădure, am dat de o mănăstire părăsită. Chiliile şi biserica făceau parte dintr-o singură clădire. Soarele încă nu apusese. După o cale atât de lungă, m-am aşezat, obosit, pe iarbă, în dosul schitului. Mi-am scos pâinea din desagi şi am căutat să mă întăresc. Mă gândeam să dorm în acea noapte în schitul pustiu.

Dar deodată, de după clădire, apare un om, apoi altul, al treilea... Oamenii au venit să mă vadă, să mă cunoască şi să mă roage să rămân la ei, căci ar dori să se reînfiinţeze mănăstirea. Le-am spus că sunt în drum spre Balta şi spre mănăstirea care este dincolo de Balta, pe malul digului, unde se află un stareţ şi câţiva călugări. Oamenii însă nu m-au lăsat. M-au rugat cu atâta insistenţă şi dragoste încât am cedat. I-am lăsat în voia lui Dumnezeu.

Seara am intrat într-o chilie mai bună, care nu avea geamuri sparte, nici tavanul căzut. Am adus un braţ de paie pe care le-am aşezat într-un colţ pe duşumea, am întins desagii deasupra, mi-am aşezat cizmele sub cap şi m-am culcat – ca la Iosipovca – învelindu-mă cu rasa.

În liniştea schitului de la marginea pădurii îmi continuam meditaţiile prilejuite de întâmplările din Iosipovca şi-mi făceam planuri de viitor. În situaţia în care mă găseam, m-am convins o dată mai mult că atitudinea Maicii Domnului faţă de ucigaşii lui Hristos este unica

atitudine mântuitoare. Iar această încredinţare mi-a venit din păţaniile lui Inochentie de la Balta.

Venind pe jos, am trecut prin Lipeţchi unde a fost „raiul" inochentiştilor. O bătrână mi-a arătat locul unde fusese mănăstirea săpată sub pământ. Iar aici, în schitul de la Păsăţelu, se adunaseră o mână de călugări ca să contrabalanseze influenţa inochentiştilor asupra credincioşilor. Schitul de la Păsăţelu a fost zidit după moartea lui Inochentie, adică după 1917. Iar credincioşii, care susţineau că Inochentie este Duhul Sfânt întrupat, nu erau împărtăşiţi cu sfintele Taine.

Încă din copilărie auzisem de Inochentie de la Balta. Paraclisierul bisericii din Catranâc, care era un om cu inimă curată, povestea părinţilor mei ce-a văzut la „Părinţelu" de la Balta.

Inochentie începuse să facă „minuni". Se aduna multă lume la mănăstirea din Balta. Într-o duminică, povestea moş Ştefancu paraclisierul – stareţul mănăstirii vorbea oamenilor din uşa altarului, îndemnându-i să nu-l asculte pe Inochentie, pentru că acesta este „înşelat". Dar Inochentie, care stătea în uşa laterală, strângea cele trei degete de la mâna dreaptă şi arăta în sus, – adică voia să le spună să-şi facă semnul crucii şi să-şi ridice mintea la Dumnezeu. În acest timp, spunea paraclisierul – din bolta bisericii s-a desprins ceva ca o nucă, l-a lovit pe stareţ drept în frunte, iar stareţul, căzând în faţa uşilor împărăteşti, se zbătea ca un epileptic.

– Iaca, draga popii, cuvânta atunci Inochentie – l-o pedepsit Dumnezeu pentru că m-o hulit.

Acest caz mi-a dat mult de gândit încă din copilărie.

La Iosipovca, în mănăstirea unde vieţuisem o iarnă şi o primăvară, se afla un frate bătrân transnistrian. Acesta era inochentist şi aştepta să se împlinească profeţia lui Inochentie privitoare la „raiul" din Lipeţchi unde, după

spusele falsului proroc, urma să ia fiinţă „noul Ierusalim".

Acest frate bătrân, pe nume Maftei, mi-a povestit multe din „minunile" şi isprăvile lui Inochentie. Printre altele, mi-a povestit una asemănătoare cu cea istorisită de Ştefancu, paraclisierul.

Această întâmplare s-a petrecut la Lipeţchi, unde inochentiştii vieţuiau în mănăstirea lor de sub pământ. Deasupra nu se vedeau decât turlele bisericii. Aici, Inochentie vorbea afară sub cerul liber. Era lume – câtă iarbă şi frunză. Erau români, ruşi, polonezi. Inochentie vorbea românilor româneşte, către ruşi vorbea ruseşte şi polonezilor le vorbea în limba polonă. Dar într-o zi, în timpul când Inochentie predica, ascultătorii speriaţi se dădeau la o parte ca să-i facă loc unui preot de mir care venea lătrând ca un câine.

– Nu vă speriaţi, draga popii, spunea Inochentie către lume. Lăsaţi-l să se apropie că poate are să-mi spuie ceva. În acest timp preotul se apropia lătrând mereu spre uimirea credincioşilor. Când s-a apropiat la câţiva paşi de Inochentie, „Părinţelu" îl întrebă:

– Eu îs popă, tu eşti popă, de ce mă hămăieşti? Iaca, draga popii, se adresă Inochentie din nou mulţimii – l-o pedepsit Dumnezeu pentru că m-o hulit. Apoi, istorisea fratele Maftei – Părinţelul s-o rugat pentru preotul de mir şi popa nu l-o mai hămăit. Iar Inochentie i-a spus să nu-l mai vorbească de rău.

În altă seară, lângă soba caldă, fratele Maftei mi-a povestit cum a fost surghiunit Inochentie la Murmansc.

Era iarnă grea, iar credincioşii, bărbaţi şi femei, s-au luat după Inochentie. Jandarmii voiau să-i dezlipească de Inochentie, dar le-a fost cu neputinţă. Oamenii se sculau de jos şi mergeau mai departe după „Părinţelu". Spre seară, au ajuns într-un sat. Aici nu i-a primit nimeni. Atunci Inochentie le-a zis ucenicilor:

– Nu-i nimica, draga popii. Adunaţi-vă împrejurul bisericii, căci în noaptea asta Maica Domnului o să ne încălzească. Şi deodată – spunea fratele Maftei – după o rugăciune făcută de Părinţelu şi după o tămâiere cu cădelniţa, au început să vină valuri de căldură, dar numai sub zidurile bisericii unde erau ei adunaţi. Şi astfel, toată noaptea le-a fost cald.

Altădată, a venit la Lipeţchi un slăbănog, degerat pe front. Era numai pielea şi osul de el. L-au adus neamurile cu ţolul. Inochentie s-a îmbrăcat în veşminte, i-a citit o rugăciune, l-a tămâiat, l-a stropit cu aghiazmă şi slăbănogul s-a sculat sănătos. Inochentie l-a slobozit, zicându-i:

– Du-te, dar să nu spui nimănui nimic.

Mi-a povestit fratele Maftei şi câteva „profeţii" împlinite.

– Odată, zicea Maftei – Părinţelul împărţea anafora la lume. Cineva i-a adus un iepuraş de „muscă". Părinţelu l-a băgat în sân şi continua să împartă anafora. După ce a terminat cu anafora, Părinţelul i-a dat drumul iepuraşului. Iepuraşul a alergat puţin, s-a oprit, a mirosit ceva, apoi iarăşi a alergat, s-a apropiat de un copăcel...

– Draga popii, zise Inochentie către lumea care urmărea pe iepuraş – oare iepuraşul ista ş-o găsât căsuţa lui, pe tata, pe mama, pe fraţii lui?

– Nu, Părinţele, a răspuns cineva din mulţime.

– Aşa o să rătăciţi şi voi, din loc în loc, şi n-o să găsâţi nici casă, nici părinţi, nici fraţi...

– Când o început să ne „vâsâlească" (să ne surghiunească), spunea fratele Maftei – atunci ne-am adus aminte de cuvintele Părinţelului. Apoi ne mai spunea Părinţelu: „o să umblaţi cu sacu plin de parale şi o să muriţi de foame".

Hei, ziceau unii din noi – să am eu bani că nu mor de foame!

Dar când au venit stabilizările într-adevăr că oamenii aveau saci de ruble, dar banii nu aveau nici o valoare.

Acelaşi frate Maftei mi-a povestit că o familie din Basarabia îşi vânduse – după cuvântul lui Inochentie – şi casă, şi pământ, şi vite, ca să se mute definitiv, cu banii şi copiii, în Raiul de la Lipeţchi. Dar femeia, mai practică, şi-a păstrat o singură găină, ca să-şi mai facă o „zeamă". Când însă se apropia de Inochentie, Părinţelul s-a oprit din predică şi s-a adresat femeii:

– Tu, femeia de acolo, ţi-ai vândut casa, pământul, vitele, dar ţi-ai păstrat o găină. Măi, draga popii, nu ascundeţi de mine nimic, căci aşa cum deosebiţi voi oile negre de cele albe, aşa vă deosebesc eu gândurile voastre bune de cele rele.

Se zice că o dată l-au întrebat fraţii pe Sfântul Antonie cel Mare cum de le-a ghicit gândurile? Iar marele pustnic le-a răspuns: „dracii mi-au spus", dându-le de înţeles că ei aveau descoperiri de la demoni. Iată ce n-a vrut să ştie Inochentie căruia dracii îi descopereau gândurile altora. Mândria l-a împiedicat să recunoască adevărul. Satana i-a dat iluzia unei sfinţenii, concretizată prin semne şi minuni magice şi printr-o clarviziune exterioară, dar i-a furat pentru totdeauna minunea naşterii din nou, minunea pocăinţei adevărate şi rodnice, minunea smereniei şi ascultării, lipsindu-l şi de clarviziunea interioară, ca să nu-şi vadă propriile sale păcate...

Ca întotdeauna, voiam să merg cu cercetările până în pânzele albe. Pe de o parte, auzeam povestindu-se aceste fapte miraculoase, iar pe de altă parte vedeam realitatea: Inochentie a întemeiat o sectă plină de rătăciri şi de fapte imorale. Care să fie cauza?

Aşa cum la Frăsinei urcam desculţ, cu bocancii pe umăr şi cu Biblia subţioară, pe pârâiaş în sus până când dădeam de izvoraşul ce ţâşnea din stâncă, tot astfel am mers pe fir ca să dau de izvorul rătăcirilor inochentiste.

Mai târziu, când am intrat în biserica oraşului Balta, am văzut o icoană, ascunsă de preot, pe care era zugrăvită „Sfânta Treime". Era frumos pictat Tatăl, Fiul, dar în locul Porumbelului era zugrăvit Inochentie în picioare.

Într-un sat de moldoveni, prin care trecusem ocazional, am fost invitat în casa unui inochentist. Aici am văzut chipul lui Inochentie pus la icoane. Când vecinii au văzut că am intrat în casa acestui inochentist, îndată s-au adunat vreo zece ucenici de-ai lui Inochentie, bărbaţi cu bărbile albe şi femei bătrâne. Tot în casa acestui inochentist am găsit Acatistul Părinţelului. Era Acatistul Domnului Hristos, numai că în locul numelui Mântuitorului se afla scris: „Inochentie, Duhule Sfinte". Dar tot în acea cărticică se găseau două scrisori trimise de Inochentie din Murmansc. Aici Inochentie scria: „eu sunt un om păcătos ca şi voi", „vă scriu cu mâna mea cea păcătoasă", „nu mă purtaţi pe mine la gât, ci crucea Domnului şi pe Maica Domnului".

Pornind de la aceste date, i-am întrebat pe inochentişti:

– Domnul Iisus, când s-a întrupat pe pământ, a spus de mai multe ori că El este Fiul lui Dumnezeu. A spus-o şi în faţa Apostolilor, şi în faţa Martei când murise Lazăr, a spus-o şi în faţa lui Pilat. Dar Părinţelul v-a spus vreodată că el este Duhul Sfânt întrupat?

S-a aşternut o tăcere mormântală. Iar într-un târziu, o bătrână a răspuns:

– Nu, asta n-a spus-o niciodată.

– Dar atunci de ce îl pictaţi pe icoane în locul Porumbelului? De ce scrieţi în Acatist: „Inochentie, Duhule Sfinte?" De unde aţi luat toate acestea?

Iarăşi tăcere.

Am întrebat din nou:

– Domnul nostru Iisus Hristos, fiind într-adevăr Fiul lui Dumnezeu, a fost fără de păcat. Când i-a întrebat pe fariseii: „Cine dintre voi mă poate învinovăţi de păcat?"

toţi au amuţit. Nimeni nu putea spune că Iisus e păcătos. Dar iată că Părinţelul scrie aici că e om păcătos ca şi voi. Şi atunci, cum poate fi un om păcătos întruparea Duhului Sfânt? Cum poate intra în Sfânta Treime, alături de Tatăl şi de Fiul, un om păcătos?

După o tăcere mai îndelungată, cineva dintre inochentişti s-a mărginit să spună:

– Dumneata eşti om învăţat!

Cu alte cuvinte, voia să spună că adevărul e tot de partea lor, însă eu le-am închis gura prin meşteşugirea cuvintelor. Şi, desigur, nici unul nu s-a lăsat de rătăcirea inochentistă. Asta-i caracteristica tuturor ereticilor şi sectarilor care, fiind posedaţi de duhul cel rău, tăgăduiesc adevărul învederat ca fariseii care – după învierea lui Lazăr – în loc să se prosterneze la picioarele Mântuitorului, căutau să-l omoare şi pe Lazăr şi pe Iisus Hristos. Aceasta este de fapt – după părerea lui Gala Galaction – hula împotriva Duhului Sfânt care nu are iertare nici în veacul acesta, nici în cel viitor.

Totuşi, mă întrebam: de ce oare o asemenea rătăcire n-a ieşit din persoana Sfântului Serafim Sarovski? Căci în ultimii zece ani ai vieţii lui, când propovăduia şi făcea minuni în mănăstirea Sarov, veneau zeci de mii de credincioşi la el. De ce n-a ieşit din mişcarea lui vreo schismă sau vreo sectă? Pentru că, mi-am zis – Serafim Sarovski, în profunda lui smerenie, a fost blindat de jur

împrejur de această mare virtute, n-a prezentat nici o fisură prin care să poată pătrundă mândria luciferică în sufletul lui.

Cât despre Inochentie, acesta avea mai multe fisuri. Iată câteva din ele povestite tot de inochentişti.

Când „Părinţelul" era la Balta, lumea aducea prinoase multe. Stareţul cu călugării s-au aşezat la masă. Inochentie îi spunea stareţului să-i cheme şi pe credincioşi ca să mănânce împreună cu ei. Stareţul însă era de părere ca credincioşii să mănânce după ce vor termina călugării, căci trapeza era neîncăpătoare. Atunci Inochentie, înfuriindu-se, a răsturnat mesele cu toate bucatele care erau deasupra...

Smeritul Serafim n-ar fi făcut niciodată aşa ceva.

Când preoţii de mir, bazaţi pe anumite indicii sigure, spuneau oamenilor că Inochentie este înşelat de diavolul, „Părinţelul" răspundea:

– Lasă, draga popii, când aici va fi Ierusalimul cel nou, atunci vor vedea burtoşii cine a fost popa (adică Inochentie).

În timpul predicii lui Inochentie, credincioşii au văzut cum un porumbel s-a aşezat mai întâi pe capul Părinţelului, apoi pe umărul lui şi, în cele din urmă, au văzut că a intrat în gura lui Inochentie. „Părinţelul", în loc să-i lămurească pe credincioşi că şi diavolul poate lua chip de porumbel, dimpotrivă le-a întărit şi mai mult înşelarea:

– Să ştiţi, draga popii, zicea el – că eu am înghiţit „hulubul" (porumbelul).

Când vorbea împotriva comunismului, zicea:

– Să ştiţi, draga popii, că balaurul a înconjurat tot pământul, dar când era gata să se „întorloace" coada cu capul, hop şi popa a pus „chiciorul".

Cu alte cuvinte, pe întreg globul pământesc, numai el, Inochentie, l-a biruit pe balaur.

Când, pe bună dreptate, sfântul Sinod rus l-a caterisit pe Inochentie, iar Episcopul de Odessa nu i-a dat binecuvântarea să înfiinţeze mănăstirea din Lipeţchi, „Părinţelul" a construit, totuşi mănăstirea subterană fără nici o binecuvântare sau aprobare şi a „hirotonit" el însuşi pe preoţii lui.

Astfel Inochentie, prin mândria lui luciferică, prin neascultarea şi nesupunerea lui, nici faţă de biserică, nici faţă de stat, a produs atâtea fisuri în mişcarea lui, încât diavolul a avut destul loc să introducă dinamita sa neagră care i-a aruncat în aer pe toţi adepţii lui ce s-au rostogolit până la urmă în cele mai spăimântătoare erezii şi imoralităţi.

Ştiind şi prevăzând toate acestea, Mântuitorul a zis: „Mulţi îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, oare nu în numele Tău am profeţit şi cu numele Tău am scos demoni şi cu numele Tău minuni multe am făcut? Atunci însă voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la mine, cei ce lucraţi fărădelegea".

Aşadar „minunile" şi „profeţiile" lui Inochentie, înşirate mai sus, îşi află un alt izvor, o altă inspiraţie. „Niciodată nu v-am cunoscut pe voi... Depărtaţi-vă de la mine" ...

Oamenii neduhovniceşti cu anevoie îl pot descoperi pe diavolul care se ascunde sub haina unui înger de lumină. Aşa cum un om, care şi-a pierdut simţul gustului, nu poate deosebi vinul de oţet, care la vedere sunt la fel, tot astfel oamenii fără simţul sacrului nu pot deosebi pe sfânt de impostor. Iar Biserica noastră nu-i poate combate cu succes pe asemenea impostori decât atunci când în faţa credincioşilor apar oameni smeriţi şi

cu viaţă sfântă, aşa cum a fost Sfântul Serafim de la Sarov sau Sfântul Calinic de la Cernica, – sfinţi prin care credincioşii pot deosebi adevărul de minciună, vedenia de nălucire diavolească, sinceritatea de făţărnicie, descoperind astfel coarnele diavolului ascunse sub chipul îngerului de lumină şi desluşind urletul de lup ascuns sub blana de oaie. Altminteri, orice încercare este zadarnică, aşa cum zadarnică este încercarea de a-i combate prin cuvinte pe cei înşelaţi.

Lumea este însetată după oameni sfinţi şi drepţi, iar în lipsa lor aleargă după magi şi vrăjitori, adică după surogate diabolice, iar poporul simplu crede că tot ce zboară se mănâncă.

7. IARĂŞI PRINTRE COPILAŞI

Ca şi la Iosipovca, am rămas la Păsăţelu mai mult de dragul copiilor. Oamenii maturi cer „semne şi minuni" pe câtă vreme copiii îl primesc pe Domnul Iisus cu inimă deschisă şi curată.

A doua zi, mi-am lăsat cizmele şi desagii în chilia schitului de lângă pădure, mi-am tras în picioare papucii de lână şi am pornit spre şcoală. M-am prezentat în faţa directorului şi a profesorilor şi, apoi, am început să-mi predau obişnuitele lecţii de religie. Uneori veneam la şcoală trist şi necăjit, pentru că eram mai sărac şi mai singur ca altădată. După cei şaizeci de kilometri parcurşi pe jos, târlicii mi s-au rupt, lăsând să mi se vadă degetele. Nu puteam veni la şcoală nici cu cizmele, fiindcă era vară, dar nu puteam veni nici desculţ, fiindcă m-ar fi râs lumea. Cu toată ruşinea, intram în cancelarie şi în clasă cu aceşti papuci rupţi.

Eram într-o situaţie cât se poate de grea. Nu aveam nici salariu, nici venit din parohie, cum aveau preoţii. Nici de acasă nu puteam să primesc mandate sau colete. Odată, mi-au trimis părinţii două mii de lei, dar banii s-au întors de la Tighina înapoi, pentru că în Transnistria circulau mărcile germane. Mi-au trimis apoi material pentru haine dar şi coletul s-a întors acasă. Aşa încât rămasesem într-o stare de completă sărăcie. Din cauza lipsurilor – de haine şi de rufe – m-au umplut păduchii. Aveam o căldare şi fierbeam rufele în pădure, le întindeam să se usuce, apoi le îmbrăcam din nou. Din nenorocire însă păduchii apăreau ca din pământ. Un om mi-a cules un păduche din barbă. La şcoală stăteam mai mult prin unghere singuratice de teamă să nu-mi apară vreun păduche pe haină. Dulama mi se făcuse praf. Resturile le-am dat unei bătrâne ca să-şi facă şorţ. Acum purtam rasa direct peste cămaşă, legând mânecile largi ale rasei cu nişte aţe. În plus, mai eram şi flămând. Nu aveam nici un ban ca să-mi cumpăr pâine. Unii oameni mă invitau, din milă, la ei acasă, dar mă gândeam – cum să mă duc la ei dacă n-am cu ce să-mi plătesc masa? Sătenii trăiau şi ei destul de greu. Nimeni nu era obligat să-mi dea masă şi casă degeaba.

Singura mea mângâiere erau copilaşii. În mijlocul copiilor, uitam de păduchi şi de foame, de răutatea şi invidia oamenilor, de patimi şi de păcate. Eram – printre ei – ca în rai. Bieţii copilaşi! Niciodată n-am uitat binele pe care mi l-au făcut aceste fiinţe nevinovate, fără să-mi dea ceva şi chiar fără să ştie! Singura lor bogăţie cu care mă făceau fericit erau ochişorii lor nevinovaţi, ciripitul lor de păsărele zglobii, nerăutatea lor şi lipsa de grijă pentru ziua de mâine. De aceea, spuneam prietenilor mei că nu eu îi învăţ pe copii, ci copiii mă învaţă pe mine.

În timpul unei recreaţii, stăteam rezemat de pervazul unei ferestre lângă care se afla un schelet omenesc adus pentru studiul anatomiei. Mă uitam cu drag la copiii care râdeau şi se jucau. O învăţătoare s-a apropiat de mine şi m-a întrebat:

– Părinte, de ce eşti aşa de trist şi retras? Dumneata eşti tânăr. Ar trebui se te bucuri de viaţă. Părintele Gurie al nostru (preotul din sat) se duce pe la petreceri, bea bine şi mănâncă bine. Numai dumneata stai singur şi trist. De ce?

Arătându-i învăţătoarei scheletul omenesc ce se afla în colţ, lângă geam, i-am răspuns:

– Pentru că, iată ce suntem noi, în fond.

– Da, aşa este, zise învăţătoarea cu un aer gânditor, – dar totuşi sunteţi tânăr...

În clasă, când povesteam copiilor despre dragostea şi suferinţa Domnului Iisus, mă simţeam parcă părtaş la patimile Mântuitorului, mă pătrundeau mila şi compătimirea pentru „sărmănelul Iisus" (cum se exprimau copiii) – şi începeam să plâng o dată cu copilaşii mei.

Singurii prieteni care mă înţelegeau, mă iubeau, mă încurajau şi mă îmbrăţişau cu toată dragostea, fără să râdă de rupturile şi de păduchii mei, erau aceşti îngeraşi pe care nu-i voi uita niciodată.

În zilele de duminică şi de sărbători predicam pe rând, atât în biserica din Păsăţelu I, unde slujea părintele Gurie, cât şi în biserica din Păsăţelu II, unde era paroh părintele ieromonah Gherasim Iscu.

Într-o dimineaţă, când coboram de la schit spre şcoală, am observat că oamenii mă salutau cu mai multă dragoste, fiind gata, gata să-mi spună ceva.

– Vrei să-mi spui ceva? am întrebat o femeie.

Vai, părinte! Îmi povestesc copiii mei, care umblă la şcoală, că tare frumos le vorbeşti! Ne povestesc istorile sfinte pe care le aud de la dumneata.

Iată, mi-am zis, micii mei misionari care duc cuvântul Domnului mai departe, până în cele mai îndepărtate hotare. Când îi întâlneam pe uliţă, copilaşii alergau spre mine, se bucurau, iar cei mai mici îmi săreau în braţe.

În ce priveşte hrana, o duceam destul de greu. Când mă întorceam acasă mai găseam în grădină câte o sfeclă roşie pe care o mâncam crudă, aşa cum mâncam varză crudă şi cartofi cruzi. O dată am mâncat şi porumb nefiert, dar m-am îmbolnăvit de stomac.

Într-o seară, după ce mi-am făcut rugăciunea şi lectura biblică în pădure, m-am întors flămând în chilia mea. M-am întins pe desagi, gândindu-mă că, după exemplul Mântuitorului, omul poate rezista patruzeci de zile flămând, dar dacă nici atunci nu voi avea ce mânca, mă va lua Domnul la El în Patria cerească pe care o doream aşa de mult.

Şi cum cugetam astfel, spre marea mea uimire, aud o voce de femeie la geam:

– Părinte, ştiu că sunteţi lipsit. Primiţi, vă rog, aceşti cartofi pe care i-am cules în urma colhoznicilor, – şi femeia mi-a dat un şorţ plin de cartofi pe care i-am fiert şi i-am mâncat, mulţumindu-i lui Dumnezeu. Ba i-am mai dat şi paznicului din apropiere, care îmi dădea chibrituri şi căldarea pentru fiert cartofii.

Dar după această întâmplare, ori de câte ori mă întorceam de la şcoală găseam pe prichiciul ferestrei, înşirate, câte o sticlă cu lapte, câte o alivancă sau câte o strachină de colţunaşi. Nu ştiam cine mi le aducea în lipsa mea; eu însă îi mulţumeam lui Dumnezeu pentru purtarea lui de grijă.

8. SFATUL PĂRINTELUI GURIE

Într-o zi, după-amiază, m-am pomenit cu părintele Gurie, parohul satului Păsăţelu I. Era pentru prima oară când mă vizita la schit. Nu m-a întrebat cum trăiesc fără leafă, nu m-a întrebat dacă mi-am găsit vreo gazdă sau dacă am ce mânca, ci – mai întâi de toate – s-a interesat dacă am vreo femeie. Când a aflat că n-am, m-a compătimit cu toată seriozitatea.

– Ai să te îmbolnăveşti. Te sfătuiesc să-ţi găseşti o jidoafcă şi... (mi-a spus ce să fac)... că ea n-are pecetea botezului... mă îndemna părintele Gurie, fără nici un pic de ruşine sau frică de Dumnezeu.

– Părinte Gurie, i-am răspuns – dar nu vă gândiţi la păcat? Ce răspuns voi da Mântuitorului, la judecată?

– Ei, ce judecată?! „Chici" la Maica Domnului şi Maica Domnului te iartă! vorbea Gurie în grai moldovenesc.

Ieromonahul Gurie era prieten cu autorităţile româneşti din sat. Mergeau împreună la petreceri. Şi fiindcă duminica biserica părintelui Gurie nu era plină cum ar fi vrut sfinţia sa, el i-a pus pe jandarmi să-i aducă pe credincioşi cu sila la biserică.

– Hai, mă, bolşevicilor, strigau jandarmii noştri cu arma pe umăr, – hai la biserică...

Dar un bătrân din sat mi-a spus într-o zi, amărât:

– Nu aşa, părinte. Nu cu forţa. Dimpotrivă, preotul să se încuie în biserică pe dinăuntru, iar noi, credincioşii, să rupem uşa şi să intrăm ca să auzim slujba şi cuvântul Domnului.

Am rămas profund amărât atât de sfatul părintelui Gurie cât şi de metoda sa misionară. Sfatul lui nu era decât o hulă împotriva Duhului Sfânt, care vine de încrederea prea mare în bunătatea lui Dumnezeu, cu

scop viclean, iar metoda lui de a face binele cu forţa devine la rândul ei un rău.

A doua zi trebuia să merg la Păsăţelu II. Până acolo era o distanţă de şapte kilometri. Nu aveam ceas deşteptător, dar înainte de culcare, m-am rugat îngeraşului meu păzitor să mă trezească la vreme, ca să ajung la timp în clasă. Şi iată că în zori de zi visez chilia, mă văd pe mine dormind în colţ pe paie, văd apoi cum uşa se deschide brusc şi apare un tinerel, cu faţa luminoasă şi frumoasă, cu haine negre închise până sus şi cu nişte registre în mână:

Ei, frate Victore! mă strigă tinerelul şi dispăru.

M-am îmbrăcat, m-am spălat şi, lăsând ca de obicei uşa descuiată, am pornit spre sat pe drumul care trecea pe la marginea unei păduri.

Mergând pe cale, m-a ajuns din urmă un om care era nespus de trist. Avea o mare durere pe sufletul lui. Din primele cuvinte izbucni în hohote de plâns:

Părinte, roagă-te pentru mine, ajută-mă căci mă duc în fundul iadului. Iadul cel veşnic este soarta mea. Nu mă mai iartă Dumnezeu.

Dar de ce vorbeşti aşa? l-am întrebat. Ce ţi s-a întâmplat?

Părinte, eu am făgăduit în faţa lui Dumnezeu că am să trăiesc în curăţie, ca un călugăr şi acum trăiesc în desfrânare. Sunt cântăreţ într-un sat vecin şi – stând în gazdă la o văduvă – păcătuiesc cu ea.

Dar parcă numai dumneata păcătuieşti, am căutat să-l încurajez pe bietul om. Nu e bine să cazi în deznădejde. Există pocăinţă.

Părinte, Dumnezeu mi-a arătat că păcatul meu este otrava care mă omoară. Într-o noapte – mi se spovedea cântăreţul – stând culcat alături de văduvă, am văzut ochiul cum din partea ei a ieşit o viperă şi a venit spre

mine ca să mă muşte. Speriat din cale-afară, am ţipat: „Vipera!". Dar văduva m-a întrebat: – „Ce-i cu tine? De ce ţipi?" – „Cum nu vezi vipera ce vine spre mine?" Femeia n-a văzut nimic şi, supărată, mi-a spus: – „Pe mine mă numeşti viperă?"

Am ascultat istorisirea ca pe un răspuns la sfatul părintelui Gurie.

Părintele Gherasim de la Păsăţelu II era tot călugăr, dar între el şi părintele Gurie era o mare deosebire. Acesta era un om cu frica lui Dumnezeu, corect şi de o înaltă ţinută morală. Mă invita deseori la masă, ba îmi mai dădea câte un ban ca să-mi cumpăr săpun de rufe. Mă reţinea să dorm la el, dar eu îl refuzam de teamă să nu-l umplu de păduchi. Acest preot călugăr era licenţiat în teologie şi făcea cinste atât Bisericii în general cât şi monahismului în special.

La rugămintea credincioşilor, împreună cu părintele Gherasim am început reparaţia schitului. Amândoi am vopsit tabla de pe acoperiş, iar femeile, după ce terminau munca de la colhoz, veneau să lipească şi să tencuiască pereţii coşcoviţi ai schitului.

Se apropia toamna rece. Nici banii trimişi de părinţi, nici materialul pentru haine nu puteau cu nici un chip să treacă Nistrul. Nemaiavând încotro, m-am hotărât – în cele din urmă – s-o iau, tot pe jos, spre casa părintească cu gândul ca, după ce îmi voi procura îmbrăcămintea necesară, să mă întorc din nou la copilaşii mei dragi. Ca şi la Iosipovca, aveam şi aici un motiv secundar care mă îndemna să părăsesc schitul. Între timp, apăruse un ieromonah care avea aceleaşi năravuri ca şi părintele Gurie. Venise cu gândul să devină stareţ şi, deci, beneficiarul tuturor veniturilor. Acesta mă duşmănea, căşunându-mi mari necazuri.

Toamna, deşi rece, era lungă şi cu cer senin. Într-o dimineaţă, fără să spun cuiva, mi-am luat desagii în spate şi am pornit înapoi spre Grigoriopol. Dar când am ajuns în primul sat, nu departe de Păsăţelu, mi-a ieşit înainte cântăreţul cu „vipera", rugându-mă cu lacrimi în ochi să-l salvez din ghearele desfrânării, să-l iau cu mine şi să mergem împreună la mănăstirea care era dincolo de Balta. M-am scuzat, spunându-i că plec acasă, că nu mai pot rezista, că sunt rupt şi plin de păduchi. În plus, îmi mai apăruseră nişte buboaie mari pe picioare care îmi provocau nişte dureri teribile. Când stăteam în picioare, mi se părea că îmi crapă osul. Unii prieteni îmi spuneau că mi se răsuflă răceala şi reumatismul acumulate în timpul iernii siberiene. Nu aveam la îndemână nici medicamente, nici medici. Singurul leac pe care îl aplicam pe buboaie era o hârtie îmbibată cu untdelemn din candelă, după cum ne învaţă sfântul Apostol Iacov. După ce legam buba cu o cârpă, zile şi săptămâni întregi curgea puroiul şiroaie de sub hârtia udă cu untdelemn. Dar eu nu desfăceam cârpa. Şi numai când simţeam o mâncărime, desfăceam cârpa şi, spre bucuria mea, vedeam că rana era vindecată, iar în locul ei apărea o pieliţă nouă. Apoi apărea un alt buboi, pe alt picior şi apoi altul, până iarna târziu. Un prieten mi-a spus că, dacă nu s-ar fi scurs acest puroi prin buboaie, s-ar fi urcat infecţia la inimă şi mă dădea gata.

I am spus, deci, cântăreţului toate necazurile şi lipsurile care mă fac s-o iau spre casa părintească, dar el nu înceta să mă roage cu lacrimi să-l salvez. Rugăminţile şi lacrimile lui m-au înduplecat, zicând în sinea mea: „o fac şi asta, tot pentru Domnul şi pentru aproapele". Ne-am dus la el acasă ca să-şi ia strictul necesar. În acest timp, femeia spăla rufe. Deşi nu i-a spus ce vrea să facă, văduva a simţit că vrea s-o părăsească definitiv. Şi când,

împreună cu cântăreţul, am ajuns la marginea satului, femeia – disperată, plângând şi cu mânecile sumese – ne-a ieşit înainte pe alt drum. L-a tras deoparte pe cântăreţ, a început să plângă în hohote, implorându-l să n-o părăsească. Bietul cântăreţ se întorcea când spre mine, când spre văduvă. Atunci, m-am aşezat pe marginea unui şanţ, aşteptând finalul acestei lupte dintre Dumnezeu şi Satan care se dădea în inima sărmanului cântăreţ. Acesta se lupta pentru mântuirea sufletului, pentru împlinirea făgăduinţei sale, pentru curăţie, iar femeia se lupta pentru egoismul ei, pentru împlinirea poftei sale trupeşti, pentru soarta ei pământească. Când cântăreţul s-a mai apropiat o dată de mine, i-am făcut un semn discret s-o lase şi să meargă pe drumul pe care şi l-a ales. Dar văduva m-a observat şi s-a repezit ca o leoaică la mine:

– Dumneata vezi-ţi de drum şi lasă-ne în pace!

– El m-a oprit din drum şi m-a rugat să mergem împreună la mănăstire, încercasem s-o lămuresc pe femeie, dar văduva, ca o aspidă surdă, nu voia să ştie de nimeni şi de nimic. S-a agăţat cu amândouă mâinile de cântăreţ şi nu-i dădea drumul deloc. Atunci nenorocitul bărbat s-a apropiat de mine şi mi-a spus plângând:

– Mi-e milă de ea. Mă spală, îmi găteşte, are grijă de mine...

– Dar nu ţi-e milă de suflet? Ce-mi spuneai de iad şi de viperă?

– Iartă-mă, părinte, dar n-o pot lăsa.

Bineînţeles, n-am mai insistat. Mi-am luat rămas bun de la ei, mi-am ridicat desagii pe umăr şi mi-am continuat calea spre casă. Mai târziu, peste un an, m-am interesat de cântăreţ. Era la aceeaşi văduvă. De abia acum am înţeles cuvântul Domnului: „Dacă vine cineva la Mine şi nu urăşte pe tatăl său, şi pe mama sa, şi pe

femeia sa, şi pe copiii săi, şi pe fraţii săi, şi pe surorile sale, ba încă şi viaţa sa, nu poate să fie ucenicul Meu".

9. ...ŞI UN CÂINE LUP

Singur pe drum, îmi recăpătasem liniştea. Zilele de toamnă se menţineau frumoase şi răcoroase. Cerul senin şi imaculat era ca o sticlă albastră. Vizibilitatea era atât de puternică încât vedeai limpede până departe câmpiile pustii. Drumul de ţară era fără praf şi neted ca în palmă.

În depărtare se vedea un sat. Era Rozalievca. Înainte de a intra în sat, mă ajunse din urmă un inochentist moldovean cu un car plin de coceni. Acesta s-a oprit şi m-a poftit să mă urc. Dar când am ajuns la marginea satului, omul a coborât şi m-a rugat să ţin hăţurile, zicându-mi că se întoarce îndată. Însă la înapoiere a venit cu un preot care – deşi nu mă cunoştea – mi-a zis amical:

– Cine vine la noi, nu mai pleacă.

– Stai, părinte, i-am răspuns – eu am alte socoteli. Sunt în drum spre casă.

– Lasă casa şi vino de-mi ajută în parohie căci nu cunosc limba rusă şi nu mă pot înţelege cu oamenii.

– Dar eu nu sunt preot – găseam eu motive.

– Nu-i nimica. Ai să ţii predici în biserică şi ai să predai religia în şcoală.

Şi părintele Ioan Purdescu (aşa îl chema) nu m-a lăsat până n-a văzut că am coborât de pe coceni şi am luat-o spre casa unde locuia el.

Mi-am tăiat voia şi de data aceasta. Dar gândul meu era tot la copii. Aici se aflau câteva sate în apropiere şi aveam posibilitatea ca într-o zi să predau religia în

Rozalievca, în altă zi într-un sat vecin, în a treia zi în altul, în a patra zi într-un sat de cehi, unde credincioşii erau husiţi. Când m-am prezentat pentru întâia oară la cehi, profesorii nu voiau să mă primească, pe motiv că ei sunt husiţi.

– Bine, dar eu nu mă voi atinge de credinţa dumneavoastră, răspundeam eu. Voi vorbi numai ceea ce se află în Biblie şi ceea ce e valabil pentru orice creştin.

I-am invitat chiar să asiste la lecţiile mele. Copiii, deşi nu erau obişnuiţi cu preoţii ortodocşi, ascultau cu aceeaşi dragoste ca şi copiii din satele vecine în care locuiau creştini ortodocşi.

Mi-am început lecţiile cu Adam şi Eva, iar copiii nu mai puteau de bucurie. Printre ei erau şi copii ortodocşi. Aceştia cereau cruciuliţe şi iconiţe. Eu le-am adus câteva. Părinţii copiilor ortodocşi m-au rugat să intervin la directorul şcolii ca să se aducă o icoană în clasă, să se facă rugăciunea înainte şi după lecţie, să se facă semnul crucii... Până atunci nu făcusem nimic din toate acestea ca să nu-i supăr pe învăţători. Dar în urma acestei intervenţii, husiţii s-au supărat aşa de rău încât s-au gândit să mă alunge prin alte mijloace. Când am intrat pentru ultima oară în satul cehilor, o femeie husită a slobozit din lanţ pe cel mai rău câine lup din sat, care era şi foarte mare şi fioros. Văzându-se liber, câinele s-a repezit ca o săgeată spre mine. Nu aveam în mâini decât un album cu iconiţe biblice. Câinele sărea când din dreapta, când din stânga – la nivelul capului – vrând să-şi înfigă colţii în figura mea. Mi-am ridicat mâna în care ţineam albumul şi el mi-a sfâşiat doar mâneca rasei şi după ce mi-a dat albumul jos, s-a întors acasă liniştit. Când mi-am întors capul spre curtea din care ieşise câinele, femeia – care nu dăduse nici un semn de alarmă, de spaimă sau

de îngrijorare pentru soarta mea – se uita liniştită şi parcă nemulţumită că lupul nu m-a doborât la pământ.

La şcoală, femeia de serviciu mi-a cusut mâneca. Mi-am predat ultima lecţie şi, de atunci, n-am mai călcat pragul şcolii de la cehi.

În satul Rozalievca, directorul şcolii mi-a atras atenţia asupra unui băiat pe care îl chema Valodea.

E o fiară, zicea directorul. E cel mai rău elev din şcoală.

– Dar ce-a făcut? mă informai.

În timpul orei de limba rusă, bestia de băiat s-a descins de curea şi a bătut-o pe învăţătoare în clasă, în faţa elevilor, răspunse directorul. Dacă va încerca să facă cea mai mică obrăznicie să ne înştiinţaţi ca să luăm măsurile necesare.

– Noi, cei mari, suntem răi, i-am zis – dar copiii sunt buni.

Totuşi cercetând cum stau lucrurile, m-am convins că ceea ce se vorbea de Valodea nu erau minciuni.

Din prima zi, când am intrat în clasa lui Valodea, am lăsat impresia că nu ştiu nimic din năzdrăvăniile băiatului bucucaş. În timpul lecţiei îi acordam cea mai mare atenţie acestui băiat. Îi arătam mai multă bunăvoinţă şi dragoste decât celorlalţi.

Când puneam vreo întrebare, iar Valodea – împreună cu alţi copii – ridica mâna, îl întrebam pe el, de altfel era foarte inteligent şi dădea răspunsuri bune, pentru care îl lăudam în faţa clasei.

Simţind căldura şi prietenia, Valodea începuse să mă viziteze acasă unde îi arătam – prin mijlocirea unui diascop – diferite scene frumoase, în culori, din Vechiul şi Noul Testament, povestindu-i totodată lucruri interesante care îl captivau. La şcoală, povestea colegilor cele văzute la mine acasă.

Odată, scoţându-mi cizmele, fără să vreau mi-am dezgolit picioarele pline de bube. Valodea a observat că n-aveam ciorapi în picioare. A doua zi mi-a adus nişte pene de gâscă, asigurându-mă din partea mamei sale că dacă le bag în cizme o să-mi fie cald într-însele. Apoi a venit cu propunerea să mă mut cu gazda la ei, căci tata are „tizic" (combustibil făcut din băligar de vite) şi o să fie cald, mă asigura Valodea.

Când am plecat definitiv din sat, singurul copil care a plâns de dorul meu era „fiara" Valodea. Micul „câine-lup" devenise miel.

10. LA MAMA ACASĂ

Ca şi la Iosipovca sau la Păsăţelu, am avut şi în Rozalievca motive secundare care mă îndemnau să merg mai departe pe drumul meu. În inima părintelui Purdescu încolţise invidia. Nu mă mai lăsa să predic şi mă lua în râs când mă duceam spre şcoală.

Eu nu i-am zis nimic. Era firesc să mă invidieze. El nu ştia ruseşte, iar eu mă înţelegeam de minune atât cu copiii la şcoală cât şi cu credincioşii la biserică. Ca orice om care, într-o anumită latură, se vede în inferioritate, părintele Purdescu nu mă mai putea suferi. L-am rugat atunci să-mi dea voie să plec spre casă. Peste câteva zile am şi plecat spre Birzula. Părintele Purdescu era chemat la o conferinţă protopopească, iar eu mă îndreptam spre gară.

Nu aveam decât şase mărci germane în buzunar. Părintele protopop Severian Barancea mi-a dat un ordin de serviciu cu care, zicea el, pot călători fără plată până la Tighina.

Nu s-a putut, desigur. Controlorii români mi-au luat ordinul de serviciu şi mi-au spus să cobor la Razdelnaia. Crezând că popa are, totuşi, bani, după un timp s-au întors şi m-au întrebat dacă de la Razdelnaia iau accelera-tul.

– Ba o să plec mai departe pe jos, am răspuns amărât.

– De ce?

– Pentru că n-am bani. Am numai şase mărci şi, dacă doriţi, vă rog să-i primiţi dumneavoastră.

Ei însă n-au primit banii. S-au convins că într-adevăr sunt sărac şi m-au lăsat să merg până la Tighina.

Ajuns în oraş, m-am dus din nou la unchiul meu Zaporojan. Toţi ai casei m-au primit cu multă dragoste. La culcare mi-au dat o cameră separată, caldă, confortabilă. Patul era aşa de curat, iar eu eram aşa de murdar, plin de păduchi şi de bube, încât n-am îndrăznit să-l ating. Mi-am aşezat cizmele drept pernă şi m-am culcat pe jos.

A doua zi, unchiul, mătuşa, verişoarele mă întrebau mereu de cele văzute şi trăite printre ruşi. Îndeosebi unchiul meu era credincios, vizitase multe mănăstiri, citise cărţi duhovniceşti şi voia să cunoască latura religioasă. Le-am povestit cum am călătorit în acea iarnă de pomină, ce-am făcut la Iosipovca şi Păsăţelu.

– Toate cele văzute şi trăite, am răspuns – mi-au îmbogăţit viaţa lăuntrică. Din toate călătoriile mele prin Ucraina sufletul meu n-a avut decât de câştigat prin experienţa şi cunoştinţele dobândite. La Rozalievca, de pildă, ultimul sat unde am poposit, se primise de la Misiunea Ortodoxă un tabel cu toate sectele din Transnistria. Pe inochentişti, baptişti, adventişti... îi ştiam. Dar într-o rubrică erau trecuţi şi „ioaniţii" . I-am întrebat pe oamenii din sat cine sunt aceştia. Mi-au răspuns că sunt adepţii părintelui Ioan de Kronstadt.

– Cum se poate? i-am întrebat. De unde se trage rătăcirea?

– De la nişte femei care îl adorau, mi-a răspuns unul din ei. Să vedeţi cum a fost. Un grup de femei, văzând minunile pe care le făcea părintele Ioan, slujbele pline de Duh Sfânt pe care le săvârşea, precum şi predicile pe care le rostea cu multe lacrimi de pocăinţă, au hotărât în sinea lor că părintele Ioan este Iisus Hristos întrupat la a doua venire. Ca atare, una din ele, venind cu tot grupul de admiratoare în urma părintelui Ioan, l-a apucat de mână, l-a muşcat de degetul cel mic, zicând că s-a împărtăşit cu Trupul şi Sângele Domnului. Părintele Ioan, aflând toate acestea, le-a blestemat. În momentul când părintele Ioan era pe patul de moarte, l-au întrebat cei din jur:

– Părinte, sfinţia ta te duci spre cele veşnice, dar cum rămâne cu femeile pe care le-ai blestemat?

– Eu le iert, a răspuns părintele – dar Dumnezeu n-o să le ierte.

Întrucât unchiul îl cunoştea pe părintele Ioan de Kronstadt, mi-a continuat povestirea:

– Un om din Iosipovca îmi spunea că era bolnav. Ologise de piciorul drept. După cum se obişnuia, omul i-a trimis o telegramă părintelui Ioan ca să se roage pentru el. Şi iată că într-o noapte a visat că se strâng nori grei pe cer. La un moment dat, se aude o detunătură, iar trăznetul îl loveşte în piciorul bolnav. Când s-a trezit, omul era sănătos.

Tot în Iosipovca se aflau zece maici bătrâne care trăiau toate, grămadă, într-o căsuţă. Ţeseau, torceau, făceau plăpumi şi, cu această rucodelie, îşi câştigau pâinea cea de toate zilele. Aceste maici mi-au spus – povesteam eu în continuare – că înainte de a li se desfiinţa mănăstirea, a venit la ele părintele Ioan de

Kronstadt. Maicile l-au înconjurat şi l-au rugat să le spună dacă se vor mântui. Părintele Ioan, care stătea în picioare, şi-a aşezat amândouă mâinile pe masă, şi-a ridicat ochii în sus, a stat un timp aşa, apoi plecându-şi capul le-a spus:

– Da, o să vă mântuiţi, dar nu în mănăstire, ci în lume unde veţi trece prin multe necazuri.

Când l-au întrebat maicile ce i-a arătat Dumnezeu atunci când privea cu ochii la cer, părintele Ioan a răspuns că a văzut o apă plină de valuri prin care înotau cu greu maicile ca să ajungă la mal. După o lungă şi obositoare luptă cu valurile, maicile au scăpat de furia valurilor ajungând la mal.

– Asta înseamnă, interveni unchiul – că părintele Ioan era om drept înaintea lui Dumnezeu.

– Desigur, am răspuns – la părintele Ioan nu poate fi vorba de magie neagră, de mândrie luciferică sau de desfrânare ca la Inochentie de la Balta. Însă el, deşi era ucenicul Sfântului Serafim Sarovski, n-a fost, probabil, blindat cu smerenia ca „smeritul Serafim" cum îşi zicea sfântul. Probabil s-a complăcut un timp în adorarea femeilor din jurul lui. Şi aceasta a constituit o mică fisură de care s-a folosit diavolul ca să-şi introducă fitilul dinamitard.

Se zice că Sfântul Ioan Gură de Aur s-a înfuriat, odată, în timpul predicii şi a început a răcni:

– Rupeţi-mi nasul, ţipa el – scoateţi-mi ochii, tăiaţi-mi urechile...

Ascultătorii s-au îngrozit. Nu ştiau ce s-a întâmplat cu părintele lor care de obicei vorbea foarte liniştit.

– A, v-aţi îngrozit când aţi auzit de sfâşierea trupului meu, îşi schimbase tonul şi faţa sfântul Părinte – dar nu vă îngroziţi când sfâşiaţi Trupul lui Hristos prin erezii şi secte?

Într-adevăr, ceea ce mă îngrozea era să nu sfâşii Biserica lui Hristos pentru care El şi-a vărsat scumpul Său sânge. De aceea, i-am şi scris, mai târziu, din închisoare, părintelui Simeon, întrebându-l dacă nu cumva, sub presiunea regimului antonescian, am fost exclus din mănăstire şi din ortodoxie. Părintele stareţ mi-a răspuns că n-am fost exclus, însă era supărat că am fugit din Frăsinei şi am ajuns unde am ajuns...

Ca şi întâmplările anterioare, cazurile negative îmi serveau drept un stâlp de sare în care s-a prefăcut femeia lui Lot. Aceste exemple îmi împiedicau avânturile şi pornirile spre mândrie şi neascultare, aşa cum sarea împiedică descompunerea cărnii. Căci, mi-am zis, e de mii de ori mai bine să cedez, să tac, să mă smeresc şi să cer iertare, chiar când sunt nevinovat.

– Dar cum poţi să ceri iertare când nu eşti vinovat? sări Margareta, verişoara mai mare. Şi chiar dacă ceri, ce folos ai?

– Să vezi ce mi s-a întâmplat la Iosipovca, i-am răspuns. – Într-o zi, un călugăr scăpase caii din grajd şi striga la mine să-i opresc. Eu însă nu ştiam să umblu cu caii. În copilărie era să mă omoare un cal şi, de atunci, m-a cuprins frica de cai. Şi de aceea n-am avut curajul să-i opresc, mai ales că erau nişte cai mari şi voinici. Părintele striga în culmea furiei, ca să-i opresc, dar un alt călugăr mi-a luat apărarea, zicându-i:

– Lasă-l că-i necăjit!

– Dacă-i necăjit – striga călugărul pe acelaşi ton – să-şi ia un ştreang şi uite pădurea!

A doua zi era duminică şi noi încă nu ne împăcasem. Eu vindeam lumânări în fundul bisericii, iar el era paraclisier şi-l servea pe stareţ în altar.

Se apropia Sfânta Liturghie. Trecuse Acatistul, trecuseră ceasurile şi el nu venea la mine să-şi ceară iertare.

Atunci m-am dus eu în Altar. L-am găsit pe călugăr şezând pe scaun. I-am făcut metanie până la pământ şi i-am zis:

– Părinte, iartă-mă, te rog.

Părintele a sărit ars de pe scaun, mi-a pus metanie la rândul său, spunându-mi cu glas cutremurat:

– Frate Victore, eu sunt vinovat.

– În faţa lui Dumnezeu, i-am zis – toţi suntem vinovaţi. Vina mea este, totuşi, că n-am oprit caii.

Ne-am împăcat şi am rămas buni prieteni până în ziua de azi.

Tot experienţa din Transnistria – povesteam în continuare – m-a făcut să înţeleg de ce Apostolul Neamurilor zice: „sunt bucuros de defăimări". El şi-a sfâşiat hainele când a văzut că păgânii îl socotesc zeu şi că vor să-i aducă jertfe. El şi-a sfâşiat hainele ca să nu sfâşie Biserica lui Hristos. Tot din această cauză bătrânii din Pateric şi din Vieţile Sfinţilor se bucurau când lumea îi defăima, numindu-i tâlhari, beţivi, desfrânaţi, dar nu primeau să li se zică eretici.

Unchiul şi mătuşa, care cunoşteau tainele credinţei creştine, au ascultat cu luare aminte cele povestite de mine, iar la plecare mi-au dat banii necesari cu care am ajuns până acasă.

Când am intrat pe poartă, mama mi-a ieşit în întâmpinare, plină de bucurie, vrând să mă îmbrăţişeze, dar eu am refuzat să intru în casă. Am rugat-o să-mi aducă rufe curate şi un lighean cu apă într-un şopron de vite. I-am spus cauza. După ce mi-am lepădat păduchii şi m-am spălat, am intrat, în sfârşit, în casa primitoare şi caldă. Tare mă compătimea biata mamă când îi povesteam cum am trăit în Transnistria.

După ce m-a înnoit de la cămaşă până la caftan, s-a apropiat ziua reîntoarcerii la copiii din Transnistria.

– Te rog, insista mama – nu te mai duce prin sate ca să mai suferi cum ai suferit până acum.

– Dar dacă voia lui Dumnezeu este să mai sufăr?!

– Du-te mai bine la Odessa, la Misiune. Acolo ai să fii salariat, vei avea o mâncare bună şi o cameră omenească, căuta mama să mă convingă.

Ca să nu-mi fac voia şi ca să n-o supăr pe mama, am luat două bileţele, pe unul am scris „Odessa", iar pe altul „Iosipovca". Le-am aruncat într-o căciulă, le-am amestecat, m-am apropiat de mama şi i-am zis:

– Mamă, fă-ţi cruce!

– Da' de ce? Ce-i cu tine?

– Aşa vreau eu. Fă-ţi cruce!

Mama şi-a făcut semnul crucii.

– Acum scoate un bilet din căciulă.

Mama l-a scos încet şi cu sfială.

– Desfă-l şi citeşte! îi porunceam pe acelaşi ton enigmatic.

Mama l-a desfăcut şi a citit rar:

– O d e s s a .

– La Odessa mă duc! i-am zis hotărât.

Mare i-a fost bucuria la gândul că feciorul ei nu va mai suferi gerul, foamea şi... păduchii.

În felul acesta am luat-o iarăşi spre Tighina, dar de data aceasta cu trenul. La Chişinău, trecând pe la Episcopie, vlădica Efrem n-a vrut să-mi dea ordinul de trecerea Nistrului decât cu condiţia să renunţ la mănăstirea Frăsinei şi să fac o cerere de primire în mănăstirea Chiţcani din Basarabia. Eu însă am refuzat propunerea, sperând să obţin viza de la colonelul din Tighina.

De data aceasta, având adeverinţa de la părintele protopop, colonelul m-a primit foarte amabil, m-a invitat să iau loc pe scaun, m-a întrebat cum se prezintă

situaţia din Transnistria, interesându-se, de asemenea, de activitatea pe care o desfăşor acolo.

Rămânând mulţumit de cele relatate, mi-a dat viza necesară, mi-a strâns mâna şi mi-a urat călătorie bună şi succes.

11. LA ODESSA

Când am coborât în gară, la Odessa, am auzit că mă strigă cineva pe nume. Mă miram: cine mă cunoaşte aici? Dar când am întors capul, ce să vezi? Era colegul meu de clasă Victor Popescu, care venea în urma mea îmbrăcat în haină militară.

– Cum de m-ai cunoscut? îl întrebai mirat.

– Ştiam că te-ai călugărit şi te-am recunoscut după figură şi mişcări, răspunse Victor râzând.

– Ce bine-mi pare că te văd! Mă gândeam adesea la tine. Când îmi pierdeam răbdarea la mănăstire, îmi ziceam: „dar Victor Popescu cum rabdă la regiment?"

– Dar tu cu ce te ocupi? se informă bunul meu prieten.

– Predau religia în şcolile elementare.

Apoi i-am povestit ce minuni face metoda dragostei în educaţia copiilor.

– Aşa este – confirmă Victor, cu care mă aşezasem la o mesuţă din restaurantul gării ca să gustăm din bunătăţile pe care mama mi le pusese în valiză. – Da, zise Victor în continuare, – m-am convins şi eu de ceea ce îmi spui, din propria mea experienţă. Căci ceea ce ai făcut tu cu copiii, eu am făcut cu soldaţii. Ca şi tine, eu lucram cu metoda dragostei, iar un alt ofiţer, adversarul meu, lucra cu metoda asprimii. Căpitanul nostru, vrând să ştie care metodă e mai bună, ne-a supus pe amândoi unui examen. Ne-a dat termen de o lună ca să-i pregătim

pe soldaţii noştri, unul cu metoda dragostei şi celălalt cu metoda asprimii.

În această lună de pregătire, povestea Victor – eu eram pentru soldaţii mei şi tată, şi mamă, şi frate. Scriam scrisori pentru ei, primeam coletele lor, iar ei, în schimb, se instruiau singuri în orele libere, ca să nu mă dea de ruşine la examen. Celălalt ofiţer însă îi exaspera pe soldaţii lui cu răcnetele, cu înjurăturile şi cu bătaia. Şi iată că veni ziua examenului. În faţa comisiei, soldaţii noştri au început să execute mişcările prescrise în program. Soldaţii celuilalt ofiţer, ca să se răzbune, făceau mişcări greşite pentru a-l compromite pe ofiţerul lor. Dar soldaţii mei au executat mişcările fără nici o greşeală, şi eu am luat premiul. Iar când ne-am întors de pe front, plini de păduchi şi flămânzi, soldaţii mei m-au primit ca pe un frate, mi-au dat schimburi şi mâncare, iar celuilalt nu i-au dat nici măcar o cămaşă sau o porţie de mâncare.

Despărţindu-mă de Victor, m-am dus direct la Mitropolie. Fiind călugăr, am fost repartizat la o mănăstire de lângă gară, metocul mănăstirii Panteleimon de la Muntele Athos. Aici era stareţ părintele Varlaam Chiriţă, spre care voiam să merg cu cântăreţul care văzuse vipera. Pe atunci, părintele Varlaam era stareţ la o mănăstire pe malul Bugului.

Aflând cine sunt, stareţul Varlaam s-a umplut de mânie şi m-a întrebat cu asprime:

– Frăţia ta eşti cel cu scandalul de la Iosipovca?

– Ce scandal? am întrebat mirat.

– Lasă că ştiu eu. N-am nevoie de asemenea oameni, mă respinse stareţul.

Amărât, m-am întors la Mitropolie, gândindu-mă că la mijloc nu pot fi decât vorbele stareţului de la Iosipovca. Când am plecat din mănăstirea Iosipovca fără

să-mi iau rămas bun, stareţul credea că mă duc să-l reclam, şi atunci a luat-o el înainte cu reclamaţia. Pe de altă parte, părintele Varlaam fusese acuzat şi cercetat pentru fapte imorale şi – deci – nu avea nevoie de oameni care să-l vădească.

La Mitropolie n-am mai primit nici o îndrumare. Cineva m-a sfătuit să merg la Misiune, unde sunt birourile. Aici m-am lovit de aceeaşi atmosferă rece şi indiferentă.

Zilele treceau una după alta şi eu nu făceam nimic. „Oare nu e mai bine, mă gândeam – să mă reîntorc la Frăsineii mei dragi? Acolo am cel puţin slujbele frumoase, linişte, loc minunat pentru rugăciuni şi meditaţii. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă în trei judeţe, iar dacă aici nu mi se dă această posibilitate, ce pot face eu?"

Ca să pot trece Nistrul înapoi, îmi trebuia o autorizaţie specială. Am cerut de la fostul meu coleg de facultate, Irimia Ion, un formular şi m-am aşezat ca să-l completez.

– Ce faci, Victore? mă întrebă colegul nedumerit.

– Mă reîntorc la Frăsinei, i-am răspuns, completându-mi formularul.

– Cum, mă, să te întorci? Noi avem nevoie de atâţia misionari buni şi tu vrei să pleci înapoi la mănăstire?

– Ce să fac, dacă nu mă primeşte nimeni?!

Atunci Irimia îmi făcu toate formele de numire ca funcţionar principal la Misiune. Numirea s-a aprobat, iar eu mi-am început activitatea printre dragii mei copilaşi.

De bună seamă că voia lui Dumnezeu a fost ca să vin la Odessa. Lucrarea printre copii era de zeci şi de sute de ori mai mare şi mai fructuoasă ca în provincie. Copiii mă ascultau cu atâta dragoste, vărsau atâtea lacrimi din

ochişorii lor nevinovaţi încât Cuvântul Domnului cădea ca o sămânţă bună într-un pământ bun care aducea roade însutite. Inocenţa şi candoarea lor mă transportau şi pe mine într-o lume mai bună, mai curată, unde nu ajungeau nici ura, nici patima omenească. Pluteam tot timpul într-o lume plină de har dumnezeiesc.

În Odessa toate şcolile elementare erau de şapte ani şi cu clase paralele. Făceam zilnic cinci sau şase ore, iar uneori – când mai predam şi după-masă la vreo şcoală de şoferi – făceam şi câte zece ore pe zi.

Când eram acasă, mă duceam în locul tatei la şcoală ca să predau religia. Dar copiii din sat, fiind obişnuiţi cu asemenea lecţii, rămâneau reci. Nu se entuziasmau. Nu vărsau lacrimi. Pe câtă vreme aici, în Odessa, copiii auzeau pentru prima oară asemenea istorisiri şi, mai ales predate de o persoană îmbrăcată în haine preoţeşti. Şi poate că sufletul lor mistic îi făcea să se bucure şi să plângă când auzeau povestindu-se viaţa Mântuitorului.

Toată experienţa mea din Ucraina, de unde mă chemaseră credincioşii prin vis, de pe când eram încă la Frăsinei, întreg misionarismul meu printre copilaşi a constituit, mai târziu, subiectul tezei mele de licenţă, intitulată: „Păstorul printre mieluşei".

Câteva cazuri, care m-au impresionat mai mult, au rămas pe veci neuitate...

La o şcoală din centrul oraşului, intrasem în clasa a şasea, care se afla la etaj. Fereastra de lângă catedră se deschidea într-o frumoasă grădină cu liliac înflorit. Era după Paşti şi primăvara îşi scosese la arătare florile, miresmele, seninul cerului şi ciripitul păsărelelor.

În faţa mea, aranjate în bănci curate, se aflau alte flori, florile vieţii, sufletele inocente ale copiilor care captivează şi încântă cu mai multă putere decât florile câmpului.

Două învăţătoare tinere mi-au cerut permisiunea să asiste şi ele la lecţie. Erau suflete curate, fără vicleşug, care nu cunoşteau viaţa Mântuitorului. Le-am dat voie.

În picioare, ca de obicei, mi-am început liniştit lecţia care dura cincizeci şi cinci de minute. Am început cu descrierea Raiului, împletind-o cu raiul primăverii de afară. Copiii, ca şi învăţătoarele, erau numai ochi şi urechi.

Am ajuns la izgonirea din Rai. Am trecut apoi la dragostea lui Dumnezeu care şi-a trimis propriul Său Fiu ca să ne arate potecuţa ce duce înapoi spre frumoasa Grădină pierdută de strămoşii noştri.

După ce am descris câteva minuni şi fapte ale Domnului Iisus din care se simte mai bine iubirea lui nemărginită, am trecut la descrierea patimilor Domnului. Făceam o paralelă între bunătatea şi blândeţea lui Iisus pe de o parte, şi răutatea fariseilor-călăi pe de altă parte.

La un moment dat, clasa luminoasă se transformase parcă într-o cerească biserică plină de Duhul Sfânt. Un fior de umilinţă ne-a atins, deodată, tuturor inimile. Ochişorii copiilor pluteau în lacrimi. Lăcrămau ochii învăţătoarelor. Lacrimile m-au podidit şi pe mine, deşi căutam să mă stăpânesc pe cât îmi sta în putinţă. Urmându-l pe Iisus pe dealul Golgotei, copiii plâng în hohote. Scot batistele. Unii îşi apleacă pe braţ căpşorul ca să plângă mai în voie.

Cu mare greutate am izbutit să-mi termin lecţia, spunând că Iisus a înviat şi acum ne aşteaptă pe toţi în Rai.

Clopoţelul nu întârzie să sune.

Ca de obicei, după lecţie o fetiţă a ieşit în faţa clasei, lângă tablă, ca să spună rugăciunea de după Paşti: „Luminează-Te..."

Dar fetiţa n-a izbutit să rostească decât primele două cuvinte şi a izbucnit din nou în plâns. Răscolit până în

străfundul sufletului, abia am reuşit, cu voce tremurătoare, să rostesc în drum spre uşă: – Hristos a înviat!

Când am ieşit în sală, eram cu faţa plânsă şi schimbată de emoţie. În aceeaşi stare au ieşit toţi ceilalţi copii în frunte cu cele două învăţătoare. Intrând în cancelarie, m-am îndreptat spre fereastra din fund prin care se vedeau copiii din celelalte clase, jucându-se prin curte.

– Uitaţi-vă cum zburdă, îmi vorbi un profesor sceptic. Chiar cei care adineaori plângeau, acum nu le ajunge curtea.

– Eu vă spun ceva mai mult, i-am răspuns scepticului – după ce vor zburda, vor creşte mai mari şi vor face ceea ce a făcut fiul risipitor. Şi cu toate acestea, Iisus care a intrat în inimile lor prin uşa lacrimilor, îi va aduce din nou la Tatăl Ceresc.

Ce-or fi zis profesorii de mine, nu ştiu. Poate că m-au socotit nebun, fanatic sau mistic. Eu însă ştiam un singur lucru: că îl iubesc pe Domnul Iisus şi pe copilaşii pe care mi i-a încredinţat.

La plecare o învăţătoare mai în vârstă s-a apropiat entuziasmată de mine, m-a apucat de amândouă mâinile şi mi-a zis:

– Ce-i cu dumneata, părinte? Dumneata eşti un sfânt!

M-am uitat trist la ea, zicând în sinea mea: „De-ai şti tu păcatele mele, n-ai mai zice aşa".

Un profesor m-a întrebat:

– Părinte, care îţi este secretul? Ce Institut Pedagogic ai terminat?

– N-am nici un secret şi nici n-am terminat vreun Institut Pedagogic, i-am răspuns.

– Atunci care-i explicaţia succesului?

– Una singură: îl iubesc pe Iisus şi pe copii.

Dar şi copiii mă iubeau. Când mă vedeau pe stradă, îşi lăsau părinţii şi alergau spre mine, grămădindu-se ca puişorii în jurul meu.

Într-o zi treceam pe lângă un „câmp sportiv". Din faţă alerga un copil; alerga cât îl ţineau picioarele. Credeam că în spatele meu copilul şi-a văzut mămica şi acum aleargă s-o întâmpine. Şi când colo, ce să vezi? Băieţaşul vine drept la mine, îmi sare de gât, mă îmbrăţişează şi mă întreabă de ce n-am mai venit la şcoala lor că îi era dor de mine.

Mai târziu, când am ajuns în grea suferinţă, aceste amintiri îmi aduceau o mare mângâiere. Cineva mi-a spus că dacă am scăpat neîmpuşcat, aceasta se datoreşte şi rugăciunilor acestor mici îngeraşi.

Mergând spre altă şcoală, m-am întâlnit pe stradă cu un inspector şcolar, fost preot rus din Odessa. Acesta m-a oprit şi m-a rugat insistent să nu mă duc la şcoala din Slobodca.

– Slobodca – îmi zicea inspectorul şcolar – este o suburbie dincolo de calea ferată. Acolo sunt cei mai mari cuţitari. Toţi sunt partizani. Sunt în stare să vă omoare. Iar copiii o să vă fluiere şi o să vă dea afară din clasă.

– Domnule inspector, i-am răspuns – copiii sunt buni. Noi, cei mari, avem multe de învăţat de la ei.

– Dar în ultimele două clase nu mai sunt copii, mi-a atras atenţia inspectorul, subliniind primejdia.

Într-adevăr, din cauza războiului, timp de doi ani, elevii şi-au întrerupt studiile şi acum, în ultimele două clase, erau flăcăi şi fete mari.

– Oricum ar fi, domnule inspector, eu tot mă voi duce, i-am răspuns hotărât.

– Părinte, eu v-am prevenit. Riscaţi să vă pierdeţi viaţa, mi-a spus inspectorul la despărţire.

La Misiune, auzisem – într-adevăr – că în Slobodca au fost omorâţi câţiva jandarmi români, dar, în sinea mea, nutream încă din Frăsinei dorinţa să mor pentru păcatele mele, dacă aşa va fi voia lui Dumnezeu.

După ce am isprăvit cu şcolile din centrul oraşului, într-o dimineaţă am luat-o spre Slobodca. Pe atunci tramvaiele erau rare, dar eu fiind tânăr, fără reumatism, făceam câte şapte, opt kilometri, fără să simt vreo oboseală. La şcoală, când predam, copiii mă invitau să stau pe scaun, la catedră, ca ceilalţi profesori, dar eu le vorbeam totdeauna stând în picioare, pentru că, pe de o parte, captam mai uşor atenţia copiilor şi, pe de altă parte, subiectul lecţiei parcă nu-mi permitea să stau jos.

La şcoala din Slobodca m-am prezentat liniştit şi smerit, rugându-i pe profesori să-mi cedeze numai „ferestrele" din clasele inferioare.

Aici, copiii mă ascultau cu aceeaşi dragoste. Ieşeau din clasă plini de bucurie şi cu lacrimi pe obrăjori. Povesteau entuziasmaţi învăţătoarelor frumoasele istorisiri auzite de la „batiuşca". Deşi erau paisprezece clase în această şcoală de şapte ani, a doua zi m-am ocupat, înadins, tot cu clasele inferioare. Iar bucuria, entuziasmul şi lacrimile celor mici au trezit curiozitatea celor mari. Căci înainte de plecare, o delegaţie din clasele a şasea şi a şaptea m-a rugat să le vorbesc şi lor. Drept să spun, am aşteptat să fiu invitat. N-am vrut să intru în clasele lor nepoftit, autoritar, forţat. Am aşteptat să mi se deschidă uşa de bună voie.

– Bine, băieţi, am răspuns. Dacă o să am timp, voi veni la dumneavoastră chiar mâine.

A doua zi, când am intrat în clasă, mi-am cerut mai întâi iertare pentru că nu posed bine limba rusă şi că mai fac unele greşeli gramaticale (când mă smeream în felul acesta nu mă mai ridiculiza nimeni).

Ca şi copiii cei mici, băieţii mi-au răspuns:

– E bine, părinte, e foarte bine, noi înţelegem tot ce ne spuneţi.

Lecţia era aceeaşi, dar eu făceam o introducere ca pentru nişte băieţi mai mari. Începeam cu o poezie de Nadson în care se spune că un băiat şi o fată au ieşit la plimbare într-o zi de primăvară. Fata l-a întrebat pe băiat de ce e trist, iar băiatul i-a răspuns că el vede ceea ce ea nu vede. Băiatul vedea că, o dată cu primăvara, a înviat şi şarpele care se târăşte prin iarbă, şi viermele care roade florile la rădăcină.

– Vă vorbesc, ziceam în continuare – despre Dumnezeu şi despre viaţa cea veşnică fiindcă, deşi sunteţi tineri, şi frumoşi, viermele morţii şi şarpele păcatului ne roade şi ne otrăveşte pe toţi.

Şi astfel făceam legătura cu şarpele din rai, mergând în continuare cu aceeaşi lecţie.

Băieţii şi fetele au fost cu toţii foarte respectuoşi. M-au ascultat cu aceeaşi luare aminte şi cu aceleaşi lacrimi de dragoste pentru Iisus. La ieşirea din clasă, mi-au mulţumit cu multă bunăvoinţă şi bucurie.

Ultima clasă care-mi rămăsese era clasa a treia. La intrare, această clasă avea o săliţă lungă şi îngustă. Era aproape de ora mesei. După ce am isprăvit ultima lecţie, mă gândeam s-o iau direct spre Misiune. Dar când s-a deschis uşa, ce să vezi? De o parte şi de alta a săliţei erau înşiraţi băieţi şi fete din clasele superioare, fiecare cu câte un buchet de flori în mână. Erau flori cumpărate cu banii pe care părinţii lor li dăduseră ca să-şi cumpere vreun covrig sau vreo prăjitură.

Am fost mişcat până la lacrimi. Băieţii şi fetele, în loc să se grăbească să plece acasă, au pierdut ora ca să-l aştepte pe „batiuşca" şi să-i facă o bucurie, exprimându-şi toată mulţumirea şi recunoştinţa.

Am adunat toate buchetele în braţe, le-am mulţumit din toată inima copiilor şi am ieşit cu ele în curte. Un profesor, văzându-mă cu braţele pline de flori, îmi zice:

– Părinte, vă trebuie o platformă ca să le duceţi acasă!

– Dacă nu o platformă, o birjă cred că mi-ar fi necesară... i-am răspuns profesorului râzând.

Totuşi, nu ştiam ce să fac: dacă las florile în cancelarie, se supără copiii care mă aşteptau în curte; dacă ies cu braţele pline de flori în stradă, o să zică lumea că sunt un călugăr nebun; dar până la urmă n-am lăsat florile, ci am ieşit aşa, cu ele în braţe şi cu toţi copiii în jurul meu. Pe stradă, copiii nu mai puteau de bucurie. M-au petrecut până la podul căii ferate, apoi s-au împrăştiat pe la casele lor care erau dincoace de calea ferată.

După ce am trecut dincolo, pe sub pod, şi m-am văzut singur, am început să împart bucheţelele la alţi copii pe care îi întâlneam pe stradă. Am ajuns la Misiune cu un singur bucheţel.

De bună seamă, copiii din Slobodca m-au bătut, dar numai cu florile lor frumoase şi înmiresmate culese din grădina unor suflete inocente şi recunoscătoare. M-au rănit, iar rana iubirii este deschisă şi astăzi în inima mea.

La o şcoală de la marginea oraşului, vorbeam copiilor din clasa a doua. Clasa se afla la etaj. Dincolo de zidurile şcolii era un loc viran. La un moment dat, pe la mijlocul lecţiei, au început să urle sirenele. Se dădea alarma aeriană. Veneau nişte avioane inamice. Din clasele vecine, elevii împreună cu profesorii alergau speriaţi spre adăposturi. Pe sală era un zgomot infernal. Copilaşii din clasa mea erau cu ochii ţintă la mine. Nici unul nu se mişca din bancă. Aşteptau hotărârea mea. Când mi-am întrerupt lecţia le-am spus doar atât:

– Copii, cu noi este Domnul Iisus Hristos. Noi nu-L vedem cu ochii trupului, dar El este în mijlocul nostru

şi ne apără. Chiar de s-ar dărâma toţi pereţii din jurul nostru, pe noi nu ne va atinge nici o primejdie.

Copiii nu mai puteau de bucurie. Se uitau împrejur ca să-L vadă pe Mântuitorul nostru.

După ce i-am liniştit complet, mi-am continuat lecţia. Eram singuri în toată şcoala. Un profesor întârziat deschise uşa brusc şi strigă alarmat:

– Alarmă aeriană!

– Ştim, am răspuns, continuându-mi lecţia.

Iar când sirenele au sunat încetarea alarmei, copiii mei povesteau entuziasmaţi şi veseli, celorlalţi copii, care veneau din adăposturi, cum ne-a apărat pe noi Iisus Hristos.

În sfârşit, la ultima şcoală intrasem în cancelarie înainte de a se aduna elevii. Numai o zi ne despărţea de vacanţă. Întrucât nu mai aveam timpul necesar ca să merg din clasă în clasă, i-am propus directorului să-i adun pe toţi copiii din toate cele şapte clase într-o singură clasă mai mare.

– Vai de mine! făcu directorul speriat. Cum se poate una ca asta?

– De ce?

– Dar ştiţi cine sunt aceşti copii? Sunt cei mai răi şi cei mai obraznici copii din toată Odessa. Aceştia nu sunt copii, ci „fii ai iadului". Când se vor vedea adunaţi într-o singură clasă, vor deveni mai obraznici ca oricând.

– Copiii sunt nevinovaţi, o ţineam eu într-una. Noi, cei mari, suntem răi.

– Totuşi, eu vă propun – insistă directorul – să ne lăsaţi pe noi, corpul didactic, să stăm în jurul lor ca să menţinem disciplina şi ordinea. Altminteri, vă asigur că veţi ieşi huiduit.

În termenii cei mai politicoşi, m-am debarasat de serviciile lor şi, după ce toţi copiii au intrat într-o singură

clasă, am ieşit din cancelarie. Copiii erau, într-adevăr, zburdalnici. Făcuseră un praf în sală încât puteai să-l tai cu cuţitul.

Când am intrat în clasă, copiii stăteau şi în bănci, şi în picioare, şi agăţaţi ca ciorchinii de pervazul ferestrelor. Fiind amestecaţi din toate clasele aveau toate motivele să fie mai gălăgioşi.

Intrând în clasă, un elev a rostit rugăciunea, iar eu mi-am menţinut aceeaşi înfăţişare liniştită, zâmbitoare şi smerită. Mi-am cerut iertare pentru greşelile gramaticale şi de pronunţie, motivând că am învăţat numai în şcoli româneşti. I-am asigurat din capul locului că eu nu sunt nici inspector, nici profesor, ci un simplu misionar.

– Să nu vă fie teamă. Misiunea mea este să vă povestesc, iar voi să ascultaţi.

Copiii îndată şi-au descreţit frunţile, frecându-şi mânuţele plini de bucurie. Apoi mi-am început lecţia obişnuită, acest primum movens al religiei care – după părerea mea – era chintesenţa mântuirii noastre. Când aveam posibilitatea să mai vin de câteva ori, atunci – pe lângă frumoasele povestiri din Vechiul şi Noul Testament – mai istoriseam copiilor viaţa Sfântului Alexie Omul lui Dumnezeu, viaţa Cuvioasei Maria Egipteanca, viaţa Sfintei muceniţe Ecaterina şi, mai ales, dezvoltam pe larg viaţa fiului risipitor.

Acum însă trebuia să încep cu raiul. Se aşternuse o tăcere totală. Vorba românului: se auzea musca. Nimeni nu m-a întrerupt, nimeni nu s-a obrăznicit. Directorul, care era pe sală, se aştepta ca, din clipă în clipă, să izbucnească vacarmul, să se audă şuierăturile. Dar întrucât nu se auzea nimic, nu l-a răbdat inima, a deschis uşa şi a băgat capul înăuntru ca să se convingă cu ochii lui că într-adevăr odraslele iadului s-au îmblânzit. S-a uitat mirat şi apoi s-a retras.

Văzând, la ieşire, bucuria şi lacrimile copiilor, directorul povestea tuturor că a venit un misionar din România care făcea minuni...

„O, Doamne Iisuse, îmi ziceam plin de bucurie – binecuvântat să fii Tu atunci când ne dărâmi planurile noastre mărunte, ca să ridici altele de mii de ori mai măreţe şi mai frumoase. Eu care mă văitam şi ziceam la Frăsinei adio... adio planurilor mele cu copiii, cu catehizarea, cu propovăduirea, iată că acum Dumnezeu, în locul celor doi-trei copii trupeşti, mi-a dat zeci de mii de copii duhovniceşti şi, în locul unei singure şcoli parohiale, mi-a dat peste cincizeci de şcoli în Odessa şi alte zeci de şcoli în provincie" .

De aici înainte „facă-se voia Ta, Doamne, iar nu voia mea" !

12. ISPITELE ŞI ÎNCERCĂRILE

Sfinţii Părinţi ne învaţă că după ce te-ai rugat bine sau ai făcut o faptă bună să te aştepţi la ispite. Căci prin încercările pe care le îngăduie Dumnezeu şi care vin de la demoni sau de la oameni, acele fapte bune se întăresc, iar săvârşitorul lor este ferit mai ales de mândria cea pierzătoare.

Desigur că vrăjmaşul cel nevăzut scrâşnea din dinţi când vedea că vin copiii la Iisus. Căci în curând au şi apărut primele piedici în calea misiunii mele.

Când eram la Frăsinei şi-mi făceam planul să merg în Ucraina, teama mea cea mare era ispita trupească, ispita din partea femeilor. Domnul Hristos însă m-a izbăvit şi m-a ferit până în ultima zi de cursele Evei. Când eram la ţară, sărăcia, foamea, păduchii, bubele şi zdrenţele de pe mine constituiau un adevărat baraj ridicat între su-

fletul meu şi ispitele cărnii. În starea în care mă aflam, nu-mi ardea nici de petreceri, nici de glume, nici de plăceri trupeşti.

O dată, la Iosipovca, după ce s-a încheiat anul şcolar, o profesoară rusoaică şi un agronom român m-au invitat să asist la obişnuita serbare de închidere a cursurilor şcolare. Credeam că vor fi recitări, mici piese ca la noi în ţară şi aş fi vrut să-i văd pe copilaşi pe scenă. Dar, spre mirarea mea, când s-a deschis uşa am văzut că era un bal în toată regula. Nu se vedeau copiii, ci tineretul care dansa. Desigur, halul în care eram şi haina pe care o purtam, m-au oprit în prag, şi-am spus:

– Aici nu e de mine! Şi nimeni n-a mai insistat, fiindcă toată lumea ştia că balul nu are nici o legătură cu haina pe care o port.

Apoi pe la şcolile din cele trei judeţe, de multe ori în cancelarie nu se aflau decât învăţătoare şi profesoare tinere. Bărbaţii lor erau pe front. Dar niciodată pofta trupului nu m-a supărat. Şi chiar când am ajuns în Odessa, unde – de data aceasta – aveam haine bune, cantină, cameră cu pat confortabil, nici acolo ispitele nu m-au tulburat, căci harul Duhului Sfânt în care pluteam împreună cu copiii în fiece zi mă ridica sus de tot, în bucuriile şi plăcerile duhovniceşti care mă scuteau de surogatul murdar şi ruşinos al plăcerilor animalice.

De aceea, ispitele mele se reduceau la invidia şi ura fraţilor care nu-mi înţelegeau lucrarea.

În curând, primele piedici au şi apărut în calea mea. Astfel, într-o zi, părintele Consilier cultural R. s-a apropiat zeflemitor şi ameninţător, zicându-mi:

– Părinţele, să mai laşi şcolile. Am nevoie să-mi traduci nişte articole de ziar. În caz contrar, voi raporta Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Visarion.

– Părinte Consilier, i-am răspuns – eu n-am venit aici ca să stau la birou. Dacă însă nu vă convine ceea ce fac, raportaţi Înalt Prea Sfinţitului şi, dacă Vlădica va hotărî că ceea ce fac eu nu e bine, voi pleca de aici. Mă voi întoarce la Frăsinei.

Mă gândeam că ar fi mai de folos să mă rog, să meditez, să citesc şi să lucrez la Frăsinei, cum am făcut în primele unsprezece luni, decât să fac o infructuoasă conţopărie de birou.

A doua zi, părintele Consilier R. vine triumfător şi-mi spune:

– Eşti chemat de Înalt Prea Sfinţitul!

I-am întrebat pe funcţionari cum trebuie să mă prezint în faţa Mitropolitului, căci nu fusesem niciodată la Vlădica în audienţă.

– Să-i vorbeşti scurt, scurt de tot. Nu-i place vorba lungă, m-a sfătuit un coleg.

Mi-am bătut la maşină cererea în care solicitam să fiu numit catehet în mod oficial, pentru că, în lucrarea mea, sunt „împiedicat tocmai de cei ce ar trebui să mă sprijine mai mult".

Am urcat scările cu inima îndurerată. Mă gândeam că am terminat-o pentru totdeauna cu copiii. Cu o zi înainte, spre seară, când birourile erau pustii, am căzut în genunchi în faţa icoanei Mântuitorului şi am zis:

– Doamne, Tu ştii ce fac. Dacă ceea ce fac pentru Tine este bine, înlătură piedicile din calea mea. Iar de nu, facă-se voia Ta!

Am repetat în gândul meu această rugăciune şi am intrat în sala de aşteptare.

După ce a ieşit un preot din cabinet, Mitropolitul Visarion a scos capul pe uşă şi m-a strigat:

– Moldovanu!

Am intrat şi i-am sărutat mâna.

Mitropolitul a rămas în picioare lângă uşă şi m-a întrebat scurt:

– Ce-i?

Fără să scot o vorbă, am desfăcut cererea şi i-am dat-o s-o citească.

Mitropolitul a scos ochelarii, a citit-o şi apoi m-a întrebat:

– Cine sunt cei ce te împiedică?

– Părintele Consilier R.

– Vezi-ţi de treabă, răspunse Mitropolitul voios. Eu am auzit de frăţia ta. Faci treabă bună. Ai duhul blândeţelor şi faci o lucrare frumoasă printre copii. Să-i spui părintelui Paschia să facă un referat ca să-ţi procure iconiţe şi cruciuliţe ca să le împarţi copiilor.

– Înalt Prea Sfinţite, l-am rugat pe Mitropolit – ar fi bine să fiu numit oficial.

– Uite notez pe cerere ca părintele inspector şcolar Simionov să te numească oficial în postul de misionar catehet.

I-am sărutat mâna Mitropolitului şi, de bucurie, nici n-am mai trecut pe la Misiune, ci m-am dus direct la şcoală.

Războiul nevăzut de-abia începuse. Vrăjmaşul, care pornise cu atâta înverşunare împotriva mea, nu avea de gând să cedeze. De data aceasta l-a ridicat împotriva mea pe părintele Vicar A.N. Acesta m-a chemat şi mi-a spus să nu mă duc a doua zi la şcoală, pentru că are nevoie de mine la întocmirea unui inventar.

La început, eram gata să rămân pe loc. Dar, după ce m-am retras în cameră, mi-am dat seama că e o cursă. Mi se cerea să nu mă duc mâine la şcoală, apoi poimâine, până când voi fi oprit definitiv.

Trebuia să ascult în primul rând de Dumnezeu şi, în al doilea rând de Mitropolit, care m-a încurajat şi mi-a

dat un referat după inima mea. Am luat, deci, o coală de hârtie, i-am scris amănunţit părintelui Vicar despre rostul meu în Transnistria, despre lecţiile pe care le predau la Odessa, lecţii pe care ceilalţi profesori nu le pot preda. Am menţionat apoi cuvintele pe care mi le-a spus Mitropolitul verbal şi am adăugat: „Ştiu ce rezoluţie a pus I.P.S. Mitropolit pe cererea mea şi, totuşi, dacă cererea mea s-a înfundat în mâinile P.C. Voastre vina nu este nici a I.P.S. Mitropolit, nici a mea". În încheiere am notat: „Dacă socotiţi că ceea ce fac eu nu e bine, atunci vă rog să mă daţi afară din Misiune în mod oficial, iar eu vă promit că n-o să vă mai supăr nici în veacul acesta, nici în veacul de apoi".

A doua zi dimineaţa i-am dat uşierului scrisoarea ca s-o pună pe biroul P.C. Vicar, iar eu am plecat la şcoală cu gândul că îmi predau ultimele lecţii. Eram tare trist că mă despart de frumoasa misiune desfăşurată printre copilaşii mei dragi. Dar nu aveam altă ieşire.

Când m-am întors la vremea prânzului, părintele Paschia, cu care locuiam în aceeaşi cameră, m-a întâmpinat, spunându-mi că scrisoarea mea a produs un mare tărăboi. Vicarul l-a chemat pe părintele Paschia, mustrându-l pentru că nu mă povăţuieşte pe mine. Dar părintele Paschia, om duhovnicesc, ştia ce fac printre copii şi, de aceea, mi-a luat apărarea ca şi Mitropolitul. Un ceas întreg a pledat în favoarea mea. Erau de faţă şi consilierii. Părintele R. se plimba furios dintr-un colţ în altul şi repeta mereu:

– Ori eu, ori Moldovanu!

Iar consilierul administrativ răspundea calm:

– E nebun! Moldovanu nu este întreg la minte!

Seara, Vicarul m-a chemat în birou. Mi-a vorbit frumos, reproşându-mi numai faptul că m-am exprimat în

scrisoare prin cuvintele: „s-a împotmolit în mâinile P.C. Voastre". Cuvintele erau subliniate cu roşu.

În cele din urmă, m-a lăsat să-mi continuu lecţiile mai departe.

Predasem lecţiile mele aproape la toate şcolile din Odessa. Îmi mai rămăseseră numai vreo două, trei. Iar după aceasta, dacă aş fi isprăvit cu Odessa, mă gândeam să cer binecuvântarea Mitropolitului să cutreier, tot în calitate de catehet, principalele oraşe din Transnistria, iar mai târziu şi satele.

Fiind numai frate, nu aveam alt ogor de lucru. Când am pus piciorul pe pământul Ucrainei, aveam în faţa mea cele trei generaţii: bătrânii, tinerii şi copiii. Bătrânii credincioşi – mi-am zis – aşa rămân până la moarte, chiar dacă ar veni „zece stalini". Iar cei necredincioşi, în cea mai mare parte, aşa rămân chiar dacă s-ar răstigni Hristos a doua oară. Tineretul e prins în vârtejul plăcerilor şi petrecerilor. Nu-i poţi prinde pe tineri nici la biserică, nici acasă. Rămân copiii, despre care Mântuitorul însuşi ne spune: „Lăsaţi copiii să vină la mine!". Voi, oameni mari, voi, organizaţii omeneşti, lăsaţi-i pe copii să vină şi să se întoarcă la Iisus aşa cum floarea soarelui se întoarce, în chip firesc, spre luminătorul ceresc. Nu-i împiedicaţi să vină în mod natural la El.

Ca de obicei, eu nu-i raportasem niciodată Mitropolitului – nici verbal, nici în scris – ceva din activitatea mea desfăşurată printre copii, dar după ce părintele Toma Gherasimescu îi comunicase planul meu de viitor, mi-a cerut să-i raportez săptămânal la ce şcoli predau şi câte ore pe zi. Când părintele Toma i-a adus primul meu raport, Mitropolitul a exclamat:

– Nebuni de aceştia ne trebuie nouă!

13. UN BALAUR MARE

O nouă primejdie mă păştea: se apropia încorporarea. Căpitanul de jandarmi care mă percheziţionase la Frăsinei s-a ţinut de cuvânt. M-a ameninţat că nu scap de armată şi iată că n-am scăpat.

Cu un an în urmă, am fost amânat în mod excepţional. Pe atunci venisem acasă de la Iosipovca, dar nu plecasem la Odessa.

Într-o zi de duminică, paraclisierul bisericii mă chemă la el acasă, ca să-mi istorisească un vis minunat, zicea el.

– Se făcea, povestea Samuil paraclisierul – că eram amândoi pe un câmp. Dumneata erai îmbrăcat în haină călugărească, iar eu cu haine militare, cu armă şi cu baionetă. Deodată apare un balaur mare de tot care se îndrepta spre dumneata ca să te mănânce. Dar când m-a văzut înarmat, a cotit-o spre o ladă goală, care era răsturnată cu gura în jos. Eu când am văzut că a intrat sub ladă, am început să înfig baioneta în ladă. Spărgând mereu lada cu baioneta, am văzut că dedesubt a început să curgă un sânge negru şi gros ca de porc junghiat...

I-am povestit mamei visul lui Samuil, spunându-i că şarpele este diavolul.

– Mă aşteaptă o ispită grea, i-am zis – dar Dumnezeu mă va izbăvi.

Seara târziu, ne-am dus la culcare. Tata nu era acasă. Mama s-a culcat în camera ei, iar eu tot acolo unde mă vizitase îngerul meu păzitor, care îi spunea mamei să închidă uşile.

Dar după ce am adormit, am auzit o puternică bătaie în uşă. Am sărit din pat, am deschis uşa de afară, iar în faţa mea a apărut figura unui jandarm cu arma pe umăr. Jandarmul mi-a întins ordinul de încorporare. Şi fiindcă ordinul sosise cu întârziere, l-am rugat pe jandarm să

noteze că l-a înmânat pe ziua de 21 decembrie, în loc de 1 noiembrie când se încorporau de obicei teteriştii.

După ce a plecat jandarmul, a venit mama, speriată toată. I-am spus că mi-a venit ispita din visul paraclisierului.

Mama însă izbucni în plâns. Ştia că voi refuza serviciul militar şi războiul, iar ca urmare voi fi arestat şi împuşcat. Atunci i-am spus mamei răspicat şi moldoveneşte:

– Mamă, să mă „stucheşti" între ochi dacă nu m-oi întoarce de la Bălţi.

– Ei, cine ştie dacă ai să te mai întorci. N-am să te mai văd, se tângui mama, ştergându-şi lacrimile.

Nu m-am mai culcat. M-am îmbrăcat şi am luat-o pe jos spre gară. Era un crâmpei de lună, iar pământul îngheţat. Fiind, pe atunci, sănătos şi tânăr, am parcurs îndată cei 15 kilometri până la gara Scumpia.

Când am ajuns la Cercul de Recrutare şi i-am arătat unui ofiţer ordinul de încorporare, acesta a exclamat speriat:

– Ai dat-o dracului, părinte!

– De ce?

– Păi, trebuia să te prezinţi la 1 noiembrie!

– Vă rog să citiţi la ce dată mi-a fost înmânat ordinul, i-am răspuns calm.

După ce citi, ofiţerul mă întrebă:

– Dar unde ai fost până acum?

– În Transnistria.

– Şi de ce nu ne-ai dat adresa?

Atunci am scos din buzunar recipisa de la scrisoarea recomandată prin care anunţam Cercul de Recrutare că mă găsesc în Transnistria, în comuna Iosipovca, judeţul Dubăsari.

– Să mergem la domnul colonel, zise ofiţerul.

Colonelul Blănaru era invalid. Îi lipsea mâna dreaptă... I-am spus ce s-a întâmplat şi colonelul cu mare greutate a aprobat să fac şcoala de ofiţeri din Bacău.

– Domnule colonel, i-am răspuns – vă rog să citiţi această declaraţie. I-am întins declaraţia prin care refuzam să fac serviciul militar şi războiul.

– Părinte Moldovanu, te sfătuiesc să nu faci una ca asta. Îţi dau termen de gândire până mâine dimineaţă. Du-te la căminul preoţilor, mai stai de vorbă cu preoţii de acolo şi mâine dimineaţă să-mi vii cu rezultatul pozitiv. Fă cum spun eu. Să fii mulţumit că te trimit la şcoala de ofiţeri din Bacău.

Am dormit la căminul preoţilor şi dimineaţa m-am prezentat din nou.

– Ei, cum te-ai mai gândit, părinte? Care-i rezultatul? mă întrebă colonelul vesel oarecum.

– Acelaşi, am răspuns ferm şi senin.

– Cum? se răsti colonelul. Îţi menţii declaraţia de refuz?

– Da.

Atunci, supărat, s-a adresat ofiţerului cu care venisem în birou:

– Am vrut să-i fac un bine, dar dacă dumnealui este încăpăţânat, fă după lege! – şi colonelul izbi cu palma stângă de birou.

Ofiţerul mă duse din nou în biroul furierilor, unde m-au luat în primire tinerii teterişti şi ofiţeri, punându-mi tot felul de întrebări. Au început cu eterna problemă a femeilor şi au terminat cu probleme legate de doctrina ortodoxă.

– Părinte, dacă vor face toţi ca dumneata, vin ruşii peste noi, zise un tânăr ofiţer.

– În primul rând, niciodată nu vor face toţi ca mine, iar în al doilea rând, chiar dacă vom lupta cu toţi, sunteţi siguri că ruşii nu vor veni peste noi?

– Părinte, dacă cineva ar veni să-şi bată joc de mama dumitale, nu l-ai omorî?

– M-aş interpune, i-am răspuns – m-aş lăsa să fiu omorât eu, dar nu i-aş ridica viaţa.

– De ce, părinte?

– Pentru că noi n-avem dreptul să ridicăm viaţa nimănui, nici chiar propria noastră viaţă. Un medic a fost sfătuit să-i facă o injecţie unei oarbe, s-o trimită pe lumea cealaltă ca să nu mai sufere atâta pe pământ. Dar medicul a răspuns: „Nu eu sunt stăpânul vieţii şi al morţii!" Dar pe front eu sunt stăpânul vieţii şi al morţii?

– Părinte, sări un furier mai tinerel – dar când vezi că vine balaurul roşu e păcat să-l omori?

– De-ar fi balaur! Dar e om ca şi mine. E chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. E fratele meu. Avem acelaşi Tată ceresc. Poate că e mai bun ca mine. Are nevastă şi copii. De ce să-l omor? Fie turc, rus, tătar, evreu sau chinez – noi toţi suntem fraţi şi toţi avem dreptul la viaţă.

Când a văzut ofiţerul că nu cedez deloc, s-a supărat ca şi colonelul. În acest moment, uitasem de visul paraclisierului. Credeam că voi fi arestat. Ziceam în gândul meu că n-am s-o mai văd pe mama.

Ofiţerul mi-a pus în faţă o coală de hârtie şi mi-a ordonat:

– Părinte, scrie altă declaraţie. Scrie că accepţi să faci şcoala de ofiţeri din Bacău.

Am luat coala şi am început să scriu. Dar ofiţerul, când a văzut că scriu din nou: „refuz să fac serviciul militar şi războiul", mi-a smuls foaia din mână, a rupt-o, mi-a întins alta şi a strigat furios:

– Scrie ce-ţi dictez eu!

Crezând că vrea să dicteze încorporarea la şcoala de ofiţeri din Bacău, mă gândeam să înaintez declaraţia de refuz la regiment. Dar când colo, ce să vezi? Ofiţerul a început să-mi dicteze o cerere de amânare pe timp de un an de zile, pe motivul întârzierii.

– Părinte, mi-a vorbit apoi ofiţerul înduioşat – mi-e milă de părinţii dumitale. Îi bagi de vii în mormânt. Dar peste un an de zile ori se termină războiul ori intrăm cu toţii în pământ.

I-am mulţumit ofiţerului şi am intrat împreună în cabinetul colonelului. Acesta tocmai se certa cu un alt ofiţer superior. Colonelul a crezut că e vorba de şcoala din Bacău şi a aprobat cererea fără s-o mai citească.

La plecare i-am strâns mâna ofiţerului, i-am mulţumit încă o dată şi m-am întors triumfător acasă:

– Ei, mamă, nu ţi-am spus c-o să mă întorc?

Când i-am povestit de ofiţerul care s-a gândit la părinţi, mama a răspuns lăcrămând:

– Săracu' ofiţer, a avut milă de mine. Dumnezeu să-i dea sănătate.

Dar acum, la Odessa, mi se împlinea termenul amânării. A mai trecut un an şi nici războiul nu s-a terminat, nici noi n-am intrat cu toţii în pământ.

Se apropia celălalt 1 noiembrie. I-am spus atât părintelui Toma cât şi părintelui Paschia ce mă aşteaptă. Amândoi mă sfătuiau să primesc hirotonia ca să pot fi şters din controalele armatei. Le-am răspuns că sunt oprit de părintele stareţ Simeon.

– Lasă-i pe duhovnicii ăştia inculţi, îmi zicea părintele Paschia. Spovedeşte-te la un arhiereu şi primeşte hirotonia.

Atunci i-am scris părintelui Simeon la Frăsinei. Bătrânul mi-a răspuns să-mi mărturisesc din nou toate

păcatele unui duhovnic din Odessa, terminând scrisoarea astfel: „şi cum va spune el, aşa să fie" .

Am găsit, într-adevăr, un duhovnic bun şi bătrân în Odessa. M-am spovedit ca în faţa părintelui Simeon, cu aceeaşi umilinţă şi cu aceleaşi lacrimi. Drept răspuns, duhovnicul rus m-a împărtăşit pe loc, căci era duminică, şi m-a sfătuit să primesc hirotonia.

Totuşi, ca să mă încredinţez mai bine, m-am gândit să fac un drum până la Frăsinei. Şi fiindcă părintele Purdescu îmi povestise la Rozolievca multe lucruri frumoase despre părintele Arsenie Boca, m-am gândit ca, în drum spre Frăsinei, să trec pe la mănăstirea Sâmbăta. Voiam să-i cer un singur sfat: să primesc hirotonia sau nu?

Când mă apropiam de mănăstire, l-am găsit pe părintele Arsenie Boca lângă clădirea nouă ce se zidea atunci, ca să servească drept arhondaric pentru numeroşii închinători ce veneau acolo.

Era seară şi părintele Arsenie, îmbrăcat cu un halat alb, plătea muncitorii care lucraseră ziua la clădire.

Şedea pe scaun în faţa unei mesuţe, când am apărut pe neaşteptate din spate.

– Binecuvântaţi, prea cuvioase, i-am zis.

Drept răspuns, părintele Arsenie a întors capul spre mine, m-a fixat cu o pereche de ochi albaştri, întrebându-mă autoritar:

– Ai binecuvântarea să vii aici?

– Sunt un simplu vizitator, i-am răspuns. N-am venit să rămân aici.

După un schimb de cuvinte şi de priviri, n-am mai reuşit să stau de vorbă cu părintele Arsenie ca să-i cer sfatul. Deşi nu era ocupat, se făcea că nu are timp şi, când vedea că mă apropii de el, fugea pur şi simplu. Atunci

am transmis prin nişte fraţi dorinţa mea, dar rezultatul a fost acelaşi.

A doua zi am asistat la Sfânta Liturghie ca, imediat după slujbă, să plec spre gară. „Cine ştie? mă gândeam în sinea mea – lumea zice că părintele Arsenie citeşte gândurile, că e sfânt, că face minuni, iar eu, fiind păcătos, nu sunt vrednic să stau de vorbă cu sfinţia sa" .

După slujbă am venit în chilia în care dormeam şi am început să-mi pregătesc bagajul.

La un moment dat, uşa se deschide brusc şi părintele Arsenie intră ca o furtună:

– Am cinci minute libere: spune ce ai de spus!

– Am venit să vă cer părerea: să primesc hirotonia sau nu?

Părintele Arsenie m-a măsurat din creştet până în tălpi cu ochii lui de fachir, apoi mi-a zis:

– După darul pe care mi l-a dat Dumnezeu, văd că ai chemare de diacon şi chiar de preot, dar singur îţi pui piedică.

– Cum, eu? l-am întrebat mirat că nu ştie nimic de opreliştea mea canonică.

– Dar cine? Eu? mi-a răspuns părintele Arsenie râzând şi trântind uşa în urma lui.

De la Sâmbăta mi-am continuat drumul spre Frăsinei. Ajuns aici, i-am spus părintelui Simeon că am făcut aşa cum mi-a scris şi că duhovnicul din Odessa m-a împărtăşit şi m-a sfătuit să primesc hirotonia. La auzul acestor cuvinte, părintele Simeon s-a întunecat la faţă şi m-a oprit din nou de la Sfânta Împărtăşanie.

Bineînţeles, nu m-am împotrivit. Dar mai târziu i-am povestit întâmplarea părintelui Ioan Culighin, care era duhovnicul Mitropolitului Nikolai al Rostovului şi ucenicul stareţului Ambrozie de la Optina. Acesta mi-a răspuns:

– Asta-i curată bătaie de joc!

Totuşi, eu n-am ieşit din cuvântul părintelui Simeon. Dumnezeu a rânduit ca să-mi fie primul meu duhovnic, iar eu trebuie să-l ascult până la ridicarea epitimiei. De altfel, ştiam că pentru păcatele mele nu meritam nici Sfânta Împărtăşanie, nici preoţia. Acestea toate mi le-a arătat Dumnezeu şi prin visele amintite mai sus.

Dar părintele Simeon era milos şi bun. El voia totuşi să mă scape şi de război şi de închisoare. În acest scop a şi plecat la Mitropolitul Nifon Criveanu, spunându-mi să-l aştept până se întoarce.

Ca să nu mă plictisesc, am luat din bibliotecă o carte de lectură. Iar acea carte s-a nimerit să fie tocmai tratatul „Despre preoţie" al Sfântului Ioan Gură de Aur. N-o citisem până atunci. Acum însă, citind-o, m-am speriat pur şi simplu. Când mă uitam la piscul ameţitor al preoţiei şi apoi la meschinăria mea mă apuca deznădejdea.

După ce am citit cartea, am pus-o la loc, mi-am luat geamantanul, n-am spus nimănui nimic şi am fugit. Am luat-o prin pădure ca să ies la Călimăneşti, iar de acolo să iau trenul spre Odessa. Dar, spre marea mea mirare, vedeam că nu mai ajung la Călimăneşti. Locurile mi se păreau necunoscute. La o bifurcare de poteci am luat-o pe o cărăruie bătătorită numai de vânători şi de pădurari, pe o cărăruie ce nu ducea nicăieri. După câteva ceasuri de alergare zadarnică, am văzut că am rătăcit de-a binelea.

Numai cine a rătăcit într-o pădure nesfârşită sau pe un ocean fără margini poate să-şi dea seama de starea sufletească în care mă găseam. Eram pur şi simplu disperat. Coboram în prăpăstii, urcam pe culmile cele mai înalte, în speranţa că doar, doar voi vedea vreo aşezare omenească, vreo şosea, vreo cale ferată, – dar

toate sforţările erau zadarnice. De jur împrejur nu se vedea decât o albăstreală care, la orizont, se unea cu cerul. Era o privelişte dezolantă, apăsătoare. Mi se părea că un monstru uriaş şi mut s-a aşezat în chip nevăzut peste mine şi mă striveşte în ciuda zvârcolirilor mele neputincioase.

Odată mi s-a părut că aud nişte lovituri de topor. M-am oprit locului. Am ciulit urechile. M-am îndreptat în direcţia de unde veneau ciocăniturile. Dar în curând ciocăniturile au încetat. Nu s-a mai auzit nimic. Aceeaşi linişte de mormânt s-a aşternut din nou peste codrul secular. Norocul meu însă a fost că nu ploua. Era o zi de septembrie, călduroasă, senină şi frumoasă. Mi se făcuse foame, dar nu aveam în geamantan nici o fărâmă de pâine. Transpiram şi beam apă din toate pâraiele. Spre seară, când a început să se întunece, m-am culcat într-o vâlcea, unde se grămădiseră mai multe frunze uscate, adunate de vânt. Disperat cum eram, aş fi fost parcă bucuros să dau de vreun lup sau de vreun urs ca să mă sfâşie. Voiam s-o termin o dată cu viaţa. Dar după ce m-am culcat, prin întunericul nopţii s-a apropiat de mine o jivină mică. S-a oprit puţin lângă capul meu, apoi a fugit. Nu ştiu ce a fost.

A doua zi dimineaţa m-am trezit slăbit şi istovit. Am spus un „Tatăl nostru", în care am subliniat cuvintele „facă-se voia Ta" şi am pornit din nou la vale. Din nou coboram, urcam, cădeam, mă răsturnam cu geamantanul prin râpi şi prin prăpăstii, dar şi a doua zi osteneala mi-a fost zadarnică. Ca să-mi potolesc foamea, am mâncat nişte mure. Le-am mâncat pe stomacul gol, dar stomacul nu le-a primit. Le-am vomitat. După-amiază, am dat de o târlă părăsită, unde am găsit câteva boabe de fasole pe care le-am mâncat crude, numai ca să-mi umplu pântecele ca fiul risipitor cu roşcovele. Dar sto-

macul s-a contractat a doua oară, aruncând afară şi boabele de fasole. Era în târlă şi un pat de scândură. Îmi venea să mă întind pe pat şi să stau aşa până voi muri de foame. Dar omul poate rezista patruzeci de zile şi e prea plictisitor să stai într-un singur loc ca să-ţi aştepţi moartea. M-am sculat şi am pornit mai departe. Dar de data aceasta fără geamantan. Nu mai aveam puterea să-l duc în spinare pe băţ. Seara m-a prins tot rătăcind prin pădure. Şi de data aceasta m-am culcat tot pe frunzişul uscat dintr-o vâlcea.

Dimineaţa, când m-am ridicat în capul oaselor, picioarele îmi tremurau de slăbiciune, de oboseală şi de foame. Iarăşi m-am rugat şi am pornit din nou în căutarea unei poteci care să mă scoată la luminiş. Vedeam crestături pe coaja copacilor, dar ce folos, dacă nu ştiam încotro s-o apuc? M-am aşezat pe un buştean să mă odihnesc şi să-mi şterg sudoarea. În jurul meu auzeam câte un ciripit de piţigoi sau cinteză, dar în starea în care mă aflam nu-mi făcea plăcere să le ascult. Mi-era parcă necaz pe păsărele pentru că zboară nepăsătoare şi sar vesele de pe o creangă pe alta, fără să se gândească la mine, nenorocitul şi flămândul. „Dumnezeu – monologam în singurătatea mea – l-a dus pe un bătrân din Pateric prin văzduh până la peştera lui, atunci când bătrânul a obosit de tot şi nu mai putea merge, dar pe mine de ce mă lasă să mor, rătăcind prin pădure, cu toate că are puterea să mă salveze? Dacă-i aşa atunci, uite, na, mor şi gata!"

Da, eram hotărât să primesc moartea, însă mi-era greu s-o aştept stând pe loc. Şi atunci, mi-am zis s-o iau pe un pârâu la vale şi să merg, să merg, să tot merg până când voi cădea sfârşit de puteri. Atunci moartea va fi mai uşoară. Zis şi făcut. Cu încălţămintea pe umăr, cu culionul în mână, cu dulama ridicată la centură şi cu

pantalonii sumeşi, am pornit pe pârâu la vale. Pe măsură ce înaintam, pârâul se îngroşa, iar locurile deveneau mai prăpăstioase. Dădeam de nişte chei şi cascade printre care numai cu mare greutate puteam trece. O dată, m-am pomenit în faţă cu două stânci ca doi pereţi, iar dedesubt – o bulboană spumegândă, unde apele năvalnice fierbeau ca într-un cazan. Am introdus degetul mare de la piciorul drept într-o gaură mică de pe stânca umedă şi, ţinându-mă cu mâinile de nişte rădăcini, am trecut cu mare greutate de partea cealaltă. Dacă s-ar fi rupt rădăcinile sau dacă ar fi lunecat degetul, rămâneam zdrobit în fundul cascadei. Dar Dumnezeu nu m-a lăsat să cad.

Soarele asfinţea pentru a treia oară, iar eu tot rătăcit eram. Ca niciodată, acum mai bine ca oricând, mi-am dat seama de nimicnicia, de micimea şi de păcătoşenia mea. Când mergeam victorios prin Odessa, păşind din succes în succes, mi se înfiripa nevrând mândria că sunt cineva. Când acea învăţătoare mi-a spus în faţă că sunt un sfânt, am zis cu sinceritate în sinea mea că sunt păcătos, dar un alt gând mi se furişa pe nesimţite, spunându-mi: „poate că sunt, într-adevăr, un sfânt" . O dată mi-a venit gândul trufaş că îl voi depăşi pe însuşi Apostolul Neamurilor! Mi se părea că ceea ce fac eu şi, mai ales, ceea ce am de gând să mai fac pe viitor, nici Apostolul Pavel n-a făcut! Bineînţeles, îmi dădeam seama că aceste gânduri sunt neghinele pe care mi le seamănă vrăjmaşul prin grâul gândurilor bune şi, de aceea, le mărturiseam sub epitrahil, căci mândria este ca iedera: se împleteşte cu cele mai frumoase şi mai nobile porniri ale fiinţei noastre.

Acum însă, rătăcit, flămând, obosit, târându-mă ca un vierme sub uriaşele stânci, la poalele imensei păduri, mi-au zburat toate gândurile de mândrie şi de slavă

deşartă. Nu mai voiam nici sfinţenie, nici lauda oamenilor, ci numai o bucată de pâine şi un adăpost, o ieşire spre o aşezare omenească.

Mergând aşa, cu părul mare căzut în dezordine, lunecând mereu pe pietrele ude ale apei ce curgea din ce în ce mai năvalnic, m-am pomenit deodată în faţa unor stânci. Mă gândeam: cum voi mai trece şi printre aceste stânci? Dar, la un moment dat, m-am oprit brusc, pe loc. Am făcut ochii mari: de după stâncă au apărut câteva oi. „Ei, mi-am zis – dacă sunt oile înseamnă că este şi ciobanul". Am mai înaintat câţiva paşi şi am zărit două fetiţe care aruncau pietricele în apă. Se jucau. Când m-au văzut, pletos şi bărbos, rătăcind printre stânci, s-au speriat.

– Nu vă speriaţi, le-am zis. Eu sunt un călugăr de la Frăsinei. Rătăcesc de trei zile prin pădure...

Parcă mi se luase o piatră de moară de pe inimă. Eram, în sfârşit, salvat. M-am aşezat, uşurat, pe o piatră lângă cele două fetiţe. Una din ele, ştiind că sunt flămând, a scos din traistă o bucată de mămăligă cu brânză. Mâncând, le întrebam:

– De unde sunteţi?

– Din Comanca.

– Care Comanca? Satul de lângă Seci, care e în apropiere de mănăstire?

– Da.

– Şi cum de-aţi venit aici?

– Am venit să adăpăm oile.

– Dar eu văd că oile pasc.

– Da. Noi le-am adăpat demult şi trebuia să plecăm de aici, dar Maria mi-a spus să mai stăm, să ne mai jucăm.

– Ştia Dumnezeu că mă apropii de voi!

După ce am mâncat brânză cu mămăligă şi am băut apă din râu, fetiţele m-au luat cu ele la Comanca. În sat, m-au condus în casa unui om, rudă cu ele, care făcuse praznic. Masa era pusă, iar eu am fost invitat de stăpânul casei. Deşi mâncasem la pârâu, eram mereu flămând. Acum mâncam din nou şi nu mă săturam. Am dormit tot la omul cu praznicul, iar a doua zi am luat-o spre Olăneşti. Aici am găsit un restaurant unde – fiind zi de post – am mâncat vreo trei porţii de fasole. Apoi am luat cursa spre Râmnicu Vâlcea, iar de aici, trenul spre Bucureşti.

Mai târziu, am aflat că părintele Simeon venise cu o aprobare de hirotonie sui-generis. Aveam voie să fiu hirotonit diacon, dar nu aveam voie să mă împărtăşesc... Părintele duhovnic Ioan Culighin avea dreptate...

În Bucureşti am făcut o mică întrerupere. L-am căutat pe Gala Galaction. L-am găsit într-o bisericuţă mică unde scriitorul slujise şi predicase. Era o zi de duminică. La ieşire, m-am apropiat de „Moşu" şi i-am zis:

– Blagosloviţi!

– Cine eşti tu? m-a întrebat Gala mirat şi voios în acelaşi timp.

– Victor Moldovanu, i-am răspuns zâmbind.

– A, bată-te norocul! – mă îmbrăţişă Moşul şi mă sărută. Du-te la mine acasă, că vin şi eu îndată.

În casa primitoare de pe Mihail Cornea, am găsit-o pe Zoe singură. După ce mi-a vorbit de reîncarnare – credea în metempsihoză – a început să-l vorbească de rău pe Gala. Zicea că ea n-a vrut să se mărite, dar a fost silită...

Nu după mult timp a apărut şi Moşu. Bun, vesel, vioi, venea cu un pepene mare în braţe.

– Soro, pune masa, să mâncăm împreună...

Şi apoi, plin de dragoste părintească, m-a întrebat amănunţit, mai ales despre Frăsinei.

Mulţumindu-i bătrânului profesor, precum şi bătrânei Zoe, am luat-o spre Gara de Nord, iar de aici spre Odessa. În lipsa mea, părintele Toma Gherasimescu a obţinut binecuvântarea Mitropolitului de a mă hirotoni diacon. Întrucât însă părintele Toma a cerut să mă hirotonească diacon celibatar, iar nu ierodiacon, Mitropolitul i-a răspuns:

– N-am nevoie de catâri; destul că eşti tu...

Eu însă n-am cutezat să primesc diaconia în nici un fel, pentru că nu aveam dreptul să mă împărtăşesc.

În faţa mea, nu-mi rămăsese deschisă decât o singură poartă: poarta închisorii. După cei trei ani de meditare şi cercetare, am ajuns la concluzia că n-am dreptul să omor pe nimeni. Iar tot materialul adunat şi îndreptat împotriva războiului, l-am scris în volumul „Adevăr şi pace" .

La Misiune, părintele Paschia mi-a spus că m-a visat în temniţă, aruncând printre gratii afară tabachera, ţigările... adică păcatele.

Tot la Misiune, mai aveam un prieten care cunoştea mai multă teologie decât teologii noştri şi, mai ales, avea o inimă curată cum rar se întâmplă în viaţă. Era profesor universitar rus şi se numea Andrei Dimitrievici Baleasnâi. Vorbeam adeseori cu el despre hotărârea ce o luasem de a refuza serviciul militar şi războiul, iar profesorul întotdeauna era de partea adevărului şi-mi dădea dreptate. Ba îmi mai aducea argumente în plus care veneau în sprijinul hotărârii mele care nu era deloc pe placul naţionaliştilor şi fasciştilor.

III

LANŢURILE ŞI GROAPA

„Noi vrem ca în hotarele lumii noastre popoarele să facă din săbiile lor pluguri şi din lăncile lor seceri. Nici un neam să nu mai ridice sabia împotriva altui neam şi să nu-şi mai facă războaie" .

(Isaia 2,4).

+ JUSTINIAN, Patriarhul României.

Virgil Carianopol: – *Se scriu o mulţime de cărţi de război, poezie şi proză. Ce părere aveţi despre această literatură?*

Vasile Voiculescu: – *Nici una. Războiul îmi repugnă. Mulţi dintre cei ce publică astfel de cărţi stau şi le scriu acasă, la cald, la linişte, sătui, luptându-se cu morile de vânt... Despre ceea ce ar trebui scris astăzi în privinţa războiului, cine-ar putea scrie altceva mai pregnant decât scriu fără condei acei ciungi, ologi, orbi, surzi, dintre care unii cerşesc pe la colţuri sau prin localuri?*

Virgil Carianopol: – *Nu vă supăraţi, l-am întrebat, dar ce aţi face dacă aţi fi trimis acum pe front?*

Vasile Voiculescu: – *În primul rând, aş refuza să mă duc.*

" România literară" nr.3/1970.
Interviu 14 aug. 1942.

1. FRATELE VICTOR – ARESTAT

Pe la sfârşitul lui octombrie 1943, a venit la Misiune un soldat cu un mandat de arestare pe care scria: „urmăriţi, prindeţi, arestaţi" pe individul Victor Moldovanu. Deşi lăsasem adresa mea exactă din Odessa, totuşi Cercul Teritorial din Bălţi a binevoit să mă urmărească întocmai ca pe un dezertor. M-am prezentat la Postul de Jandarmi din Odessa, unde mi s-a înmânat ordinul de incorporare.

Cu ordinul în mână, m-am dus la Andrei Dimitrievici Balcasnâi care ţinea foarte mult la mine.

– Andrei Dimitrievici, m-am adresat lui pentru ultima oară – iată ordinul de încorporare. Vă rog să-mi spuneţi pentru ultima dată, dacă nu cumva mă aflu pe o cale greşită.

Profesorul a luat ordinul de încorporare în mână, l-a citit, apoi, cu lacrimi în ochi, m-a îmbrăţişat, m-a sărutat şi mi-a zis:

– Părinte Victor, nu sunteţi pe cale greşită. Acesta-i adevărul. Dar o să aveţi mult de suferit.

– Nu mă interesează c-o să sufăr. Principalul este să nu merg pe un drum greşit.

– Nu, părinte Victor, sunteţi pe drumul cel drept al Evangheliei lui Hristos, răspunse prietenul meu plângând.

Andrei Dimitrievici a fost ultimul meu prieten de care m-am despărţit în pragul unui nou capitol din viaţa mea.

Peste câteva zile m-am urcat în tren şi am mers direct la Bălţi. Trecând prin gara Perival, mă gândeam cu groază la clipa când părinţii vor afla că sunt arestat. La Cercul Teritorial m-am prezentat la timp. Dar acolo

nimeni n-a vrut să-mi facă formele de arestare. Nu mi-au primit nici declarația.

– Cum să te dăm noi, îmi spunea ofițerul – ca pe un miel în ghearele morții? S-o facă asta cei de la regiment. Eu nu pot s-o fac.

La regimentul 6 Roșiori am ajuns primul dintre toți teteriștii. Când a venit căpitanul Vlasie și m-a văzut cu barbă și culion, a strigat triumfător și vesel:

– Ei, părinte, facem armata?!

– Nu, i-am răspuns scurt și hotărât.

– De ce? rămase mirat căpitanul.

În loc de răspuns, i-am întins declarația mea de refuz bătută la mașină chiar de mâna mea. Conținutul era următorul: „Subsemnatul Victor Moldovanu, absolvent al Facultății de Teologie din Chișinău, frate din mănăstirea Frăsinei-Vâlcea, funcționar la Misiunea Ortodoxă din Odessa declar prin prezenta că refuz să fac serviciul militar și războiul întrucât, pe lângă ororile războiului, însești principiile militare sunt în flagrantă contradicție cu principiile evanghelice și legiferările sfintelor canoane".

Am notat înadins toate amănuntele ortodoxe ca să nu fiu dat pe linie sectară.

Căpitanul, pe măsură ce citea, se încrunta.

– Păi, părinte, asta-i chestie de Curte Marțială!

– Asta o vreau.

– Cum? Vrei să fii arestat și împușcat?

– Da.

Atunci căpitanul își îndulci tonul, căutând să mă convingă să renunț la poziția mea. Mie mi-era teamă că nu-mi va înregistra cererea. Voiam să sufăr și să mor pentru păcatele mele. Mi se părea că e unica ocazie în viață. Dacă o pierd acum, când voi mai putea suferi

pentru Domnul Iisus? Când mă voi curăța de păcate prin focul suferinței?

Ca să nu pierd această ocazie fericită și, poate, unică i-am tăiat vorbăria căpitanului pe un ton apăsat:

– Domnule căpitan, eu nu vă cer milă. Vă rog să procedați după lege.

– Ce? Milă? Nici o milă, strigă el înfuriat. Du-te, domnule, și înregistrează declarația.

Un furier a luat declarația și a înregistrat-o. Am răsuflat ușurat.

După ce a plecat căpitanul, ofițerii, subofițerii, teteriștii m-au înconjurat, uimiți și îngroziți de ceea ce vedeau și auzeau.

– Părinte, te-ai gândit bine ce faci? Știi ce te așteaptă? mă întrebă unul din ei.

– Părinte, eu am exact convingerile dumitale, dar n-am curajul să fac acest pas, îmi spuse altul.

Între timp, căpitanul s-a întors cu ordinul de arestare. Am fost imediat arestat și închis în celula de arest a regimentului.

La 1 noiembrie era frig, iar în celulă geamul era spart. Pe jos era ciment și o grămadă de nisip la mijloc. Lipit de perete, se afla un pat de fier gol, fără saltea, ci numai cu o foaie de cort.

Când ușa s-a închis și s-a tras zăvorul, am rămas singur. „Arestat ca un răufăcător, dar pentru ce? Pentru că nu vreau să omor oameni, pentru că nu vreau să-i omor pe frații mei întru Domnul".

M-au podidit lacrimile. Era pentru prima oară, era prima zi de temniță pe care o sufeream pentru Evanghelia lui Hristos. De când așteptam eu această clipă! Mă plimbam și plângeam de bucurie. Cântam, simțindu-mă solidar, mergând cot la cot cu toți cei ce au suferit întru Domnul pentru păcatele lor. Aveam de

gând să mă plimb aşa toată noaptea, căci nu puteam nici să stau jos, nici să dorm.

Dar la un moment dat, aud că cineva descuie încet lacătul şi trage zăvorul. Era şeful Corpului de Gardă.

– Părinte, hai cu mine. Mergem în Corpul de Gardă. Aici mori de frig, vorbi el mai mult în şoaptă.

– Bine, dar dumneata îţi primejduieşti situaţia, i-am zis.

– N-ai nici o grijă. Dimineaţa te aduc înapoi.

În Corpul de Gardă era cald şi gălăgie multă. Somnul meu a fost cu capul pe masă.

După ce am fost adus înapoi în celulă, cam peste o jumătate de ceas se deschide vizeta şi apare capul plutonierului de la manutanţă, care credea că am stat toată noaptea în celulă.

– Vai, părinte, cine a mai născocit aceste blestemate legi care te fac să suferi ca un miel nevinovat? Iartă-ne, părinte, vorbi plutonierul plin de bunătate.

– Dar nu dumneavoastră sunteţi de vină. Eu sunt vinovat. Eu am refuzat serviciul militar şi războiul.

Pe la orele opt dimineaţa, din ordinul căpitanului, am fost scos sub stare de arest din celulă şi adus în faţa altui căpitan despre care se spunea că e „sifilitic la cap".

Fapt cert era că, fiind peste seamă de nervos şi furios, uneori da semne de o asemenea boală. Când am intrat în biroul lui, încăperea era plină de gradaţi superiori foarte elegant îmbrăcaţi.

Acest căpitan m-a întrebat, mai întâi, pe ton răstit, cu ce drept port haina călugărească. În loc de răspuns, am scos din buzunar biletul de voie pe care îl aveam de la Frăsinei, cu semnătura stareţului, cu ştampilă şi cu fotografia mănăstirii.

Căpitanul, după ce s-a mai potolit puţin, a venit cu altă întrebare:

Dumneata eşti sănătos?

Ca întotdeauna, credeam că sunt bănuit de tuberculoză pulmonară. Eram slab şi, din cauza aceasta, toţi prietenii şi colegii mă considerau ofticos.

La ultima radioscopie, am răspuns eu – nu mi s-a găsit nimic la plămâni.

Nu, ma! Te întreb dacă eşti sănătos la cap? răcni căpitanul înfuriat şi zeflemisitor.

Puteţi să-mi faceţi o expertiză medicală, i-am răspuns pe acelaşi ton serios şi politicos ca la început.

Păi, aceştia pe care îi vezi sunt medici militari.

Dar expertiza s-a redus numai la atât. Probabil, după felul cum am răspuns, şi-au dat seama cu toţii că nu sunt nebun.

Din curtea regimentului, am fost dus cu baioneta din urmă şi îmbrăcat în haine călugăreşti, la Episcopul armatei. Trecând pe stradă, cu soldatul ce ţinea puşca întinsă spre mine, nişte ţărani, care treceau cu căruţele, se uitau cu mare mirare spre părintele arestat, cu cuhonul pe cap şi cu barbă.

Cabinetul Prea Sfinţitului era sus, la etaj. Când am urcat scările şi am ajuns sus, uşa biroului era deschisă, dar Episcopul lipsea. Când a apărut jos, la uşa de la intrare, Prea Sfinţitul – în mantia lui de General – l-a văzut mai întâi pe soldatul cu baioneta înfiptă în armă. Eu eram în dos şi nu mă vedeam.

Ce-i cu tine aici? îl întrebă Prea Sfinţitul General cu un ton autoritar pe soldatul speriat. Generalul-Episcop a bănuit, probabil, că a adus pe cineva arestat.

Am adus un părinte... răspunse soldatul sfios în poziţia de drepţi.

Ce părinte?! strigă Generalul înfuriat.

Dar în acest moment mă văzu în haine călugăreşti.

– De ce eşti arestat? Ce-ai făcut? mă întrebă supărat şi grăbit.

Fără să aştepte răspunsul meu, soldatul i-a întins declaraţia de refuz, înregistrată la regiment. Citind-o, Prea Sfinţitul îşi făcu cruce.

– Sfinte Doamne! Asta-i anarhie!

– Nu, am răspuns ferm. Asta-i supunere faţă de voia lui Dumnezeu.

– Dar aşa scrie Apostolul Pavel la Romani?

– Dar când acelaşi Apostol a fost silit să jertfească idolilor, s-a supus, el însuşi, stăpânirii?

Prea Sfinţitul General a rămas perplex. Parcă i-ar fi dat cineva o palmă.

– Ia-l de aici! strigă într-un târziu Generalul înfuriat, adresându-se soldatului.

N-am mai avut timp să-i sărut mâna. Am ieşit puşcă împreună cu soldatul.

La regiment, am fost din nou adus în faţa căpitanului, lângă care se afla plutonierul Pohoaţă.

– Să-l dezbrăcaţi de haina lui popească, iar căpiţa de pe cap să i-o tundeţi, zbieră căpitanul nervos pentru că m-am întors cu aceleaşi convingeri din faţa Episcopului-General.

M-am împotrivit, iar căpitanul m-a înjurat de mamă şi a ridicat piciorul ca să mă lovească în spate.

În Corpul de Gardă, i-am spus plutonierului:

– Du-te şi-i spune domnului căpitan că el poate să mă împuşte, dar n-are dreptul să-mi ia haina călugărească de pe mine.

Atunci plutonierul m-a adus din nou la birou.

– Cum? răcni căpitanul în culmea furiei. Plutonierul Pohoaţă nu vrea să execute ordinul unui căpitan?

Bietul plutonier, înspăimântat din cale-afară, m-a adus din nou în Corpul de Gardă, dând ordin soldaţilor

să mă ţină de mâini şi de picioare, iar camaradul frizer să mă tundă.

În faţa forţei brutale şi în faţa ilegalităţii, la care nu mi-am aşteptat, am cedat. Mai întâi, pentru că cele exterioare nu-mi atingeau esenţialul lăuntric şi apoi, pentru că n-am vrut să fac figura unui cărăbuş care se zbate fără nici un folos. M-am aşezat de bună voie pe scaun şi am zis:

Tundeţi-mă!

Tuns chilug, am fost dus la magazia de haine, unde am fost dezbrăcat de rasă şi de dulamă, apoi îmbrăcat cu forţa în haine militare. Mi-au rămas numai pantofii, fiindcă nu s-au găsit bocanci potriviţi pe piciorul meu.

I-am rugat pe plutonier să mă şi bărbierească, dar Pohoaţă a răspuns că n-are ordin.

Din nou am fost adus în faţa căpitanului.

Şi totuşi, te-am tuns, mi-a zis el în bătaie de joc.

Domnule căpitan, părul o să-mi crească, dar sufletul n-o să mi-l tundeţi.

Ce e aia suflet? Crezi dumneata că mai e ceva?

Căpitanul începu să debiteze nişte cuvinte injurioase pe seama primilor oameni, Adam şi Eva, pe care eu nu le pot aşterne pe hârtie.

Când am coborât, mă aştepta Consilierul General de la Episcopie, care cu o lună în urmă mă ridicase în slăvile cerului cu laudele lui. Pe atunci, fiind în drum spre Frăsinei, am trecut prin Bălţi cu o scrisoare de recomandaţie de la părintele Toma Gherasimescu pentru fostul său elev, Prea Sfinţitul Episcop-General, în vederea hirotoniei mele. Dar Prea Sfinţitul nici n-a avut curiozitatea să ia plicul fostului său profesor şi să-l citească. Atunci m-am convins, o dată mai mult, că nu e voia lui Dumnezeu ca să fiu hirotonit.

Tot atunci, părintele Vasile Ionescu de la „mărgăritarele lumii" căuta un traducător din ruseşte. Cu acest prilej, părintele Consilier Cultural, care era prieten cu tata, mă recomandase cu cele mai frumoase cuvinte.

Dar acum, când m-a văzut tuns, îmbrăcat în haine militare, arestat şi nenorocit, şi-a dat arama pe faţă:

– Eşti o ruşine pentru biserica noastră, striga Consilierul în faţa căpitanului Vlasie. Noroc că nu te-am făcut preot.

Era de nerecunoscut. Am tăcut tot timpul.

Zilele treceau aşa cum, dincolo, trec vămile văzduhului. Dar cea mai grea vamă a fost sosirea tatălui meu. Îl chemase Consilierul cu o telegramă.

Niciodată în viaţa mea nu l-am văzut pe tata plângând aşa cum plângea acum. Îşi implora feciorul să renunţe la declaraţie şi să facă armata.

– Ce-o să-i spun mamei când m-oi duce acasă? Nu te gândeşti c-o să înnebunească de durere?

– Să-i spui că-mi ispăşesc păcatele.

– Dar gândeşte-te că e timp de război. O să te împuşte, o ţinea tata într-una.

– Şi Hristos a fost omorât pentru noi.

– Dar tu eşti Hristos? nu mai ştia bietul tată ce să zică.

La urmă, văzând că nu cedez, cu sufletul zdrobit de durere, mi-a luat hainele călugăreşti, i-am dat şi banii pe care îi aveam asupra mea şi cu care nu mai aveam ce face, şi apoi a plecat acasă ca să ducă aceeaşi tristeţe sfâşietoare sărmanei mele mame.

Cea din urmă vamă a fost preotul regimentului. Îmbrăcat în haine de ofiţer, bărbierit – nici n-ai fi zis că e preot, dacă nu s-ar fi recomandat el însuşi.

– Pe front – încerca să mă convingă preotul ofiţer – tragi, tragi (la acest cuvânt mişca cu degetul arătător al

mâinii drepte ca şi cum ar fi apăsat pe trăgaci), dar nu omori.

Dar glontele tot nimereşte în cineva... i-am zis.

Până la urmă, am rămas pe aceeaşi poziţie. După ce s-au epuizat toate argumentele şi după ce am trecut toate vămile, regimentul mi-a pregătit hrană rece pentru drum şi, condus de un soldat cu baioneta înfiptă în armă, am pornit noaptea spre gară.

Nu l-am uitat niciodată pe bietul soldat moldovean care mă escorta. Îşi cerea iertare de la mine, îi era ruşine de situaţia lui. Eu însă îi spuneam că nu are nici o vină, că îşi face datoria, dar el nici nu îndrăznea să-şi ridice ochii să mă privească în faţă.

În gara Ungheni, alţi soldaţi, camarazii lui, îl întrebau:

Ce-a mai făcut, mă, şi lipoveanul ăsta?

Mă vedeau cu barbă şi credeau că sunt lipovean.

Când am intrat în gară, bunul meu însoţitor m-a lăsat singur în sala de aşteptare, spunându-mi că se duce la bufet. I-am dat din banii pe care îi mai oprisem şi s-a dus la bufet, fără să-i fie teamă că o să fug.

La Chişinău, am ajuns seara târziu. Bietul moldovean nu îndrăznea să mă escorteze pe mijlocul străzii şi nici să se urce în urma mea în tramvai. Atunci, ca să-l scot din încurcătură, i-am propus să luăm un birjar. A fost de acord. Stăteam alături de camaradul ce-şi ţinea arma cu baioneta în sus între picioarele sale.

Când am ajuns la poarta Curţii Marţiale, santinela râdea şi mă înjura că vin, arestat, cu birja.

Măcar pentru ultima dată, i-am răspuns tot râzând.

În curte, însoţitorul m-a lăsat singur, iar el a intrat înauntru cu actele.

Cam peste o jumătate de ceas, a ieşit din clădire un ofiţer înalt şi blond. Mi s-a recomandat: era un furier,

profesor din Iaşi, neamţ de origine. Acesta mi-a pus cele mai subtile întrebări, culese din toate domeniile, dar toate privitoare la armată şi război. Ca unul care rumegasem trei ani de zile această problemă, i-am răspuns la toate întrebările în sprijinul punctului meu de vedere.

Către sfârşit, mi-a pus următoarele două întrebări:

– Dumneata, în propaganda dumitale, ai dori ca nimeni să nu mai pună mâna pe armă?

– În primul rând, eu n-am făcut şi nu fac nici o propagandă în acest sens, aşa cum n-am făcut şi nu fac vreo propagandă în sensul ca oamenii să nu se mai căsătorească şi să se facă monahi. Castitatea este unul din voturile monahale, dar Mântuitorul a spus: „cine poate să înţeleagă, să înţeleagă". Mântuitorul l-a primit pe Petru care care era căsătorit, aşa cum l-a primit şi pe Ioan, care era feciorelnic. Iar Sfântul Apostol Pavel a spus doar atât: „Bine este să fii căsătorit, dar mai bine este să fii necăsătorit". La fel este şi cu arma. Mai bine este să nu te căsătoreşti cu ea... În rând cu Sfinţii Pustnici îi avem pe Sfinţii Gheorghe şi Dimitrie care au fost militari, dar care, în momentul convertirii, au lăsat sabia de oţel şi au luat sabia Duhului. Aici se aplică cuvintele: „cine poate să înţeleagă, să înţeleagă".

Profesorul zâmbi şi-mi puse ultima întrebare:

– Dar dumneata nu cazi în păcatul mândriei, socotindu-te mai deştept decât toţi prelaţii noştri care admit războiul şi binecuvântează armele?

– Mântuitorul spune undeva: „Mulţumescu-ţi, Părinte, că ai ascuns tainele acestea de la cei înţelepţi şi le-ai descoperit pruncilor". Eu vreau să fiu ca un prunc, i-am răspuns profesorului în continuare. Unui copil dacă îi spui să nu fure, el nu fură, dacă-i spui să nu ucidă – nu ucide, fără să recurgă la sofisme, pline de vicleşuguri şi justificări.

Ofiţerul neamţ zâmbi din nou, apoi îmi zise:

– Să ştii că ai să-i pui în grea încurcătură pe ăştia de acolo arătând cu capul spre clădirea din care ieşise.

Am rămas cu impresia că profesorul avea o pregătire teologică.

Mai târziu am aflat că cei de la Curtea Marţială nu aveau nici un articol de lege împotriva mea, aşa cum aveau împotriva sectarilor.

În aceeaşi seară am fost condus, împreună cu alţi deţinuţi, la închisoarea militară, unde am fost închis preventiv până la judecata care a avut loc la 15 noiembrie 1943.

Prima noapte am dormit cu toţii într-o sală, jos pe ciment şi cu uşa deschisă. Era frig, dar soldaţii nu ne-au dat voie să intrăm în celulă pentru că nu eram deparazitaţi.

Ghemuit în mantaua mea militară, am dârdâit toată noaptea de frig, ascultând cum santinelele de la colţurile zidurilor strigau pe rând: unu, doi, trei... ca să nu adoarmă în post.

2. ÎN TEMNIŢĂ

A doua zi am examinat mai bine închisoarea.

În interior, se afla o clădire mare de zid, destinată deţinuţilor, şi una mică, tot de zid, lângă poartă, unde erau birourile directorului şi ale ofiţerilor de serviciu. Celelalte clădiri din curte nu erau propriu-zis clădiri, ci nişte barăci de lemn. Erau deţinuţi prea mulţi şi încăperi puţine.

Închisoarea era împrejmuită cu un gard înalt de piatră, peste care erau trase trei rânduri de sârmă ghimpată, iar la colţuri, sus pe gard, câte o mică gheretă cu pereţi

de scândură, unde santinelele străjuiau zi şi noapte ca să nu evadeze cineva.

De dimineaţă a început deparazitarea şi baia. Deţinuţii noi veniţi erau duşi la baie, dar hainele lor la etuvă. Dacă aveau norocul să nu li se ardă hainele, se îmbrăcau din nou cu ele şi aveau dreptul să intre în celulă.

În curte m-a zărit o santinelă şi a strigat de la distanţă:

– Măi, lipoveanule, să-ţi dai barba jos că dacă te prinde dom' căpitan mătură toată curtea cu barba ta.

M-a întrebat apoi plutonierul de serviciu de ce nu mă bărbieresc.

– N-am nimic împotrivă, i-am răspuns.

Când am intrat în celulă, un deţinut a luat o maşină de ras şi, fără să mai scurteze barba cu foarfeca, m-a săpunit bine şi m-a ras ca pe porci, făcând haz cu ceilalţi deţinuţi.

Prima noapte în celulă am petrecut-o cu inima întristată şi plină de teamă. Răcnetele, înjurăturile, gălăgia erau insuportabile. Puşcăriaşii se băteau şi se ameninţau cu cuţitele pe care şi le fabricau singuri. Dormeam pe paturi comune, cu două etaje; dormeam unul lângă altul, ne culcam „pe dungă". Şi dacă adormeam pe partea dreaptă, nu ne mai puteam întoarce nici pe stânga, nici pe spate.

În colţ se afla hârdăul plin până la refuz de urină şi de fecale. În cursul nopţii se revărsa, iar murdăria curgea pe duşumea, udându-i pe cei ce dormeau pe podele. În plus, feştila de cârpă care ardea pe o lampă de tinichea, fără sticlă, depunea în nările noastre o funingine groasă care pătrundea mai departe, în plămâni.

Deţinuţii mi-au făcut loc sus, la etaj, unde m-am urcat pe scară şi unde aerul era mai cald, dar, în acelaşi timp, mai încărcat de miasme. Lângă mine dormea un vlăjgan negru, care îmi inspira teamă.

După ce au adormit toţi deţinuţii, nu se auzeau decât [illegible] zăngănit de lanţuri. La un moment dat, am avut o surpriză pe cât de neaşteptată pe atât de neplăcută şi tulburătoare. Namila de lângă mine s-a săltat şi a urcat pe mine. Când am sărit speriat, ţiganul mi-a [illegible] morocănos:

– Stai, mă, mamuţoiule!

De atunci n-am mai dormit în etajul de sus, ci m-am mutat la etajul de jos lângă un teterist liniştit şi cuviincios.

Ceea ce mă cutremura până în străfundurile sufletului erau mai ales înjurăturile la adresa lui Dumnezeu, la adresa lui Hristos. Parcă prin gurile spurcate ale puşcăriaşilor se auzeau vocile blestemaţilor draci. De-aş fi trăit o mie de ani dincolo de zidurile puşcăriei, cred că n-aş fi auzit înfiorătoarele înjurături pe care le-am auzit acolo. Nu le-am putut reproduce în faţa nimănui şi nu le voi putea reproduce niciodată, până la moarte. „O, Dumnezeule, multe mai suferi cu îndelungata Ta răbdare!" – ziceam în sinea mea.

Când dormeam noaptea, îmi puneam încălţămintea sub cap, drept pernă. O dată, după ce am adormit, am simţit că cineva îmi trăgea pantofii de sub cap. Dar poteriul meu, teteristul, care dormea lângă mine, l-a apucat de mână, a strigat la el şi hoţul mi-a lăsat încălţămintea.

Pungaşii erau organizaţi. Furau încălţăminte, căciuli şi cămăşi, apoi le vindeau în oraş prin soldaţii din gardă. Păgubaşii nu aveau cui să se plângă, căci soldaţii din gardă erau în legătură şi cu plutonierii.

3. ZIUA JUDECĂŢII

Cât timp am stat „în privinţă", adică în arest preventiv, eram plin de speranţe. Mulţi dintre deţinuţi mă asigurau că voi fi eliberat. Alţii îmi spuneau că voi primi o pedeapsă minimă, cel mult cinci ani. Înclinam să cred că aşa va fi, întrucât nu eram încadrat cu sectarii şi, în plus, eram teolog şi frate de mănăstire. În sinea mea credeam că voi scăpa necondamnat. Că doar dreptatea era de partea mea!

În sfârşit, a sosit ziua judecăţii, ziua de 15 noiembrie 1943. În mijlocul curţii au fost scoşi vreo zece inşi. Printre ei eram şi eu. Un sergent ne-a fixat cătuşe la mâini. Câte o cătuşă la doi inşi, prinşi de câte o mână. Astfel, doi câte doi am pornit spre Curtea Marţială. Treceam prin locuri şi străzi cunoscute. Mi-aduceam aminte cum, pe când eram elev, mă uitam pe fereastră la deţinuţii care, tot cu cătuşe la mâini, erau conduşi de nişte oameni înarmaţi prin mijlocul străzii, aşa cum eram dus eu acum la judecată. Atunci mă treceau fiorii privindu-i, iar acum mă podideau lacrimile, când mă gândeam că pentru păcatele mele a îngăduit Domnul Iisus să fiu încătuşat şi dus sub baionete, ca un răufăcător.

În sala Curţii Marţiale m-am întâlnit cu un prieten care acum era avocat. Nu m-a cunoscut ori poate s-a făcut că nu mă cunoaşte.

După vreo oră de aşteptare, am fost chemat la judecată. La închisoare prietenii îmi spuneau că deţinuţii sunt interogaţi aparte şi chiar ei, când au fost judecaţi, s-au apărat şi au răspuns la toate întrebările, vorbind câte un sfert de oră sau o jumătate de oră, după cum era cazul. Drept aceea, eu mă pregăteam pentru cel puţin o jumătate de oră de apărare. Îmi verificasem toate actele: Certificatul de studii de la Facultatea de Teologie, ordinul de serviciu de la Misiunea Ortodoxă din Odessa, biletul de voie de la mănăstirea Frăsinei... Am destule argumente ca să ies până la urmă achitat. Când profesorul neamţ mi-a spus că îi voi pune în grea încurcătură pe cei de la Curtea Marţială, s-a gândit, desigur, că nu pot să fiu condamnat ca sectanţii.

La un moment dat uşa s-a deschis şi aprodul m-a chemat în sala de judecată. Sala era mare, dar goală. În faţă stătea preşedintele, colonelul Taşcău, în dreapta mea grefierul, iar în stânga procurorul. Dintre numeroasele scaune din sala goală numai unul singur era ocupat de un ofiţer: era apărarea din oficiu, căci eu nu aveam apărător.

Colonelul Taşcău, care era spaima deţinuţilor, stătea încruntat. Îi condamna fără nici o milă mai ales pe comunişti. Când Taşcău pleca la Bucureşti şi îl înlocuia alt colonel, deţinuţii răsuflau uşuraţi. Îi fericeau pe cei ce erau judecaţi de celălalt colonel.

Stând în faţa colonelului Taşcău, în picioare, judecătorul militar saltă nervos capul şi-mi adresează prima întrebare:

– Dacă ai refuzat serviciul militar, de ce mai porţi haina militară?

– Am fost îmbrăcat forţat, dar eu am refuzat-o din capul locului.

– Bine, o să te refuzăm şi noi, hotărî preşedintele ameninţător, făcându-i semn grefierului.

Acesta se ridică în picioare, citi declaraţia mea, apoi zise că sunt un „pretins" funcţionar de la Misiunea Ortodoxă din Odessa. Am vrut să scot din buzunar ordinul de serviciu ca să-i dovedesc pe loc că într-adevăr am funcţionat la Misiunea Ortodoxă, dar colonelul nu m-a lăsat. S-a întors spre apărarea din oficiu, pe care o reprezenta un căpitan necunoscut. Acesta s-a ridicat şi

a spus un cuvânt de umplutură, numai ca să se afle în treabă:

– Preoţii sunt scutiţi de armată... începuse căpitanul.

– Dar ce, ăsta-i popă? i-a retezat-o scurt colonelul, întorcându-se spre dreapta, către procuror.

– Întrucât dumnealui face propagandă, se ridică procurorul cu o altă minciună – cer cea mai înaltă pedeapsă.

Desigur, printre copiii din Transnistria n-am făcut nici o propagandă în sensul arătat de procuror. Şi nici printre cei mari n-am făcut propagandă. Pe când eram în Frăsinei, un frate îmi spusese că vrea să refuze serviciul militar şi războiul. Eu însă l-am întrebat dacă e convins de ceea ce vorbeşte. Fratele mi-a răspuns că nu. Atunci i-am zis hotărât: „În acest caz e mai bine să faci armata, căci dacă nu lucrezi din convingere torni vin nou în burduf vechi şi pui petec nou la haină veche. Nu vezi? Cel ce nu vine din convingere la călugărie şi dă în faţa lui Dumnezeu făgăduinţa fecioriei, chiar dacă nu se atinge de femei, face alte spurcăciuni, mai urâte, căci nu se poate abţine. Tot aşa dacă refuzi armata şi războiul, fără să fii convins de ceea ce faci, ai să dezertezi, ai să evadezi, ai să faci vreo crimă sau ai să te sinucizi, căci n-ai să ai tăria lăuntrică ca să suporţi toate consecinţele".

Dar cu toate acestea, fără să fiu cercetat, fără să mi se dea dreptul la cuvânt şi la apărare, am fost acuzat de procuror cu de la sine putere, fără să citeze măcar un articol de lege.

După ce s-a pronunţat procurorul, preşedintele mi s-a adresat din nou, spunându-mi pe ton răstit şi nervos:

– Ieşi afară!

Crezând că cele petrecute n-au fost decât informaţiile preliminare după care va urma procesul propriu-zis, mi-am verificat din nou actele şi argumentele în sala de aşteptare. „Orice borfaş, îmi ziceam are dreptul să se

apere şi nu poate fi condamnat decât în baza unui articol de lege; e imposibil să nu-mi dea voie şi mie să mă apăr".

Peste puţin timp am fost chemat din nou, împreună cu alţi doi deţinuţi.

Procurorul s-a ridicat şi a citit ceva în grabă. Eu n-am înţeles şi l-am întrebat pe vecin.

Ce? N-ai înţeles? zbieră procurorul. Eşti condamnat la moarte cu confiscarea averii. Dumneata eşti intelectual; acum aruncă-te într-un crater de vulcan ca japonezii!

Pentru prima oară în viaţa mea am rămas trăsnit. Am avut un şoc atât de puternic încât mi se părea că într-adevăr m-a lovit un trăsnet. Cum am ieşit din sala de şedinţe, cum am trecut prin coridor, nu-mi aduc aminte. Mi-am revenit mai târziu, în faţa unei mese, unde un funcţionar politicos şi răbdător mă întreba pentru a nu ştiu câta oară de unde sunt. Până atunci privisem pierdut, undeva în gol, pe fereastră afară. Apoi am început să răspund, lăsându-mi încet privirea în jos şi uitându-mă la funcţionarul care, probabil, mai avusese cazuri asemănătoare.

Dar exact în această cameră, unde stăteam surd şi mut în faţa unui slujbaş care ştia ce se petrece în sufletul unui condamnat la moarte, cu câţiva ani în urmă s-a mai petrecut o întâmplare ce merită să fie istorisită.

Pe când eram student, pe scena teatrului din Chişinău se juca o piesă străină în care se luau în derâdere toate pornirile nobile şi sfinte ale sufletului omenesc. Idealişti şi entuziasmaţi, studenţii teologi şi agronomi au ocupat în mod intenţionat tot balconul ca să zădărnicească piesa în care se ridiculizau sentimentele sacre ale popoarelor.

Deci, îndată ce actorii şi-au început rolurile zeflemitoare, studenţii au pornit cu huiduielile şi vociferările. Poliţia s-a şi urcat în balcon să-i potolească. Dar când

cortina s-a ridicat din nou, studenţii au continuat să-i huiduiască. Actorii însă, bazându-se pe sprijinul poliţiei, îşi vedeau de rolurile lor. Atunci unul din colegi a aruncat un ou care a căzut în mijlocul scenei. Actorii s-au speriat şi au fugit. Poliţia promisese că îi va potoli, iar piesa va continua. Atunci eu am aruncat al doilea ou care a căzut în mijlocul sălii, descriind o traiectorie de grenadă. De data aceasta publicul s-a spăimântat de-a binelea. Femei şi bărbaţi au năvălit buluc spre uşă, golind complet sala.

Comandantul poliţiei ne-a somat de trei ori ca să ne predăm, iar studenţii de trei ori au răspuns printr-un: „Nu!" prelung şi hotărât. Atunci poliţia a recurs la forţă. A început busculada şi presiunea din partea jandarmilor. Scaunele trosneau şi se rupeau ca beţele de chibrituri. Câţiva dintre studenţi au leşinat. Când comandantul şi-a dat seama încotro merg lucrurile a dat un ordin de încetare a presiunii. Apoi, dându-şi cuvântul de onoare, le-a promis studenţilor că nu vor fi pedepsiţi cu condiţia să îndeplinească o formalitate. Şi anume: să se prezinte, câte unul, la Consiliul de război (mai târziu: Curtea Marţială) şi la toate întrebările să răspundă: „nu ştiu". Şi în felul acesta, băieţii au plecat liberi la cămin.

A doua zi, studenţii agronomi şi teologi (pe atunci Chişinăul avea numai două facultăţi) au făcut aşa cum au fost instruiţi. La toate întrebările răspundeau: „nu ştiu! nu ştiu! nu ştiu!" Dar eu, care din copilărie nu puteam să mint, mă tot gândeam ce să fac. Nu numai pilda Mântuitorului, dar şi exemplul lui Socrate mă opreau de la minciună. „Dacă un păgân, mă gândeam în sinea mea, a preferat să moară decât să mintă, atunci ce scuze voi avea eu care sunt creştin, teolog şi viitor preot?"

„Zis şi făcut, nu voi minţi! – am hotărât în sinea mea. Voi spune adevărul orice s-ar întâmpla".

Ştii cine a fost iniţiatorul şi conducătorul rebeliunii de la teatru? mi s-a pus prima întrebare.

Ştiu.

Cine?

Nu spun.

De ce?

Pentru că eu sunt inculpat, nu sunt martor. Să spună cei ce sunt în cauză.

După ce mi-au mai pus o serie de întrebări de acest fel, anchetatorii au încheiat astfel:

Mai ai ceva de adăugat?

Da.

Ce anume?

Eu sunt acela care a aruncat al doilea ou.

La aceste cuvinte, comandantul care deja era supărat, s-a umplut de mânie şi a ordonat soldatului care stătea lângă uşă cu baioneta înfiptă în puşcă:

Arestează-l!

Eram cu servieta în mână. În mintea mea mă şi vedeam în închisoare. Mă gândeam că voi mânca, după cum auzeam, dintr-un troc comun. Dar, în primul rând, aveam nevoie de rufe.

Domnule comandant, mă adresai şefului – daţi-mi voie să merg până la internat ca să-mi iau schimburile şi apoi mă arestaţi.

În acest moment, comandantul s-a întors zâmbind spre mine şi, cu mâna întinsă, mi-a zis:

Te felicit, domnule student, pentru sinceritatea şi spontaneitatea dumitale! Nu te arestez, dar să ştii că în viaţă vei avea de suferit.

Mi-a strâns mâna şi m-a eliberat.

Prorocia comandantului s-a împlinit întocmai. Căci de data aceasta după vreo patru sau cinci ani de zile, am fost condamnat la moarte exact în aceeaşi clădire, iar funcţionarul răbdător care mă interoga se află exact în aceeaşi cameră în care mă interogase Comandantul Poliţiei atunci.

În curte, condamnaţii au fost din nou prinşi în cătuşe şi conduşi la închisoare.

4. LA FIERĂRIE!

Când am ajuns la poarta închisorii, plutonierul Ghiţescu a cerut de la sergent biletele cu sentinţele. Citind cuvintele: „condamnat la moarte", plutonierul a exclamat: „la fierărie!" Urma să-mi pună lanţuri la picioare. Dar Ghiţescu, fiind om bun la suflet, a venit personal la fierărie şi a ales lanţurile cele mai subţiri şi mai uşoare.

Fierarul, un deţinut voinic şi muşchiulos, mi-a ordonat să mă culc pe pământ şi să ridic un picior pe nicovală. Odată piciorul ridicat, fierarul mi l-a introdus în cătuşa lanţului, a luat un nit gros şi, după ce l-a petrecut prin cele două găuri, l-a turtit cu câteva lovituri de baros.

La fel a procedat şi cu celălalt picior. Când am ieşit din fierărie, abia izbuteam să păşesc. Cătuşele mă răneau la picioare, iar lanţul, care atârna între ele, mă împiedica la mers. Deţinuţii mai miloşi m-au învăţat cum să agăţ, cu nişte sfori, cele două cătuşe sub pulpa piciorului, aşa încât piciorul să se mişte liber. Iar ca să pot umbla prin curte am agăţat, cu o altă sfoară, lanţul care atârna între cătuşe. Tot deţinuţii m-au învăţat cum să-mi scot pantalonii prin interiorul cătuşelor când urma să fac baie.

La început, zgomotul sinistru al lanţurilor – mai ales noaptea, când deţinuţii se mişcau prin somn – mă înfiora, dar mai târziu m-am obişnuit, aşa cum începeam să mă obişnuiesc şi cu gândul morţii.

După condamnare n-am mai rămas în aceeaşi celulă unde poposesc de obicei noii veniţi, înainte de judecată. În aceeaşi zi am fost mutat într-o baracă, unde am fost aruncat ca într-un purgatoriu plin de chinuri trupeşti şi sufleteşti.

Aici nu aveam nici măcar paturile comune din celulă. Dormeam direct pe duşumeaua subţire de brad. Printre crăpături se vedea zăpada ce viscolea pe dedesubt. Făceam baie în fiecare săptămână, dădeam hainele la etuvă şi, totuşi, păduchii nu se mai terminau. Era destul ca un singur deţinut să nu-şi dea cămaşa la etuvă ca păduchii să treacă la vecini şi să se înmulţească în mod fulgerător. În special mie îmi provocau o mâncărime atât de teribilă încât, iritându-mi-se pielea, credeam că am râie. I-am spus felcerului care era tot dintre deţinuţi. Acesta, când a aflat că am râie, s-a mâniat foc şi a început să mă înjure pentru că nu i-am spus din timp.

Pe loc a început tratamentul. Felcerul mă scotea în fiecare zi în mijlocul curţii, mă dezbrăca în pielea goală şi turna peste mine soluţia Vleminschi – pucioasă amestecată cu apă de var. Având zgârâieturi pe tot trupul, soluţia îmi provoca dureri şi usturimi destul de mari. În plus era un frig care, pe la sfârşitul lui noiembrie, îmi pricinuia un tremur de câine degerat. Până la urmă însă s-a dovedit că nu era râie, ci o mâncărime provocată de înţepăturile păduchilor. Tot atât de grozav mă necăjeau ploşniţele. Având o piele atât de sensibilă, ploşniţele sugeau sângele din trupul meu ca vampirii. De multe ori nu dormeam toată noaptea. Şedeam ghemuit în vreun colţ şi aţipeam de abia spre dimineaţă. Erau atât

de multe ploşniţe încât alergau pe scândurile de brad aşa cum aleargă furnicile pe copac.

Toate acestea erau încă suportabile dacă ne-ar fi lăsat în baracă. Dar directorul închisorii, un căpitan de o răutate rar întâlnită, ne scotea afară şi, cât era ziua de mare, tremuram pur şi simplu îngheţaţi ca nişte câini ai nimănui. Aş fi vrut să muncesc ceva, să tai nişte lemne, ca să mă încălzesc, dar nimeni nu-mi dădea de lucru. De cele mai multe ori, deţinuţii se adunau grămadă sub streaşina bărăcii unde, ghemuiţi şi vineţi de frig, ţopăiau când într-un picior, când în altul. Voind să mă rog neîncetat, eu nu pierdeam ocazia să mă rog şi afară. Astfel, când ridicam un picior, ziceam: „Doamne", când ridicam celălalt picior, ziceam: „Iisuse", repetând în felul acesta la nesfârşit rugăciunea lui Iisus.

Seara, căpitanul Mazilu, directorul închisorii, ne aduna pe toţi în front ca să zbiere la noi, ţinându-ne în ger ceasuri întregi. Printre deţinuţi erau unii care nu aveau nici un fel de încălţăminte în picioare. Stăteau literalmente cu picioarele goale în zăpadă, cu cămaşa ruptă şi cu pantalonii desfundaţi încât li se vedea trupul gol. Aceşti nenorociţi îşi luau capela din cap şi o aşezau sub picioare ca să nu stea cu tălpile goale direct pe zăpadă. Unul din ei, zgribulit şi îngheţat bocnă, începu să plângă.

– Ce-ţi foloseşte dacă plângi?

– Parcă mai mă uşurez puţin, răspundea nefericitul.

Şi căpitanul Mazilu, în loc să se înduioşeze de suferinţa deţinuţilor, chema câte unul din ei, în special pe cei bănuiţi de comunism şi începea să-i bată în văzul tuturor. Călăul în uniformă de căpitan, fiind voinic, din câţiva pumni îl dobora pe nenorocit la pământ. Şi fiindcă furia lui de fiară turbată creştea pe măsură ce lovea, începea să dea cu cizmele în cap, în coaste, în burtă, unde

nimerea. Plin de sânge, zdrobit şi abia suflând, nenorocitul era dus pe braţe la carceră, unde murea în chinuri groaznice. Iar când i se raporta căpitanului că deţinutul bătut a murit în carceră, Mazilu îl înjura pentru ultima oară satisfăcut că a scăpat de el. Această bestie cu chip de om se aprindea de mânie când vedea vreun deţinut vesel la faţă. Îi părea rău şi înjura cuprins de ură când vedea că deţinuţii ieşeau din iarnă, fără să moară de mizerie şi de ger.

Dar necazurile se ţineau lanţ, amărându-mă până în străfundul sufletului.

Pentru a-şi primi polonicul de ciorbă, fiecare deţinut îşi avea gamela sau castronaşul său pe care, în timpul nopţii, le aşezau într-un colţ al bărăcii. Într-o zi, mi-am luat cana şi m-am aşezat la rând ca să-mi primesc porţia de ciorbă. Dar după ce am gustat prima lingură mi s-a făcut greaţă, îmi venea să vomit. Toată ciorba avea un puternic miros de urină. Cineva dintre deţinuţi, ca să nu mai iasă noaptea la hârdău, se urinase în cana mea, vărsând apoi conţinutul pe fereastră afară.

În altă zi, când deţinuţii făceau baie, eram răcit şi stăteam la îndoială: să fac sau să nu fac baie.

– E bine să faci baie, părinte, insistau deţinuţii.

I-am ascultat, dar când m-am întors n-am mai găsit rufele pe care le încuiasem în valiză.

N-am zis nimănui nimic. N-aveam cui să mă plâng. Dar a doua zi s-a prezentat bulibaşa hoţilor cu rufele la subţioară.

– Te văd, taică părinte, că ceteşti pă carte şi mi-a fost frică să nu mă blestemi. Uite, poftim rufele dumitale.

„Cartea" era Biblia, pe care plutonierii uneori o confiscau şi o aruncau în sobă, dar – după ce plecă plutonierul de serviciu – soldaţii o scoteau din sobă şi, aşa pârjolită cum era, ne-o vindeau din nou.

Eu citeam, într-adevăr, pe carte, dar nu m-am gândit niciodată să-i blestem pe cei ce mă furau.

Cartea era, mai întâi, Noul Testament, o ediţie britanică, pe care o împrumutasem de la un sectant, apoi părinţii mi-au adus de acasă Biblia ediţia lui Gala Galaction pe care o puteam citi liber. Era singura mea mângâiere, mai ales în durerile sufleteşti care de multe ori mi se păreau mai sfâşietoare decât cele trupeşti. Cunoscusem aceste dureri în primele luni la Frăsinei. Acum îmi veniseră din nou, dar, ce e drept, într-o formă mai uşoară.

În fiecare seară, pe când încă tremuram de frig afară, vedeam din curtea închisorii cum trece, frumos şi plin de lumină, un tren accelerat, care alerga spre Perival, spre casă, spre părinţii mei îndureraţi şi distruşi.

O tristeţe nesfârşită punea stăpânire pe sufletul meu. Mă gândeam în sinea mea: „Oamenii din tren erau liberi, se aflau la căldură, erau veseli, sătui, pe câtă vreme eu..."

Apoi îmi veneau imaginile din casa părintească. Parcă îmi venea să zbor la mama acasă. „Cum de n-am preţuit eu, îmi ziceam, dragostea şi bunătatea mamei care mă îngrijea cum numai o mamă îşi poate îngriji copilul?"

5. MAMĂ, DULCE MAMĂ

Odată, într-o după-amiază, îmi târam lanţurile prin curte alături de prietenul meu teterist. Acesta era un băiat bun şi sensibil care – ca şi mine – mereu îşi aducea aminte de mama lui.

– Părinte, istorisea el cu lacrimi în ochi – n-am să uit niciodată cum, pe când eram copil, căzusem bolnav la

pat. Noaptea târziu, m-am trezit din somn. Şi ce crezi că am văzut cu ochii mei? Candela era aprinsă la icoana, iar mămica se ruga şi plângea în genunchi în faţa Maicii Domnului.

La rândul meu, tot plângând, i-am povestit cum, fiind grav bolnav în copilărie, după ce-mi pierdusem cunoştinţa, m-am trezit în miez de noapte. Am deschis încet ochii. În jurul meu era tăcere mormântală, iar lângă căpătâi veghea mama cu lumânarea aprinsă în mână. Credea că băieţaşul ei îşi dă sufletul.

Nici eu, nici prietenul meu nu puteam uita dragostea de mamă care nu te părăseşte nici atunci când toţi te părăsesc.

– „Care dintre aceşti trei, întreabă Mântuitorul – ţi se pare că a fost aproapele celui ce a căzut între tâlhari?

Învăţătorul legii, care îl ispitise, îi răspunde:

– „Cel ce a avut milă de el". Acest dumnezeiesc adevăr nu-l simţi în toată puterea lui decât atunci când cazi între tâlhari. Cei care au avut şi au milă de tine apar ca steaua polară şi ca luna între stele. Lasă în umbră pe toţi ceilalţi prieteni, fraţi, cunoscuţi, care trec pe-alături ea. Numai aşa se explică iubirea şi recunoştinţa sfinţilor faţă de Domnul Iisus şi de Maica Domnului. Numai cel ce şi-a dat seama că zace zdrobit în fundul prăpastiei, numai cel ce a fost muşcat şi încolţit de şerpii nevăzuţi, numai cel asfixiat de miasmele păcatelor, va iubi în vecii vecilor şi va plânge mereu cu lacrimi de recunoştinţă ori de câte ori îşi va aduce aminte că Mântuitorul l-a salvat cu preţul propriei Sale vieţi, iar Maica Domnului l-a iubit, a plâns şi s-a rugat pentru el cu mai multă dragoste decât toate mamele adunate la un loc.

Mereu între tâlhari, îmi aduceam aminte de altă inimă care m-a iubit şi a avut milă de mine. Aceasta era inima lui Vladimir, fratele meu mai mic. Dorul de mama mea

şi de fratele meu l-am simţit şi la Frăsinei, şi în Transnistria, şi în închisoare.

Îndurerat, mi-am adus aminte că într-o primăvară eram bolnav de friguri. Afară era cald, iar eu tremuram de frig acoperit cu cojoace şi cu pături. Cu plapuma trasă peste cap, am auzit cum uşa a scârţâit încet şi cineva a intrat tiptil să-l vadă pe bolnav. Dar când, la plecare, uşa a scârţâit din nou, am scos capul şi am văzut spatele lui Vladimir. Altcineva nu m-a vizitat atunci.

Altă dată – tot elevi eram – veneam amândoi de la gară pe jos. Pe atunci eu eram mai slab decât Vladimir. Nu mai aveam putere să-mi duc geamantanul. Din milă faţă de mine, Vladimir, pe lângă bagajul său, mi l-a luat şi pe al meu, şi astfel am ajuns acasă.

Dar atât dragostea mamei cât şi dragostea lui Vladimir cădeau acum ca nişte cărbuni aprinşi pe capul meu. Aveam remuşcări că n-am fost la înălţimea iubirii lor. Recunoşteam că sunt mai rău şi mai egoist.

Toate acestea îmi aprindeau dorul după fratele meu cu care mă înţelegeam aşa de bine încât se mirau toţi cei ce ne cunoşteau. Noi nu ziceam că suntem fraţi, ci prieteni. Adică mai mult decât fraţi. Căci împărţeam împreună nu numai necazurile, ci şi bucuriile.

Când eram copii, treceam o dată printr-un loc mocirlos şi, când ne afundam, ne încurajam unul pe altul, spunându-ne: „Fluctuat, nec mergitur" tot astfel, când am crescut mai mari treceam amândoi prin necazurile vieţii care, deşi ne clătinau, totuşi nu ne înecau.

În necazurile din Transnistria simţeam o mare nevoie de întărirea lui Vlad.

În Iosipovca, în camera mea de la etaj, când m-au găsit copiii plângând, unul din ei m-a întrebat:

– Batiuşca, de ce plângi?

Altul s-a apropiat mai duios:

Cui îi scrii? Îi scrii mamei?

Nu.

Dar cui îi scrii? insistau micuţii.

Unui prieten – şi acest prieten era Vlad.

Tot lui Vladimir i-am scris despre hienele care cuceresc Transnistria, adulmecând cadavrele intereselor personale. Dar această scrisoare a fost interceptată şi expediată la Misiunea Ortodoxă.

...De bună seamă, toate vor trece, şi nădejdea va trece, şi credinţa va trece, dar dragostea în veci va rămâne...

6. PSALMII LUI DAVID

În clipele de durere, îmi găseam unica întărire şi mângâiere în rugăciune. Ca şi în primele luni de la Frăsinei, aş fi fost pierdut dacă nu m-aş fi rugat. Acolo aveam slujbele, Sfânta Liturghie, Acatistul, Paraclisul... dar aici nu aveam decât Psalmii lui David. Mă aşezam jos, pe podele, într-un colţ de baracă şi începeam să mă rog. Dar rugăciunea mea nu era o rugăciune obişnuită. Rugăciunea mea ţâşnea din sufletul meu, aşa cum ţâşnea gheizerul din inima pământului, mânat de un foc şi de o presiune grozavă. Numai în primele luni de la Frăsinei mă mai rugasem cu atâta putere.

" Tu vei scoate din laţ picioarele mele" ...

" Doamne, cum sporesc vrăjmaşii mei" ..

" Mulţi sunt cei ce se răscoală împotriva mea" ...

Toate aceste stihuri parcă erau rupte din sufletul meu, parcă le-aş fi scris eu.

" Eu un vierme sunt şi nu un om" ...

" Tauri mulţi mă înconjoară" ...

" Câinii mă cuprind la mijloc, ceata nemernicilor îmi dă târcol" ...

„Împotriva mea ei cască gura lor, ca un leu care sfâşie şi răcneşte" ...

Şi totuşi cineva îmi inspira o nădejde de granit:

„Eu nu voi muri, ci voi trăi, ca să povestesc faptele Domnului".

Zilnic îmi suna în urechi acest verset.

Uneori, când şedeam în colţul meu şi plângeam citindu-mi psalmii, câte un puşcăriaş încerca să-şi bată joc de mine, dar îndată un altul îl oprea:

– Lasă-l, mă, nu vezi că e amărât?!

Pentru ei, eu eram pur şi simplu un amărât. Ei însă nu ştiau că mă rog, pentru că nu mă vedeau făcându-mi cruce, închinându-mă sau îngenunchind.

Când ieşeam dimineaţa în curte, începeam să rostesc în sinea mea toate rugăciunile pe care le ştiam pe dinafară, apoi, plimbându-mă încet şi singur, începeam să cânt; intonam toate cântările liturgice pe care le ştiam pe de rost.

Când eram la Odessa, frecventam de obicei biserica cu etaj, care avea şase altare. Duminica se oficiau acolo două Liturghii: prima de la 6 dimineaţa până la 9, iar a doua de la 10 până la 13. Venea alt preot, alt cor, alţi credincioşi, iar eu rămâneam la amândouă Liturghiile nemişcat, parc-aş fi fost răpit în al treilea cer.

În plimbările mele prin curtea închisorii îmi imaginam că mă aflu în această biserică şi cântam răspunsurile pe care le dădea acolo un cor îngeresc de frumos, dirijat de o fostă maică. Eram tot în baracă când am visat că am fost hirotonit preot. Se făcea că eram cu cădelniţa în mână, dar şi cu lanţurile la picioare...

Când venisem pentru întâia oară la Iosipovca, stareţul A.T. – sosind întâmplător la Misiunea Ortodoxă – i-a spus Părintelui Vicar A.N.:

– Ne-a venit un frate nou, un teolog la mănăstirea noastră...

– Cum îl cheamă? îl întrebă curios Vicarul.

– Victor Moldovanu.

– Să-i spui să vină imediat la Misiunea Ortodoxă.

Dar stareţul nu mi-a spus.

Atunci m-am pomenit cu o telegramă prin care eram chemat ca să fiu hirotonit preot. Am ascultat de Dumnezeu şi de duhovnicul meu şi n-am acceptat hirotonia.

Crezând că n-am primit hirotonia, părintele Vicar mi-a trimis un comunicat telefonic, adus printr-un curier special. Dar şi comunicatul a ajuns în sobă. La urmă de tot am primit o scrisoare în care părintele Vicar scria că, dacă nu vreau să primesc preoţia, să vin totuşi la Misiune ca să-mi dea o întrebuinţare mai potrivită. De data aceasta am luat desagii şi am plecat pe jos, dar – părintele Vicar fiind plecat la Bucureşti – m-am întors din nou la Iosipovca.

Acuma, deşi nu eram preot, făceam toată rânduiala Liturghiei, plimbându-mă prin curte. Nimeni nu ştia ce fac. Apoi cântam tot ce mi-aminteam din cântările Oastei Domnului, cântări care îmi aduceau o mare mângâiere.

Fie citind Psalmii lui David, fie cântând Sfânta Liturghie sau cântările Oastei Domnului, îl chemam din adâncuri în ajutor pe Domnul.

7. SÂNGELE VA PROPOVĂDUI...

Plimbându-mă prin curte, mă gândeam că cei ce au credinţă scapă de orice primejdie. Chiar în zilele noastre Dumnezeu face minuni. Mi-am adus aminte, cu acest prilej, de un caz din Odessa.

Într-o zi de dimineaţă, înainte de a se începe Sfânta Liturghie, stăteam în colţul meu din dreapta naosului şi mă uitam cum o fetiţă de nouă ani se ruga la icoana

Maicii Domnului care se afla în faţă. Dar rugăciunea fetiţei se deosebea de rugăciunile copiilor de vârsta ei. Biata copilă cădea în genunchi, ridica mânuţele în sus ca preotul la invocarea Duhului Sfânt, şi plângea.

După ce şi-a terminat rugăciunea – văzând că fetiţa se apropie de mine ca să-mi sărute mâna – am întrebat-o de ce s-a rugat şi a plâns.

– M-am rugat Maicii Domnului ca să mi-l aducă acasă pe tăticu.

– Dar unde e tăticu? am întrebat-o eu.

– La război, pe front, răspunse fetiţa cu durere.

M-am uitat cu milă la acest copil naiv, zicând în sinea mea: „Cum poate Maica Domnului să-l aducă pe tăticul ei acasă?" M-am îndoit ca Moise în pustie.

Dar n-au trecut multe zile când învăţătoarea ei, care frecventa aceeaşi biserică, îmi spuse că tăticul fetiţei s-a întors într-adevăr acasă.

– Dar cum s-a întâmplat minunea? am întrebat-o pe învăţătoare.

– Feţiţa şi cu mămica ei, îmi povesti învăţătoarea – dormeau liniştite acasă. Pe la miezul nopţii se aude o bătaie în uşă. Mama sare din pat şi întreabă cine-i. Vocea de-afară era cunoscută, era tăticul fetiţei.

Când i-a deschis uşa, tăticul a lăsat-o pe soţia lui şi s-a îndreptat spre fetiţă. A îmbrăţişat-o plângând şi i-a spus:

– „Tu m-ai salvat!"

– De ce zici aşa? îl întrebă soţia.

– Iată de ce. Eram pe front. Se întunecase, iar noi eram tot în tranşee, pentru că gloanţele şi brandurile nu încetau să treacă vâjâind şi şuierând peste capetele noastre.

La un moment dat, stând cu capul scos din tranşee, ca să văd dacă a încetat focul, aud vocea fetiţei mele scumpe, care striga alarmată:

– „Tăticule, tăticule, apleacă-te!"

Fără să-mi dau seama că tu, draga mea, erai la Odessa, iar eu pe front, m-am aplecat în mod automat. Dar când mi-am ascuns capul în tranşee, deasupra mea a vâjâit o bucată de brand explodat la o oarecare distanţă de noi. Dacă nu-mi aplecam capul, mi-l reteza. Când am văzut această minune, n-am mai stat locului. Am pornit cu nădejdea în Dumnezeu chiar în noaptea în care am auzit vocea. Am trecut peste cadavre, peste garduri cu sârmă ghimpată, am trecut prin sate şi oraşe, dar nu m-a întrebat nimeni de acte. Şi acum mă bucur că vă văd sănătoase şi-i mulţumesc lui Dumnezeu că m-a scăpat de moarte.

Gândindu-mă la condamnarea mea, mă aşteptam să facă Dumnezeu o minune cu mine, dar mă aşteptam şi să fiu împuşcat. Îmi ziceam ca tinerii din Babilon: „Puternic este Dumnezeu să mă scape din ghearele morţii, iar de nu – prefer să mor eu decât să-i omor pe fraţii mei în Hristos."

Când meditam astfel, mă opreşte prin curte un domn necunoscut care nu ştiu dacă era deţinut sau venit din afară. Mai târziu, teteristul mi-a spus că era cineva trimis de către Procurorul Curţii Marţiale.

– Părinte, îmi zice acest domn – de ce nu vrei să dai declaraţie că pui mâna pe armă? Căci dacă vei da o simplă declaraţie vei fi imediat eliberat şi trimis la şcoala de ofiţeri. Până vei termina şcoala poate se va termina şi războiul, şi atunci, fiind misionar, vei putea propovădui pe Hristos până la bătrâneţe. Dar dacă rămâi la ideile dumitale vei fi împuşcat şi nimeni nu va auzi glasul dumitale de misionar.

– Dacă voi fi împuşcat, am răspuns gânditor – sângele meu va propovădui mai puternic decât glasul meu.

Necunoscutul n-a mai insistat şi a plecat.

Sosise iarna, iar eu o duceam greu cu îmbrăcămintea şi cu încălţămintea. Într-un timp, mai ales când părinţii încă nu aflaseră unde sunt nu mai aveam nici o cămaşă şi – Doamne! – cât e de greu să n-ai cămaşă. Nici haina de soldat, nici mantaua militară nu mă încălzeau, când îmi lipsea cămaşa. Ultima cămaşă îmi arsese în etuvă şi altă cămaşă nu aveam. Atunci m-am înţeles cu un „pocăit", care avea aceeaşi condamnare ca şi mine, ca să facem un schimb în natură: eu să-i dau pantofii, iar el să-mi dea o pereche de opinci cu obielele respective şi o cămaşă. Mare mi-a fost bucuria când am simţit cămaşa în spate. Eu mă încălzisem dintr-o dată. Mai greu însă o duceam cu încălţămintea. În ciuda obielelor de lână, mi-era frig la picioare, iar când călcam simţeam toate pietricelele în talpa mea.

Disperat, am scris acasă. Am cerut printre altele, să mi se aducă îmbrăcăminte şi încălţăminte. Şi iată că într-o joi mă strigă un soldat ca să vin la vorbitor, adică la poartă. În acel moment mă aflam în dosul clădirii. Auzindu-mi numele, începui să alerg cu paşi mărunţi pentru că mă împiedicau lanţurile. Dar când am ajuns la poartă, părinţii nu mai erau acolo. Plutonierul,văzând că întârzii, le-a spus că am fost transportat la Aiud. Tata şi mama s-au întors acasă distruşi, iar eu, tot atât de distrus, m-am întors la baracă.

Am scris din nou şi am transmis scrisoarea printr-un deţinut eliberat, care locuia lângă satul părinţilor. Bieţii părinţi au venit imediat cu îmbrăcămintea şi cu încălţămintea pe care le-o cerusem. Iar biata mamă, când îşi văzu feciorul în opinci şi cu lanţuri la picioare, izbucni în hohote de plâns. Plângea atât de tare încât plângeau şi deţinuţii de mila ei. N-o mai puteam opri. Mă implora să dau declaraţia care mi se cerea ca să scap de puşcărie

şi de moarte. Nu mai ştiam ce să fac, ca s-o potolesc pe mama.

– Mamă, i-am spus în cele din urmă – nu vezi tu câte necazuri am eu aici pe capul meu? Mai vii şi tu acum cu lacrimile tale!

Atunci mama s-a liniştit.

I-am mulţumit lui Dumnezeu pentru purtarea lui de grijă. Acum aveam haine civile, palton, căciulă şi bocanci. Aveam şi rufe de schimb.

Peste puţin timp m-am îmbolnăvit. Un medic militar l-a consultat, într-o seară, pe toţi deţinuţii. M-a cunoscut după ochi că am temperatura ridicată. I-a ordonat acelaşi felcer-deţinut, care mă tratase de „râie", ca să mă interneze în infirmeria închisorii. Mă bucurasem că nu voi mai fi scos afară în frig şi voi sta măcar câteva zile în infirmerie la căldură. Dar felcerul nici n-a vrut să se uite la mine, iar ca urmare am zăcut în baracă tot timpul cât am fost bolnav.

În aceeaşi baracă, lângă un perete, se aflau nişte scânduri mai ridicate care serveau drept pat comun. Într-o noapte, neavând nici un loc pe duşumea şi fiind încă bolnav, îmi găsisem un mic locşor pe aceste scânduri. M-am întins bucuros ca să mă pot odihni măcar puţin. Dar n-am reuşit să adorm. Vecinul se trezise; m-a înjurat şi m-a alungat.

Stăteam trist şi obosit lângă un perete. Feştila fumega, deţinuţii sforăiau. Din când în când se auzea zăngănitul lugubru al lanţurilor. Şi deodată izbucni un răcnet sfâşietor şi plin de durere:

– Of, Doamne, Dooaamne, Doaaaamne!

S-au trezit şi puşcăriaşii. Toţi şi-au întors capetele în direcţia de unde s-a auzit răcnetul disperat.

– Ce ai, moşule? Ce te doare? l-a întrebat un deţinut.

– Fraţilor, a răspuns sărmanul ţăran plângând – am avut multe năcazuri şi năpăşti în viaţă. Mi-a murit nevasta dintâi. Mi-au murit doi copii. Am avut pagube mari în gospodărie, dar aşa durere ca acuma n-am avut niciodată.

Inimile împietrite ale puşcăriaşilor se înduioşaseră. Fiecare căuta să-i spună un cuvânt de mângâiere.

A doua zi, seara, ca de obicei, se făcea numărătoarea deţinuţilor. Un plutonier stătea la uşă şi-i număra pe toţi cei ce intrau în baracă. Pe coridor se întunecase de-a binelea. La un moment dat, cineva îmi smulge căciula din cap şi o aruncă departe în urmă. N-am reuşit să spun decât:

– Măi, frate...

Era de prisos să mai adaug ceva. N-aveam cui să mă plâng. Dar, lucru ciudat, fie că pungaşii şi-au dat seama că această căciulă e furată de la popa care „ceteşte pă carte", fie că au cotrobăit căciula şi n-au găsit bani, aşa cum găseau la alţii, fapt este că peste câteva minute căciula mi-a fost înapoiată.

Dar în momentul trecerii din coridor în camera de dormit, cineva m-a împins aşa de tare de la spate încât, ca să nu cad, m-am sprijinit cu mâna dreaptă de pieptul unui deţinut care intrase înaintea mea. Acest deţinut însă, crezând că am vrut să bag mâna în buzunarul lui de la piept, m-a apucat puternic de mână şi, înjurându-mă mereu, repeta ameninţător:

– Lasă că-ţi arăt eu ţie... Mama ta... Numai să se aprindă lumina...

– Crede-mă, frate, că m-a împins cineva de la spate... căutam să-l conving.

– Ce? Mai vorbeşti? mă înjură din nou deţinutul, ţinându-mă strâns de mână ca să nu mă scape. Stai că se aprinde acum lumina... O să-ţi arăt eu cum se bagă mâna în buzunar...

Stăteam ca un pui de pasăre în mâna unui copil rău. Credeam că o să primesc câteva palme zdravene când se va aprinde lumina. Dar când, în sfârşit, lumina s-a aprins şi deţinutul mi-a văzut faţa, figura aspră şi încruntată, s-a topit într-un zâmbet plin de jenă:

– Iartă-mă, părinte... Nu ştiam că eşti dumneata... şi mi-a dat drumul din strânsoare.

Tot în acest interval de timp, părinţii veniseră din nou să mă vadă. Auziseră că la închisoarea militară au mai fost împuşcaţi câţiva condamnaţi la moarte şi au venit să vadă dacă fiul lor este în viaţă. Mi-au adus posmagi şi rufe. I-am dat teteristului posmagii în păstrare, dar prietenul meu, în câteva zile, a consumat toţi posmagii împreună cu alţi deţinuţi, iar rufele au fost furate de un deţinut care se oferise să le spele.

Fiindcă posmagii se păstrau în baie, iar uşa se închidea de prietenii teteristului, venisem în ultima dimineaţă să-mi iau porţia. Dar când eram cu toţii înăuntru, cineva ne anunţă cu groază că vine căpitanul Mazilu. Un deţinut se căţără şi sări ferestruica de sus. Ceilalţi însă, împreună cu mine, am rămas înăuntru, neizbutind să fugim. Mazilu se năpusti ca o fiară. Lovea în dreapta şi în stânga, înjurând furios. Dar când s-a întors spre mine, s-a oprit. S-a mulţumit numai cu o înjurătură, dând ordin să mă bage la carceră, unde am stat până seara. Pentru a doua oară am constatat că înfăţişarea mea inspira milă. Mazilu nu şi-a permis să mă lovească, fie că eram prea slab, fie că aveam o fizionomie de om „amărât", cum mi-a spus cineva.

Odată, când mă plimbam prin curte, o santinelă mă întrebă cu compătimire: „Ce-ai mai făcut şi tu, măi băiete, de-ai nimerit aici? Faţa ta îmi spune că eşti nevinovat".

8. LA „SECRET"

După Crăciun a venit un ordin ca cei şase „pocăiţi", printre care mă număram şi eu, să fim mutaţi la „secret". Toţi cei şase aveam aceeaşi culpă şi aceeaşi condamnare, iar „secretul" era cea mai înfricoşătoare celulă din toată închisoarea. Deţinuţii din această celulă erau recrutaţi dintre cei mai periculoşi comunişti, paraşutişti ruşi, spioni şi acum „pocăiţii" care erau condamnaţi la moarte pentru crimă de insubordonare în timp de război. În plus eram bănuiţi că suntem plătiţi cu bani grei de bolşevici – cum s-a exprimat procurorul – pentru a-i instiga pe alţii ca să nu lupte contra comuniştilor. Nici unul din aceştia nu avea voie să iasă în curte decât numai la masă, dar şi atunci străjuiţi de baionete.

Auzind despre toate acestea, bieţii „pocăiţi" au pus mână de la mână, au scos banii pe care îi ţineau cusuţi în reverul paltonului sau în vreun colţ de traistă, i-au dat plutonierului câteva sute de lei ca să-i lase în baracă. Plutonierul, într-adevăr, ne-a mai lăsat un timp. Dar peste câteva zile au venit nişte inspectori de la Curtea Marţială care, constatând că „pocăiţii" încă n-au fost mutaţi la „secret", au ordonat din nou ca să fim închişi imediat în teribila celulă.

Când, în sfârşit, am fost mutat la „secret" am constatat două lucruri: mai întâi, că în chiar lucrurile mărunte nimic nu se face fără voia lui Dumnezeu şi al doilea că, de cele mai multe ori, noi nu ştim ce cerem.

Dovada? Iat-o: celula cea mai înfricoşată s-a dovedit a fi cea mai bună celulă din toate punctele de vedere. În primul rând, aici au dispărut păduchii şi ploşniţele, ca şi „râia". Apoi, aici era în permanenţă un aer cald şi o temperatură potrivită. Un geam de sus era zi şi noapte deschis, iar căldura animală, pe care o produceau cele peste 45 de trupuri ale deţinuţilor adunaţi într-o cameră destul de mică, ne scutea de căldura sobei. În plus, aici era mai multă linişte şi pace. Citeam în voia „pe carte". Stăteam de vorbă cu ceilalţi fraţi „pocăiţi". Scăpasem şi de frigul de afară. Într-adevăr că omul nu ştie ce cere. Plătiserăm bani ca să rămânem în păduchi, mizerie şi frig! Aşa cum ne cramponăm să rămânem în viaţa pământească, fugind de moarte şi de viaţa fericită de dincolo.

Condamnaţii la moarte se înmulţeau mereu. Majoritatea erau dezertori. Şi fiindcă închisoarea nu mai avea lanţuri în magazie, s-a dat ordin ca să fie legaţi câte doi condamnaţi cu acelaşi lanţ. Astfel, eu am fost legat de piciorul drept, iar de piciorul stâng a fost legat fratele Teodor, un „pocăit" liniştit şi cumsecade.

Era un chin în plus. Noaptea nu-ţi puteai întinde picioarele după plac, iar dacă aveai nevoie să te duci la hârdău erai nevoit să-l trezeşti şi pe tovarăşul tău, împreună legat de tine.

Odată, s-a petrecut în mijlocul curţii o tragi-comedie. Un condamnat avea neapărată nevoie să se ducă la closet, dar celălalt nu voia. Şi atunci, aşa cum erau legaţi, s-au luat la bătaie în văzul tuturor. Când însă, după bătaie, ajungeau totuşi la privată, unul din ei trebuia să ţină piciorul întins şi să aştepte până când îşi termina tovarăşul necesităţile.

Eu însă am fost oarecum favorizat. Fiind slab şi având piciorul subţire, noaptea mi-l scoteam din cătuşa lan-

ţului şi dormeam liber. Iar dimineaţa îmi introduceam piciorul din nou în cătuşă.

Într-o zi, cei şase „pocăiţi" am fost chemaţi, legaţi doi câte doi, în faţa căpitanului Mazilu, la cancelarie.

– De ce n-aţi făcut până acum cerere de graţiere sau de recurs? mă întrebă Mazilu pe mine. N-aţi ştiut sau n-aţi vrut?

– N-am vrut, am răspuns fără să stau mult pe gânduri.

– Cum? zbieră căpitanul ameninţător şi cu ochii holbaţi. De ce n-aţi vrut?

– Pentru că suntem mulţumiţi cu pedeapsa ce ni s-a dat, a răspuns Teodor.

– Adică sunteţi mulţumiţi cu condamnarea la moarte?

– Da, am răspuns cu toţii.

– Bine. Daţi declaraţii scrise.

Am dat pe loc declaraţiile cerute şi le-am iscălit.

– O să vă blesteme copiii şi în fundul pământului unde o să fiţi, răcni Mazilu la încheiere.

Unii dintre noi erau căsătoriţi şi aveau copii. Dar noi am refuzat să facem cerere de graţiere şi de recurs numai după o lungă chibzuinţă.

Căpitanul Mazilu mă acuzase în faţa părinţilor, zicând că noi suntem nişte tâlhari care „vor să scape şi de front şi de închisoare" . Iar acum, dacă am fi înaintat o astfel de cerere, i-am fi confirmat acuzaţia. În al doilea rând, ceilalţi deţinuţi ne-au informat că, în baza unei asemenea cereri, noi cei şase am fi fost duşi cu siguranţă la centrul de instrucţie Sărata, de unde am fi început povestea de la capăt, adică refuzul, arestarea, Curtea Marţială şi din nou închisoarea.

Unul din „pocăiţi" a mers cu îngăduinţa până acolo încât a acceptat haina militară, dar l-a rugat pe comandantul său să nu-i dea arma, să nu fie obligat să omoare. Comandantul fiind de acord, „pocăitul" , fratele Vasile, a mers cu el până la cotul Donului. Dar când s-a schimbat comandantul, a primit ordin să ia arma şi să tragă. Atunci fratele Vasile a refuzat şi a ajuns la „secret" cu noi.

Când s-au întors de la cancelarie, doi din „pocăiţi" au căzut adânc pe gânduri. Familia şi instinctul de conservare puseseră stăpânire pe sufletele lor. Îşi fixau privirea în gol, rămânând astfel spăimântaţi şi pierduţi. Schimbau feţe, feţe.

– Frate Victore, îmi spuse într-un târziu Teodor – oare n-ar fi mai bine să facem cerere ca să ne schimbe pedeapsa în ani?

– Frate Teodore, i-am răspuns calm şi hotărât – eu cred că, dacă o să facem cerere, facem de râs mai întâi Evanghelia lui Hristos. Căci toţi vor zice atunci că „pocăiţii" au fost viteji atâta timp cât mai sperau să scape cu viaţă, dar când au fost strânşi cu uşa au cerut schimbarea pedepsei. Şi atunci unde mai este sinceritatea noastră şi hotărârea noastră de a muri pentru Hristos? În al doilea rând, lepădându-ne de Hristos, se va lepăda şi El de noi; ne va lăsa pe mâinile oamenilor care, după ce-şi vor râde şi-şi vor bate joc de noi, ne vor împuşca. Dar dacă vom rămâne pe poziţia noastră de la început ne va proslăvi numele lui Dumnezeu şi, chiar de vom fi împuşcaţi, vom muri ca mucenici pentru Domnul.

În concluzie, am mai adăugat:

– Iertaţi-mi mândria, dar zic şi eu ca Petru: chiar dacă toţi veţi înainta cererile de recurs sau graţiere, eu unul nu voi semna o asemenea petiţie.

În felul acesta cei şase şi-au dat seama că acesta este adevărul, s-au întărit cu toţii şi au mers senini mai departe.

9. PE MARGINEA GROPII

A doua zi o maşină mică se opri la poarta închisorii; venise procurorul Curţii Marţiale. Probabil că nu s-a încrezut în declaraţiile aduse de Mazilu şi a vrut să-i verifice personal pe cei şase, a vrut să ştie dacă le-au scris de bunăvoie.

Chemându-ne în faţa porţii, procurorul ne-a întrebat pe fiecare în parte:

– Tu faci cerere de graţiere sau nu?

– Nu.

– Tu faci?

– Nu.

– Tu faci?

– Nu.

Cu o linişte prevestitoare de furtună, procurorul s-a adresat tuturor:

– Ce vreţi voi?

Căpitanul Mazilu s-a grăbit să răspundă în locul nostru:

– Ei vor să-i trimitem la Domnul.

– La Domnul o să-i trimitem! făcu procurorul cu mâna, de parc-ar fi avut o sabie cu care voia să ne reteze capetele.

Noi cei şase nu ne îndoiam că vorba procurorului va deveni realitate, căci nu trecuseră decât câteva zile de când a mai fost împuşcat un deţinut care stătuse cu noi la „secret".

În acest interval de timp, m-au vizitat doi din cei mai apropiaţi colegi: George C. şi Vitalie Z. Acesta din urmă mi-a adus o franzelă şi un pachet de mere uscate. Cadoul a fost împărţit fraţilor necăjiţi din celulă, dar gestul în sine a rămas neuitat.

M-au vizitat apoi trei tineri ofiţeri: Valerian – colegul meu de clasă, decorat cu ordinul Mihai Viteazul, Vladimir – ofiţer de cavalerie, Leonid – ofiţer activ care de abia terminase liceul militar. Valerian mi-a adus o scrisoare din partea lui Nichifor Crainic în care profesorul îmi scria să renunţ la poziţia mea greşită, căci pentru firea mea delicată s-ar putea găsi în armată un loc potrivit care să mă scutească de anumite probleme de conştiinţă.

Vladimir, fără să ştie ce mă aşteaptă, mi-a dat două mii de lei. Dar eu i-am refuzat, asigurându-l că mai am rezerve. Dorina, care în fiecare joi şi duminică îmi aducea de-ale mâncării, fie personal, fie prin bătrânul Igor Timofeevici, căuta şi ea să mă convingă să dau declaraţie. Iar bunul plutonier Ghiţescu, pe care îl cinsteam, îmi zicea glumind:

– Uite, mă, âştia-s oameni, nu ca tine! arătându-i pe tinerii ofiţeri care mă vizitaseră.

În cele din urmă a apărut şi biata Lida împreună cu tatăl ei. Încă spera să mergem amândoi înainte, după ce voi scăpa din închisoare.

– Te rog, Victore, dă declaraţie, că te împuşcă! mă implora Lida cu sufletul ei plin de bunătate şi blândeţe.

– Cei ce împuşcă, i-am răspuns – nu stau la Curtea Marţială.

– Dar unde? întrebă Lida curioasă şi naivă.

– Colo, sus! am arătat cu degetul spre cer. Ca un copil inocent, Lida a ridicat ochii la cer ca să-L vadă pe Acela care ţine în mână cheile vieţii şi ale morţii.

Imediat, în închisoare au început să circule tot felul de zvonuri, unele mai ciudate decât altele. Câţiva dintre deţinuţi spuneau că au săpat, cu mâinile lor, la cimitirul evreiesc, o groapă comună pentru cei şase „pocăiţi". Şi de bună seamă, la acelaşi cimitir evreiesc au mai fost

împuşcaţi câţiva condamnaţi la moarte din închisoarea militară. Alţi deţinuţi ziceau că la croitoria închisorii s-au confecţionat nişte batiste speciale pentru a-i lega la ochi pe „pocăiţi", iar tâmplarii au pregătit şi stâlpii la care vor fi legaţi.

Parcă înadins, tocmai în acest timp a venit şi mama mea. Dar, spre marea mea bucurie, mama nu mai plângea. Ca niciodată, acum era senină, liniştită şi plină de o tărie lăuntrică. Când m-a văzut venind legat cu acelaşi lanţ de fratele Teodor, ne-a zis amândurora:

– Ferice de voi că suferiţi pentru Hristos!

N-am uitat niciodată aceste cuvinte spuse de propria mea mamă. Mirat, am întrebat-o cum se explică această minunată transformare?

– Într-o zi, – răspunse mama – mă rugam pentru tine. Eram în genunchi, în faţa icoanei Maicii Domnului. Mă rugam cu tot focul inimii mele, cum numai o mamă se poate ruga pentru copilul ei care e în primejdie de moarte. Mă rugam cu propriile mele cuvinte, nu după carte. Şi, la un moment dat, icoana s-a luminat. O lumină foarte strălucitoare a învăluit-o, iar în sufletul meu s-a revărsat o mângâiere, o tărie şi o bucurie nespusă care nu m-a mai părăsit de atunci niciodată.

Acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-am auzit din gura mamei. De atunci nici n-am mai auzit glasul ei, nici n-am mai văzut-o, căci şi-a găsit sfârşitul, împreună cu tata, în bombardamentul din 4 aprilie 1944 în gara Triaj din Bucureşti.

Biata mamă nu m-a văzut întorcându-mă acasă şi venind de la gară îmbrăcat în haine albe cum mă visase înainte de a muri. Totuşi, eu am rămas fericit că mama, după ce s-a spovedit chiar lîngă racla Cuvioasei Paraschiva din Iaşi, sub epitrahilul unui duhovnic bătrân, a trăit şi şi-a dat sufletul ca o sfântă. Tata îmi

spunea că ea va înnebuni de durere, dar iată că Maica Domnului a întors nenorocirea mea spre binele nostru al tuturor.

Spre seară, când deţinuţii au ieşit să-şi primească porţia de ciorbă, se zvonise prin închisoare că pe ceilalţi cinci „pocăiţi" îi împuşcă, dar pe fratele Victor – nu. Dar zvonul s-a risipit curând, rămânând în picioare hotărârea dată de procuror de la început.

Pe sala semiobscură, înainte de a intra în celulă, plutonierul Ghiţescu veni grăbit la mine şi-mi spuse disperat:

– Ascultă, mă Victore, dă declaraţie, mă, că te împuşcă!

– Nu pot să calc o poruncă dumnezeiască, i-am răspuns bunului plutonier.

– Eh, mă Victore! dădu din mână Ghiţescu şi plecă îndurerat.

Deşi nu era permis, un pretor deţinut în celula vecină, a pătruns pe înserate în celula „secretă" şi m-a întrebat cutremurat:

– Părinte, cum te simţi? Cum te simţi, părinte?

I-am răspuns aşa cum mă simţeam:

– Mă simt ca fluturele care iese din crisalida lui îngustă şi întunecoasă şi zboară spre cerul de azur. Ştiu pentru ce mor şi ştiu unde mă duc.

– Extraordinar! E ceva extraordinar! exclamă pretorul, retrăgându-se în celula lui.

Deţinuţii din celula „secretă", care avuseseră timp să se împrietenească cu „pocăiţii", au încetat să se mai apropie de noi. De frică, nici nu se uitau la noi. Parcă ne şi vedeau morţi, cu creierii zburaţi şi risipiţi pe jos.

Şeful celulei, care avea informaţii precise, ne-a spus în ultima seară că, dacă nu dăm declaraţii, vom fi împuşcaţi cu siguranţă. Dar fratele Teodor i-a răspuns:

– Puternic este Dumnezeu să ne scape şi de pe marginea gropii!

– Cum să te scape, mă, – strigă şeful celulei – când mâine dimineaţă vine duba şi te duce la cimitir?

Şeful celulei noastre era unul din cei mai mari bandiţi. Avea capul tăiat de topor. Înjura şi arunca cu bâta de la etaj în nenorociţii care se duceau noaptea la hârdău. O dată ni s-a dat mazăre cu gărgăriţe la masă. Eu m-am abţinut şi n-am mâncat. Dar cei ce au mâncat s-au îmbolnăvit. Iar dimineaţa, toţi cei care fuseseră noaptea la hârdău au fost scoşi la interval, aplecaţi cu capul în jos şi bătuţi cu bâta la fund aşa de tare, încât oasele sunau ca şi cum ar fi fost schelete goale. De groaza acestui şef de celulă, mulţi dintre deţinuţii care mâncaseră mazăre cu gărgăriţe şi căpătaseră diaree, îşi făceau necesităţile în căciulă sau în prosoape, numai ca să nu meargă la hârdău.

În celula noastră se mai afla şi un epileptic care era condamnat pentru spionaj.

Atâta vreme cât era vesel şi bine dispus, nimeni nu bănuia că are epilepsie. Nu avea nici o criză. Dar şeful celulei, certându-se cu spionul, l-a pârât la cancelarie că ar intenţiona să evadeze, iar ca urmare bolnavul a fost băgat în lanţuri şi legat cu un alt deţinut. Durerea i-a fost atât de mare, încât spionul s-a întristat rău de tot, iar o dată cu întristarea accesele de epilepsie au apărut din nou.

În ultima seară, când toţi adormiseră, l-am văzut pe bietul epileptic cum şedea rezemat de stâlpul patului foarte îngândurat.

– „La ce s-o fi gândind, săracul" – cugetai în sinea mea.

Dar, deodată, un răcnet ca de fiară speriată şi rănită îi trezi pe toţi din somn. În accesul său teribil, epilepticul

căzu, cuprins de convulsiuni şi spasme groaznice, peste cei ce dormeau pe duşumea. O spaimă neagră i-a cuprins pe toţi deţinuţii, care, treziţi bezmetici din somn, credeau că spionul omoară pe cineva dintre ei. Peste sufletul meu s-a aşternut un val de amărăciune şi de tristeţe sfâşietoare. O perdea neagră s-a lăsat peste inima care ştia că a doua zi o va vizita îngerul morţii.

După mult zbucium lăuntric, în cele din urmă am adormit. Iar în această noapte, degetul lui Dumnezeu mi-a arătat o ieşire din răspântia în care mă aflam.

10. MONSTRUL NEPUTINCIOS

În ultima noapte, am visat că mergeam singur pe un drum lung. La un moment dat, un monstru negru şi urât s-a luat în goana mare după mine, răcnind din răsputeri: „Te omor! Acum te ajung şi te omor!" Eu aveam parcă în mână un bastonaş, ca un sceptru. M-am întors imediat, i-am dat bastonaşul din mână şi monstrul s-a liniştit, rămânând în urma mea. Dar după o bucată de vreme, aud din nou răcnete în urma mea: „Ce? Crezi că ai scăpat? Uite, acuma te ajung şi te omor!"

Dar în acest moment, am ajuns pe malul unei înfiorătoare prăpăstii. În fund de tot se zărea un lac liniştit şi adânc, aşa cum sunt, probabil lacurile care apar în fundul unui crater de vulcan stins.

Mă aflam prins între două primejdii. Dacă rămâneam locului, mă ajungea monstrul din urmă şi mă omora, iar dacă mă aruncam în prăpastie, mă pierdeam. Şi atunci, neavând altă scăpare, mi-am ridicat ochii spre cer şi am zis:

– Doamne, facă-se voia Ta! şi, o dată cu aceste cuvinte, am sărit în prăpastia ce stătea căscată în faţa mea.

Ştiind să înot încă din copilărie, m-am gândit că voi ieşi la suprafaţă şi voi mai putea da din mâini şi din picioare în direcţia malului opus care se vedea cu iarbă verde şi la nivelul apei.

Şi într-adevăr, după ce m-am scufundat în lacul adânc şi liniştit, am ieşit la suprafaţă cu gândul să înot mai departe. Şi iată că, nu se ştie de unde, în faţa mea apăru un fel de buturugă sau de traversă de lemn pe care m-am urcat ca să vâslesc cu amândouă mâinile spre malul celălalt. Fiind oarecum în afară de primejdie, m-am întors spre monstrul care rămăsese neputincios deasupra prăpastiei. Nu mai avea nici o putere asupra mea.

Dimineaţa m-am trezit cu dureri de cap, dar, în schimb, cu o nădejde. Cu toate că groapa era săpată, iar stâlpii şi batistele pregătite, totuşi un glas lăuntric îmi suna mereu în urechi: „Nu voi muri, ci voi fi viu şi voi povesti lucrurile Domnului" ...

Când am fost scoşi la cafeaua de dimineaţă, toţi prietenii de afară care altă dată făceau cerc în jurul nostru, acum stăteau la distanţă şi priveau cu groază. Unii intrau în baracă şi se uitau la noi pe fereastră, ca şi cum ne-ar fi văzut împuşcaţi.

Nici unul din cei şase n-a mai avut poftă de mâncare. Ne-am împărţit porţiile, am împărţit hainele, am dat şi banii cu care nu mai aveam ce face.

Era 10 martie 1944. Zăpada încă nu se topise peste tot. Pe pământul negru se mai aflau petece albe. Noi eram îmbrăcaţi în paltoane. Aşa am intrat în celulă şi aşa am rămas, gândindu-ne că, din moment în moment, trebuie să sosească duba care ne va duce la cimitirul evreiesc. În celulă mai era un ovreiaş simpatic care mereu venea la noi, vorbea şi glumea cu noi. Dar de data aceasta ne-a

aruncat o privire pe furiş plină de frică, şi apoi a zbughit-o pe scara patului, la etaj.

Stând întinşi pe scândurile patului comun, noi toţi eram tăcuţi şi îngânduraţi. Lângă mine era Vasile, cel mai calm şi mai hotărât dintre „pocăiţi" .

– Ce facem, frate Vasile? Mergem înainte? l-am întrebat.

– Da, da, înainte, numai înainte! răspunse Vasile cu zâmbetul lui plin de bunătate.

Totuşi, eu puneam răul înainte. Visul era vis, dar realitatea era alta. Mă gândeam că voi fi împuşcat, că voi trece în viaţa de dincolo. O mare bucurie şi mângâiere era pentru mine că nu mor pentru vreo tâlhărie, crimă sau uneltire politică, ci numai pentru dragostea de Dumnezeu şi de aproapele. De mult doream să-mi spăl păcatele tinereţelor cu propriul meu sânge. Îmi spuneau deţinuţii mai vechi că la cimitir, înainte de a se da comanda de tragere, condamnaţii aveau voie să-şi spună ultima dorinţă. Unii îşi exprimau ultima dorinţă prin felurite înjurături la adresa celor ce i-au condamnat. Eu însă mă gândeam să-mi formulez ultima dorinţă în felul următor:

– Vă mulţumesc pentru că mi-aţi prilejuit trecerea la Domnul Iisus pe care Îl iubesc şi la viaţa veşnică pe care o doresc. Am însă o singură părere de rău: mi-e teamă să nu aveţi de suferit dincolo, fiindcă mă omorâţi fără să fi făcut vreun rău cuiva...

Cugetând astfel, deodată se deschide vizeta de la uşă şi apare capul plutonierului Ghiţescu. Noi am tresărit, ne-am făcut semn cu cotul, fiind siguri că a sosit duba. Ne-am ridicat cu toţii.

Plutonierul îl cheamă pe şeful celulei şi-i spune ceva în şoaptă. Noi, cei şase, eram încordaţi. Dar şeful celulei se întoarce deodată zâmbind, vesel şi cu mâna întinsă spre mine:

– Părinte, vă felicit...

– Frate, nu-ţi bate joc de noi... măcar acum... în aceste clipe... i-am zis eu.

– Nu, fraţilor, ni se adresează şeful celulei – nu-mi bat joc. Credeţi-mă. Sunteţi graţiaţi. Mi-a spus acum Ghiţescu.

Apoi, stând puţin pe gânduri, a continuat:

– Acuma m-am convins că există Dumnezeu... Am văzut cu ochii puterea Lui... Ieri mi-a spus Toader că puternic este Dumnezeu să vă scape şi de pe marginea gropii, iar astăzi s-a împlinit cuvântul lui Toader... Dumnezeu v-a scăpat chiar de pe marginea gropii.

Şi din acest moment şeful celulei n-a mai înjurat, n-a mai furat şi nici n-a mai bătut pe nimeni. Cerea mereu Noul Testament din care citea zilnic capitole întregi.

Unul din cei şase, ca să se încredinţeze că aşa este, l-a rugat pe un prieten, care trecea pe sub fereastra cu gratii, să se ducă la cancelarie şi să ceară informaţii precise. La întoarcere prietenul a confirmat cele spuse de şeful celulei.

Nimeni dintre noi n-a aflat motivul pentru care am fost graţiaţi. Eu am bănuit că între timp venise ordinul de evacuare. Trupele germane şi române se retrăgeau în debandadă, iar cea dintâi instituţie din Chişinău, care urma să fie evacuată, era închisoarea militară. Statul antonescian avea nevoie de carne de tun. Iar cu acest prilej, noi, propriu-zis, n-am fost graţiaţi, ci amânaţi cu împuşcarea pentru mai târziu.

Dar din acest moment, toată lumea, începând cu căpitanul Mazilu şi terminând cu cel din urmă deţinut, şi-a schimbat complet atitudinea faţă de noi. Văzând că noi, cei şase, am primit pedeapsa cu moartea, că am stat în faţa morţii fără să cerem graţiere sau recurs, Mazilu s-a convins că nu suntem nişte tâlhari care ar fi vrut să

scape şi de front şi de închisoare, cum crezuse la început. Şi de unde până acum, ori de câte ori trecea pe lângă noi, lovea pe cineva aşa, fără nici un motiv, acum se mulţumea să ne privească în tăcere, cu un fel de respect, fără să scoată un cuvânt.

11. SPRE TIMIŞOARA

Îndată după aşa-zisa „graţiere" a „pocăiţilor", au început pregătirile pentru evacuare. Iar peste câteva zile, legaţi cu lanţuri unul de altul, cei şase împreună cu toţi deţinuţii închisorii au fost scoşi pe poartă afară într-un convoi de peste 800 de oameni.

La ordinul căpitanului Mazilu, soldaţii şi-au încărcat armele în faţa deţinuţilor, şi-au înfipt baionetele în puşcă şi au pornit cu tot convoiul spre gară. Era un marş într-adevăr sinistru. Numai cine stătea deoparte şi îi privea pe aceşti necăjiţi, cu traista în spate, zăngănind înfiorător din lanţurile târâte pe caldarâm, putea să-şi dea seama de această scenă vrednică de filmat.

Fără să ştiu, am trecut prin faţa casei lui Vladimir, iar Dorina şi Egor Timofeevici m-au văzut. Lumea ieşea în faţa caselor, în grupuri, tineri, bătrâni, femei, copii, uitându-se îngroziţi şi plini de milă la deţinuţi. Bătrânul Egor Timofeevici a încercat să se apropie de mine, ca să mă întrebe unde merge convoiul, dar n-a reuşit din cauza baionetelor care se aflau una lângă alta.

La gară, înainte de a ne urca în vagoanele de vite destinate deţinuţilor, au apărut Vladimir împreună cu Valerian, amândoi în elegante uniforme militare. Vladimir, care era locotenent, s-a apropiat de sublocotenentul închisorii ca să-i ceară voie să vorbească cu mine.

– Păi, ăsta nici nu merită să stai de vorbă cu el. E un trădător, prieten al bolşevicilor, răspunse sublocotenentul.

– Oricum ar fi, îi zise Vladimir – totuşi mi-e frate şi vreau să vorbesc cu el.

După ce a rostit aceste cuvinte, Vladimir s-a îndreptat spre mine, m-a îmbrăţişat, m-a sărutat în văzul tuturor şi, după ce a stat mult de vorbă cu mine, mi-a dat două mii de lei. Gestul lui Vladimir a rămas pentru totdeauna neşters din inima mea.

Valerian S., tot aşa de bun şi simpatic cum îl ştiam, mă întrebă, uitându-se la bieţii deţinuţi rupţi şi murdari:

– Vorbeşti cu ăştia?

– Cum să nu?! Sunt prietenii mei, – şi într-adevăr multe suflete bune se aflau printre cei ce sufereau împreună cu mine.

După-amiază, a început îmbarcarea în vagoane. Vladimir şi Valerian au fost nevoiţi să se retragă.

Legaţi unul de altul, ne venea cam greu să ne urcăm în vagoanele fără scară care se aflau în faţa noastră. Totuşi, ajutându-ne unii pe alţii am reuşit să ne urcăm cu toţii. Eram repartizaţi câte cincizeci de inşi într-un vagon. Am călătorit astfel zece zile până am ajuns la Timişoara.

Ni se dădea hrană rece. În fiecare vagon era câte un hârdău care, la pornire, întotdeauna se vărsa. Vagoanele de vite, neavând arcuri, nici amortizoare, când porneau din loc răsturnau nu numai hârdăul, ci şi pe deţinuţi. Mai greu era noaptea. Pe duşumea nu încăpeau cincizeci de inşi culcaţi. De aceea, de multe ori deţinuţii dormeau în picioare, pe şezute sau în pirostrii. Eu căutam să trag un pui de somn înainte de a se întuneca, căci ziua duşumeaua era mai liberă.

Nenorocirea era că, fiind vreme de război şi circulând multe trenuri militare, vagoanele noastre stăteau zile şi nopţi întregi pe linii moarte, mai ales în gările mari. La Bucureşti, în gara Triaj, stând câteva zile, soldaţii care îi păzeau pe deţinuţi au avut timp să se ducă în oraş şi să-şi anunţe rudele.

În vagonul meu se afla un fiu de preot. Acesta avea o soră în Bucureşti. Un soldat o anunţase. Peste câteva ore, sora a venit, s-a uitat cu dispreţ la fratele său înlănţuit, i-a dat un pachet, n-a scos nici un cuvânt şi i-a întors spatele.

– Mă, dar prost ai fost, îi spuneau ceilalţi. Dacă eram în locul tău îi aruncam pachetul în spate şi o şi înjuram.

Atunci am făcut o comparaţie între sora acestui deţinut şi fratele meu Vladimir.

Pe drum, cei răi tot răi au rămas. Furau, înjurau şi se băteau ca la închisoare. În temniţa din Chişinău, când mă vedeau prin curte cu traista, ţiganii strigau unii către alţii:

– „Ochii pă popa, mă!" , iar în vagon îmi furau până şi pâinea din traistă.

Văzând că nu e glumă, mi-am cusut bancnotele primite de la Vladimir în reverul paltonului.

Cu toate că stăteam ca sardelele, doi puşcăriaşi după ce s-au certat ca la uşa cortului, stăteau ca doi cocoşi înfoiaţi uitându-se unul la altul, ameninţători, plini de ură, pe sub sprâncene. La un moment dat, când unul din ei nu a fost atent, celălalt l-a lovit fulgerător, pe neprins de veste, cu pumnul drept în burtă. Nenorocitul, galben ca ceara, s-a lăsat pe vine fără să scoată un cuvânt. Probabil i s-a deplasat stomacul şi n-a mai fost în stare să vorbească.

În vagonul vecin, un pungaş cu numele Drăghici, a scos cu forţa paltonul de pe spinarea unui deţinut liniştit

şi bolnăvicios, l-a vândut într-o gară, a împărţit banii cu soldatul complice şi bietul băiat a rămas tremurând şi trist, fără să se mai poată plânge cuiva.

Tot în drum spre Timişoara, conducerea a împărţit opinci bune, „cazon", celor ce nu aveau încălţăminte. Deţinuţii însă le-au vândut şi pe acestea, rămânând desculţi, iar afară ninsese.

O dată, i-am dat unui deţinut, din milă, o pereche de indispensabili, căci i se vedea pielea goală printre zdrenţe. Dar puşcăriaşul i-a vândut imediat. Când l-a întrebat cineva de ce i-a vândut, a răspuns:

– Da' cine a văzut, mă, derbedeu cu izmene?

Când am intrat pentru prima oară pe poarta închisorii, auzeam vorbindu-se: „Negrea a murit de foame" sau: „Popescu a murit de foame" ...

– Dar cum Dumnezeu să mori de foame cu o mâncare totuşi suficientă? – mă întrebam nedumerit. Că doar alimentele veneau de la manutanţă, iar pâinea „cazon" se dădea ca şi soldaţilor.

Dar când am cercetat lucrurile mai de-aproape, am constatat că fumătorii dădeau pâinea de la gură în schimbul ţigărilor. Scoteau carnea din ciorbă, tot pentru ţigări. Şi mâncând astfel numai zeama chioară li se încurcau maţele şi mureau.

La „secret" era un bătrân trecut de 90 ani. Era slab şi bolnav de dizenterie. Când l-au văzut deţinuţii că şi el îşi dă pâinea pe ţigări, l-au întrebat de ce face aşa?

Dar moşul, cu faţa stafidită de bătrâneţe, a răspuns în grai moldovenesc:

– Pentru mine o „ţaharcă" face mai mult decât o pâine.

Atunci mi-am dat mai bine seama de păcatul şi tirania unei patimi atât de neînsemnate şi absurde. În însemnările sale din „Casa morţilor", Dostoievski scrie că se

afla acolo un deţinut care suferea eroic pentru convingerile sale. Dar întrucât în închisoare fumatul era interzis, deţinutul „erou", fiind biruit de această patimă, s-a dus la directorul închisorii şi i-a zis că renunţă la convingerile sale numai să-i dea voie să fumeze.

Picioruşul unei păsărele, spunea Sfântul Ioan Gură de Aur – este foarte mic în raport cu trupul ei. Dar dacă picioruşul este prins în laţ, tot trupul e prins, cu cap şi inimă. Aşa e şi cu ţigara. Cu această patimă atât de mică, diavolul îi prinde pe oameni în întregime.

Când am ajuns la închisoarea militară din Timişoara mi se părea că am ajuns într-o ţară liberă şi bogată, cu conducători buni şi miloşi. Căpitanul, directorul închisorii, era faţă de Mazilu ca cerul de pământ. Om civilizat, cu educaţie aleasă, noul director se purta foarte frumos cu noi. Mâncarea era mult mai bună şi mai consistentă. Singurii nemulţumiţi erau aceia care acasă nu aveau nici măcar mâncarea de la închisoare.

Aici, soldaţii din gardă nu se întovărăşeau cu deţinuţii la pungăşii. Cât despre „pocăiţi", nouă ni s-a dat în cele din urmă o celulă aparte, fiindcă la numărul celor şase din Chişinău s-au mai adăugat „pocăiţii" din Iaşi, Cernăuţi şi Suceava, alcătuind în total un număr de 23 persoane. Sublocotenentul Pârva m-a rânduit şef al celulei „pocăiţilor".

Înainte de a fi adunaţi într-o singură celulă, noi dormeam pe podele într-o încăpere cu peste o sută de persoane. Aici o duceam destul de greu. Fumătorii de la etaj aruncau bixurile, noaptea, peste noi, iar cei ce aveau obiceiul să scuipe îşi proiectau scursura netrebnică tot peste „pocăiţi". Ba unii din puşcăriaşi, ca să nu mai coboare la hârdău, se urinau de sus, pe dunga vreunui stâlp, udând aşternutul şi hainele noastre.

Dar aici, în celula noastră separată, am scăpat de aceste necazuri. Nu ne mai rămânea decât lupta cu ploşniţele. În fiecare dimineaţă fiecare din noi lua în mână câte o „unealtă de nimicire" – termen biblic – şi striveam ploşniţele cuibărite printre crăpăturile scândurilor. Încolo, zi şi noapte, în celula celor ce sufereau pentru Domnul, era pace multă. Ne rugam împreună, citeam din Biblie şi cântam încet imne religioase spre slava lui Dumnezeu. Soldaţii din gardă, văzând cinstea şi corectitudinea „pocăiţilor", când mai primeau pachete de acasă, nu le ţineau în corpul de gardă, unde se fura, ci le aduceau în celula noastră. Aici pachetele soldaţilor rămâneau întregi şi neatinse.

12. SCOŞI DIN LANŢURI

Era încă Postul Mare. Mă gândeam să-l petrec numai cu pâine şi apă. Renunţasem la ciorbă şi la felul doi. Dar am slăbit mult. Unul din soldaţii din gardă zise către altul, tocmai când treceam pe lângă ei:

– Ăsta nu mai iese din închisoare. Aici îi rămân oasele.

O tristeţe şi o deznădejde grea se abătură peste sufletul meu. Iar când m-am culcat pe scândurile patului comun, deodată mintea mi se luminâ şi inima se înveseli la apariţia cuvintelor: „Eu sunt Stăpânul vieţii şi al morţii!" Deci – Domnul Iisus este Stăpânul microbilor. Stăpânul bacilului Koch... Şi în felul acesta tristeţea şi deznădejdea mi s-au spulberat.

Curând sosi primăvara. Închisoarea avea multe terenuri lucrate de deţinuţi. Toate locurile virane din oraş erau semănate cu fasole şi cu cartofi, iar la vreo patru kilometri distanţă, lângă ştrandul Bega era o imensă

grădină de zarzavat pe o întindere de vreo şase hectare lucrată tot de deţinuţi. Nenorocirea însă era că deţinuţii evadau. Şi erau aleşi numai cei cu pedepse mici cu condamnări până la maximum cinci ani, totuşi puşcăriaşii profitau de vreo neatenţie sau de vreo îmbulzeală şi fugeau. Mai ales la ştrandul Bega, unde era mult stufiş, iar împrejmuirea era lucrată dintr-un gard de sârmă, aveau loc multe evadări. Astfel stând lucrurile, comandantul gărzii – un sublocotenent de toată isprava – veni în faţa Curţii Marţiale cu o propunere. El a fost de părere ca „pocăiţii" să fie scoşi din lanţuri şi trimişi la lucru. Era ceva nepermis de lege. Nu s-a pomenit ca un condamnat la moarte să fie scos din lanţuri şi trimis la muncă în afara închisorii. Curtea Marţială a dat aprobarea, însă pe răspunderea sublocotenentului. Acesta ne-a luat în mod treptat: mai întâi ne-a scos lanţurile de la picioare şi ne-a pus să plivim nişte iarbă în mijlocul curţii. De obicei, ceilalţi deţinuţi, când erau scoşi la lucru, se certau, se băteau, fumau, se trânteau pe jos, dormeau, iar treabă nu făceau. Dar când au fost scoşi „pocăiţii" la lucru, atât plutonierul cât şi sublocotenentul au rămas uimiţi:

– Mă, ziceau ei – aceştia lucrează ca la ei acasă!

Şi într-adevăr, „pocăiţii" nu se certau, nu fumau, nu trândăveau, lucrau fără întrerupere, mânaţi numai de conştiinţa lor creştinească care spunea că trebuie să lucreze ca pentru Domnul.

A doua zi, sublocotenentul i-a scos în incinta închisorii, însă într-un loc împrejmuit. Acolo erau cartofi şi fasole care într-o singură zi au fost prăşiţi şi pliviţi. În timpul lucrului, „pocăiţii" îngânau câte o cântare spre slava lui Dumnezeu.

Conducătorii închisorii au rămas foarte mulţumiţi.

A treia zi, s-au gândit să-i scoată în afară de zidurile închisorii ca să lucreze într-un loc viran din oraş. Dar înainte de a fi scoşi pe poartă, sergentul ne întrebă:

– Mă, voi nu evadaţi?

– Dar, ce ? Credeţi că dumneavoastră ne ţineţi închişi aici? răspunse un „pocăit".

– Dar cine, mă? se răsti mirat sergentul.

– Domnul! Numai când ne va elibera Domnul, atunci vom pleca. Până atunci noi trebuie să ne supunem voii lui Dumnezeu şi să nu evadăm.

– Dar cum vă eliberează Domnul?

– Tot prin oameni, tot prin stăpânire, răspunse „pocăitul".

Un „pocăit" povestea:

– Când eram la Cernăuţi, lucram la o fabrică şi, seara, santinela ne aducea la închisoare, întrucât eram condamnaţi la moarte. Dar într-o seară târziu, eu n-am mai văzut santinela. Probabil, plecase undeva. Ora era târzie, poarta se închidea şi eu trebuia să mă întorc neapărat la închisoare. Am pornit singur prin oraş. Dar când am ajuns la închisoare, poarta era încuiată. Am bătut în poartă, iar soldatul a întrebat: „Cine-i?" I-am răspuns cine sunt. Şi când camaradul a deschis poarta şi m-a văzut, mi-a zis:

– Mă, dar prost mai eşti! Altul, în locul tău, ar fi evadat. N-ar mai fi venit la închisoare.

– Voi pleca şi eu, i-am răspuns – dar numai când îmi va veni ordinul de sus. Până atunci trebuie să fiu supus.

În felul acesta, „pocăiţii" au lucrat zile întregi în toate locurile virane din oraş şi nimănui nu i-a trecut prin gând să evadeze, iar locatarii caselor dimprejur, văzându-ne muncind, cuminţi şi tăcuţi, aveau milă de noi şi ne aduceau câte o gustare. Astfel, o doamnă ne-a numărat din balcon şi ne-a adus 23 felii de pâine cu

brânză şi unt. „Pocăiţii" i-au mulţumit şi au mâncat cu multă recunoştinţă.

Peste câteva zile, veni ordin să ne ducă la lucru tocmai la grădina de lângă ştrand. Când ne-a văzut plutonierul, şeful grădinii, l-a întrebat pe sergent:

– Ce condamnare au ăştia?

Şmecher, sergentul răspunse liniştit:

– Moartea!

– Aoleu! Păi de ce i-ai adus aici? Nu vezi ce stufiş e? Ăştia evadează, mă!

– Nu evadează, domnule plutonier, răspunse sergentul pe acelaşi ton calm, pentru că ăştia-s „pocăiţi".

– Ei şi? Ce dacă-s „pocăiţi" ?

– Ei zic că stau la închisoare din voia lui Dumnezeu şi nu vor pleca până nu va veni ordin de sus.

– Să vedem, zise plutonierul neîncrezător.

La grădină, lucram cu aceeaşi conştiinciozitate. Tulpinile roşiilor erau aşa de înalte, întinse pe araci, încât noi nici nu ne vedeam. Şi apoi grădina era atât de mare, în câmp, încât puteam să evadăm de o mie de ori. Şi totuşi, nimeni din noi nu se gândea la aşa ceva. Când santinelele s-au încredinţat că noi nici nu ne gândim la evadare, nu ne mai păzeau, ci se culcau la umbra unui copac de lângă Bega şi dormeau până venea cazanul cu ciorbă de la închisoare.

– Mă, noi nu suntem santinele, ziceau ei râzând – noi suntem plantoane: vă păzim hainele.

Unul din „pocăiţi" s-a cerut de la sergent să se ducă până la brutărie în oraş ca să-şi cumpere pâine. Nu s-a pomenit în analele închisorii ca un condamnat la moarte să plece singur în oraş. Şi totuşi, sergentul i-a dat voie, iar „pocăitul" s-a întors cu pâinea.

Ne obişnuisem cu munca şi cu programul. Lucram numai în chiloţi, fiindcă era cald, iar roşiile – para-

dăicile, cum li se spune în Banat – murdăreau hainele. Seara făceam baie în Bega, iar apoi ne întorceam cu cadouri din grădină, făcându-le o mare bucurie nu numai deţinuţilor, ci şi soldaţilor din gardă.

În felul acesta, s-a dat o strălucită dovadă că nota creştină nu numai că nu împiedică munca şi progresul, ci e o minunată forţă de stimulare în muncă, în corectitudine, în cinste şi în supunere.

Pe vremea când teii erau în floare, tot „pocăiţii" au fost duşi la marginea unei păduri să sape nişte şanţuri adânci pentru camuflarea unor butoaie de benzină. Într-o zi, pe când noi cei 23 de inşi ne îndreptam spre pădurea verde, pe şoseaua dintre tei, un cetăţean i-a dat unui „pocăit" o pâine întreagă. Când am ajuns la destinaţie, „pocăitul" care primise pâinea a luat cuţitaşul şi a tăiat-o în 23 de bucăţele, împărţind-o frăţeşte. Soldaţii din gardă s-au mirat. Ei credeau că „pocăitul" va reţine pâinea pentru el. Dar între noi se împărţeau frăţeşte până şi pachetele noastre personale pe care le primeam de la prieteni sau de la rude.

Seara, când ne întorceam acasă, escortaţi şi în formaţie de marş ca întotdeauna, plutonierul mergea în fruntea noastră la bucătărie, strigând către bucătari:

– Mă, scoateţi porţii bune, grosime de la fund, că ăştia muncesc, mă, fac treabă bună.

13. FLORICĂ MUSTAŢĂ

Curtea Marţială îşi avea legile şi ordinele ei. Suspendarea temporară şi amânarea execuţiilor se apropia de sfârşit. Într-o zi de august, procurorul i-a scos pe toţi deţinuţii în mijlocul curţii, i-a strâns pe „pocăiţi" în centru şi, rostindu-şi cuvântarea, îi acuza pe cei 23 de

insubordonaţi, zicând că sunt plătiţi de bolşevici, că sunt duşmanii ţării şi că trebuie izolaţi pentru ca nimeni să nu aibă legături cu ei. Se întâmplase ca un soldat, citind mereu Evanghelia şi stând de vorbă cu „pocăiţii", să lepede haina militară. Acest soldat era dintre deţinuţi, dar gestul lui a făcut vâlvă. Iar vinovatul principal nu putea fi decât teologul dintre „pocăiţi".

După cuvântarea procurorului, au apărut doi consilieri de la Mitropolia Timişoarei ca să mă convingă în mod special, arătându-mi că merg pe un drum greşit. De aceea, am fost chemat într-o cameră ca să vorbesc între patru ochi cu un consilier.

– Dumneata eşti sectant?

– Nu, sunt ortodox, i-am răspuns.

– Atunci cum se explică refuzul războiului?

– Eu sunt viitor preot, iar sfintele canoane spun clar că cel ce ia parte la război nu mai are dreptul de a fi hirotonit preot.

– Da, aşa este, dar o faci pe pielea dumitale! zise consilierul, compătimindu-mă oarecum.

– Eu nu dau vina pe nimeni, i-am răspuns – sunt răspunzător de pasul pe care l-am făcut şi voi suporta consecinţele.

Tot pe atunci a mai venit la mine un arhimandrit care – ca şi ceilalţi – mă sfătuia să dau declaraţie ca să nu fiu împuşcat.

– Noi avem nevoie de oameni ca dumneata, îmi zicea sfinţia sa – dumneata dai dovadă de caracter, iar ierarhia noastră duce lipsă de oameni de caracter.

În timpul postului, tot de la Mitropolie a mai venit un preot ca să-i împărtăşească pe deţinuţi. Când mi-a venit rândul, eu am refuzat spunându-i că sunt oprit de duhovnic.

Măsurile luate împotriva „pocăiţilor" au fost pricinuite de al doilea caz de convertire petrecut în închisoare. Pe lângă soldatul dezertor, care şi-a lepădat haina militară, într-o celulă se afla un criminal sau, mai bine zis, un complice care de mult îl căuta pe Iisus fără să-L poată găsi. În cele din urmă însă L-a aflat pe Hristos prin mijlocirea unui adventist care venise cu Evanghelia în celula lui.

M-am împrietenit cu acest băiat pe care îl chema Florică Mustaţă.

Florică era zidar de meserie. Muncise cu alţi doi prieteni. La un moment dat însă s-au certat. Florică şi cu celălalt criminal cu care era închis, s-au hotărât să-l omoare pe al treilea. Florică, fiind bun şi milos din fire, l-a lovit uşor în cap, dar nu l-a omorât. Atunci a venit celălalt criminal care, punând mâna pe târnăcop, l-a dat gata. L-a omorât şi l-a ascuns.

Florică venise din Banat, unde se săvârşise crima şi stătea la mama lui acasă. Nimeni nu-l urmărea şi nu-l bănuia. Era departe de locul crimei. Şi cu toate acestea, el avea teribile mustrări de conştiinţă.

În cele din urmă, nemaiputând înăbuşi remuşcările, s-a predat de bună voie.

În celulă, înainte de a cunoaşte Evanghelia, Florică şi-a gravat o cruce pe mână cu acul muiat în cerneală.

Adventistul începuse să-l catehizeze. Îi spunea de sabat, de carnea de porc, făcea băi rituale împreună cu el în ajunul sâmbetei, cântau împreună din cântările adventiste – dar, în pofida tuturor acestor practici, Florică nu era mulţumit. El căuta ceva mai mult. Atunci s-a apropiat de mine. Eu îl lăsam aşa cum era, fără să încerc a-l aduce la ortodoxie, căci – mă gândeam – important este că l-a găsit pe Hristos. Deocamdată era mare lucru pentru el, că citea Evanghelia, se lăsase de

fumat, de înjurături şi, faţă de ce a fost, era de nerecunoscut. Totuşi, când Florică venea de bună voie, mă plimbam bucuros ore întregi prin curte cu el. Bietul băiat mă întreba mereu, dacă îl va mai ierta vreodată Dumnezeu. Eu îl încurajam, dându-i drept exemplu pe tâlharul de pe cruce, pe Moise Arapul, pe Sfântul Varvar. Îi povesteam vieţile acestor foşti criminali care au devenit sfinţi. Şi lui Florică îi plăcea nespus de mult să mă asculte. Apoi îi vorbeam de rai, de iad şi de dragostea Domnului Iisus, care s-a jertfit pentru noi, pentru mântuirea noastră.

Într-o zi Florică veni vesel la mine şi-mi spuse că l-a visat pe Sfântul Nicolae care l-a învăţat să citească psalmul 118. Acest psalm îi arăta dinainte ce-l aştepta. Profetul David scria în acest psalm că jertfa va fi legată cu funii, dar să-şi pună nădejdea în Dumnezeu, să nu-i fie frică de oameni, căci nu va muri, ci viu va fi.

Şi într-adevăr, peste câteva zile au început să circule diferite zvonuri privitoare la soarta lui Florică şi a „pocăiţilor" . Se spunea că la Curtea Marţială s-a întocmit o listă de 40 inşi care urmau să fie împuşcaţi. În numărul acestora intrau şi cei 23 de „pocăiţi" .

Dimineaţa următoare, directorul închisorii intră în bucătărie şi întrebă cine este Mustaţă.

– Eu sunt, domnule căpitan, răspunse Florică.

– Bine, zise căpitanul îngândurat.

– Vreţi să-mi spuneţi ceva?

– Nu, am vrut să văd dacă ai mustaţă...

Adevărul era că prima pereche de deţinuţi care urma să fie executată era Florică cu tovarăşul său care săvârşise crima. Iar căpitanul a vrut să-l vadă pe cel ce va fi împuşcat.

Curând amândoi au fost izolaţi într-o celulă de la etaj, la un colţ al clădirii. Deţinuţii spuneau că Florică era

liniştit, iar celălalt, care era necredincios, era tare tulburat. Probabil din cauza mustrărilor, din cauza nepocăinţei şi din cauza fricii de necunoscutul de dincolo, când auzea vorbindu-se de Dumnezeu – fugea. De frică, nici nu voia să pună mâna pe Evanghelie. O dată eram şi eu într-un grup de „pocăiţi", care citeau ceva din Noul Testament. Criminalul nepocăit s-a apropiat de acest grup, dar când a văzut Evanghelia, s-a tulburat şi a plecat repede în drumul lui.

M-am urcat trist pe patul nostru comun din celulă, cugetând la cele ce se vor întâmpla. La un moment dat un deţinut vine într-un suflet şi-mi spune:

– Părinte, coboară repede că te cheamă Florică!

Am sărit, am coborât repede, dar mă gândeam cum să mă apropii de celula lui Florică, căci era păzită cu străşnicie de santinelele care nu te lăsau nici să ridici ochii la cei izolaţi. Şi totuşi, m-am dus. „Fie ce-o fi, mi-am zis – e doar ultima dorinţă a prietenului şi a fratelui meu de suferinţă".

M-am apropiat şi – în momentul în care soldatul cu baioneta înfiptă în armă s-a întors cu spatele spre mine – a apărut şi Florică la fereastra deschisă. N-am putut vorbi, dar în schimb am putut ridica mâna dreaptă în sus, arătând cu degetul pe Acela în care trebuie să-şi pună toată nădejdea. La gestul meu, Florică s-a umplut de bucurie şi, drept răspuns, a ridicat şi el mâna şi ochii spre acelaşi cer în care credea cu tărie.

Mai târziu, mi-a spus sublocotenentul, când în celula lor de la etaj au intrat preotul, procurorul, preşedintele Curţii Marţiale, medicul, pentru a-i întreba care este ultima lor dorinţă, criminalul cel fără Dumnezeu a cerut rachiu şi ţigări. Fuma mereu şi bea rachiu ca să-şi potolească nervii. Dar Florică s-a spovedit, s-a împărtăşit şi, apoi a cerut de la preot Biblia. A îngenuncheat într-un

colţ, a citit ceva şi i-a înapoiat cartea. N-a cerut nici tutun, nici rachiu – deşi, înainte de a cunoaşte Evanghelia, fuma ţigară după ţigară.

Primii doi, deci, au fost împuşcaţi în curtea închisorii, într-o duminică dimineaţă, când în toate bisericile sunau clopotele de Liturghie. Dar când au fost legaţi cu funii, fiecare de stâlpul lui, „pocăiţii" au fost chemaţi să asiste. Locul execuţiei era lângă închisoare. Florică şi tovarăşul său erau legaţi cu spatele spre noi, la o mică distanţă unul de altul. Amândoi erau legaţi la ochi cu nişte batiste. Trăgeau în ei doisprezece jandarmi: şase în unul şi şase în altul, cu gloanţe dum-dum. Plutonul de execuţie nu era la o distanţă mare de cei doi. Deţinuţii care asistau mai aproape spuneau că, dintre toţi cei de faţă, cel mai agitat, şi care făcea feţe, feţe, era procurorul.

În sfârşit, armele au fost încărcate şi îndată s-a dat comanda, în ultimul moment din gura criminalului necredincios ieşeau rotocoale de fum. Era atât de agitat încât nu-şi putea stăpâni deloc nervii. Ceruse să i se înfigă o ţigară aprinsă în gură chiar după ce fusese legat la stâlp. De frică sau, poate, în speranţa că totuşi nu va fi împuşcat, în ultimul moment a strigat: „Trăiască Regele şi Mareşalul Antonescu".

O dată cu comanda s-au descărcat toate cele douăsprezece arme. La prima salvă, criminalul necredincios a murit. S-a văzut că i-a căzut capul ca o cârpă pe umăr. Florică, care tot timpul a avut o atitudine demnă, a rămas în viaţă, cu capul sus. Numai un glonte i-a atins umărul, iar altul – genunchiul.

Spuneau deţinuţii că, după legile care erau pe atunci în vigoare Florică era socotit graţiat de Dumnezeu. Urma să fie dus la spital, apoi eliberat. Aşa spuneau ei.

Procurorul însă n-a ţinut cont de acest lucru. A dat ordin unui jandarm să se apropie la doi paşi distanţa de

Florică şi să tragă în ceafă. Şi aşa s-a sfârşit prietenul meu pe care nu-l uit niciodată în rugăciunile mele, având siguranţa lăuntrică, dată de Dumnezeu, că Florică în acea zi a fost luat în rai, lângă tâlharul de pe cruce.

După ce l-a răpus şi pe Florică, procurorul s-a întors către „pocăiţi" şi a zbierat:

– Aşa o să vă împuşcăm şi pe voi dacă nu puneţi mâna pe armă!

Imediat după aceasta, cadavrele au fost ridicate într-o căruţă plină de paie care apoi a fost scoasă pe poartă afară. Nu se ştie unde au fost îngropaţi.

Scena, desigur, n-a fost uşor de suportat. „Pocăiţii" însă nu aveau altă cale de ales.

Urma ca în fiecare duminică să fie executaţi câte doi din cei patruzeci câţi erau puşi pe listă.

O dată cu împuşcarea primilor doi, procurorul spera că îi va îndupleca pe „pocăiţi" să pună mâna pe armă.

Într-o zi, pe când mă plimbam prin curte, un soldat îmi întinse arma şi-mi zise:

– Măi, „pocăitule", pune mâna pe armă!

Fără să stau pe gânduri, am şi pus mâna pe armă.

Soldatul, foarte mirat, mă întreabă:

– Atunci de ce mai stai în închisoare?

– Eu pun mâna pe armă, dar nu împuşc oamenii care sunt fraţii mei. Nu vreau să omor pe nimeni. E păcat să omori, iar nu să pui mâna pe armă.

14. FRAŢII „POCĂIŢI"

Încă din Chişinău, conducerea închisorii se gândise să aplice „pocăiţilor" pedepse corporale prin care să-i silească pe insubordonaţi să pună mâna pe armă. Astfel

plutonierul Ghiţescu îmi spusese o dată mai în glumă, mai în serios:

– Ştiu eu ce-ţi trebuie ţie: să ţi se aplice zilnic câte 25 pe piele până o să dai declaraţie.

– Domnule plutonier, i-am răspus zâmbind – dacă voi fi bătut, îmi va fi greu până voi leşina. Dar după ce îmi voi pierde simţirile, puteţi bate ca în perete, că n-o să mai mă doară.

– Ei, na, mai fă-i ceva! râse Ghiţescu şi plecă.

De data aceasta ieşise ordinul să fie bătuţi toţi cei 23 de „pocăiţi". Sacii cu nisip erau aşezaţi în mijlocul curţii. Primii „pocăiţi" au şi fost întinşi de-a curmezişul, cu dosul gol. Călăii erau dintre deţinuţi. S-au oferit de bunăvoie ca să vadă conducerea că sunt plini de zel.

Când cei dintâi bătuţi ţipau ca în gură de şarpe, sublocotenentul a strigat către mine:

– Victor Moldovanu, du-te la cancelarie! Ai de lucru acolo.

Când am intrat în cancelaria închisorii, am văzut mai mulţi deţinuţi titraţi care scriau. I-am întrebat ce am de lucru. Nimeni nu ştia ce să-mi răspundă.

Mai târziu, mi-a spus sublocotenentul că m-a trimis la cancelarie ca să mă scape de bătaie. Eu însă mă pregătisem să mă culc de-a curmezişul sacului, dar să nu scot nici o vorbă, nici un ţipăt – să tac până la sfârşit.

Ofiţerul sanitar a venit într-o seară în celula „pocăiţilor" cu o altă propunere. Îi invita să iasă în rând cu ceilalţi deţinuţi ca să facă gimnastică, să meargă în pas de defilare, să se întoarcă la stânga împrejur...

– Ce zici, Victore, faci gimnastică? mi s-a adresat ofiţerul, ştiind că dacă mă câştigă pe mine de partea lui, pe ceilalţi îi va câştiga mai uşor.

În aşteptarea răspunsului, „pocăiţii" erau cu ochii ţinta la mine. Se părea că îşi puseseră ultima nădejde în mine.

– Gimnastică fac, dar instrucţie militară nu fac! am răspuns eu, ştiind bine că propunerea era o abilă cursă cu care, mai târziu, i-ar fi putut trimite pe „pocăiţi" la centrul de instrucţie, iar de acolo la regiment sau pe front. Ofiţerul plecă supărat, iar „pocăiţii" nu mai puteau de bucurie.

Seara târziu, ca de obicei, venea sublocotenentul să facă numărătoarea; în calitate de şef al celulei, eu îi dădeam raportul.

În orele libere, „pocăiţii" cântau cântece duhovniceşti, se rugau şi citeau Scriptura sau alte cărţi religioase. Cu acest prilej, eu însumi am citit multe cărţi scrise de Elena White, întemeietoarea sectei adventiste, de Rutherford, doctrinarul „Martorilor lui Iehova", de Müller şi de alţii. Căci în celulă se aflau şi adventişti, şi iehovişti, şi penticostali, şi evanghelişti şi... un ortodox. De multe ori, toţi aceştia se contraziceau în problemele care îi deosebeau. Dar discuţiile nu duceau la nici un rezultat pozitiv. Fiecare din ei rămânea la convingerile sale; fiecare socotea că merge pe drumul cel drept şi că ceilalţi sunt pe drumul greşit.

Dar „pocăiţii", care mai de care, se sileau să mă atragă de partea lor. Ba se şi lăudau în faţa sectanţilor din oraş că au un teolog ortodox, care, în scurt timp, va fi cu ei. Eu însă niciodată n-am văzut mai bine rătăcirile lor ca acum când am stat atâta amar de vreme în aceeaşi celulă cu ei. Când am fost eliberat am ieşit mai ortodox de cum fusesem. Îi mulţumeam lui Dumnezeu că m-am născut ortodox. Însă ceea ce m-a ţinut mai strâns legat de ortodoxie a fost Sfânta Cruce şi Maica Domnului.

Într-o zi, un deţinut i-a adus fratelui Vasile o cruciuliţă pe care, pe o parte, era reprezentată răstignirea, iar pe cealaltă – Maica Domnului.

– La closet cu ea! o respinse Vasile.

– Vai, frate Vasile, dar dacă cineva, i-am zis eu amărât – ar lua fotografia mamei tale şi ar arunca-o în murdăria closetului, nu te-ar durea inima? Te-ai uita indiferent?

Şi totuşi, bunul frate Vasile, n-a răspuns nimic, a rămas cu aceeaşi inimă împietrită.

Altă dată, ne ridicasem cu toţii la rugăciune. Un martor al lui Iehova rostea rugăciunea, zicând: „Distruge, Doamne, blestemata organizaţie a lui Satan". Iar în această organizaţie blestemată intram noi toţi care nu făceam parte din secta iehovistă.

– Frate Haralambie, i-am spus după ce s-a terminat „rugăciunea" – asta nu mai e rugăciune rostită în duhul dragostei lui Iisus. Cum, adică? Hristos ne învaţă să ne iubim până şi vrăjmaşii, dar tu te rogi ca Dumnezeu să ne distrugă?

M-am îngrozit pur şi simplu de orbirea lor! Şi totuşi, ei erau gata să moară pentru Hristos, aşa cum mulţi dintre deţinuţii politici – legionari sau comunişti – erau gata să moară pentru crezul lor. Un tânăr evreu din celula comuniştilor, unde am fost invitat de câteva ori, a afirmat că îşi dă bucuros viaţa numai să ştie că, după el, urmaşii vor trăi fericiţi.

Uneori, discutând cu „pocăiţii" despre Scripturi, îi reduceam cu desăvârşire la tăcere.

Târziu de tot, unul din ei mi-a zis:

– E bine, frate Victore, cum zici.

– Dar dacă recunoaşteţi că e bine, de ce nu faceţi aşa cum e bine?

Tăcerea se aşternea din nou, dar nimeni nu se gândea să renunţe la convingerile lui greşite.

E caracteristica tuturor ereziarhilor care, prin lucrarea duhului luciferic, tăgăduiesc mereu adevărul învederat. Diavolul îi spunea lui Ivan Karamazov că, dacă cineva a apucat pe un drum greşit şi-şi dă seama că a rătăcit, să

nu se întoarcă, ci să meargă înainte pe acelaşi drum greşit. Arie şi Luther au avut momente când şi-au recunoscut greşeala în faţa rudelor sau prietenilor apropiaţi. Şi totuşi, când mama lui Arie sau soţia lui Luther îi rugau să se întoarcă din calea lor greşită, ei răspundeau că trebuie să meargă înainte chiar dacă sunt pe o cale greşită. Numai omul smerit se întoarce din calea lui atunci când îşi dă seama că este greşită, dar omul plin de mândrie nu se mai întoarce.

La Odessa mă împrietenisem cu vestitul rascolnic Melnicov. Om foarte cult, era întru totul de acord cu biserica ortodoxă oficială. Dar când l-am întrebat de ce nu se întoarce la matcă, a răspuns:

– Sunt cincizeci de ani de când mă aflu printre rascolnici. Ce vor zice ei dacă m-aş întoarce la biserica oficială?

– Dar Saul din Tars, i-am răspuns – a ţinut cont de părerea fraţilor lui de altădată când s-a întors la calea cea adevărată?

Bătrânul rascolnic a tăcut, dar a rămas până la moarte cu rătăciţii.

Câtă dreptate avea Apostolul Neamurilor când zicea: ..." şi trupul de mi l-aş da să fie ars – dacă nu am dragoste, nimic nu-mi foloseşte". „Dragostea nu se trufeşte", ci „se bucură de adevăr".

Ştiind toate acestea, căutam să nu mă ating de laturile ce mă deosebeau de „pocăiţi", ci mai degrabă mă sileam să întăresc legătura dragostei dintre noi. O platformă comună era Iisus pentru care toţi erau gata să-şi dea viaţa.

15. BOMBARDAMENTELE

Cu câteva luni în urmă, pe vremea bombardamentelor, rămăsesem din nou fără cămaşă. Etuva mi-a ars cu desăvârşire ultima zdreanţă cu care îmi mai acopeream pieptul şi spatele. Ca să nu rămân gol, mă gândeam să desprind căptuşeala de la vestă şi să-mi fac din bucata de satin negru un fel de cămaşă fără mâneci. Dar când am ajuns la grădina de lângă Bega, două surori din Oastea Domnului, necunoscute, au venit cu un coş şi, după ce au împărţit mâncarea, m-au chemat, oferindu-mi o cămaşă nouă.

„Mare e purtarea de grijă a lui Dumnezeu, mă gândeam în sinea mea. De unde au ştiut surorile că eu nu am cămaşă? Şi cum de au adus-o exact în ziua când n-o mai aveam pe cea veche?"

Tot pe atunci, Direcţia Penitenciarului a primit o carte poştală de la preotul Petru, fratele meu mai mare, care se interesa dacă printre deţinuţi există un oarecare Victor Moldovanu. Preotul Petru şi-a adus aminte că biata mamă îi spunea mereu de Victor că e la Timişoara şi, dacă tata va primi o parohie în Vâlcea, va fi bucuroasă că-l va putea vizita pe Victor, fiind mai aproape.

Am răspuns imediat la această carte poştală, iar preotul Petru a revenit cu o scrisoare în care îmi dădea toate informaţiile, dar nu scria nici un cuvânt despre părinţi. Atunci l-am rugat insistent să-mi scrie tot ce ştie despre ei. L-am asigurat că, după atâtea necazuri pe care le-am suferit, voi fi în stare să mai suport eventualele veşti triste pe care le bănuiam.

De data aceasta, Petru – după o lungă introducere, pe care a crezut-o necesară ca să nu fie vestea prea dureroasă – mi-a descris pe larg sfârşitul tragic al părinţilor. Au murit într-o tranşee, unde se ascunseseră cu

alţi refugiaţi. La data de 4 aprilie 1944, când avioanele americane bombardau gara Triaj de lângă Bucureşti, câteva bombe au căzut în trenul cu muniţii. Imediat a început un adevărat infern de explozii, iar bombele aruncau – pe lângă schije – şi pământ pe care îl răscoleau. Atunci un bulgăre de pământ l-a lovit pe tata în tâmplă, iar câteva kilograme de pământ i-au acoperit mamei capul, asfixiind-o. Mama a murit pe loc, iar tata la spital. Astfel tata n-a mai ajuns la parohia din Vâlcea, ci – după moartea sa neaşteptată – a fost aruncat într-o groapă comună, iar mama – fiind sub ochii lui Petru, a fost înmormântată în cimitirul Străuleşti, care era plin de nenorociţii refugiaţi.

Iată roadele războiului! mă gândeam amărât. Iată pentru ce toţi mă îndemnau să iau arma în mână!

Durerea era mare pentru mine care m-am văzut dintr-o dată orfan. Deşi n-am plâns, totuşi îmi venea greu să mă obişnuiesc cu gândul că dacă, eventual, voi ieşi din închisoare, n-o să-i mai văd pe părinţi, nu o să mai merg la mama acasă.

Printre altele, Petru a mai notat un amănunt în scrisoarea sa: când o scos-o pe mama de sub pământ, faţa ei parcă zâmbea... Tot în această vreme, am visat-o pe mama în chip deosebit de frumos. Se făcea că, ţinându-ne de mână, am intrat amândoi în biserica cu etaj din Odessa, unde mă rugasem de atâtea ori. Intraserăm în subsol, unde erau reparate cele două altare. Era linişte desăvârşită. Candelele licăreau molcom şi plăcut, răspândind o lumină lină şi dulce. Nu era nimeni în biserică. Nu erau nici preoţi. Mama cu fiul ei îngenunchează în mijlocul bisericii cântând încet: „Sub milostivirea Ta" ... Ei cereau îndurarea Maicii Domnului. În urma acestui vis, am rămas încredinţat că biata mamă,

după atâta suferinţă şi pocăinţă, a ajuns, în sfârşit, la odihna şi fericirea veşnică.

L-am visat şi pe tata, dar într-un loc întunecos. Mergea încet şi era slab ca un schelet. Şi totuşi o voce mi-a spus: uite, îl vezi? tot mai... este nădejde şi pentru el. Adică vrea să zică, să te rogi pentru el...

La Timişoara bombardamentele s-au efectuat noaptea. Paraşutele luminau ca soarele. Puteai să găseşti un ac pe jos. Deţinuţii, conform ordinelor, se refugiară în tranşeele din curte, iar „pocăiţii" , lăsându-se în voia lui Dumnezeu, au rămas în celulă. Dar plutonierul nu ne-a lăsat.

– Ce? striga el. Vreţi să răspund eu de viaţa voastră? Afară! La tranşee!

Am ieşit cu toţii. Escadrilele de bombardament produceau un zgomot permanent, greoi şi înspăimântător. Bombele cădeau mereu. În câteva locuri se vedeau incendii mari. În curtea închisorii n-a căzut decât un rest de paraşută arsă.

16. 23 AUGUST 1944

Aşa cum trec toate în lumea aceasta, au trecut şi bombardamentele, au trecut şi părinţii mei la cele veşnice, aşa cum a trecut Florică, împreună cu tovarăşul său, dincolo de hotarul acestei lumi... După cum se stabilise, urmau să fie împuşcaţi, doi câte doi, în fiecare duminică, restul din cei 40 puşi pe listă. Dar încă o dată s-a constatat că cei ce hotărăsc destinele oamenilor – şi mai ales al celor ce-şi pun nădejdea în Domnul – nu stau la Curtea Marţială...

Se apropia ziua de 23 august 1944. Armatele lui Hitler şi Antonescu se retrăgeau în debandadă. Anticomuniştii au devenit mai blânzi, mai smeriţi... şi mai

fricoşi. Avocatul Popescu, care se afla închis în celula comuniştilor intelectuali şi care deseori mă poftea în celula lor ca să stăm de vorbă, mi-a spus lămurit că noi, „pocăiţii", vom fi amnistiaţi.

– Crede-mă, părinte, m-a luat avocatul Popescu de braţ ca să ne plimbăm prin curte – eu cunosc legile, cu siguranţă că veţi fi eliberaţi.

Şi într-adevăr, aşa a fost. Statul a ţinut cont că noi am refuzat să luptăm împotriva comuniştilor, iar *„de interioribus non indicat praetor"*. Desigur, noua stăpânire nu ne-a judecat după motivele noastre lăuntrice; totuşi, lupta noastră pentru pace, pentru dezarmarea totală şi generală, întemeiată pe baze religioase – creştine, s-a bucurat de o deosebită simpatie în rândurile comuniştilor. Era mare lucru pentru ei că „pocăiţii" – cu riscul vieţii lor – n-au ridicat arma împotriva lor.

Dar înainte de eliberare, m-am pomenit cu o propunere din partea plutonierului. Îmi spunea că are o fată corigentă la două obiecte şi mă ruga să merg la el acasă ca s-o meditez.

Am plecat însoţit de o santinelă. Soţia plutonierului mă primea foarte frumos. În fiecare zi făcea câte un tort şi mâncare aleasă. Nu lipsea nici păhărelul de ţuică. Eu însă n-am mai gustat din ziua de 28 septembrie 1940 nici un fel de băutură ameţitoare. Deci, am refuzat păhărelul.

Predam latina şi franceza. Plutonierul se mira şi povestea la închisoare câtă carte ştie părintele... Dar doamna mă lăsa singur cu fata şi când avea nevoie să intre în camera noastră, bătea sfioasă în uşă. Fata era foarte distrată. Râdea într-una şi nu era atentă la explicaţiile mele. În situaţia în care mă aflam, eram plin de ruşine şi foarte rezervat.

Văzând că lucrurile nu înaintează în sensul dorit, peste câteva zile doamna intră pe uşă şi-mi spuse deschis:

– Domnule Moldovanu, fata nu are nici o corigenţă. Noi te-am invitat fiindcă am vrea să te avem ginere. Eu sunt fiică de preot şi am vrut ca şi fata noastră să fie preoteasă.

Am rămas tare surprins şi intimidat. Nu mă aşteptam la o asemenea propunere. E drept că mulţi deţinuţi profitau de asemenea ocazii. Primeau bani, haine, mâncare, iar după eliberare o luau la sănătoasa. Eu însă nu eram în stare să fac una ca asta. Nu mă lăsa inima să-mi bat joc de oameni.

– Doamnă, i-am răspuns – dar e prea mare diferenţa de vârstă dintre noi.

Mama fetei însă mi-a răsturnat imediat primul argument.

– Asta n-are nici o importanţă. Între mine şi soţul meu e o diferenţă de douăzeci de ani.

Într-adevăr, fata era foarte bine dezvoltată. Parc-ar fi avut optsprezece sau douăzeci de ani. Când a văzut că nu reuşeşte cu astfel de argumente, i-am spus cu aceeaşi francheţe:

– Doamnă, eu de la mănăstire am ieşit şi, dacă Domnul mă va elibera, tot la mănăstire mă voi întoarce.

– Ei, domnule Moldovanu, n-am făcut nimic.

– Îmi pare rău, doamnă că nu vă pot împlini dorinţa, pentru că eu sunt hotărât să nu mă căsătoresc.

De atunci n-am mai fost invitat.

Trecuse 23 august şi, după lege, „pocăiţii" urmau să fie puşi în libertate, totuşi direcţiunea închisorii ne-a mai reţinut, cu asentimentul nostru, până la 15 septembrie, ca să adunăm roşiile, varza şi restul de zarzavat din grădină.

Noi am acceptat, înţelegând că nu avea cine să ne înlocuiască, mai ales că, majoritatea fiind din estul ţării, nu aveau, deocamdată, drumul liber spre casele lor. În acest răstimp am încărcat camioane întregi de paradăici pe care le transportam la fabrica de marmeladă. Aici, tot noi, învârteam la manivelă, la zdrobitoare.

Când comuniştii au ajuns la marginea Timişoarei şi au început lupta cu un grup de nemţi, care încă nu se dădeau bătuţi, atunci am fost eliberaţi şi noi. Căpitanul mi-a dat 23 de bilete de ieşire pe care le-am împărţit fiecărui „pocăit" în parte, rostind vesel şi glumeţ:

– Liber... liber... liber...

Directorul închisorii, foarte binevoitor, a vrut să stea de vorbă cu mine cu privire la convingerile mele religioase, dar închisoarea primise ordin să se evacueze şi să se mute la Lugoj din cauza luptelor care începuseră. Deşi grăbit, căpitanul ne-a pus totuşi o întrebare celor ce eram de faţă.

– Şi acum, nici împotriva nemţilor nu luptaţi?

– Şi nemţii ne sunt fraţi, a răspuns Teodor.

Căpitanul zâmbi şi plecă.

17. CĂTRE PREOTUL PETRU

Plecând cu deţinuţii spre Lugoj, sublocotenentul şi-a luat rămas bun de la mine, spunându-mi că pusese la cale evadarea mea în Iugoslavia ca să mă scape de moarte.

– N-aş fi acceptat, răspunsei zâmbind.

– Te-aş fi scos cu forţa, râdea sublocotenentul.

Acum însă, cu biletul de eliberare în mână, nu ştiam încotro s-o apuc. În Timişoara era o profesoară care mă vizitase la închisoare şi care îmi spusese să trec negreşit

pe la părinţii ei când voi fi eliberat. Ele erau trei surori, toate trei profesoare, foarte credincioase ca şi părinţii lor. Eu aveam adresa, dar mi-a fost ruşine să apar în faţa lor în halul în care mă aflam. Şi atunci, m-am întovărăşit cu penticostalul Vasile şi am pornit amândoi cu traistele în spinare, cu căciulile pe cap, cu bocancii în picioare şi cu pantalonii numai zdrenţe.

Se înnoptase de-a binelea şi noi încă nu aveam unde dormi. Nu departe de închisoare se afla o harbuzărie părăsită. Bordeiul era pustiu. În prima noapte am dormit în această bostănărie, în bordeiul părăsit.

A doua zi, Vasile mi-a propus să mergem la un frate penticostal din Timişoara, care avea tocmai ora de rugăciune împreună cu alţi penticostali vecini.

Le-am spus deschis că nu fac parte din secta lor. Penticostalii totuşi mi-au îngăduit să asist la ora lor de rugăciune. Mi-au dat o Biblie ca să citesc vreun psalm oarecare, căci ei obişnuiau să se roage liber, cu voce tare, toţi o dată, fiecare în felul său, fără să se sinchisească de ceilalţi.

Când toţi penticostalii, în rând cu mine, s-au aşezat în genunchi, formând o roată, dârdâiau geamurile din cauza tunurilor şi bombelor. O fabrică de lângă Timişoara era în flăcări. Penticostalii însă îşi continuau rugăciunile, iar eu citeam în taină psalmul 91. La un moment dat însă, o femeie de lângă mine, care-şi ţinea mâinile strânse la piept, a început să tremure, rostind mereu „A LI LU IA", cu glas sacadat. Era un tremur nefiresc. Mi se părea că altcineva o zgâlţâie. O altă femeie din faţa mea, care era măritată şi venise la rugăciune cu copilul în braţe, a luat fulgerător o poziţie dreaptă şi a început să rostească, parcă cu o voce străină, mai bărbătească, nişte cuvinte necunoscte. Vorbea, cum ziceau ei, în limbi inspirate de Duhul Sfânt, ca Apostolii pe vremuri.

Desigur, această femeie simplă nu putea să scoată aceste cuvinte străine din capul ei.

La început, nu zărisem coarnele diavoleşti ale îngerului luminat, sub chipul căruia se prezentase înşelătorul. Dar mai târziu, mi-am dat seama că penticostalii, când tremură şi vorbesc în limbi inspirate, sunt posedaţi de duhuri rele, care sunt acoperite cu o pojghiţă de evlavie, ca să poată înşela mai bine. Iar Satana înadins vorbeşte de Satana ca să creadă lumea că el e Dumnezeu şi că e împotriva diavolului.

Ca şi la spiritism, la penticostali apar lucruri supranaturale în chip real, dar cei înşelaţi nu se gândesc că şi spiritele rele pot săvârşi lucruri supranaturale, nu se gândesc că şi demonii pot imita şi caricatura ... vorbirea în limbi străine care la apostoli şi la primii creştini s-a făcut prin puterea Duhului Sfânt.

Din cauza avioanelor „stukas" care mitraliau populaţia civilă din Timişoara, împreună cu fratele Vasile, am plecat pe jos prin porumb şi peste ogoare. Cu noi s-a mai asociat şi un pictor evreu ce-şi făcuse studiile în Italia. Era nemulţumit de religia iudaică, zicând că e obscurantistă.

Seara, toţi trei am ajuns într-un sat. Am întrebat dacă printre locuitori este vreun frate din Oastea Domnului, ştiind că ei sunt primitori de străini. Oamenii ne-au arătat casa unui ostaş al Domnului. Când am intrat înăuntru, i-am spus deschis stăpânului casei că venim de la închisoare. Bietul creştin ne-a primit cu toată dragostea. Ne-a dat să mâncăm lapte, brânză, pâine din destul, dar se uita ciudat că numai eu îmi fac cruce, iar ceilalţi doi – nu. După ce ne-am culcat, sărmanul stăpân a vegheat toată noaptea, fiindu-i teamă să nu facem vreo spargere sau vreo crimă.

A doua zi i-am mulţumit şi am mers mai departe spre Turnul Severin unde urma să luăm trenul.

Drumul de ţară era lung şi obositor, iar noi eram aproape leşinaţi de foame. Lângă o fântână era o femeie. Cu toată ruşinea, i-am cerut o bucată de pâine. Gospodina s-a dus acasă şi a trimis prin fetiţa ei o pâine întreagă şi un coşuleţ de struguri. Am mulţumit, ne-am întărit, dar pomana femeii n-am s-o uit niciodată.

Când am ajuns de-a lungul Dunării, şoseaua era presărată de cadavre de cai. Spuneau ţăranii din partea locului că nemţii mitraliau mereu de pe ţărmul iugoslav. Evreului îi era tare frică să meargă pe şosea. Voia să ocolească prin pădure, pe unde mergeau toţi călătorii. Dar noi doi, l-am asigurat că, dacă ne vom pune nădejdea în Dumnezeu, nu ni se va întâmpla nici un rău. Evreul, încurajat, a mers cu noi şi s-a convins că cei ce cred în Dumnezeu scapă de orice primejdie.

Ne-am despărţit de el la Turnu-Severin. Noi doi ne-am urcat în tren fără bilet, fiindcă nu aveam bani. La control, am arătat biletele de eliberare din închisoarea militară şi controlorul ne-a lăsat în pace. În acelaşi vagon cu noi se aflau şi prizonierii ruşi eliberaţi ca şi „pocăiţii". Ei intonau cântece ruseşti.

Ştiam adresa preotului Petru. Fratele meu se afla în satul Contea din judeţul Vâlcea. Coborând în gara Drăgăşani, mi-am luat rămas bun de la fratele Vasile care mergea spre Bucovina şi am luat-o pe jos. Distanţa era mare, iar eu eram obosit şi flămând. În septembrie era încă destul de cald, iar căciula şi bocancii apăsau şi atârnau destul de greu.

Pe drum, am văzut o căruţă plină cu ceapă. Aş fi mâncat o ceapă cu pâinea pe care o aveam în traistă. L-am întrebat pe vânzător. El credea că vreau să cumpăr o cantitate mai mare. Dar când i-am spus că numai

pentru mâncare, s-a decepţionat şi mi-a dat câteva cepe de pomană.

Seara m-a prins într-un sătuc de olteni veseli şi guralivi care m-au primit cu toată dragostea, mi-au dat mâncare şi loc pentru odihnă.

Dimineaţa am pornit din nou la drum.

Cu faţa supţă de foame, cu hainele numai zdrenţe, m-am apropiat de satul Contea. La marginea lui am întâlnit o bătrână pe care am întrebat-o unde locuieşte părintele Petru.

Dar bătrâna, la rândul ei, m-a întrebat:

– Ai treabă cu el?

– Da, i-am răspuns calm şi politicos.

– Dar cine eşti dumneata? m-a privit ea neîncrezătoare, măsurându-mă din tălpi până în creştet.

– Sunt fratele lui, i-am zis tot aşa de liniştit.

– Da? Fratele sfinţiei sale? mă întreba din ce în ce mai mirată bătrâna. Dar de unde vii dumneata? Ai fost prizonier?

– Nu. Vin de la puşcărie, i-am răspuns, fără să mă folosesc de cuvântul „închisoare".

– De la puşcărie?! se trase bătrâna puţin înapoi – dar de ce ai stat acolo? Pentru vreo faptă? mă întrebă din nou bătrâna, socotindu-mă vreun tâlhar sau criminal.

– Da, pentru o faptă, i-am confirmat bănuiala pe acelaşi ton serios.

Cu totul nedumerită, bătrâna mi-a arătat casa şi a rămas locului, uitându-se lung în urma mea.

Aflând casa, băteam în poartă...

18. ÎNAPOI LA FRĂSINEI

Petru se uita mirat la cerşetorul care bătea în poartă. Era nedumerit în sinea lui şi se întreba: de ce-o fi zâmbind străinul de la poartă?

– Nu mă cunoşti? Eu sunt, i-am zis bucuros că am ajuns, în sfârşit, la un adăpost.

– Vai, Victore, pe cuvânt că nu te-am cunoscut. Mario! o strigă Petru pe preoteasă, – vino repede, a venit Victor.

– Vai, săracu' Victor, vii de la închisoare? De ce nu ne-ai scris că vii? mă întrebă cumnata.

– N-am ştiut precis data eliberării, am răspuns, refuzând să intru în casă aşa cum eram.

Cumnata mi-a adus rufe curate într-o magazie, unde m-am spălat şi m-am primenit.

La Petru se găsea un costum de-al lui Vladimir, pe care l-am îmbrăcat, fiindcă nu mai aveam nici o haină călugărească.

Intrând în casă cumnata mi-a pregătit în fugă ceva de mâncare. După masă au început întrebările din partea fratelui şi cumnatei, la care eu răspundeam, istorisindu-mi amintirile şi păţaniile.

– Ştii, Victore, că după ce-ai plecat de la Misiune, prietenul nostru Mihai Z. te-a căutat la Odessa, dar un funcţionar i-a răspuns: „Victor Moldovanu nu mai este printre cei vii". Iar în Coşeni, pe uşa Primăriei s-a lipit un afiş unde tu erai trecut împuşcat. Prin ce minune ai scăpat?

– Uitându-mă înapoi şi cugetând la toate cele petrecute, eu cred că am scăpat, într-adevăr, numai printr-o minune dumnezeiască, iar ca o confirmare este monstrul din vis care de două ori a încercat să mă omoare, dar când m-am aruncat cu capul în jos, zicând: „Doamne,

facă-se voia Ta", în fundul prăpastiei Dumnezeu m-a prins în plasa lui salvatoare.

– Tata mereu îl blestema pe Gala Galaction, adăugă cumnata – zicea că numai din cauza lui te-ai călugărit. Cică el te-a convins.

– Numai cine priveşte lucrurile la suprafaţă poate susţine o asemenea părere. În fond, eu l-am refuzat pe Gala Galaction când acesta pentru prima oară mi-a propus să intru în monahism. Când există o chemare sus, nici Dostoievski, nici Gala Galaction nu sunt factorii hotărâtori, ci numai harul Duhului Sfânt la care se adaugă – bineînţeles – voia liberă a omului. Figura starețului Zosima şi îndemnurile lui Gala Galaction au găsit terenul deja pregătit în inima mea.

– Unchiule, sări şi nepoţelul cu o întrebare – tu ai avut ce mânca la închisoare?

– Da, am avut mâncare destulă. Când lucram la grădină ni se dădea un sfert de pâine în plus. Apoi ne aduceau credincioşii din oraş. O dată m-a chemat o soră la vorbitor. Avea un coş plin de bucate. Zicea că mi-e verişoară, dar eu n-o cunoşteam. Ea mă mintea pentru că era sublocotenentul de faţă. Era o baptistă care auzise de mine, mi-a adus un coş de pâine şi slănină pe care le-am împărţit cu toţi cei 23. De Crăciun şi de Paşti veneau doamne cu coşuri mari pline cu cozonaci şi ouă, dorind să le împartă cu mâna lor fiecărui deţinut în parte. Ne făceau o mare bucurie. Dar pentru fumători nu era mâncare suficientă. Ei dădeau pâinea şi carnea din ciorbă pe ţigări şi rămâneau flămânzi. Şi atunci, când mă vedeau pe mine mâncând, strigau de la distanţă: „Poftă bună, domnu Moldovanu!" ca să pricep şi să le dau lor.

Văzând că la masă n-am gustat nici ţuică, nici vin, Petru m-a întrebat:

– Nici la Odessa n-ai băut?

– Nici. Să vedeţi ce mi s-a întâmplat într-o familie. Toţi ştiau că eu nu gust nici un fel de băutură ameţitoare şi, atunci, gazda mi-a turnat rom în ceai. Eu am simţit şi am refuzat ceaiul. Gazda mi-a spus că se supără dacă nu beau ceaiul. Eu însă i-am zis: „Doamnă, eu am avut patima beţiei. Acum sunt viitor preot. Ar fi frumos să mă vedeţi tăvălindu-mă, beat, pe sub garduri?" – „Nu, mi-a răspuns gazda" – „Atunci de ce insistaţi?" De data aceasta ei m-au înţeles şi m-au lăsat în pace.

– Dar eu cred că tot îţi mai vine pofta de un vin bun, râdea cumnata de mine.

– La început, când eram la Frăsinei, îmi venea în vis cineva – ştiam eu cine-i! – care îmi oferea câte un pahar de vin roşu. Eu nu rezistam ispitei şi-l beam, dar tot în vis îmi părea rău că nu m-am ţinut de făgăduinţă. Când mă deşteptam, eram bucuros că a fost numai vis. Dar mai târziu mi-a pierit această poftă. Şi chiar când beam pe vremuri, beam pentru că mă transporta într-o lume mai roză. Dar acum, când din mila lui Dumnezeu, la fiecare rugăciune Domnul Iisus şi Maica Domnului îmi oferă vinul Duhului Sfânt, care îmi dă o fericire de mii de ori mai mare şi mai curată, nu mai am nevoie de acest surogat care îţi distruge şi trupul şi sufletul.

– Erau şi deţinuţi nevinovaţi? se informă cumnata.

– Da. Mi-a rămas în minte un băiat. Era cioban la un boier. Lupii i-au răpit nişte oi şi boierul l-a acuzat că el a furat oile. L-a bătut, l-a dat în judecată şi l-a băgat la puşcărie. Dar vă spun că aşa bătaie n-am văzut în viaţa mea. Tot trupul bietului băiat era rană lângă rană, umflătură lângă umflătură şi vânătaie lângă vânătaie. Plân-

gea şi se văieta zi şi noapte de durere. Nu putea nici să şadă, nici să stea culcat.

– Mi-aduc aminte din Seminar, zise Petru – că era un preot care avea o misiune specială printre deţinuţi. Venea pe la voi?

– Venea, într-adevăr, dar misiunea lui nu era pentru Dumnezeu şi pentru mântuirea sufletului. Citea acatistul Sfântului Nicolae de mântuială, duruia ca o morişcă şi apoi aştepta ca deţinuţii să-i plătească osteneala...

– Ce vorbeşti? Se indignă cumnata – se bucura la sărăcia acestor nenorociţi?

– Mai mult decât atât: când venea cu aghiazma sau cu icoana de Crăciun avea un cântăreţ dintre deţinuţi, care cânta bine şi-l însoţea prin toate celulele. Dar la urmă toţi banii îi lua preotul, iar cântăreţul nu primea nici un ban.

– Dar e adevărat că la judecată nu ţi-au dat voie să te aperi? întrebă iarăşi Petru.

– Pur şi simplu mi-au pus căluşul în gură, cum se zice. Totuşi, ei au fost curioşi, cam ce aş fi răspuns la întrebările lor, dacă mi-ar fi dat voie să mă apăr. Şi atunci m-am pomenit într-o zi cu un domn de la Curtea Marţială cu o listă de întrebări, cu un creion şi cu mai multe coli de scris, ca să aştern pe hârtie ceea ce ei nu m-au lăsat să spun. Şi eu am făcut-o. Am notat toate argumentele mele contra războiului.

– Măi Victore, reluă Petru cu mai multă însufleţire – tu n-ai dat încă făgăduinţele monahale. Eşti încă frate. Fă-te, bre, preot de mir. Gazda noastră, doamna Rădulescu, are o fată care e în ultima clasă de şcoală normală. E o fată bună. Va fi învăţătoare. Veţi avea două salarii. De ce să te chinuieşti acolo, în munţii Frăsineiului?

Petru însă nu ştia ce ştiam eu. El nu ştia că tocmai în „chinurile" de la Frăsinei eu îmi găseam fericirea pe care n-o puteam găsi nici în căsătorie, nici în bunăstare. Şi apoi fratele meu nu ştia că şi eu sunt logodit, căsătorit, îndrăgostit. Şi aşa cum într-o teacă nu pot încăpea două săbii, tot astfel în inima mea nu mai putea intra o altă dragoste. Pentru vecii vecilor mi-am dat inima lui Hristos. Iar Iisus mă chema din nou la Frăsinei.

– Mămico, zise într-o zi nepoţelul examinându-mă pe mine – unchiul Victor stă la noi ca pe ace.

Nepoţelul a spus adevărul: stăteam ca pe ace, ca peştele pe uscat, nu mai aveam răbdarea să mă întorc la Frăsinei.

Încetul cu încetul, barba mi-a crescut din nou, cumnata mi-a cusut haine călugăreşti şi, tot într-o zi de septembrie, am pornit din nou spre Frăsinei.

La acelaşi metoc din Râmnicu Vâlcea, l-am găsit pe acelaşi părinte Arsenie, care, de data aceasta, m-a primit cu dragoste. Părintele stareţ Simeon se afla tot acolo, la stăreţie, dar eu nu am îndrăznit să deranjez. Se întunecase, era seara târziu şi nu voiam să-i mai tulbur liniştea. Şi apoi, drept să spun, mi-era teamă că e supărat pe mine. Îi făcusem multe necazuri şi mă gândeam că n-o să mă primească.

Dar cugetând astfel, la un moment dat, uşa se deschide şi – în cadrul ei – apare figura blândă şi plină de bunătate a părintelui arhimandrit.

Zâmbind, şi iertător, mă întrebă:

– Bine ai venit, frate Victor! Vii la noi?

Mirat peste măsură de dragostea părintelui stareţ, l-am întrebat:

– Cum, prea cuvioase, nu sunteţi supărat pe mine?

– Păi, de ce să fiu supărat? Hai, vino la noi, că te aşteaptă părintele Natanail, părintele Varahil...

De bucurie, i-am sărutat mâna ca fiul risipitor şi a doua zi am ajuns la Frăsinei, unde într-adevăr mă aşteptau fraţii şi părinţii mei iubiţi, chiliuţa, pădurea, păsările" ...

*

* *

Aici se termină caietul fratelui Victor Moldovanu.

POSTFAŢĂ

Încredinţându-mi, din partea editurii Paideia, contribuţia părintelui arhimandrit Paulin Lecca referitoare la „Frumosul divin în opera lui Dostoievski", pentru a efectua, cu relativa competenţă a unuia ce a consacrat câteva cărţi marelui romancier rus, o lectură din afară (din afara editurii) a manuscrisului, doamna Eugenia Petre mi-a înmânat, în ultima clipă a scurtei noastre întrevederi, ca pe un facultativ material auxiliar, şi jurnalul sfinţiei sale. După o scurtă ezitare (în loc de un manuscris, mă pomeneam cu două!), l-am luat totuşi şi, o dată ajuns acasă, spre a-mi face o idee despre autor, călugăr dostoievskolog, am început să citesc jurnalul. Am început să-l citesc şi... nu m-am mai putut opri. Ceea ce trebuia să constituie o lectură oarecare, de strictă informare cu privire la persoana autorului, s-a dovedit a fi, pe măsura desfăşurării ei înfrigurate, o lectură de zile mari, entuziastă, sărbătorească, o adevărată revelaţie. Una din acelea de care nu ai parte de multe ori în viaţă.

Jurnalul minim deghizat (o pagină la început şi un – singur – rând la sfârşit reprezintă toată intervenţia naratorului anonim care, relatând în fugă cum a descoperit, în podul bisericii din incinta mănăstirii Frăsinei, un „caiet gros cu scoarţe coşcovite şi gălbejite" ce aparţinuse unui frate teolog, trăitor cu ani în urmă în acea mănăstire, pre numele lui Victor Moldovanu, se

grăbeşte să-i dea cuvântul acestuia), *De la moarte la viaţă*, este alcătuit din trei părţi şi acoperă, în timp, un interval de patru ani (1940-1944). Fără date: „Nu erau numerotate zilele. Nici chiar lunile", precizează primul narator, anonim şi cu un rol foarte modest în economia volumului, caietul-jurnal era – mai precizează acelaşi – „mai degrabă un caiet cu memorii" . Memorii deci şi nu jurnal, memoriile, în mod cert, ale lui Paulin Lecca, deoarece străvechea şi străvezia convenţie a caietului găsit şi „publicat" de un scotocitor de cărţi şi manuscrise îngălbenite ne permite să-l identificăm întru totul pe al doilea narator fictiv, cel principal, Victor Moldovanu *cu autorul real.*

Un tânăr basarabean care în dramatica vară a anului 1940 trecuse Prutul în ţară ia o hotărâre majoră, *crucială*, de natură a provoca stupoarea colegilor săi, veseli studenţi teologi, şi chiar mirarea unor profesori (Nichifor Crainic, Gala Galaction): aceea de a se călugări. Şi nu oriunde, ci tocmai în austera mănăstire vâlceană Frăsinei. Cu toate că, plăcându-i vinul şi femeile, păruse până atunci mai degrabă un foarte dorit tovarăş de petreceri. Anumite antecedente profunde ale acestui atletic act de voinţă ce pare multora un semn de boală (mai exact: de scrânteală) există totuşi îngropate în copilăria şi adolescenţa personajului (mila faţă de suferinzi, imposibilitatea de a minţi, evitarea literaturii pornografice etc.). Fără a sta mult pe gânduri, deşi totodată fără certitudinea că va reuşi în temerara sa năzuinţă şi în ciuda faptului că aproape pretutindeni este întâmpinat cu scepticism, tânărul ia calea sihăstriei. Şi cu toate că aceasta i se pare la început un fel de închisoare iar unii călugări – cu mult sub faima lor, după un timp miracolul se produce: prin rugăciuni aprinse însoţite de şuvoaie de lacrimi fiebinţi, rostite în chilie sau în miez

de pădure, unde se refugiază adesea, prin ascultare nesmintită, prin acceptarea celor mai grele şi mai umile munci (umăr la umăr, o dată cu necăjiţii bouleni, a căror soartă o deplânge frăţeşte), prin vise prevestitoare şi alte semne, tânărul *se umple de duh*, de bucuria neasemuită, nemărginită şi continuă a credinţei dobândite şi mereu, zi de zi, noapte de noapte, întărite. Într-atât, încât nici cutremurul din noiembrie 1940 nu-l poate clinti din biserica în care, alături de alţi fraţi, mai slabi de înger, se închina. Momentul e simbolic.

În iarna 1941-1942, şi în continuare, până spre sfârşitul lui 1943, când e arestat, Victor Moldovanu alias Paulin Lecca propovăduieşte cuvântul Domnului, ca misionar, mai întâi în Transnistria înzăpezită şi geroasă pe care o străbate, pe jos, flămând şi aproape dezbrăcat, în lung şi în lat, apoi în şcolile din Odessa. Se adresează mai ales copiilor, *tuturor* copiilor, fie ei români, ruşi sau ucraineni, copiilor în primul rând deoarece – după cum explică într-un loc – pe de o parte, nici zece Stalini nu i-ar putea abate pe bătrâni de la credinţa lor, iar pe de alta nici măcar a doua venire a lui Hristos nu i-ar face pe unii tineri şi adulţi să renunţe la ateismul ce le-a fost îndoctrinat; rămân copiii, cei mai receptivi, cei mai curaţi la suflet, cei mai demni de *a fi salvaţi*. „Orele de religie" ale fratelui de la Frăsinei se transformă într-o apostolică operă de evanghelizare. Misionarul are şi un remarcabil talent pedagogic, care îl fereşte să se facă de râs până şi în mijlocul claselor mari, cele mai recalcitrante.

Memorialistul nu face politică, e imparţial ca tot... creştinul, mai bine zis aşa cum ar trebui să fie oricine se consideră creştin. Istoria anilor de război, realităţile din spatele frontului mai ales, se reflectă, sporadic, dar sugestiv, în scurte secvenţe epurate de orice umbră de

tendenţiozitate. Administrarea teritoriilor de dincolo de Nistru nu este, ca să nu spun mai mult, ireproşabilă. (Autorul spune însă mai mult, evocând „hienele care cutreieră Transnistria, adulmecând cadavrele intereselor personale"). Ireproşabilă este doar tenacitatea cu care acest sfânt ce îşi poartă nimbul peste nămeţii regiunilor răsăritene e urmărit pentru a fi încorporat şi trimis pe front. *Imitatio Christi* nefiind însă în cazul lui o vorbă goală iar poruncile evanghelice – un obiect de tranzacţie, Victor Moldovanu refuză serviciul militar: „Pentru că – zice el – nu vreau să omor oameni, pentru că nu vreau să-i omor pe fraţii mei întru Domnul". Pescarul de oameni nu vrea să devină vânător de oameni. Arestat în toamna lui 1943 e judecat şi condamnat la moarte. În aşteptarea executării sentinţei, pus în lanţuri, suportă cu seninătate şi curajul celor asistaţi de Sfântul Duh mizeriile şi chinurile închisorilor, nu cu mult mai bune, acestea din urmă, decât cele descrise în ultimii ani în abundenta (dar necesara, fireşte) literatură despre gulagul românesc. Dintre ceilalţi condamnaţi la moarte: dezertori, comunişti, sectanţi, povestitorul se apropie mai ales de aceştia din urmă, osândiţi pentru aceeaşi vină (refuzul de a lupta pe front). Se apropie de „pocăiţi" cu toate că divergenţele dintre el şi ei sunt multiple şi mari. Au totuşi împreună un punct comun – unul singur dar uriaş: pe Hristos. Pentru a nu da prilej ca numele Acestuia să fie hulit, sectanţii grupaţi în jurul ortodoxului, ca în jurul unui sâmbure tare, resping toate ocaziile favorabile comutării pedepsei capitale în ani de închisoare (căci orice îmblânzire a sentinţei ar fi sprijinit bănuiala că ar fi refuzat serviciul militar în vreme de război din frică de moarte; bănuială ofensatoare în primul rând pentru Cel pe care Îl slujeau). Acuzaţi că „sunt plătiţi de bolşevici, că sunt duşmanii ţării", sec-

tanţii – şi împreună cu ei memorialistul – îşi afirmă nevinovăţia neschimbându-şi atitudinea clădită pe fundamentul unor înalte principii creştine nici după 23 august 1944, când sunt eliberaţi dintr-o închisoare timişoreană (unde, între timp, fuseseră evacuaţi): „Şi nemţii ne sunt fraţi", explică un „pocăit" întrebat dacă nici împotriva nemţilor nu vor să lupte. Probabil că acum erau plătiţi de hitlerişti!

După un popas la un frate al său de sânge, stabilit (sau refugiat) într-un sat din Vâlcea, misionarul-puşcăriaş condamnat la moarte dar care dobândise de mult Viaţa, se întoarce la mănăstirea Frăsinei, unde „mă aşteptau fraţii şi părinţii mei iubiţi, chiliuţa, pădurea, păsările..." „Aici se termină caietul fratelui Victor Moldovanu", adaugă, după pauza unui spaţiu alb, primul narator, insignifiantul, şi cu acest rând singuratic se încheie memoriile foarte transparent deghizate ale părintelui Paulin Lecca.

Evocarea argheziano-dostoievskiană a închisorilor prin care a trecut alcătuieşte partea a treia a volumului, intitulată „Lanţurile şi groapa". Şi mai extraordinare sunt primele două părţi, „Fuga în Egipt" şi „Vai mie de nu voi binevesti!", cu ecouri din Francisco d'Assisi şi din „Povestirile pelerinului rus", din episoadele karamazoviene despre tinereţea lui Zosima şi despre fratele mai mare al acestuia, Markel, iar în ultimă instanţă – izvorul tuturor celorlalte izvoare – din Vieţile sfinţilor, dar transcriind o experienţă spirituală absolut autentică şi personală, uluitoare prin intensitatea ei: aceea a convertirii şi a popovăduirii. Dobândind credinţa adevărată, *dobândindu-l pe Hristos*, tânărul tras irezistibil spre mănăstire ca de un magnet – în ciuda slăbiciunilor şi păcatelor sale – de o fierbinte vocaţie lăuntrică, revarsă asupra lumii întregi *un potop de*

bucurie. Paginile care îl evocă, precum şi cele care îl descriu pe misionar înotând pur şi simplu prin nămeţii Transnistriei într-o acţiune pur religioasă sunt fantastice. O carte cum nu s-a mai scris în limba română, o carte *unică* despre oameni de toate naţionalităţile, buni şi răi, despre oameni răi care se transformă în oameni buni (convertirea lui Florică) şi despre oameni răi care împietresc în răutatea lor. O carte având în centrul ei un om fericit, un *fericit* pe care l-a „lins" flacăra Sfântului Duh. Pentru a-l parafraza pe cronicar: Nasc şi în Moldova oameni *sfinţi*.

Fericită editura care publică o asemenea carte!

VALERIU CRISTEA